

ACTA UNIVERSITATIS UPSALIENSIS

Skifter rörande Uppsala universitet

C. ORGANISATION OCH HISTORIA

90

Stig Strömholms tryckta skrifter 1942–2011

Bibliografi sammanställd av Brita Alroth

Med sex inledande essäer

Redaktionskommitté:

Sven-Erik Brodd, Lennart Elmevik, Per Ström

UPPSALA
UNIVERSITET

© Uppsala universitet och författarna 2011

Porträttet av Stig Strömholm är målat av Olle Hamngren 1997. UU 2304.

Formgivning och sättning:

Martin Högvall, Grafisk service, Uppsala universitet
Satt med Berling Antiqua

Tryckning:

Tryckt i Sverige av Edita Västra Aros, ett klimatneutralt företag, Västerås 2011

Distribution:

Uppsala universitetsbibliotek
Box 510, 751 20 Uppsala
www.ub.uu.se
acta@ub.uu.se

ISSN 0502-7454

ISBN 978-91-554-8108-7

STIG STRÖMHOLM

PROFESSORI JURIS CIVILIS DOCTISSIMO
NECNON OLIM PER OCTO ANNOS
RECTORI MAGNIFICO HUIUS ACADEMIAE,
VIRO IN OMNI LITTERARUM GENERE VERSATISSIMO,
SUI TEMPORIS DOCTRINAE ET ELOQUENTIAE LUMINI,
XVI LUSTRA HIS DIEBUS COMPLENTI

GRATULATUR

UNIVERSITAS REGIA UPSALIENSIS

OFFERENS, UT SIGNUM PIETATIS,
HOC VOLUMEN, IN QUO CONTINENTUR
OPERA OMNIA, QUAE AB EO SCRIPTA,
PRELO COMMISSA ET IN LUCEM EDITA SUNT,
IN QUIBUS ILLE PER TOT ANNOS
PROPAGANDIS ARTIBUS AC DISCIPLINIS
OPERAM SUAM IMPENDIT,
INEXHAUSTA DOCTRINA, HUMANITATE SUMMA,
PRUDENTIA, SAGACITATE, IUDICIO ACRI ET SUBTILI,
INCREDIBILI IN VERBIS SENTENTIISQUE FELICITATE
VITAM ET HISTORIAM HUMANAM ILLUSTRANS ET EXCOLENS.
QUAE OMNIA SEMPER ADMIRATI SUMUS,
QUI IN VINEA HAC GUSTAVIANA OPERARI
SUB VEXILLIS MUSARUM MILITAMUS.
UTINAM EI CONTINGAT PER MULTOS ANNOS,
INTEGRIS ANIMI CORPORISQUE VIRIBUS,
CUM EO FRUCTU LABORUM SUORUM ENITI,
UT ET HUIC UNIVERSITATI ET PATRIAE NOSTRAE
ET GENERI HUMANO, UT SEMPER ANTEA,
UTILITATI LAUDIQUE SIT.

Innehåll

Förord	11
Universitetspolitiker – utifrån ideal och verklighet	13
<i>Carl-Gustaf Andrén</i>	
Läsaren och vägledaren – konturer av en spiritualitet	25
<i>Kjell Blücker</i>	
Des <i>Mousquetaires</i> aux <i>Mémoires</i> . Vue cavalière sur l'œuvre française de Stig Strömholm.....	37
<i>François-Xavier Dillmann</i>	
Stig Strömholms juridiska författarskap	43
<i>Ulf Göranson</i>	
Stig Strömholms skönlitterära författarskap	53
<i>Inge Jonsson</i>	
En diktarjurist under strecket	71
<i>Thure Stenström</i>	
Stig Strömholms tryckta skrifter	79
<i>Brita Alroth</i>	

Förord

I presentationen av Stig Strömholm i Nationalencyklopedin kan man läsa att hans "rättsvetenskapliga författarskap är omfattande" och att han även har "gjort sig känd som skönlitterär författare med bl.a. flera historiska roman-sviter". I uppslagsverket konstateras också att han "genom många böcker och tidningsartiklar gjort sin röst hörd i kultur- och samhällsdebatten". Med andra ord: Stig Strömholms författarskap är mångsidigt och av imponerande omfång och tar upp ämnen och motiv som hänför sig till vitt skilda områden.

År 1997 sammanställde Gunilla Strömholm i en festskrift till Stig Strömholm ett urval av dennes juridiska arbeten 1956–1996, men en bibliografi som förtecknar alla hans skrifter har hittills saknats. Uppsala universitet har genom dess rektor Anders Hallberg i anledning av Stig Strömholms 80-årsdag uppdragit åt undertecknade att ansvara för att denna lucka fylls.

En samling essäer föregår bibliografin. Syftet med dessa är att presentera Stig Strömholms författarskap på några av de fält inom vilka detta faller. Det skulle av lätt insedda skäl inte vara möjligt att i detta sammanhang ge en heltäckande bild av en så stor och mångskiftande produktion.

Bibliografin har upprättats av filosofie doktorn och redaktören Brita Alroth, som skickligt fullgjort ett omfattande och tidskrävande uppdrag. Professor Hans Helander har genom vänligt tillmötesgående åtagit sig uppgiften att utforma den latinska dedikationen. För den grafiska utformningen har faktor Martin Högvall svarat. Redaktionen vill till alla medverkande i boken framföra ett varmt tack.

Sven-Erik Brodd

Lennart Elmevik

Per Ström

Universitetspolitiker – utifrån ideal och verklighet

Carl-Gustaf Andrén

STIG STRÖMHOLM ÄR en genuin universitetsmedborgare. Student vid 17 års ålder med lysande vitsord och sedan dess med ökande intensitet och engagemang knuten till universitetsvärlden med hemvist i Uppsala. Genom sina redan från början eminenta språkkunskaper blev han tidigt en aktör på den internationella universitetsarenan. Vid sidan om sin svenska examenskarriär inom humaniora och juridik tog han också examina i Cambridge och München för att sedan fortsätta sin bana som visiting professor vid King's College i London och University of Minnesota.

Egna studier och engagemang vid universitet i både Sverige, bl.a. som prorektor 1978–89 och rektor 1989–97 vid Uppsala universitet, ordförande i Riksbankens Jubileumsfond, och utanför landets gränser som ledamot i Max Planck-Institutet för internationell rätt i München och ordförande i Academia Europaea har gett Stig Strömholm en eminent internationell överblick över universitetens verksamhet och organisation. För hans agerande i framskjutna positioner i det svenska universitets- och högskolesamhället har detta självklart haft avgörande betydelse. Dessa lokala, nationella och internationella perspektiv har utgjort en kvalitativ tillgång vid bedömningar och ställningstaganden.

Stig Strömholm har i debattinlägg, artiklar och böcker gett uttryck åt sina tankar om och synpunkter på universitet och högskolor. År 1994 gav han ut boken *Den svenska högskolan*. Det är en bok fylld av fakta om hela det svenska högskolesystemet med synpunkter och förslag till förändringar och förbättringar. Han var då rektor vid Uppsala universitet och samtidigt ordförande i den svenska akademiska rektorskonferensen (SAR). I inledningen konstaterar han att boken vill "lämna ett bidrag till en debatt, som sällan helt avstannar, i vilken många deltar men om vars faktiska förutsättningar ganska få är tillräckligt informerade – debatten om högskoleväsendet" (1994:1, s. 7). Han understryker att han haft anledning att reflektera över detta ämne "i snart fyrtiofem år". Eftersom han är "verksam inom systemet" avstår han "från värdeomdömen". Den uppmärksamme läsaren har dock inga svårigheter att identifiera författarens sympatier också bakom finurliga formuleringar!

I samlingsvolymen *Kring universitetet. Föreläsningar, tal, artiklar och föreläsningar 1989–1997* har Stig Strömholm publicerat ett urval representativa föreläsningar och debattinlägg från sin tid som rektor vid Uppsala universitet. Flera av dessa berör naturligt nog högskolepolitiska frågor. Ett antal artiklar som berör universitets- och högskoleproblem har influerat i dagspressen, framför allt

i SvD, DN och UNT, och i en rad festskrifter. I Uppsala universitets årsberättelse har han under sin rektorstid kommenterat och analyserat resultat och utvecklingstendenser vid universitetet.

Ända sedan 1970-talets början har Stig Strömholm deltagit i debatten om högskolor och universitet. I hans omfattande bibliografi ingår sammanlagt ett 80-tal inlägg om dessa frågor publicerade i skilda sammanhang. Drygt hälften härrör från hans rektorstid 1989–97. Det är omöjligt att i en kort artikel redovisa rikedomerna av synpunkter och förslag i hans författarskap om universitet och högskolor. Jag kommer därför att koncentrera min framställning kring centrala övergripande frågor och linjer som varit vägledande för hans synpunkter och ställningstaganden.

Universitetet som förnyar *och* bevarar

Tidigt markerade Stig Strömholm sin uppfattning om vad ett universitet är – eller bör vara. Året efter den ingripande högskolereformen 1977 diskuterar han i artikeln "Behovet av forskningspolitik" också frågan om hur utbildningen ska bedrivas. Hans råd är att lägga elementär och förberedande utbildning för sig och låta universitetet och fackhögskolorna ta ansvar för mer kvalificerade studier i fullständiga utbildningsprogram. Målet är bl.a. att på så sätt försöka ta vara på begåvningarna – ett behov som ständigt lyfts fram i utredningar och propositioner efter andra världskrigets slut (1978, s. 424 f.).

Till beskrivning av universitetens uppgift återvänder han vid flera tillfällen. Vid Linnéfesten 1991 konkretiserar han vad som i grunden präglat universitetet genom tiderna med två uppdrag: att möta det oförmodade och att förvalta det nedärvda (1998, s. 39). I artikeln "Universitetet och friheten" 1992 ger han en mer utförlig och principiell karakteristik av universitetet. Det är en "permanent organisation med uppgift att på största möjliga område söka och sprida en i möjligaste mån objektiv och generell sanning – vilket idag betyder kunskap vunnen under det internationella vetenskapssamhällets regler, prövad med dess normer och befunnen hållbar" (s. 12).

Samma principer står i centrum vid fokuseringen på universitetets övergripande uppgifter i den tidigare nämnda boken *Den svenska högskolan*. Dessa uppgifter sägs bestå i "att på ett antal områden, de flesta historiskt givna, indelade och benämnda, öka våra kunskaper, att på ett antal områden bevara och kontinuerligt granska de kunskaper vi redan besitter, att förmedla såväl kunskaperna som sättet att förvärva, bevara och granska dem till de permanent sysselsatta, dem som utbildas och numera också till samhälle och allmänhet" (1994:1, s. 12). Senare i boken återkommer han till att det är "rimligt att se forskning och utbildning som systemets huvuduppgifter" utan att för den skull "förringa högskolans 'tredje uppgift' – att informera om verksamheten och dess resultat" (s. 70).

I artikeln "Vad skall ett universitet syssla med?" 1999 tar han upp frågan om universitetet i relation till det hägrande kunskapssamhället. Solida traditio-

nella baskunskaper är en nödvändig utgångspunkt när universitetet vill främja bred orientering över stora kunskapsfält, uppmuntra till tvärvetenskaplighet för att stimulera kreativitet och stärka "respekten för *kunskapens bevarande* i disponibelt skick och för förmågan till aktivering av kunskap ur tillgängliga förråd" (1999, s. 235 f.).

Någon mer principiell allmänt vedertagen definition av universitetsbegreppet existerar inte utöver den av de europeiska universitetens rektorer 1988 i Bologna antagna formuleringen i Magna Charta att "universitetet är en autonom institution", som "frambringa, undersöker, värderar och vidareför kulturen genom forskning och undervisning" (2003:1, s. 112). Vanligtvis används den allmänna verksamhetsbeskrivningen med angivande av universitetets tre uppgifter: forskning, utbildning och information. Stig Strömholm anknyter som framgått ovan helt naturligt till dessa tre men ger samtidigt en mer idéinriktad övergripande och reflekterande identifikation av vad ett universitet egentligen skall vara för att på ett bättre sätt kunna precisera det specifika med universitetet. I artikeln "Tankar om universitetsstyrning" 2006 börjar han med att slå fast att "universiteten varken är 'vanliga myndigheter' eller 'vanliga företag'". Ingendera av dessa benämningar kan täcka vad universiteten funktionellt är eller hur de är organiserade. "De är *universitet*. De har en särprägel, som motiveras av särarten i deras uppgifter: att i samspel med internationella och nationella samarbetspartner, men med ett oavvisligt eget ansvar gentemot det omgivande samhället bedriva en så effektiv kunskapsförnyelse genom forskning som möjligt, att bevara, pröva och utbreda tillgänglig kunskap, att meddela kvalificerad utbildning med bästa möjliga utnyttjande av kunskapsförnyelsens och kunskapsbevarandets resultat och att härutöver sprida information om sin verksamhet" (2006, s. 429). Särarten poängteras också av det förhållandet att "universitetet i sin forskande verksamhet definitionsmässigt är ute efter det okända och oförutsedda och att denna väsentliga del av dess arbete redan av det skälet inte låter sig instruktionsbindas" (s. 438). All styrning måste därför stå "i överensstämmelse med den universitetsideologi som alltjämt anses förhärskande i västvärlden" och som fått sitt "pregnanta uttryck" i universitetens Magna Charta.

En viktig, inte sällan bortglömd uppgift, åvilar enligt Stig Strömholm universitetet, nämligen "att *bevara* kunskap, som forskningen vunnit" som "ett skydd mot alltför snabba ryck och växlingar" (1998, s. 19). Kunskapsbevarandet ingår också i universitetens och högskolornas uppgift att förmedla grundutbildning. "Universitetet och högskolorna är inte *enbart* forskningsanstalter. De har en mer mångsidig, vetenskaplig, mänsklig och samhällslig funktion, som inte får utarmas." Den bevarande uppgiften måste därför ständigt apostroferas och lyftas fram i både forskningens och utbildningens intresse.

Utöver de lagfästa aktiviteterna forskning och utbildning jämte informationsuppdraget tillkommer ett kännemärke för universitetet: deras kulturskapande roll som gör dem till viktiga kulturhärddar. Möjligheten att fungera som kulturmiljöer hänger enligt Stig Strömholm samman med att våra sam-

hällen genom universiteten och deras särart kontinuerligt kan "bedriva en *oberoende och kritisk självsyn och självanalys*" (1994:1, s. 111).¹ En förutsättning är att de också har en roll som "*traditionsbevarare* [...] av samhällets gemensamma intellektuella arv". Genom rationalitet, saklighet och humanitet kan idealen förverkligas, inte minst genom att universiteten tillhandhåller goda kreativa miljöer som säkrar en framtida förnyande utveckling. Inom denna verksamhetsram kan universiteten både i arbete och i frivilliga insatser utveckla möjligheter att bli kulturhärddar i samhället med en delvis annorlunda inriktning av kulturbegreppet än den gängse.

En väl genomtänkt och verbaliserad uppfattning om universitetsbegreppet och universitetens och högskolornas egenart ingår som en grundläggande självklarhet vid Stig Strömholms ställningstaganden till olika universitets- och högskolefrågor. Styrkan i hans argumenterande i debatterna är att de enskilda frågorna alltid relateras till de bärande principer som gett form till och är basen för universitet och högskolor.

Forskningens självklarhet och dilemma

Forskningen är i allt väsentligt "självstyrande" och behöver varken "initieras eller ledas" – så sammanfattar Stig Strömholm sin syn på den ena av universitetets och högskolans kärnverksamheter (1994:1, s. 83). Ytterst är det forskarna själva som ska avgöra vad man ska forska om (eller i). I stor utsträckning anges inriktningen av "de forskare eller grupper som uppfattas som ledande i en övernationell gemenskap, det internationella forskarsamhället" (s. 88). Den internationella karaktären är en tillförlitlig garanti för utvecklingen. Den som inte lever upp till de mål som det internationella vetenskapssamhället satt upp kommer mycket snart att få uppleva sig förbisprungen.

Beteckningen "forskning" har dock enligt Stig Strömholm fått en inte helt entydig innebörd. "Att man kan bedriva 'forskning' har blivit ett adelsmärke för varje verksamhet som av sakliga, administrativa, regionalpolitiska, demagogiska eller andra skäl inordnats i högskolesystemet" (s. 76). Han ställer där efter den intrikata frågan om verkligen "alla dessa verksamheter är '*forskningsbara*'". Så mycket mer angeläget blir det då att man över hela linjen håller ett vakande öga på hur termen forskning användes och "var går gränsen mellan forskning och utvecklingsarbete?" (s. 29). Han varnar för lokala intressen. De får inte nyttjas "som skalkeskjul för kvalitativt mindre god forskning" (s. 89).

På vissa områden inom t.ex. fysik, kemi och medicin liksom inom humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen är "internationalismen [...] total". Samtidigt får den "inte drivas in absurdum". Inom t.ex. historiska och sam-

¹ Att universitet och högskolor har en viktig funktion som kulturhärddar utvecklas i artikeln "Universiteten som kulturhärddar" 1996; se 1996. I det sammanhanget hör också humaniora hemma med sina speciella infallsvinklar och studium av människan; se 1990, s. 2.

hällsvetenskapliga discipliner "är det självklart att svenska ämnen måste ha en central plats". Det hör till kulturens villkor. Dessutom måste det få finnas lokala profiler. Mångfalden och differentieringen måste ha en given plats i forskarsamhället.

Även om forskningen är fri enligt högskolelagens formuleringar avgörs dess möjligheter i stor utsträckning av de resurser som ställs till förfogande och i många fall har en direkt eller indirekt styrande karaktär. Enligt Stig Strömholm har balansen mellan fakultetsanslagen och radsanslagen rubbats. Han poängterar nödvändigheten av att statsmakterna måste förstärka fakultetsanslagen för att man ska kunna upprätthålla "en någorlunda stor och stabil permanent forskningsorganisation" som är en förutsättning för att långsiktigt kunna bedriva en effektiv och kvalitativt stark forskning.

Forskarrekryteringen är livsviktig för forskningens lyckosamma framtid. Stig Strömholm konstaterar dock att den måste vara selektiv. "Det är inte genom att rekrytera och finansiera stora skaror doktorander och licentiander till en vetenskaplig miljö och ett vetenskapligt arbete på svag eller hygglig europeisk genomsnittsnivå som ett land sådant som Sverige kan behålla och befästa sin ställning som en intressant partner i det alltmer krävande internationella forskningssamarbetet på elitnivå" (2004, s. 399).

Utifrån sin egen erfarenhet av forskningspolitik, forskningsplanering och forskningsfinansiering lade Stig Strömholm redan 1973, i diskussionen om en ny regeringsform, fram ett förslag till ett "starkt utvidgat och med bred samhällelig erfarenhet förstärkt lagråd". I detta skulle också ingå ledamöter med sakkunskap om "forskning, undervisning, kulturella frågor". Motivet var att det "för en fungerande demokrati" måste vara angeläget att "bästa tänkbara expertis i garanterat oberoende ställning offentligen och under betryggande former på ett tidigt stadium av beslutsprocessen tillhandahåller sina synpunkter" (1973, s. 156). Förslaget blev obeaktat i slutredigeringen av regeringsformen men 1994 återkommer Stig Strömholm till sin tanke på "en liten, rådgivande politisk församling på högsta nivå". Forsknings- och även utbildningsfrågorna skulle genom ett sådant organ "kunna få en mer allsidig, mindre jäktad och framför allt mindre partipolitiskt läst behandling än i den arbetsmässigt hårt pressade riksdag som självfallet i sista hand måste ansvara för de nödvändiga besluten" (1994:1, s. 93). Han understryker också att forskning och utbildning har allt att vinna på "en högkvalificerad offentlig diskussion i ett obundet forum på allra högsta nivå där forskarna är väl företrädna men inte ensamma och där de får tillfälle – och skyldighet – att redovisa sina anspråk och argument vid sidan av anspråk från andra legitima samhällsbehov". Sitt förslag sammanfattar han i "idén om ett kvalificerat rådgivande organ, ett *överhus*, för öppen och saklig beredning av en rad bland de kompetenskrävande problem – bland dem det högre utbildningsväsendet – som en modern demokrati inte kan undgå att ta ställning till" (s. 207). Med sitt förslag – som inte vunnit gehör än – har han tydligt markerat sin starka tro på både forskningens och utbildningens avgörande betydelse för såväl mänskligheten – inte minst den enskilda individen – som samhället.

Grundutbildningen och studenterna

Kring grundutbildningen, den andra av universitetets och högskolans kärnverksamheter, reflekterar Stig Strömholm kontinuerligt under årens lopp. Om den dubbla uppgiften att bedriva både forskning och utbildning som jämbördiga storheter framhåller han att verkligheten ser helt annorlunda ut än idealen. Det finns en lätt iakttagbar och mycket påtaglig skillnad. "Om man vill vara ärlig", säger han, är det "omöjligt att komma ifrån iakttagelsen att såväl inom som utom högskoleväsendet forskning [...] av de allra flesta skattas klart högre än undervisning" (1994:1, s. 72). Nivåskillnaden beskrivs kanske bäst med orden "högre" eller "finare". Läraren kommer aldrig i nivå med forskaren. Samtidigt påpekar han att man på senare tid – d.v.s. 1990-talet – faktiskt har börjat se mer positivt på också undervisning och läraruppgift.

Det karakteristiska för universitetsutbildningen är dess forskningsanknytning som ska utgöra en garanti för att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och att studenterna oberoende av ämnesområde fostras till ett vetenskapligt förhållningssätt. "Utbildning och forskning i samspel är således förutsättningarna för den höga kompetens som krävs för att samhället i dess helhet skall kunna hålla en hög nivå" (1994:4, s. 4). Stig Strömholm har diskuterat och belyst innebörden i forskningsanknytningen utifrån olika perspektiv. När de s.k. nya högskolorna inrättades 1977 blev deras huvuduppgift att bedriva grundläggande högskoleutbildning för att på så sätt tillgodose behovet av utbildning för det stora antalet studenter som sökte sig till universitet och högskolor. Någon forskning skulle inte knytas till dessa högskolor, ett förhållande som blev ett framtida trauma av stora mått. Mot den bakgrunden ställer Stig Strömholm frågan hur statsmakterna egentligen ser på kravet på forskningsanknytning. Räcker det om läraren har en forskarutbildning? Måste inte en verklig forskningsanknytning av utbildningen bygga på att lärarna själva är verksamma som aktiva forskare? Hans resonemang utmynnar i slutsatsen att alla högskolestudier inte kan betraktas som likvärdiga och att högskolan riskerar att få ett A-lag och ett B-lag inte minst med tanke på att en stor del av lärarna vid de nya högskolorna inte uppfyllde kravet på genomgången forskarutbildning utan dispenserades för sin tjänst. Massuniversitetet ledde också till ett annat urval av studenter då mellan 40 och 50% av en årskull sökte sig till högskolan. Som system kom det också att innebära stora kvalitativa skillnader mellan utbildningen vid olika lärosäten.

Till de nya högskolorna intog Stig Strömholm en ambivalent hållning. Han var alltså starkt kritisk till att undervisningen skulle bedrivas av lärare som inte själva var engagerade i aktiv forskning, en risk för kvaliteten i utbildningen (1978, s. 424 f.; 1994:1, s. 93 f.). Men han insåg också att något måste göras för att inte universitetet skulle drabbas av överbefolkning, då studentantalet ökade nästan lavinartat.

Samtidigt garderar Stig Strömholm sig mot alltför kategoriska påståenden om reella skillnader. Han erinrar om att det inte finns någon absolut garanti

för att undervisning bestridd av en professor eller en docent med tankar och intressen på annat håll är bättre än den undervisning som ges av en erfaren och hängiven universitetsadjunkt. Utbildningssituationen är ett växel- och samspel mellan olika aktörer och rymmer en stor och svåråtkomlig komplexitet. Trots dessa reservationer är det enligt honom oerhört viktigt att man slår vakt om principen med forskningsanknytning, främst i form av lärarens egen aktiva forskning för att kunna upprätthålla utbildningens höga kvalitet.

Som en konsekvens av sin bedömning av utbildningens komplicerade situation har Stig Strömholm vid olika tidpunkter återkommit med förslag om hur man ska kunna komma till rätta med problemen genom en differentiering och uppdelning av utbildningen. I artikeln "Behovet av forskningspolitik" 1978, året efter det att en rad nya ickeforskande högskolor inrättats, föreslår han att elementär och förberedande utbildning bör läggas för sig – närmast till dessa nya högskolor. De fullständiga utbildningslinjerna över en viss nivå skulle jämföras forskning och forskarutbildning ligga kvar vid universiteten och fackhögskolorna (1978, s. 424). Efter 1993 års reform diskuterar han olika möjligheter och lösningar. Han tar då upp tanken på en nivåuppdelning i "university" och "college" efter USA-mönster (1994:1, s. 98 ff.). Tre olika alternativ till lösning redovisas.

Ett alternativ skulle då vara att de stora universiteten innehöll en universitetsdel och en större eller mindre högskoledel för att få en likvärdig grundutbildning inom hela landet med uppoffring av forskningsanknytningen. Hans kommentar blir att det knappast är tänkbart.

En annan möjlighet vore att överge "den överallt likvärdiga utbildningens ideal" och i stället acceptera att det finns två olika typer av grundutbildning, en vid universiteten som meddelas "av forskningsaktiva lärare" och en annan "vid högskolor med en klar majoritet av inte disputerade lärare". Sannolikt är det "mot denna modell som systemet på samma formella nivå orienterar sig", konstaterar han.

Ett tredje alternativ skulle vara att kanalisera "en betydande del av den kvantitativa satsningen, med stark kvalitetsförstärkning, till någon eller några av de redan nu bäst utrustade medelstora högskolorna". De tre gamla universitetsfilialerna kunde byggas ut till universitet "med åtminstone i princip fullständig karaktär" – vilket ju delvis skedde några år senare. Därmed skulle de stora universiteten kunna avlastas ty "inget massuniversitet [...] förmår idag hålla en verklig elitkvalitet över hela det väldiga fältet" (2002, s. 12). Universiteten skulle i stället få möjlighet att satsa på kvalitativt högtstående utbildning och genom elitutbildning ta hand om de för landet så viktiga begåvningarna. Tankarna om elituniversitet utvecklar Stig Strömholm i "Vi måste satsa på universitet för eliten" (2003:2). Detta alternativ skulle enligt honom ge den bästa önskvärda utvecklingen.

Medan Stig Strömholm – som ovan påpekats – betraktar forskningen som "i hög grad självgående" oroar han sig desto mer för grundutbildningen och hur man ska kunna lösa dess problem. I artiklarna "Från elituniversitet till mass-

högskola” 2002 och ”Vi måste satsa på universitet för eliten” 2003 pekar han på hur man ska kunna stärka och utvidga grundutbildningen. Kanske skulle en uppdelning av insatserna kunna bidra till att finna en väg ut ur masshögskolans dilemma. En första åtgärd vore att ge huvuddelen av studenterna ”en förstklassig utbildning som lägger en säker grund för professionell verksamhet och vidareutveckling, som klargör var god forskning inom området bedrivs”. Som en andra punkt rekommenderar han att man ska ta sikte på begåvningarna. ”Ge de intellektuellt bästa 3–5 procent av årsklassen tillräcklig stimulans [...] för att de skall se fortsatt vetenskaplig verksamhet som ett lockande alternativ”. Inte minst viktigt för honom är att universiteten ska få ”utgöra den plats där de högst begåvade i varje generation på gynnsamma villkor möter varandra och formas av det” (2002, s. 13). Han upprepar sitt konkreta förslag i artikeln ”Fria universitet i ett fritt samhälle” (2007, s. 171 f.). Som avslutning i sin bok om *Den svenska högskolan* lägger han fram ett ”orealistiskt” förslag. De allra bästa studenterna – ca 1 000–1 500 per år – borde erbjudas en ettårig specialutbildning som gav grundläggande och vidgade kunskaper med tyngdpunkt på svenska, två främmande språk, litteratur, historia, samhällsvetenskap och naturvetenskap. Om en sådan utopisk utbildning kom till stånd ”skulle man inom ett tiotal år kunna konstatera påtagliga och helt övervägande positiva effekter” (1994:1, s. 212 f.).

I Stig Strömholms tänkande kring utbildningsproblematiken möter vi en omsorg om både studenternas och samhällets behov, om både den stora gruppens behov av en gedigen och samhällsnyttig utbildning och begåvningarnas särskilda behov. Det är enligt honom universitetens och högskolornas uppgift att tillgodose de olika behoven och samtidigt ”på ett effektivt sätt göra alla studenter medvetna om att universitetet är en plats som har ett självständigt ansvar för samhällets ofta impopulära och inoportuna kritiska självreflektion”.

I sina välkomsttal till recentiorerna vid Uppsala universitet – några av dessa är utgivna i den redan nämnda boken *Kring universitetet. Föreläsningar, tal, artiklar och föredrag 1989–1997* – gav Stig Strömholm som rektor varje termin de nya studenterna sina synpunkter på vad det innebär att vara student och tillhöra ett universitet. Han vill att de ska vidga sitt intresse från koncentration enbart på det egna utbildningsprogrammet och yrkesutbildningen till medvetandet om att studenttiden också är en tid för personlighetsutveckling och allmänbildning. Det är ju för studenterna som universitetets utbildning ges. På dem vilar ansvaret att bygga framtidens samhälle. Därför måste de erbjudas bästa möjliga utbildning – det är universitetets uppgift. Åren vid universitetet är – och ska vara – fyllda av arbete för att förvärva kunskap och kompetens inom vissa områden. Men han vill erinra studenterna om att studietiden inte bara rymmer en yrkesutbildning. Under de åren formas man – förhoppningsvis – genom att mogna som människa. Studenten måste lära sig att ”självständigt pröva och frimodigt granska både lärarnas undervisning och kamraternas idéer” (1998, s. 49). Genom att umgås över ämnes- och fakultetsgränser och ta

del i universitetets och nationernas aktiviteter och arrangemang kan man som student få del av en allmänmänsklig orientering av överskådlig betydelse för hela livet. Studietiden måste få ge plats för utformningen av en genomtänkt åskådning i de stora och viktiga frågorna i livet liksom för "en egen någorlunda skolad och reflekterad ståndpunkt i sådana ting som konst, litteratur och musik" (s. 57).

Organisation – styrning – frihet

Varje verksamhet är beroende av en fungerande infrastruktur. Organisationer och arbetssätt vid universitet och högskolor "skall *främja* [...] effektiv forskning och undervisning" (1994:1, s. 139). För att förverkliga detta mål måste enligt Stig Strömholm "högskolans organisation [...] innefatta beslutsfunktioner och därtill beslutande organ, som kan på ett välinformerat, sakligt, öppet och av de berörda godtaget sätt genomföra den ofrånkomliga avvägningen mellan forskningens och utbildningens intressen" (s. 140). Utifrån sitt juridiska kunnande och sin klarsyn konstaterar han att avregleringar för att ge universitet och högskolor större självbestämmanderätt säkert är både nödvändiga och vitaliserande men att sådana förändringar inte får drivas in absurdum. Det krävs ett regelverk, en rättslig reglering, som erbjuder stöd och skydd för att "säkra på en gång rationella och rättsstatliga beslutsfunktioner" (s. 148 f.).

Både central och lokal organisation kräver styrformer med förvaltningskompetens och -kapacitet. Den lokala ledningsorganisationen sätts på prov särskilt vid resursfördelningen mellan universitetens och högskolornas sinsemellan olikartade och delvis ojämförbara delar. Både nationell och internationell vetenskaplig överblick måste stå till organisationens förfogande för dess verksamhetsplanering. Viktigt är att ledningsfunktionerna på olika nivåer i möjligaste mån är samstämda i fråga om gemensamma mål för sina verksamheter. Enighet måste också råda om att arbetet alltid ska bedrivas på ett etiskt försvarbart sätt och att man måste vara lyhörd för och ta vara på enskilda initiativ.

"Kan universitetet styras?" är titeln på en artikel av Stig Strömholm 1994, ett av flera debattinlägg i denna fråga. Om universitetet låter sig styras, vilka metoder och vilka instrument står då till förfogande? Det finns flera aktörer på skilda nivåer som vill vara med och bestämma styrningen och därmed ingripa i bl.a. den akademiska friheten. För en universitetsledning, rektor och styrelse, är det enligt Stig Strömholm viktigt att styrning sker med "gott omdöme i valet av de forsknings- och utbildningsgrenar" man stöder (1994:2, s. 129). Oväld och måttfullhet krävs i "den interna övervakningen av att gällande regler" respekteras. Först så kan styrorgan och beslut vinna sin legitimitet.

Till de viktigaste uppgifterna för universitetets ledning i dess styrfunktion hör att dess beslut ska vara både impulsgivande och stödjande (2006, s. 439). Stig Strömholms tankar och reflektioner om styrning av universitet och högskolor visar tydligt de svårigheter som finns att på ett likformigt sätt styra de komplexa och ofta olikformade verksamheterna, samtidigt som en styrning är

både nödvändig och ofrånkomlig. Här gäller liksom i flera andra fall att man måste inta en pragmatisk position i förhållande till ideal och verklighet.

Utifrån principdeklarationen i Magna Charta från Bologna 1988 om att "frihet i forskningen och utbildningen är universitetens grundläggande livsprincip" tar Stig Strömholm upp frågan om universitetets frihet, den akademiska friheten, "dels i förhållande till det omgivande samhället, dels inom den egna organisationen" (2007, s. 130 f.). Han ger en historisk översikt över dess innebörd och utveckling och påpekar att under hela den tid Sverige "haft ett universitetsväsen har det visat stora likheter med det kontinentala Europa" också vad gäller den akademiska friheten som princip (s. 139). Ett fullständigt yttre oberoende – i överensstämmelse med idealen – är enligt honom en omöjlighet inte minst på grund av universitetsväsendets numera väldiga omfattning (s. 168 f.). Ändå är det viktigt att upprätthålla det akademiska frihetskravet. I frihetsbegreppet ligger ett symbolvärde, ett ideal värt att kämpa för. Han understryker också – mot bakgrund av vad som hände i länderna bakom järnridån – att ett fritt rättssamhälle i sig utgör en garant för universitetets yttre frihet.

Nationellt – europeiskt – internationellt

För Stig Strömholm är det en självklarhet att universitet och högskolor ingår i både en nationell och en internationell gemenskap. För ett litet land som Sverige är det ett riksintresse att båda dessa aspekter tas till vara för att man ska kunna upprätthålla en hög nivå i verksamheterna. När han 1994 gav ut boken *Den svenska högskolan* hade det centrala ämbetsverket UHÄ lagts ner och omstrukturerats två år tidigare. Han var själv emot förändringen och påpekar att viktiga värden gick förlorade både ur nationell och ur internationell synvinkel. UHÄ hade "en styrka och en fördel, som inte lätteligen ersätts: verket företrädde *riksintresset*, mot den i och för sig vällovliga regionalism och lokalpatriotism som i värsta fall tycks kunna stegras till ren vettlös kolonialparanoia" (1994:1, s. 151). Genom att universitet och högskolor gavs stor självständighet och frihet i sin strukturering och organisation jämte fri konkurrens upphörde den nationella planering som åvilat ämbetsverket och som skapat en garanti för att landet tillgodosågs med ett tillräckligt brett utbud inom både forskning och utbildning liksom en garanti för "åtminstone en principiell strävan efter rättvisa mellan olika enheter och balans mellan olika intressen" (s. 149 f.). Kravet på samverkan inom landets gränser gör sig därför än starkare gällande.

Utifrån behovet av att tillgodose riksintresset framlägger han i detta sammanhang ett förslag om inrättande av "ett litet men naggande gott överläggande *överhus*, ett forum för icke partibundna, högkvalificerade och erfarna personligheter". Genom ett sådant råds agerande skulle det nationella perspektivet få ett avsevärt bättre genomslag.

Egna upplevelser från tidiga år av europeiskt skol- och universitetsväsen har gett Stig Strömholm en kontinuerlig inblick i både forskningens och ut-

bildningens situation utanför landets gränser. Utifrån sina erfarenheter säger han sig inte känna någon oro vad gäller kunskaps- och kompetensnivån inom svenska universitet och högskolor vid jämförelse med deras europeiska och internationella motsvarigheter; även vid några andra tillfällen ger han uttryck för sin bedömning att svenska universitet står sig väl i ett europeiskt perspektiv (se 1991 och 1994:3). Han finner dessutom åtskilliga fördelar med det svenska systemet. Han konstaterar med eftertryck att "det svenska högskoleväsendet och dess elever ifråga om internationell öppenhet och förmåga att tillgodogöra sig högre utbildning i den europeiska omvärlden genomsnittligt försvarar sig mycket väl vid varje rimlig jämförelse" (1991, s. 3).

Talet om "internationell standard" och "internationella krav" karakteriserar han som "ett riskabelt tankefel". Spännvidden mellan det bästa och det sämsta internationellt sett är oerhört stor. Därför är det "en fullständig orimlighet att tala om *en* 'internationell standard', mot vilken Sverige skulle mätas i alla hänseenden" (1994:1, s. 135; se också 1991, s. 3). "Kravet, att *all* svensk akademisk utbildning skulle svara mot den *högsta* standard som överhuvudtaget förekommer på annat håll" är därmed också en orimlighet. De problem som möter inom det svenska högskolesystemet i forskning och utbildning kännetecknar också de flesta andra högskolesystem. Han konstaterar också att svensk forskning och högskoleutbildning vid jämförelse står sig väl internationellt bortsett från den som bedrivs vid "en handfull elituniversitet i Storbritannien och USA" (2002, s. 12).

Litterär aspekt

I sin bedömning av universitet och högskolor både i Sverige och internationellt är Stig Strömholm fast förankrad i den historiska nationella och internationella traditionen. Han understryker mycket klart värdet av att bevara den givna basen men ger samtidigt uttryck för behov av kontinuerlig förändring och förnyelse inom ramarna. Ett noga genomtänkt och preciserat helhetsperspektiv vägleder honom vid ställningstaganden i skilda frågor om både den differentierade verksamheten och det system som håller ihop den, ställningstaganden som också vittnar om en mycket realistisk inställning till både krav och möjligheter, till ideal och verklighet.

Att ta del av Stig Strömholms många större och mindre bidrag till universitets- och högskoledebatten innebär inte bara en stimulerande och vitaliserande läsning av tankeväckande och inspirerande reflektioner kring den mångfasetterade problematiken inom ett spännande och högaktuellt område. Det är också en litterär njutning. Hans eleganta framställning berikas och kryddas med oväntade citat och hänvisningar till den lärda världens långa historia med slagkraftiga metaforer och överraskande associationer till idévärld och samhälle. Läsaren bjuds på en spirituellt litterär och språklig upplevelse av högsta kvalitet.

Böcker och artiklar av Stig Strömholm hänvisade till i framställningen

Tryckår	Titel	Nummer i bibliografin
1973	<i>Grundlagen, folket och etablissemangen. Till diskussionen om en ny regeringsform</i>	320
1978	"Behovet av forskningspolitik I och II"	609
1990	"Om värdet av humaniora"	1198
1991	"Svensk högskola står sig väl i Europa"	1231
1992	"Universitetet och friheten"	1285
1993	"Medeltidens högskola fruktbart kaos"	1355
1994:1	<i>Den svenska högskolan. Lägesbestämning och framtidsdebatt</i>	1363
1994:2	"Kan universitetet styras? En svensk betraktelse mot internationell fond"	1391
1994:3	"Svensk högskoleutbildning i ett europeiskt perspektiv"	1398
1994:4	"Universitet och högskolor behöver arbetsro"	1421
1996	"Universiteten som kulturhärddar – finns rollen kvar?"	1516
1997	"Idén om universitetet har behållit sitt grepp"	1576
1998	<i>Kring universitetet. Föreläsningar, tal, artiklar och föredrag 1989–1997</i>	1585
1999	"Vad skall ett universitet syssla med?"	1634
2002	"Från elituniversitet till masshögskola"	1695
2003:1	<i>Den svenska akademiska rektorskonferensen (SAR)</i>	1713
2003:2	"Vi måste satsa på universitet för eliten"	1731
2004	"Framtidens forskarutbildning – mål och vägar"	1746
2006	"Tankar kring universitetsstyrning"	1784
2007	"Fria universitet i det fria samhället"	1803

Läsaren och vägledaren – konturer av en spiritualitet

Kjell Blücker

VEM VET VAD som är i en människa? När Jesus undervisar sina lärjungar, ger han svaret att det är det som går ut ur människans mun som avslöjar hennes inre: avsikter, planer och tillkortakommanden. Ty vad hjärtat är fullt av det talar munnen. Paulus konstaterar att det egentligen endast är människan själv – människans egen ande – som vet det. Johannes påpekar att hans Mästare visste av sig själv vad som fanns i alla människor. Vi vanliga dödliga får leva med att det är talet som demaskerar oss. "Efter dina ord skall du frias, och efter dina ord skall du fällas", säger Jesus en annan gång på tal om den yttersta räkenskapsdagen.

Anekdoter ur livet och förflugna ord kan tryffera ett festskriftsbidrag, men hur långt räcker det? Av spridda, spröda fragment ur livet går det inte att bygga ett hus på hälleberget, inte ens att göra en postmodern rekonstruktion av strå och halm. Sådant skall, som aposteln säger, prövas genom eld. Men sådana ord kan tjäna som ett illustrativt exordium, en språngbräda in i ett ämne.

Vid en mottagning hörde jag en gång följande kommentar fällas: "Men du Stig som är katolik ...". Den som stod för detta antagande var en trogen arbetare i den ekonomiska vingården, en som hade en strikt ateistisk horisont och tillika var en sparsmakad kulturkonsument och flitig understreckteläsare. För vederbörande framstod det som en självklarhet att den på avstånd beundrade kulturbjässen var förankrad i den romersk-katolska kyrkan. Smått brydd markerade den apostroferade då sin förankring i den europeiska (läs: kontinentala) klassiska kulturtraditionen och underströk att denna bjuder på många infallsvinklar – samt att den katolska bara är en, om än ett lejon, och inte råkade vara den som han omfattade.

För den som noterat de ständigt återkommande kommentarerna om hur Blaise Pascal och Thomas a Kempis varit ständiga följeslagare till Stig Strömholm sedan ungdomen, var denna förmodan om konfessionstillhörigheten alls inte en konklusion gripen ur luften. Att den dock inte överensstämmer med empirin kan enkelt konstateras genom folkbokföringen och professor Strömholms eget försiktiga vittnesbörd, men hur ser hans spiritualitet ut? Att söka ett svar på den frågan är ämnet för nedanstående betraktelse.

Spiritualitet

Vad kan då menas med spiritualitet? Roten i ordet är förstås latinets *spiritus* (ande), med bakgrund i grekiskans *pneuma*. Uppsalanestorn inom forskningen om detta fenomen, Alf Härdelin, definierar spiritualitet kort och gott som det existentiella livet, sett utifrån de praktiker som format det. Begränsar vi oss till kristen kontext handlar det om den kristna existensen som helhet eller livet i Anden, med Pauli eget uttryck. I sökandet efter en spiritualitet letar vi således inte endast efter det som sägs utan även efter i vilka former det sägs och hur det som sägs omsätts via olika praktiker i praktiken.

Vem vet vad som är i en människa? För att komma på fastare mark i sökandet efter svaret på frågan i denna betraktelse får vi gå till det som kommer ur hennes penna. För att få en helhetsbild är bibliografin ett oöverträffat hjälpmedel, innan man ger sig in i arkiven på jakt efter brev, dagböcker och privata noteringar som kan få bilden att djupna. Vi har i detta begränsade sammanhang att hålla oss till det tryckta ordet. Och sådana finns det ju många av från jubilarens penna. Men också här handlar det om att indirekt vaska fram det som vi söker. Vi finner i den Strömholmska livsbibliografin inga religiösa manifest, inga katekeser, ingen dogmatik, få fromma betraktelser. Kort och gott finns inget i författarskapet som direkt handlar om det som vi söker spår av. När det blir tal om teologi skymtar en viss ödmjukhet, men indirekt finner vi ett stort intresse hos denne vetenskapernas mångfrestare. Ett intresse som gör honom till finkänslig konnässör även på detta fält. Men som framgår av övriga bidrag i denna volym är jubilarens vädjobanor genom livet i första hand andra. De juridiska och universitetspolitiska arenorna är hans hemmaplan. De vetenskapliga samfunden, stiftelserna och företagens styrelser är andra platser där livsgärningen har formats.

I bibliografin återfinns inte många poster som direkt fokuserar religiösa spörsmål. Vi möter rättsvetaren och juristen, universitetsmannen, samhällsdebattören, kulturintroduktören och det humanistiska kulturarvets bevarare och tillskyndare. Och samtidigt flyter en stilla ström av skönlitterära framställningar fram, vilka beskriver människoöden under skilda historiska epoker men mer sällan i samtiden. Religionen finns som en underström, en fond, en bakgrund, men sällan i förgrunden. Skulle man våga sig på att spekulera skulle man ana ett *alter ego* i den brevskrivande militärens bokslut med livet i Strömholms novell "Brev till dig". Grundvalen för plikttrohet och lojalitet kan den fiktive grubblaren inte helt finna i en rationalitet, när han skriver till den älskade hustrun: "Det fanns bilder inför ögonen; det är starkare än argument. Det var inte i julottan vi hämtade plikttroheten och lojaliteten. Men vi var där prydliga och strama; följde med i kyrkohandboken och bland texterna, visste när vi skulle resa oss; sjöng med. Jag tummade min bibel, disträ och tvekan; jag orkade inte vara utan. Och man kan alltid hoppas. Men man måste börja med att böja maskinen, sade Pascal. Jag har alltid föreställt mig att det är rätt."

Fram ur Stig Strömholms livsverk träder en *läsare* och en *vägledare*. I de träget levererade understreckarna, talen och inläggen möter oss en introduktör av de klassiska bildningstraditionerna och av ett tungt – och ofta måhända bortglömt – litterärt, kulturellt och religiöst arv. Strömholm förkroppsligar det som i den långa och stora kristna traditionen varit en livsform och en hållning som konstituerat en kristen spiritualitet.

I Apostlagärningarna kan vi läsa om den märkliga händelsen med Filippos som möter den mäktige etiopiske hovmannen på hemresa från Jerusalem. Filippos hör hur mannen i sin vagn läser ur profeten Jesaja och frågar honom dristigt: "Förstår du vad du läser?" Han får då till svar: "Hur skulle jag kunna det utan att någon vägleder mig?" Denna händelse blir en urscen för det kristna livet med två viktiga beståndsdelar: det lugna meditativa läsandet och samtidigt insikten om att de enskilda läsarna aldrig är ensamma. De är alltid insatta i ett sammanhang. De behöver vägledning och inspiration för egen del och för att kunna ge vidare av det som de fått.

Historien och kyrkohistorien igenom erbjuds vi otaliga provstycken på hur denna kristna grundpraktik – givetvis med stark förankring i sin hebreiska moderreligion – utövas i de mest skilda kontexter. Vi ser lysande exempel i de monastiska kulturerna från fornkyrkans dagar till nutiden. I dessa miljöer återfinns vi den viktiga tekniska termen *ruminare* (idissla). Här smakar man på och gouter orden. Vi finner denna grundpraktik i de protestantiska folkväckelserna, som här i Sverige på sina håll gick just under benämningen "läsare". Vi kan nämna breviarieläsandet, den betraktelseform som Hegel menade ersattes av tidningsläsandet i det moderna samhället! Vi återfinns ett läsar- och bildningsideal i den tyska så kallade kulturprotestantismen. Kanske är det den närmaste konfessionella praktik som vi kan identifiera Strömholms spiritualitet med, även om vi inte någonstans hos honom, mig veterligen, kan återfinna en anknytning till eller ens anspelning på denna stora kulturtradition. I Sverige representerades denna strömning av en grupp lundateologer vid det förra sekelskiftet kring tidskriften *Kristendomen och vår tid*. Nathan Söderblom fanns också med i kretsen. Det rör sig hos Strömholm om en kulturprotestantismens praktik, inte om dess dogmatiska teologi eller etik.

Kulturprotestantismens strävanden under *la belle époque* var att fördjupa en klassisk bildningstradition, ajourföra den kristna tron och förankra den i samtida kultur- och samhällsliv. Denna spiritualitet, om man så kan säga, var starkt förknippad med den tyska borgerliga kulturen, dess utbildningsideal och starka inriktning på etik och humanistiska värden. Fostran i denna tradition hade sin grund i ett *imitatio*-ideal, vanligt i de flesta kristna traditioner. Den tyske evangeliske teologen Hermann Fischer pekar på att när denna strömning "die Grenzen seiner kirchlich-konfessionelle Verfassung überschreitet, erfährt die Wahrheit des christlichen Glaubens eine zunehmend individuell geprägte und damit sich pluralistisch ausdifferenzierende Ausdrucksform". Vidare konstaterar han: "Es bleibt deshalb seine Aufgabe, sich stets neu seiner substantiellen historischen Fundamente zu vergewissern."

Vid en översiktlig vandring genom det Strömholmska författarlandskapet finner vi få andra kristna praktiker än läsningens och vägledningens. Det kyrkligt sakramentala livet, bönen och liturgin kommer sällan eller aldrig i förgrunden. Man noterar aldrig att han hör bibelordet läsas, men han läser det flitigt. På så sätt kan Strömholms existentiellt religiösa ram identifieras med en protestantisk grundhållning trots fäblessen för många katolska miljöer och personer. Han driver, eller snarare lever, en egen variant av det som har kallats kulturprotestantism. Parentetiskt kan här fogas in att detta begrepp i svensk teologisk kontext under andra hälften av det sistlidna seklet ofta uppfattats som liktydigt med en teologisk frontförkortning på så sätt att religionen skulle reduceras till blott och bart kulturyttring, dränerad på sin teologiska substans. Att så skulle vara fallet i Strömholms kulturprotestantism finns det inga tecken på i hans författarskap.

Det är typiskt att en antologi med Strömholmtexter bär titeln *Läst*. Här apostroferar en baksidestext just det faktum att hans "observationspost – och sympatier – finns hos den allmänne läsaren, *the general reader*". Man skulle också kunna hänvisa till den engelska traditionens *common reader* – läsaren som läser för nöjets eller utbildningens skull –, ett begrepp som på sistone så skickligt använts av den engelske författaren Alan Bennet, som i sin muntra roman *The uncommon reader* låter den brittiska drottningen Elisabeth II genomgå en fullständig omvändelse genom upptäckten av läsningens och läsandets befriande livsrum. I en recension av en annan likartad Strömholmantologi, *Miniatyrporträtt. Mest romantiker*, pekar Madeleine Gustafsson på hur Strömholms texter inte bara blir introduktioner utan ger "en bildad vägledning genom en personlig rikhaltig boksamling".

För inbitna läsare är idisslandet en beprövad metod. Det handlar om såväl den långsamma högläsningen av exempelvis poesi som den återkommande omläsningen av vissa centrala verk eller favoriter från en i det egna livet formativ period. Därtill finns "urkunderna" av allehanda slag, inte bara religiösa, som läses oavbrutet.

Stig Strömholm tog under 1990-talet på uppmaning initiativ till att sammanställa en antologi med självreflexiva texter av typen "betydelsefulla böcker i mitt liv". I *De lärdas bibliotek* ger trettio Uppsalaprofessorer inspiration till läsning genom personliga bekännelser om läsningens eufori. I Strömholms inledande essä "Boken och livet" återfinner vi hans hjältar och älsklingsperioder: den klassiska romerska litteraturen, Bibeln, det franska 1600-talet till att börja med introducerat av Alexandre Dumas den äldre och 1800-talsförfattaren Charles Augustin Sainte-Beuve, Johann Wolfgang von Goethe och, som den modernaste vapendragaren, Marcel Proust. Bokens värde för det konkreta levda livet beskrivs med en talande episod om hur en fiktiv hjälte bistår den unge Strömholm i farans stund, då han är på väg att svika sina ideal inför ett erbjudande från Den Mäktige Mannen. Strömholm påminner sig då musketören d'Artagnan inför kardinal Richelieus erbjudande om officersfullmakt. Båda tackade nej. Litteraturen kan hjälpa, men den kan också stjälpa. Den kan

stärka moralen, men också bidra till verklighetsflykt. Strömholm exemplifierar också det senare.

Att sätta boken i motsättning till livet är – tack och lov – oftast inte meningsfullt. Strömholm skriver: "Ingen äventyrare är så rask att han förmår direkt, genom egen upplevelse, tillägna sig mer än en fattig bråkdel av den ställföreträdande erfarenhet som flitig läsning kan ge. I fråga om upplevelser i förfluten tid är det ju till yttermera visso praktiskt omöjligt [...]. Men ingen bok kan heller ersätta den konkreta upplevelsens värme, rörelse, doft – kort dess liv. Det gäller också det allra mest triviala." Därtill kunde vi lägga den skrivna textens förmåga att upphäva gränserna för de sociala, etniska och geografiska rummen.

Den samfundsmässiga hemmahörigheten för Stig Strömholm är Svenska kyrkan, en medfödd och frivilligt bevarad tillhörighet, som han själv säger. Sin teologiska bakgrund kan han beskriva på ett sätt som får varje samtida läsare att förstå att han trots det faktum att han är lekman besitter en teologisk kompetens som mer än väl motsvarar den nutida genomsnittsteologens: konfirmerad i Svenska kyrkan, genomgången latingymnasium med grekiska på schemat, filosofie kandidat i ämnet historia, innan kyrkohistorien var bannlyst, och jurist utbildad i en tid då kyrkorätt fortfarande utgjorde om än inte en stor del av så åtminstone en tydlig del av utbildningen samt en sedan konfirmationstiden ohejdad vana att läsa Den heliga skrift. Tillhörig en generation med en sådan bildningsbakgrund får en lekman med eller mot sin vilja en bred förståelsehorisont för religiösa spörsmål.

Om vi så har försökt fastställa det sätt på vilket Stig Strömholm lever sin kristna existens – läsarens och vägledarens – och i vilket rum – det kulturprotestantiska –, vilka teman och vilka eventuella budskap återfinns i den spiritualitet som vi försöker inringa?

Bibelanvändaren

Författaren till dessa rader har för egen del aldrig någonsin i sammanträdes-sammanhang hört Guds ord så flitigt citeras och alluderas på som vid sammanträden med Stig Strömholm. Med en patristisk lekfullhet kan de flesta av tillvarons ämnen speglas genom ett väl valt citat. Bibelorden är en arsenal, sensmoralen knivskarp. Man känner här igen den smidighet som det stora franska seklets ordkonstnärer utövade med sådan mästerlighet i sin bibelanvändning. Den Skriftens fyrfaldiga mening som klassisk katolsk bibeltolkning alltifrån Paulus själv och framåt laborerat med kompletteras i Strömholmsk tappning med den frustande ironins. Man får känslan av att en mer precis och definitiv karakteristik inte kan levereras än med hjälp från Bibelns värld.

Läsaren Strömholm har kallat sig för en i det privata "habituell bibelläsare". Han säger sig ha sin konfirmationsläsning i ett sommarfagert Bergslagen att tacka för introduktionen till bibelläsandets rika välsignelser. Studierna i de klassiska språken verkar ha förstärkt denna läsningens ryggrad. Att upprätt-

hålla en aktiv användning av de klassiska språken är liksom den regelbundna bibelläsningen en del av överlevnadskonsten.

Bibeln beskrivs i hans läsning ofta ur ett kulturperspektiv, mer sällan berörs metafysiska och existentiella dimensioner av läsningen. Sådana reflektioner tycks vara hänvisade till det mycket privata. I sin uppsats "Bibeln i det europeiska kulturperspektivet" (Bibelsällskapets årsbok 1992) beskriver Strömholm å ena sidan hur Bibeln växer fram i en symbios såväl som i en brytning med den grekisk-romerska kulturen. Å andra sidan exemplifierar han hur Bibeln varit källa och råmaterial för kulturutövningen i alla dess former i Västerlandet. När han skall beskriva ämnet blir det med ett historiskt perspektiv, inte ett samtida. Det blir med ett engelskt exempel från 1600-talet – John Miltons *Paradise Lost* –, med tyska exempel från upplysningstiden men framför allt med franska exempel och då från den så ofta apostroferade jansenistiska traditionen utgående från benediktinklostret Port-Royal. Bibelanvändningens kulturskapande kraft belyses genom hänvisningar till Blaise Pascal och Jean Racine. Undantagsvis introduceras Strömholms läsare i ett tema via den senmoderna kulturproduktionen. I detta sammanhang sträcker sig exemplifieringen dock fram till 1900-talet, och till Paul Claudels poesi.

Bibelns funktion som tankekälla och bildförråd står i centrum när Strömholm tar till orda, inte frågor om historicitet eller frälsning. Han träder frimodigt upp till försvar för allas tillgång till den guldgruva som Bibeln utgör. Han älskar och slår ihjäl med samma varma själ. "Att berövas Bibeln är att berövas nyckeln till det allra mest centrala och mest genuina i europeisk kultur från 200-talet e. Kr. till sent 1800-tal", skriver han på ett ställe och fortsätter: "De skolreformatorer och utbildningsdestruktörer som i sin självgoda enfald tagit från vår ungdom denna nyckel förtjänar åtminstone en något förlängd karantän i skärselden." Som före detta skollärare kan man inte annat än att hålla med.

Förkunnaren – teologen

Stig Strömholm har uppträtt på många vädjobanor. Såvitt jag har kunnat utlösa har han aldrig gjort predikstolen till sin tribun, om han inte uppträtt å andra ämbetens vägnar än predikantens, ej heller officierat vid en gudstjänst. När han efter fullgjort värv som rektor samlar några tal och ger ut dem i en skrift, konstaterar han emellertid att det rektorsinstallationsritual som tillämpas vid Uppsala universitet "i påtagligt hög grad erinrar om den västliga kyrkans biskopsvigning". Han jämför sedan biskopens predikoförpliktelse med "Rector Magnificus Upsaliensis' åligganden att ofta hålla tal, i blandade kretsar, om blandade ämnen, i blandade syften". Rektor Strömholm har i katedern och på parnassen vid Uppsala universitet uppträtt som en medveten *Pontifex maximus*, en överste brobyggare, i all sin glans.

Inte minst i de tal som välkomnande riktat sig till nya studenter har förkunnaren Strömholm haft en inkännande förmåga att "trösta, lära, förmana

och varna”, som det hette i ritualen från den lutherska predikstolen anno dazumal. Här kan det predikas om frihet och ansvar utifrån biskop Thomas frihetsvisa. Utgångspunkten kan tas i Esaias Tegnér's ord ”Yvs ej av fädrens ära, envar har dock blott sin” eller i Thomas Thorilds devis ”Tänka fritt är stort men tänka rätt är större”. Han kan oförväget polemisera mot ungdomskultur som skräpkultur och bortablindhetens faror i rädslan för det främmande och svärbegripliga. Han talar inbjudande men samtidigt uppfordrande och parenetiskt.

Som rektor vid Uppsala universitet har han även ställt sig på den maktbjudande plats som predikstolen utgör för att betrakta tidens gång i samband med universitetsgudstjänster. Han uppträder då inte som aktivisten eller propagandisten utan som den som reflekterar och mediterar mer lågmält över existentiell problematik. Det kan då handla om ödmjukheten i kunskapsökandet parad med det oförvägna frågandet efter ”vad det *egentligen* handlar om, vad det är frågan om på *riktigt*, vad som kan gömma sig *innerst inne*, bakom de välordnade kategoriernas kulisser, om dessa knuffas omkull”. Han utmanar därmed både vetenskapen/universitetet och teologin/kyrkan att inte väja för denna grundfrågas oroande uppfordran. Han tillönskar varje student åtminstone ett tillfälle under sin studietid då ”det tjuriga spørsmålet vad det ytterst är frågan om” inte undviks utan kämpas med intill utmattning.

En annan fråga som rektor Strömholm närmar sig är lidandets problem. Här förkunnas, eller åtminstone förklaras enkelt, den kristna teologin om lidandet och kopplingen till försoningen, om nåden och de goda gärningarna, om bönen att inte drabbas av lidande men att kunna bära det rätt, när det drabbar. Han berör även det paradoxala förhållandet att den moderna sekulariserade kulturen i närmiljön försöker gömma lidandet bakom sterila sjukhusväggar samtidigt som man (främst i massmedia) i miljöer fjärran från oss frossar i eländesbeskrivningar. Han kan vid andra tillfällen meditera över Erik Gustaf Geijers personlighetsfilosofi eller universitetsmedborgarnas privilegium att finnas i en kunskapsmiljö av så osedvanligt stor rikedom. Han tar varje tillfälle i akt att tillkännage sin mening.

Stig Strömholm närmar sig vid enstaka tillfällen det entydigt teologiska. När han i *Svensk pastoraltidskrift* recenserar den av Svenska kyrkan på 1990-talet utgivna *Lilla boken om kristen tro* gör han det inte i skydd av ett kulturellt intresse utan kommenterar uteslutande det dogmatiska innehållet och effektiviteten i den kyrkliga kommunikationen. Han fokuserar inkännande det som är det centrala i den allmänliga kristna tron: död, lidande och uppståndelse. Han noterar att uppståndelsetron finns klart förkunnad i den lilla folkkyrkan, men ställer sedan den allvarliga frågan varför korsfästelsen, lidandet och försoningen inte förkunnas. Med en kännspek Strömholms ironi frågas det om han missat en förskjutning i den officiella teologiska doktrinen, och om denna numera ”lämnat den hårda ståndpunkt som gav döden på korset logik och mening”. Därtill ifrågasätts en vag och utslätad skildring av det protestanterna kallar nattvarden.

I en beskrivning av Strömholm som förkunnare finns givetvis andra dimensioner. När han uppträder som försvarare av humanismen som livshållning eller när han framträder som samhällspolitisk debattör ikläder han sig förvisso en förkunnarroll, men då sker det i ett sammanhang som delvis går utöver den begränsning som vi här valt, den kristna spiritualiteten. Å andra sidan är den dagliga plikten, det jordiska kallet och livet i vardagsarbetet en huvudangelägenhet i en kulturprotestantisk livshållning. Om man då skärskådar Strömholms digra bibliografi verkar han mer än de flesta ha fullgjort sina pliktens övning på ett sätt som motsvarar den ovan framlyfta brevskrivande militären i novellen "Brev till dig".

Livshållning, etik

Att genomföra en läsning av den skönlitterära författaren Strömholms samtliga verk ur ett spiritualitets- och livsåskådningsperspektiv skulle med säkerhet bli en givande studie. Som exempel ur några olika verk kan nämnas dessa: Lokalpolitikern Haimon i romanen *Sändebudet* får i Rom uppleva oväntade möten och drabbas av en förändrad livsriktning. I novellsamlingen *Folk* lär vi känna en rad människor som i högst skilda miljöer möter döden. I romanen *Ajax* framträder livets skiften i en släktrönika kring Torgilsnäs prästgård i Vedebo socken. En antydning om det rika material som finns till förståelsen av både Strömholm som skönlitterär författare och hans egen livshållning kan en kort inblick i *Annat folk. Sex berättelser* ge.

I denna samling noveller gestaltar Strömholm ett antal "normala" människor i avgörande situationer eller rent av krislägen. Det är människor med heroiska dygder som tecknas och till saken hör att deras dygder inte alltid syns och just därför blir beundrans- och efterföljansvärda. Vi får träffa den lärde prosten i en sorts Wadköping och genom hans själavårdsögon och -öron bevittna en högborgerlig familjs upplösning och fall. Landsortsprästen är samtidigt testamentsexekutor, vilket ger honom samvetsbetänkligheter av ett mycket speciellt slag. Vi får stifta bekantskap med en hemmansägare i mellankrigstidens Sverige som offerar kärleken för en instinktiv miljömedvetenhet, långt innan sådan medvetenhet var uppfunnen. Vi får ett bidrag till förståelsen av en missbrukares reaktionsmönster genom att inifrån följa en alkoholists sista timmar en söndag i storstaden. Vi får följa vårdbiträdet som går en mil extra en julhelg och som får ett oväntat tack i form av en sedelärande berättelse om människovärdets upprätthållande. Så kan Strömholmska moraliteter se ut.

I den redan berörda novellen "Brev till dig" djupnar berättelsen till ett livsfilosofiskt plan. Vi möter en militär som skriver hem till sin hustru, medveten om att hans tid är utmätt; han är drabbad av en sjukdom till följd av ett bombanfall. Likt kapten Charles Ryder i *Brideshead revisited* återupplivar han minnet av en förlorad värld i ett gammalt för honom välkänt hus: "Gamla hus ger tankarna näring därför att väggarna är fulla av liv. Man får starthjälp." Kriget finns i bakgrunden, tiden krymper. Han skriver till sin älskade hustru

och återerinnrar sig all lycka, alltifrån den första förälskelsens tid "när jag bar mitt brinnande hjärta i gagnlös procession framför ditt fönster". Hans minnen får honom att dra vissa slutsatser om livet i stort: "Det sköna och det goda hör samman; det sköna leder till det goda; det goda söker sig till det sköna, det är dess sanna ansikte. Ingen puritanmoral och ingen butter strävan har förmått övertyga mig om motsatsen." Vemodigt påminner han sig livet som en pliktuppfyllelsens tid, när tiden snabbt rinner iväg. Han reflekterar över sina flyktmekanismer, in i forskningens och litteraturens värld. Symbolen för denna flykt blir "klostret". I denna utsatta situation frågar militären slutligen efter livets mål och mening; han famlar efter svar ur minnesfragment: "Jag står handfallen, frågorna från skolböckerna är för svåra, jag har inte tid att tänka igenom dem. Svaren kommer ur minnet, inte förståndet, halvfärdiga, bräckliga." Han påminner sig begreppet *eudaimonia* (lycksaligheten). Och så fortsätter dödsberedelsen.

Det är i de skönlitterära verken som filosofen Strömholm idisslar etiska, metafysiska och understundom även religiösa frågeställningar. I hans samhällsorienterade verk av olika slag skymtar dessa dimensioner sällan. Brasklappen att min läsning är begränsad finns förstas. I samhällsanalitikern Strömholms monumentala bok *Sverige 1972. Försök till en lidelsefri betraktelse* strömmar iakttagelserna om det svenska samhället fram. Här handlar det inte om hur samhället borde vara utan om hur det är: "allt i syfte att finna en bas för ett politiskt handlande som jag med gott samvete kan acceptera".

På de nära fem hundra sidorna beskrivs och dissekeras det svenska samhället översiktligt och i sin helhet – och problematiseras och diskuteras. Från vår betraktelsehorisont är det intressant att iaktta att denna beskrivning i stor utsträckning saknar det perspektiv som vi idag skulle kalla civilsamhällets. Bland eliterna finns inte kyrka och militär nämnda. Individerna (i viss utsträckning familjen), de riktigt stora fackliga organisationerna och företagen samt staten är i fokus.

Det verkar som om religionen hör hemma i privatlivet för kulturprotestanten Strömholm.

Det stora franska seklet som riktmärke och måttstock

Kulturmänniskan Strömholm går ledigt på alla fyra, som man sade i forna tiders Viborg. Det är dock andra språk än viborgarnas som är aktuella för honom: engelska, franska, tyska och svenska. Den täta kontakten med det franska språk- och kulturområdet tycks ha en särskild affinitet och förmodligen skulle franska temata vinna om man räknade poster och framförallt textsidor med hjälp av jubileans bibliografi.

Det stora franska seklet återkommer ständigt i Strömholms författarskap och i hans associationsvärld. Blaise Pascal och Louis de Rouvroy, hertig de Saint-Simon, är två följeslagare som på olika sätt påverkat Strömholms livsväg och -filosofi. Saint-Simons namn dyker upp litet här och var hos honom. Här

rör det sig mer om en fascination för ett litterärt livsverk och en spegel av den egna livshållningen som söks hos den franske hovmannen. Efter många års läsning och arbete med hertigens väldiga memoararbete på över 13 000 sidor kommer Strömholms egen översättning i urval ut år 2005. Ett digert arbete: 300 sidor översatt text, 100 sidor noter och 175 sidor inledning.

Pascal är hans husfilosof och kanske även -teolog. Han förekommer inte bara i alla sammanhang utan består också ingående miniatyrpresentationer. Hela den mäktiga religiösa rörelse som filosofen småningom blir en del av, den så kallade jansenismen, och dess ursprung i benediktinklostret Port-Royal har uppenbarligen fångat Strömholm genom hela livet. De gestalter som har sin hemvist i denna krets återvänder han till oftare än många andra och han ser kretsen genom dess store 1800-talsuttolkare Sainte-Beuve. I hans senast utgivna större kulturvetenskapliga arbete *Inte bara Versailles. Bilder från det franska 1600-talet* (2009) intar Port-Royalkretsen en huvudplats. Rörelsen dyker också ständigt upp i hans associationsbanor och blir jämförelseobjekt vid annan läsning och annat skrivande.

När Strömholm som preses i Kungl. Vitterhetsakademien skriver en inledning till symposievolymen *Heliga Birgitta – budskapet och förebilden*, jämför han osökt Birgitta Birgersdotter med den lysande portalgestalten i Port-Royals förnyelse, dess abbedissa Mère Angélique Arnauld. Han karakteriserar de bådas andliga profiler som tillhörande en "återkommande religiös typ [...] en märklig blandning av å ena sidan levande tro, som kan variera mellan uppenbaresemystik och intellektualism men som alltid är präglad av intensitet och fasthet, å andra sidan starkt praktiskt handlag och handlingsvilja [som] tycks göra sig gällande med särskild kraft under kyrkans kriser och förfallsperioder".

En av kulturskriftställaren Strömholms mest briljanta uppsatser i historiska ämnen är, enligt mitt förmenande, miniatyren "Vår ljus på hård skare. År 1593", inte minst för dess vackra och kongeniala rubrik. Här bidrar han till förståelsen av "det vidare europeiska landskapet" vid firandet av 400-årsminnet av Uppsala mötes beslut. Även här görs jämförelsen mellan svenskt och franskt. Den andra hälften av det svenska 1500-talet karakteriserar han generellt som "en tid av svåraste kulturellt förfall" med knappt någon enda inhemsk intellektuell verksamhet. Vid jämförelsen med den franska kulturen lyfter han särskilt fram den andliga och kyrkliga förnyelsen kring de heliga François de Sales och Jeanne-Françoise de Chantal.

Även i detta sammanhang lyfts moder Angélique fram, trots att hon just år 1593 faktiskt bara var ett år gammal. Jansenismen står Strömholm så nära att den blir viktig att poängtera, trots att den egentligen ligger något längre fram i tiden. Varför denna fascination? Han kallar rörelsen en sträv kompromisslös fromhet och "den katolska lärans puritanism". Kanske är det just denna form av augustinskt inspirerad andlighet med dess närhet till protestantismens (läs lutherdomens) *sola fide*-fokuserade förkunnelse som gör att Strömholm dras till denna krets mer än till exempelvis den jesuitiska fromheten, som han

beskriver som "kompromissande". Somliga andra – exempelvis undertecknad – skulle kalla denna mer balanserad och verklighetsnära.

Historie(av)läsaren Strömholm bekänner sig till en hemmahörighet i historiens förflutna landskap; där finns tanke- och känslöväckande förebilder och sammanhang, som ger perspektiv på samtiden och understundom skoningslöst dömer ut den. Det stora franska seklets djupsinnighet och finess utövar en oåterkallelig lockelse på honom. Detta sekel är riktkarl och läromästarinna för mycket.

Vad det *egentligen* handlar om

Vi har noterat att vår jubilar önskat varje student nåden att få brottas med de frågor som ligger under och längst inne i det som upptar oss allra mest i vår vardag. Uppenbarligen har Strömholm själv inte värjt för dessa frågor på alla de fält och fronter där han verkat. De filosofiska och religiösa tillflöden som han bärs av har han idisslat inte bara för sig själv utan i bearbetad form lämnat vidare till den intresserade allmänheten. Dessa tillflöden erbjuds generöst och entusiastiskt oss andra läsare; de basuneras inte tanklöst ut från höga piedestaler eller elfenbenstorn utan väller fram ur eftertänksamheten i studerkammaren.

Des Mousquetaires aux Mémoires Vue cavalière sur l'œuvre française de Stig Strömholm

François-Xavier Dillmann

AU SEIN DE LA BIBLIOGRAPHIE, d'une ampleur prodigieuse et d'une diversité hors du commun, qui est celle de Stig Strömholm, la partie française de cette œuvre magistrale occupe une place éminente.

Vouloir décrire – serait-ce à grands traits – les travaux que cet auteur si fécond publie en langue française depuis près d'un demi-siècle ainsi que les essais qu'il rédige fréquemment en suédois au sujet de nombre de figures, parmi les plus brillantes, de la littérature française à travers les âges, tiendrait assurément de la gageure. Et l'entreprise serait d'autant plus présomptueuse qu'un très large pan des écrits français du jubilaire ressortit au domaine proprement juridique, dans lequel le signataire de ces lignes ne s'aventurera certes pas, ses seules compétences en la matière se limitant à l'étude philologique de quelques paragraphes de l'un ou l'autre des anciens codes de lois scandinaves, modestes incursions à la périphérie du vaste champ d'études qui fut au premier chef celui de l'ancien titulaire de la chaire de droit civil au sein de la Faculté de Droit d'Upsal.

Dans l'espace nécessairement limité qui nous est imparti, nous nous contenterons donc de rappeler quelques-unes des grandes étapes de la relation, d'une qualité exceptionnelle, que, depuis ses années d'adolescence, Stig Strömholm entretient avec la France, sa langue et sa littérature. Ce faisant, nous nous arrêterons principalement sur trois ouvrages remarquables du recteur honoraire de l'Université d'Upsal, le premier publié en français, *Promenades dans le potager du Parnasse. Le droit et les lettres. Les relations franco-suédoises dans une perspective européenne* (1994), les deux autres en suédois : *Saint-Simon, Minnen från Ludvig XIV:s hov 1691–1723. Urval, översättning och inledning av Stig Strömholm* (2005) et *Inte bara Versailles. Bilder från det franska 1600-talet* (2009).

Le 3 décembre 1992 se tint à Paris, sous la Coupole, c'est-à-dire au cœur du magnifique Palais de l'Institut de France (l'ancien collège des Quatre-Nations, qui fut édifié par le cardinal Mazarin), la séance publique annuelle de l'Académie française, cérémonie solennelle au cours de laquelle est traditionnellement proclamé le palmarès des prix décernés par l'illustre institution. Dans le discours qu'il prononça en cette circonstance, Maurice Druon, qui occupait alors les fonctions de Secrétaire perpétuel de l'Académie française, présenta en ces termes l'un des deux lauréats de la haute marque de distinction que représente la Médaille vermeil ou Grande Médaille de la Francophonie :

Longtemps président du Fonds Descartes, société savante franco-suédoise, maître d'œuvre d'un grand ouvrage en cours de publication sur les rapports de la France et de la Suède au XVIIIe siècle, partenaire infatigable de notre ambassade à Stockholm, M. Stig Strömholm [...] n'a cessé, dans un pays plus naturellement tourné vers le monde anglo-saxon, de répandre les fertiles apports de la pensée française dans le champ universitaire suédois.

En quelques phrases était ainsi résumé le rôle central joué par le lauréat dans la diffusion des lettres françaises en Suède, à la fois à la tête de la principale fondation littéraire franco-suédoise et dans les milieux académiques, mais cette description, dans son inéluctable concision, laissait dans l'ombre une très large partie de l'œuvre proprement française de Stig Strömholm, depuis ses toutes premières chroniques dans les pages culturelles du quotidien *Svenska Dagbladet* (ainsi sur *l'Émile* de Jean-Jacques Rousseau, sur *Les Maximes* de La Rochefoucauld, sur *Corinne* de Madame de Staël, mais aussi sur Baudelaire, Racine ou encore Stendhal, pour nous en tenir aux seules années 1960) et les deux imposants volumes constitutifs de sa thèse de Doctorat (*Le droit moral de l'auteur, en droit allemand, français et scandinave, avec un aperçu de l'évolution internationale. Étude de droit comparé*, 1967–1968), qui furent accompagnés de la publication de nombreux articles, rédigés directement en français, sur des questions d'ordre juridique plus ou moins proches de celle du droit d'auteur ou traitant de sujets tels que la protection de la vie privée, la philosophie du droit, l'évolution du droit suédois de 1734 à 1886, ou encore la pensée politique suédoise.

Comme Stig Strömholm l'a confié à ses lecteurs dans l'un des plus beaux essais rassemblés au sein du recueil *Promenades dans le potager du Parnasse* – le texte à la fois touchant et remarquablement bien écrit qui est intitulé, en toute franchise, *Histoire d'amour. Mes rapports avec la langue française*, c'est en effet très jeune, vers l'âge de dix ans, que l'auteur se prit de passion pour la France, grâce à la lecture des *Trois Mousquetaires* d'Alexandre Dumas, dont il confesse volontiers conserver « le souvenir ébloui et enthousiaste », et qui allait le conduire, quelques années plus tard, à partir pour la France. La narration de ce premier voyage vers Paris, avec l'arrivée chaotique, au petit matin, dans un quartier de la capitale et la découverte de noms de plusieurs rues qu'avaient arpentées les héros de Dumas, constitue l'un des morceaux les plus plaisants, les plus alertes aussi, de cette anthologie, mais surtout elle illustre l'empreinte qu'exerça durablement sur son auteur la fréquentation des mousquetaires du Roi et l'admiration de leur bravoure et de leur panache.

Ces premiers engouements littéraires furent bientôt suivis de lectures plus substantielles, au premier rang desquelles se situent indéniablement les *Pensées* de Pascal, dans la fameuse édition Brunschvicg, source inépuisable de médiations qui, en plus d'une circonstance, conduisirent la réflexion du juriste et de l'humaniste suédois. Ainsi lorsque, s'attachant à mettre en évidence *L'héritage commun du droit* comme étant *l'une des bases de l'unité européenne*,

l'auteur rappelait telle remarque célèbre de Pascal sur la « vue » et la nécessité de « l'avoir bonne » et « bien nette ».

Conçu comme une marque de gratitude envers l'Académie française pour la distinction qui avait été décernée à son auteur quelque deux ans auparavant, le recueil des *Promenades dans le potager du Parnasse* offre au public francophone un brillant florilège, composé principalement d'essais, les uns juridiques, les autres historiques et littéraires, traitant pour l'essentiel des relations franco-suédoises à travers les siècles. Parmi les plus textes les plus instructifs qu'il recèle, mentionnons brièvement l'article sur *Mme de Staël en Suède*, qui s'ouvre sur le rappel d'une scène mémorable de la *Saga de Gösta Berling* (la folle équipée du héros et d'Anna Stjärnhök par une nuit glaciale de l'hiver värmlandais) et se poursuit sur les amitiés suédoises de l'auteur de *Corinne*, et aussi l'exposé sur le savant upsalien *Johannes Schefferus (Un Strasbourgeois en Suède)*, l'auteur du célèbre ouvrage *Lapponia* (1673) et de tant d'autres traités savants, trop souvent tombés dans un oubli immérité.

En parcourant ce volume, le lecteur y découvre également le texte d'une communication donnée à l'Académie d'Alsace en février 1981, intitulée *La naissance d'une trilogie*, dans laquelle Stig Strömholm retrace l'origine des trois romans historiques qu'il publia en suédois entre 1975 et 1980 (*Dalen, Fälten, Skogen*), et dont le cadre géographique est constitué, au moins pour le premier d'entre eux, par une vallée de l'Alsace du Nord-Est, à l'époque de l'invasion conduite par Attila.

La première partie de cette trilogie a depuis lors été publiée en français, sous le titre *La Vallée* (Caen, Presses Universitaires de Caen, 2007), dans une belle traduction, conduite dans une langue riche et précise, qui fut établie par Frédéric Durand (1920–2002), le fondateur de l'Institut des études scandinaves à l'université de Caen. Et c'est au même germaniste que l'on doit aussi la traduction de l'ouvrage *Europa och rätten* (1991), sous le titre *L'Europe et le droit* (2002), dans lequel Stig Strömholm insiste sur l'unité profonde du droit en Europe, tout en faisant découvrir au lecteur français plusieurs aspects de la législation des pays de l'Europe du Nord. Notons que cette traduction fut préfacée par l'un des plus éminents juristes français, le professeur Roland Drago, membre de l'une des cinq académies qui constituent l'Institut de France, l'Académie des Sciences morales et politiques, institution prestigieuse à laquelle Stig Strömholm appartient, en qualité de « correspondant », depuis 1996.

L'édition en 2005, sous le titre *Minnen från Ludvig XIV:s hov 1691–1723*, d'une anthologie des *Mémoires* de Saint-Simon traduite en suédois par Stig Strömholm, procédait d'une longue fréquentation de l'œuvre et de la vie de Louis de Rouvroy, duc de Saint-Simon et pair de France (1675–1755), comme des principaux travaux qui leur ont été consacrés depuis quelque deux siècles. Dans une introduction substantielle de près de deux cents pages, dans laquelle se déploient tout le talent de synthèse et les dons de plume de Stig Strömholm

(elle s'ouvre sur le récit captivant d'une visite que le jeune Saint-Simon fit au réformateur de La Trappe, l'abbé de Rancé, en compagnie du peintre Hyacinthe Rigaud), le traducteur situe avec précision le « petit duc » dans son époque et dans son milieu, non sans avoir auparavant amené son lecteur à réfléchir sur le Grand Siècle, sur les principes directeurs qui lui paraissent en expliquer l'essor (en particulier la recherche de l'ordre, la volonté de progrès, et surtout une remarquable vitalité, qui s'exerça dans tant de domaines de la vie intellectuelle et sociale), et sur ses différentes phases, depuis la création de l'Académie française en 1635 jusqu'à la mort du Roi-Soleil en 1715, selon les limites imparties à cette période par Voltaire dans son admirable *Siècle de Louis XIV*.

S'il ne dissimule nullement les partis pris, souvent empreints d'un vif mépris social voire d'une véritable haine, qui animent nombre de chapitres des *Mémoires* dans lesquels Saint-Simon décrit la cour de Louis XIV, le Roi lui-même et son épouse morganatique (Madame de Maintenon), mais aussi les ministres issus de la bourgeoisie et les enfants que l'une des maîtresses en titre, Madame de Montespan, donna à Louis XIV et que le souverain voulut légitimer en contradiction avec les lois fondamentales du royaume, bref, s'il ne tait pas les limites évidentes du témoignage historique des *Mémoires*, Stig Strömholm s'attache avec succès à mettre en valeur l'art du portrait et les qualités de style qui caractérisent cette œuvre monumentale, traits qui font de Saint-Simon l'un des principaux écrivains du XVIIIe siècle, dont l'influence s'exerça profondément sur Stendhal, Sainte-Beuve et Proust, pour ne citer ici que trois grands noms de la littérature française.

S'il n'appartient certes pas à un Français, fût-il Upsalien adoptif, de se prononcer sur la traduction suédoise des huit larges extraits des *Mémoires* qui constituent la présente anthologie, soulignons simplement que ces morceaux choisis sont accompagnés d'une copieuse annotation, en sorte que les lecteurs suédois de ce début du XXIe siècle, pour la plupart d'entre eux sans doute peu familiers des protagonistes du Grand Siècle, de ses institutions et de ses mœurs, disposent avec ces quelque quatre-vingts pages de notes, d'un commentaire, à la fois précis et érudit, leur permettant de s'orienter plus aisément dans l'immense galerie de tableaux tracés par la plume acérée de Saint-Simon.

Dans la lignée de cette anthologie suédoise des *Mémoires* se situe le plus récent ouvrage de Stig Strömholm consacré à la littérature française. Au premier abord, son titre (*Inte bara Versailles*) ne laisse pas de surprendre, d'autant plus qu'il vient se détacher, sur l'élégante jaquette de la couverture, d'une vue du château de Vaux-le-Vicomte, la résidence de Nicolas Fouquet. Certes, le rôle de mécène du célèbre surintendant des finances fut considérable dans la toute première partie du Grand Siècle – Fouquet ne fut-il pas, selon le mot d'Anatole France, le « premier qui eût discerné et protégé Le Vau, Le Brun, Le Nôtre, Molière et La Fontaine » ? –, mais il fut limité dans le temps, puisqu'il ne s'exerça que pendant les années qui virent la gloire du Surintendant, et il

s'acheva brutalement en 1661, dans des conditions dramatiques, avec son arrestation sur l'ordre du Roi, par certain « sous-lieutenant des mousquetaires » du nom de Charles de Batz, sieur d'Artagnan. Le côté paradoxal du titre de l'ouvrage incite cependant le lecteur, surtout s'il est quelque peu averti de l'historiographie récente du XVIIe siècle, à réfléchir, à la suite notamment d'une étude magistrale de Marc Fumaroli (*Le Poète et le Roi. Jean de La Fontaine en son siècle*, 1997), aux riches potentialités que contenaient les débuts du Grand Siècle, avant que ne meure l'ancienne France et que ne surgisse le premier État moderne, sous l'autorité de Louis XIV, dans la majesté incomparable de Versailles.

Dans ce recueil de près de trois cents pages, Stig Strömholm reprend à nouveaux frais plusieurs de ses études antérieures, mais en les intégrant ici à une présentation d'ensemble des principales figures littéraires de la France sous les règnes de Louis XIII et de Louis XIV. Dans l'avant-propos, l'auteur concède, en manière de *captatio benevolentiae*, que ce tableau est pour une large part « anecdotique et rhapsodique », expression sans doute trop modeste pour ce qui est du caractère rhapsodique de l'ouvrage. À l'examen, ce dernier se révèle de fait tout autre que décousu, construit qu'il est avec une grande habileté, autour des réflexions qui avaient déjà été exposées dans la puissante introduction à l'anthologie *Minnen från Ludvig XIV:s hov 1691-1723*. Mais ici ces considérations sur la civilisation française à l'époque classique sont illustrées à l'aide de toute une série de portraits, plus ou moins détaillés mais toujours hauts en couleur, des hommes de lettres les plus éminents du XVIIe siècle et du début du siècle suivant.

Prenant pour point de départ le rappel de ses premières lectures françaises (les *Mousquetaires* de Dumas et les *Pensées* de Pascal) et pour point d'arrivée les *Mémoires* de Saint-Simon, l'auteur s'arrête principalement sur Malherbe, Madame de La Fayette, La Rochefoucauld, Descartes, Corneille, le cardinal de Retz, Pierre Nicole, Bossuet, Boileau, Racine, Molière, La Fontaine, Madame de Sévigné, La Bruyère et Pierre Bayle. Rédigés dans un style à la fois ample et expressif, accordant une large part aux anecdotes comme aux souvenirs personnels, ces chapitres portent témoignage d'une profonde connaissance des œuvres essentielles de ces grands écrivains, mais aussi d'une réelle sensibilité, comme on le constate en plus d'une circonstance, ainsi lorsque l'auteur s'attache, avec succès, à mettre en évidence les qualités du roman psychologique, écrit dans une langue d'une admirable subtilité, qu'est *La Princesse de Clèves* de Madame de La Fayette.

À l'exception notable de Sainte-Beuve, auquel Stig Strömholm se réfère volontiers, les principaux travaux de critique littéraire qui ont vu le jour au cours des deux siècles derniers n'ont pas, en règle générale, été pris en considération dans ce recueil, choix qui s'entend aisément, l'auteur n'ayant en aucune manière eu pour ambition de publier un traité sur la littérature française à l'âge classique, mais bien plutôt d'ouvrir avec générosité, pour le public suédois, ses propres carnets de lectures du Grand Siècle. Il en résulte au total un en-

semble chatoyant de scènes de la vie littéraire au xviie siècle, au sein duquel le lecteur est conduit avec maestria et compétence, quand bien même il ne suit pas son guide dans chacun de ses commentaires. Et comment pourrait-il en aller autrement en présence d'écrivains tels que Corneille et Racine, au sujet desquels les meilleurs critiques n'ont cessé de débattre, depuis la création de deux de leurs tragédies respectives, *Le Cid* et *Phèdre*, pour ne prendre ici que ces exemples, illustres entre tous ?

Ajoutons *in fine* que maint chapitre de ce recueil si attachant constitue pour le lecteur une puissante incitation à ouvrir à nouveau telle édition du théâtre de Corneille ou de Racine, des *Mémoires* du Cardinal de Retz ou des *Maximes* de La Rochefoucauld, des *Fables* de La Fontaine ou des *Sermons* de Bossuet, des *Lettres* de Madame de Sévigné ou encore des *Caractères* de La Bruyère, que ce soit pour y confronter sur tel ou tel point ses propres impressions de lecture avec celles de l'auteur ou pour se replonger durablement dans l'admiration de ces chefs-d'œuvre, en y découvrant immanquablement de nouvelles perspectives et en y puisant de nouvelles sources de plaisirs esthétiques comme de réflexions éthiques ou philosophiques. Telle n'est pas la moindre contribution de Stig Strömholm à la pérennité d'une authentique *amitié millénaire*, celle qui unit la Suède à la France.

Stig Strömholms juridiska författarskap

Ulf Göranson

OM JURISTER SOM GRUNDVAL för kvalitetsmätning och medelstildelning hade sysslat med bibliometriska undersökningar och citeringsanalyser, hade två uppsatser av Stig Strömholm i Svensk Juristtidning 1971 och 1972 förmodligen hört till det som gett honom bäst utdelning. De behandlade på ett i sig utmärkt sätt bland annat två användningar av den jämförande rättsvetenskapen, den ena tjänande och deskriptiv, den andra härskande och problembehandlande och således en självständig forskningsinsats. Dessa uppsatser finns sedan dess i nästan alla juridiska doktorsavhandlingars litteraturlista, men det är inte alltid lätt att se att doktoranden riktigt tagit till sig lärdomarna från Strömholm som framstående komparatist. Förhållandet ger också en god illustration till hur skev bilden av juridisk kvalitet kan bli, om antalet citeringar utnyttjas som måttstock. Att bli nästan slentrianmässigt hänvisad till av en doktorand och särskilt av en som inte i fortsättningen gör sig större möda med vidareutveckling av det citerade är på betydande avstånd från att vinna efterföljd hos Högsta domstolen, i ett lagstiftningsärende eller i en djuplodande doktrindiskussion, där kvaliteten hos det skrivna blivit noga prövad. Strömholm har förvisso skördat sina främsta lagrar med den typ av arbeten som berikat domstolspraxis, lagförarbeten och juridisk doktrin. Något av det skall belysas i det fortsatta.

Åtskilliga svårigheter tornar upp sig att i festskriftsartad form skriva om det vetenskapliga författarskapet hos den som i olika roller varit en vänskapsfull förebild och välvillig chef. Man får vara försiktig med kvalitetsomdömen, som lätt men felaktigt kunde uppfattas som svassande. Dessutom faller avsevärda delar av vad Stig Strömholm skrivit vid sidan av min egen juridiska specialisering.

Det första och lättast iakttagbara, som faller betraktaren av Strömholms verkförteckning i ögonen, är den väldiga mängden. Juridiska monografier, artiklar och inlägg har oavbrutet strömmat fram sedan han började publicera sig för mer än ett halvsekel sedan. Och detta är ändå bara en del av hans rika författarskap. De flesta övriga fälten får också sin teckning i denna skrift.

Härnäst kan snabbt konstateras Strömholms närmast ekvilibristiska stilistik och språkkunskaper när det gäller verk på franska, tyska och engelska, till synes åstadkomna lika lätt som de på svenska. Allt har en elegant och distinkt form, för yngre läsare stundom kanske litet tung eller snarast invecklad men

samtidigt sinnrik och välsmidd. De breda greppen i många av hans rättsvetenskapliga verk tycks mig på ett inte helt lättförklarligt sätt ha en motsvarighet i själva framställningskonsten.

Att likt ett sakkunnigutlåtande avverka bok för bok och artikel för artikel är självfallet ingen metod för detta presentationsförsök i essäform. Ett urval måste göras och ett ganska snävt sådant på grund av mångfalden. Inom rättsvetenskapen intar alltså den tunga monografen en position som tiden ännu inte förefaller ha hotat. Jag har utgått från att de arbetena, såvitt jag kunnat bedöma, haft störst betydelse på olika juridiska fält och för fortsatt forskning men också för den juridiska utbildningen, som Strömholm under de många åren vid fakulteten lade mycket stor vikt vid. Även om lärarinsatserna faller utanför ramen för denna presentation, bör det påpekas att han var en uppskattad föreläsare, seminarieledare, tentator och handledare. Vid sidan av den obligatoriska kurskrivningen höll han under tiden som professor och ansvarig för ämnet allmän rättslära fast vid kravet på att alla studenter också skulle undergå en kort muntlig prövning, koncentrerad på ett av tentandens själv valt verk.¹

En beskrivning som denna kan heller inte liknas vid recensioner av de upptagna verken. Sådana koncentrerar sig ofta efter en översikt av innehållet vid detaljer, där författaren och anmeldaren intar olika ståndpunkter. Där vänder sig recensenten i första hand till specialister, och denna introduktion har en annan målgrupp än de jurister som redan är förtrogna med Strömholms rättsvetenskapliga produktion. Presentationen hade kunnat göras tematiskt eller ämnesuppdelad. Jag har i stället tagit en i huvudsak kronologisk väg, eftersom Strömholms val av ämne inte alltid är exakt hänförligt till en enda av hans specialiteter.

Stig Strömholms först publicerade monografi var en studie i internationell privaträtt, *Torts in the Conflict of Laws: A Comparative Study*, som han slutförde inför sin licentiatexamen i ämnet 1960. Den trycktes året därpå i serien *Acta Instituti Upsaliensis Iurisprudentiae Comparativae*, som i Uppsala hade grundats av professor Åke Malmström, Strömholms handledare även under doktorandtiden och en inspiratör till den komparativa inriktning av djupgående slag som i hela forskarkarriären förblivit Strömholms främsta kännemärke. Delar av verket hade förberetts under en årslång vistelse i Cambridge, där han erhöll Diploma of Comparative Law efter juris kandidatexamen i Uppsala

¹ När jag 1973 tenterade, skulle jag göra mig märkvärdig och valde ett franskt verk om 1700-talets konstitutionella förhållanden under Ludvig XV:s regering. Jag hade läst boken för andra ändamål, och den hade en klart begränsad anknytning till ämnet allmän rättslära. Strömholms ständigt genomlysande humor och glimt i ögat visade sig strax genom några välriktade nålstickskommentarer till detta lätt bisarra val av tentamensuppgift. Det kändes faktiskt lugnande inför förhöret. Ironi och ibland ett drag av sarkasm har inte saknats i Strömholms glansfulla muntliga framföranden, argumentering och konversation. De som förstår sig på sådant njuter även om de själva blir utsatta, men de mera tungfotade känner mindre behag.

1957 och dessförinnan en fullödig filosofie kandidatexamen i språk, historia och litteraturhistoria.²

Studien behandlar vilket lands lag som skall gälla i en gränsöverskridande skadeståndskonflikt. Redan av titeln framgår det att flera olika länders lagvalsregler undersöks och jämförs. Den traditionella synen var att platsen där den skadegörande handlingen utförts bestämde vilket lands lag som skulle tillämpas, den s.k. *lex loci delicti*-regeln. Blev en svensk misshandlad av en engelsman i Marseille, bestämdes skadeståndet till den drabbade enligt fransk rätt. Strömholms ämnesval var vid den tidpunkten mycket välvalt, eftersom alternativa lagvalsregler börjat diskuteras och också tillämpas av domstolar, särskilt i USA. Genom att varje delstat där i princip är suverän, när det gäller rättsbildningen på detta och de flesta civil- och straffrättsliga områdena, är rättsreglerna ofta olika. Därför kan valet av tillämplig lag vara avgörande för olika grader av framgång i en uppkommen tvist med anknytning till flera delstater på samma sätt som om valet skall ske mellan självständiga länders rättsordningar.

I *Torts in the Conflict of Laws*, som i dag skulle betraktas som en fullödig doktorsavhandling, visar Strömholm stor skicklighet i val och analys av en lång rad rättsfall från USA, England, Samväldet, Tyskland och Frankrike. Den intensivare internationella debatten med krav på uppluckring av strängheten i *lex loci delicti*-regeln kom senare än Strömholms bok, även om han antyder förståelse för att ett bättre lagval kan tänkas i vissa specialsituationer. Så har sedermera ägt rum i domstolspraxis och i några fall genom direkt lagstiftning, för svensk och europeisk del genom EU:s särskilda Rom II-förordning på området.

Efter licentiatavhandlingens lagvalsspörsmål bytte Strömholm inriktning och påbörjade arbetet på den omfattande doktorsavhandlingen i immaterialrätt med huvudtiteln *Le droit moral de l'auteur en droit allemand, français et scandinave, avec un aperçu de l'évolution internationale. Étude de droit comparé*. Den skulle komma att omfatta tre volymer, av vilka de två första utgjorde underlag för gradualprövningen 1966 och belönades med det av fakulteten synnerligen sparsamt utdelade betyget A. Med docentur i jämförande rättsvetenskap och forskningsrådstjänst fortsatte han arbetet med den tredje volymen, som dock fördröjdes av ytterligare breddning i ämnesval; den kom 1973.

² Strömholm hade börjat sin notariemeritering vid Uppsala läns södra domsaga efter hemkomsten från Cambridge 1958, och hans häradshövding mot slutet av tingstjänstgöringen, Eric Stangenberg, berättade ofta historien om hur notarien en dag steg in för att begära avgångsbetyg ett halvår före den då stipulerade tiden för fullständig tingssittning. På frågan vad som föranledde sådan brådskas, förklarade Strömholm att han just avlagt licentiatexamen och att den berättigade till inträde i Svea hovrätt redan efter två år som notarie. Häradshövdingen lyckönskade men beklagade samtidigt förlusten av en så lysande medarbetare i domargöromålen. – Efter fiskalsförordnande 1961 återvände Strömholm till Uppsalafakulteten och arbete på doktorsavhandlingen i ett ämne som inte var en fortsättning av licentiatarbetet utan snarast ganska avlägset.

Avhandlingens tema är alltså en rättsjämförande studie av upphovsmannens rättigheter av i första hand icke ekonomisk natur. Hit räknas bland annat rätten att erkännas som verkets skapare och upphovsmannens uteslutande rätt att bestämma om och hur det skall offentliggöras. Till denna ideella rätt räknas också skyddet mot att verket av andra framställs i ändrad eller förvanskad form. I första delen behandlas den historiska utvecklingen i ett brett perspektiv och i andra delen grundläggande regler i gällande rätt. Till bilden hör att just uphovsrätten redan på 1800-talet blev föremål för stora ansträngningar att genom internationella konventioner försöka åstadkomma en gränsöverskridande rättslikhet, även om just författarens *droit moral* först under följande sekel blev föremål för ganska kortfattad konventionsreglering. Det internationella samarbetet och idén att uphovsmannen är skyddsvärd även utanför det egna landets gränser innebär, att rättsjämförelse kan betraktas som en grundläggande metod för ämnets vetenskapliga behandling.

Strömholm hade redan 1956 i sin första publicerade juridiska uppsats och innan han avlagt juris kandidatexamen behandlat *droit moral*-begreppet. Att han valde ämnet för sin doktorsavhandling efter en välgjord monografisk utflykt till den helt annorlunda disciplinen internationell privaträtt visar på bredd och lätthet i umgänget med skilda rättsvetenskapliga specialiteter. Det komparativa anslaget är det sammanbindande och metoden utförs med häpnadsväckande skicklighet i de uphovsrättsliga böckerna. Av bestämmande betydelse för rättsjämförelsen är författarens möjlighet att sätta sig in i inte bara de enskilda reglerna utan också den omgivande juridiska miljön i de undersökta ländernas rättssystem. Utformningen av och inbördes vikt mellan lagstiftning, lagförarbeten, domstolspraxis och juridisk vetenskap måste behärskas och analyseras på sina egna villkor för att jämförelsen skall bli rättvisande och konstruktiv. Samtidigt har en framstående komparatist den fördelen att han betraktar de för honom främmande rättssystemen en smula utifrån eller från sidan. Därigenom kan för en inhemsk jurist oväntade och nyskapande synpunkter framläggas.

I *Le droit moral de l'auteur* koncentrerar Strömholm alltså sin behandling till tysk, fransk och nordisk rätt. Valet är både begripligt och högst försvarligt med hänsyn till den anglo-amerikanska rättens starkt avvikande syn på och bearbetning av uphovsrättslig materia. Hade Cambridgevistelsen varit av stort värde för hans bok om det skadeståndsrättsliga lagvalet, blev en likaledes årslång period i München det för arbetet med kontinental immaterialrätt. Att han samtidigt hann med en avhandling om uphovsmannens rätt i samband med offentliggörandet av sitt verk, *Das Veröffentlichungsrecht des Urhebers*, med viss kritik mot några nyligen i Tyskland genomförda legala lösningar, renderade honom en tysk doktorsgrad 1964. Till angränsande delar av ämnet återkom Strömholm i den 1973 publicerade tredje delen av verket *Le droit moral de l'auteur* med undertiteln *Le droit de divulgation* [...].

Karakteristiskt för Strömholms intensitet och arbetsmetod är att han före disputationen gav ut en inte bara deskriptiv utan även diskuterande översikt

över fransk, tysk och engelsk upphovsrätt i allmänhet, *Europeisk upphovsrätt*. Genom att den också innehöll omfattande utdrag ur vid den tiden färska lagstiftningsprodukter, gav boken praktiker och studenter en smidig ingång till fördjupning och jämförelse mellan i sig olikartade rättssystemens lösningar av centrala frågor.

Man kunde tycka att en nära tusensidig svensk doktorsavhandling på franska och en drygt hundrasidig på tyska jämte ett översiktsverk och otaliga recensioner och tidskriftsartiklar kunde vara arbetsbeting nog för en forskarstuderande, men redan den moderna beteckningen är snedvisande. Strömholm var ingen vanlig doktorand. Före disputationen hade han som sekreterare med professor Henrik Hessler som särskilt tillkallad utredningsman behandlat ett mycket centralt tema i svensk sakrätt, godtrosvärv till lös egendom. Arbetet resulterade 1965 i ett grundligt betänkande med komparativa utblickar, publicerat i Statens offentliga utredningar (SOU). Ämnet framstår som mycket avlägset det som Strömholm tidigare och samtidigt skrev om. En förändring föreslogs av de särpräglade svenska reglerna om möjlighet att göra godtrosvärv även till stulen egendom. Det skulle dröja 34 år innan en lagändring i den riktningen genomfördes! Från just *droit moral*-utgångspunkt kan det tyckas dystert att publicera sig i ett offentligt utredningsbetänkande, eftersom författaren framstår som anonym. Är det sekreteraren eller utredningsmannen som skrivit det? I just detta fall kan man utgå från ett konstruktivt samarbete mellan Hesslers etablerade sakrättsliga auktoritet och Strömholms livfullt ungdomliga ingenium.

Det fanns flera skäl till att utgivningen av den fortsatta delen av *Le droit moral de l'auteur* skulle dröja längre än förutskickat vid disputationen 1966. Ett var att Strömholm i en ny monografi 1969 tog upp en särskilt viktig upphovsrättslig fråga, som väl inte var avsedd att behandlas i det större verket. I hans *La concurrence entre l'auteur d'une œuvre de l'esprit et le cessionnaire d'un droit d'exploitation en droit allemand, français et scandinave. Étude de droit comparé* undersöks förhållandet mellan upphovsmannen och en förläggare, som fått ensamrätten att ge ut verket. Vilken rätt har författaren att på annat sätt utge samma eller ett likartat verk, och vilken möjlighet har utgivaren att vända sig inte bara mot upphovsmannen utan även mot den nye, andra utgivaren, om han anser sin ensamrätt enligt förlagsavtalet kränkt? Frågan är högaktuell i dessa tider, när den som publicerat sig i en vetenskaplig tidskrift också vill lägga ut sin artikel på egen eller institutionens webbplats och då med fri tillgänglighet inte bara för tidskriftsabonenterna utan för varje internetanvändare världen över. Ett allt tydligare s.k. *open access*-krav gör sig i dag gällande från både lärosätesledningarna och forskningsfinansiärer, samtidigt som de upphovsrättsliga frågorna fortfarande är svårösta och de kommersiella förlagens intressen står mot både upphovsmannens önskemål om vidast möjliga spridning och allmänintresset av forskningsresultatens öppna tillgänglighet. – Året därpå utgav Strömholm ytterligare en stor monografi: *Upphovsrättens*

verksbegrepp, kanske litet förvånande på svenska. Men skälet torde ha varit att just denna specialfråga blivit särskilt debatterad i nordisk rätt på ett helt annat sätt än i de stora rättsordningarna. Till studiens komplicerade frågor hör vad som krävs för att det skapade skall bli ett upphovsrättskyddat verk och vad som skiljer verk från exemplar och objekt.

Ett annat skäl till tidsutdräkten med slutförandet av det stora *droit moral*-verket var att Strömholm också inlett forskning på helt nya fält. Under avhandlingstiden hade han publicerat uppsatser om bland annat domstolsprövning av administrativa beslut och en rättsjämförande undersökning av lagförarbetenas ställning i rättstillämpningen, *Legislative Material and the Construction of Statutes*. År 1967 kom ett större verk om skyddet för den personliga integriteten och privatlivets helgd, *Right of Privacy and Rights of the Personality*, också den grundad på djupa och skickligt genomförda komparativa studier på ett område som dittills inte hade fått en svensk sammanhållen framställning. Som fallet är med den nyss nämnda boken om upphovsmannens rättigheter i förhållandet till sin förläggare, har frågor om *right of privacy* efter mer än 40 år alltså högsta aktualitet. – I *Teaterrätt* 1971 behandlar Strömholm frågor om teatrarnas ansvar för hur en föreställning gestaltar sig. Det är inte bara upphovsrätt utan flera andra juridiska områden, bland dem integritetsfrågor och yttrandefrihet, som ges en samlad bild utifrån de speciella förhållandena vid ett framförande.

Den juridiska specialitet som under ett drygt decennium från professorsutnämningen 1969 blev Strömholms huvudansvarsområde vid fakulteten, var den allmänna rättsläran, ett ämne som då ganska nyligen fått en egen lärostol. En stark lojalitet mot ämbetet och dem som lämnat förtroendet att förvalta det har alltid varit utmärkande för Strömholms insatser, och den allmänna rättsläran som utbildnings- och forskningsfält behandlades med tillbörlig intensitet. Undervisningsmaterialet var vid den tiden splittrat och svårt att ta till sig för många studenter. En svensk lärobok i det breda men något konturvaga ämnet var länge efterfrågad. Här behandlades i slutet av juristutbildningen områden som rättsfilosofi, rättskällevägar, tolknings- och tillämpningsmetoder. Redan 1972 kom en introducerande mindre bok av Strömholm, *Allmän rättslära* med det blygsamma tillägget *En första introduktion*, utgiven i sex upplagor. En tysk större utgåva *Allgemeine Rechtslehre. Eine Einführung* publicerades i Tyskland 1976. År 1981 färdigställde han den mycket omfattande *Rätt, rättskällor och rättstillämpning*, som gått ut i fem upplagor.

När man talar om läroböcker för den akademiska undervisningen, bör man hålla i minnet att flertalet sådana verk inom juridiken inte bara är grundade på ny forskning utan också innehåller fördjupande inslag och oftast är av betydande värde i det praktiska rättslivet. Det rör sig alltså inte om en elementär, tillrättalagd framställning av grunddrag inom ett visst ämne utan om dess kärna.

Några år efter att Strömholm lämnat professuren i allmän rättslära publicerade han *A Short History of Legal Thinking in the West*. Arbetet påbörjades

under en termin som gästprofessor vid University of Minnesota Law School, ett program för lärar- och studentutbyte, som han inledde och som de båda fakulteterna fortfarande underhåller med entusiasm. Verket har utgivits också i Tyskland och Finland. Till ett likartat tema återkom han 1991 i *Europa och rätten*.

Åren som professor i allmän rättslära såg också en lång rad till ämnet hörande uppsatser publicerade i svenska och utländska tidskrifter, årsböcker och festskrifter. Vissa av dem samlades 1979 i volymen *Idéer och tillämpningar. Studier i allmän rättslära*. Därefter kom 1983 på fakultetens initiativ *Copyright and Jurisprudence*, som var riktad till en utländsk läsekrets med uppsatser på främmande språk i de båda titelangivna strömholmska specialiteterna. Ytterligare en samlingsvolym med artiklar kom 1988: *Historiskt och aktuellt. Studier i allmän rättslära*. Året därpå gav han ut *Five Essays in Historical Jurisprudence*, och följande år kom *Lag och lyra*, som fick den talande undertiteln *Essäer om rättsvetenskap som humanistisk disciplin*. För Stig Strömholm har fixerade ämnesgränser och inskränkt disciplintänkande alltid varit en styggelse. Få rättsvetenskapsmän har haft hans obestriddiga och förmodligen av ingen i samtiden överträffade förmåga till det breda, lärda famnandet.

Insatserna som fortsättare i bearbetade upplagor av bortgångna författares verk, särskilt Ivar Strahls *Makt och rätt* – en *minor classic* – och Svante Bergströms ganska kortfattade *Lärobok i upphovsrätt*, bör nämnas som exempel på Strömholms omtanke om bevarandet av goda framställningar och de juris studerandes läromedelsbehov.

Mången kunde tycka att det står en professor fritt att forska och publicera på snart sätt vilket område som helst med hänvisning till ett humboldtsk frihetsideal. Men Strömholms önskan att återvända till upphovsrätt och internationell privaträtt i kombination med hans tidigare berörda lojalitet gjorde att han 1982 övergick till en professur med den ämneskombinationen för att inte blockera för andra att succedera i allmän rättslära. Samtidigt hade de akademiska förtroendeuppdragen som dekanus, prorektor och från 1989 till emeriteringen 1997 Uppsala universitets rektor lagt vissa om inte för omvärlden helt synliga hinder i vägen för fortsatt produktion. Härtill kom alla ledande poster han då, tidigare och senare beklädde i akademier, lärda sällskap, juridiska organisationer, utländska organ och sin avhållna studentnation. Även inom dem hade han publicerat och skulle så fortsätta, och viss del av den produktionen gav värdefulla bidrag också till rättsvetenskapen.

Det blev av förklarliga skäl inte utrymme för en stor nyskapande monografi i upphovsrätt eller internationell privaträtt under de fortsatta professorsåren, men uppsatssflödet på de områdena var fortsatt mycket omfattande. År 2004 samlades ett antal i *Immateriellt och internationellt*, som återigen visar författarens bredd och innehåller även vissa universitetspolitiska publikationer.

Som emeritus vilade Stig Strömholm inte. Uppsatserna har fortsatt men mera förvånande är tillkomsten av en stor och nyskapande monografi. För många oväntat förelåg nämligen 2001 ett djuplodande verk, som synnerligen fruktbart kombinerade två huvudlinjer i hans dittillsvarande forskning: *Upphovsrätt och internationell privaträtt*. Båda ämnesområdena anses var för sig som komplicerade och är i ganska hög utsträckning betraktade som hemvist främst för starkt specialiserade. Att kombinera dem är därför än djärvare och kräver både största förtrogenhet och avsevärd mognad.

Föremålet för studien är de klassiska gränsöverskridande situationerna, här med inriktning just på upphovsrättsliga tvister. Vilket lands domstolar är behöriga att pröva tvisten, vilket lands lag skall gälla för dess slitande och i vilken utsträckning är en dom gällande i annat land än det där den avkunnas? Tre "uppsättningar" av rättsregler blir aktuella på det undersökta området, nämligen de nationella reglerna dels om upphovsrätt, dels om lagval, domstolsbehörighet och verkställighet, samt därtill den omfattande internationella konventionsregleringen särskilt på upphovsrättens men också på den internationella privaträttens område med tillägg av EU-rättslig reglering i vissa fall.

Strömholm går mycket systematiskt till väga genom att först beskriva de tre rättsregeluppsättningarnas innehåll och tillämpningsområde för att sedan ta itu med deras inbördes samverkan i enskilda fall. Här är inte platsen att redogöra för analysen av domstolsavgöranden och de genomtänkta lösningsförslagen i en lång rad komplicerade tillämpningsexempel. Ett grundläggande problem, där han redovisar och ger sig in i den internationella diskussionen, rör förhållandet mellan en av många som ålderdomlig betraktad upphovsrättslig konventionsreglering med rötter i 1800-talet och moderna tendenser i internationell privaträttslig lagstiftning, praxis och doktrin om det rätta eller "bästa" valet av lag på den aktuella tvisten. Dessutom har IT-revolutionen medfört att flera upphovsrättsliga kränkningar, som tidigare kunde anses ha en klart geografisk belägenhet, ett slags territorialitet, nu helt saknar gränser genom att samtidigt via internet kunna uppträda i stort sett var, när och hur som helst.

För den läsare som har en viss allmän förtrogenhet med ämnet för framställningen är det en mycket stimulerande läsning, eftersom frågorna diskuteras med sådan uppslagsrikedom, klarhet och säker detaljkunskap.³ Utgångs-

³ I bibliotekssammanhang möter jag ofta upphovsrättsliga diskussioner, i regel från två utgångspunkter. Vissa irriteras över upphovsrätten som sådan eller snarare det förlagsavtal författaren till vetenskapliga verk träffar för att få sin uppsats publicerad. Det finns en allmän rörelse, i sig välgrundad, om *open access*, dvs. att offentligt finansierad forskning bör vara tillgänglig för envar. De kommersiella förlagens förhållningssätt uppmjukas successivt i takt med att institutioner och lärosäten skapar s.k. repositorer, där en fritt tillgänglig kopia av en på ett kommersiellt förlag utgiven artikel finns läsbar med förlagets tillåtelse. Det har också startats *open access*-tidskrifter, där många förlag nu insett de kommersiella fördelarna av att ta ut en rejäl publiceringsavgift av författaren i stället för att hoppas på ett tillräckligt antal abonnenter världen över. Den andra tendensen är att många bibliotekstjänstemän önskar lära sig mera om upphovsrätt, och åtskilliga endagskurser erbjuds. Jag brukar skeptiskt fråga om de

punkten är hela tiden svensk rätt och vad som gäller vid svensk domstol eller med svenska intressen på spel. Likväl är det ofta efter jämförelse med tysk, fransk och engelsk rätt, som Strömholm drar sina välmotiverade slutsatser. Hade det inte varit så att flertalet svenska jurister med tvekan söker vägledning i framställningar på främmande språk, hade verket säkerligen skrivits på något av dem. Oavsett utgångspunkten i inhemsk rättstillämpning är de väl genomtänkta resonemangen ofta så allmängiltiga att framställningen säkerligen är av stort intresse även för många utländska specialister i upphovsrätt och internationell privaträtt.

Redogörelsen har av inledningsvis angivna skäl koncentrerats på Stig Strömholms mycket omfattande juridiska monografiproduktion. Mängden både djupborrande och mera allmänt hållna artiklar och encyklopedibidrag i speciella ämnen, översikter och recensioner har kommit i skuggan. Ofta skyls juridiken för att vara den mest nationella av vetenskaper. För många svenska rättslärda är det också så. Man gör utblickar till näraliggande lösningar i de nordiska länderna men lämnar övriga därhän, kanske med kommentarer i stil med att där gestaltar det sig annorlunda. Lagstiftaren agerar likartat när skyldigheterna som EU-medlemsstat inte kräver rättslikhet. Att i svensk domstol åberopa utländska rättsfall och legala lösningar framstår som lönlöst på de flesta områden.

Mot nationella, isolationistiska tendenser har Strömholm genom hela sitt juridiska författarskap ridit spärr. Även i det mindre formatet har han ofta presenterat utländska lösningar och understrukt hur rättsvetenskapen i de behandlade frågorna där kommit längre i fördjupning och i rättsteknisk och materiell elegans. Det är i sig inte förvånande, eftersom hans specialiseringar rört områden där ett gränsöverskridande synsätt vanligen är inbyggt i själva ämnena och deras behandling. Men den komparativa intensiteten inte bara i monografierna utan också i många uppsatser och översikter är påfallande, och så inställda jurister känner sig medryckta. De mål han uppställt för egna rättsjämförande studier är samtidigt för många avskräckande redan av den anledningen, att Strömholms överblick och skenbara lätthet att ta till sig främmande rätt i form av lagtext, praxis och doktrin framstår som i det närmaste ouppnåeliga.

I motsatt riktning har Strömholm gett omvärlden beskrivningar och diskussioner av svenska juridiska lösningar. Åtskilliga av hans uppsatser presenterar inhemsk rätt för en utländsk publik. Den stora nyttan är välkänd vid all rättsjämförelse. De små språkområdenas juridik, publicerad för de egna rätts-tillämparna på det egna språket och oftast så också när det gäller den kommenterande litteraturen, blir av förklarliga skäl förbisedd, eftersom den inte

---

också önskar en *crash course* i hjärnkirurgi. Strömholms bok om internationell upphovsrätt är ett gott exempel på att även den erfarne juristen måste hålla sig synnerligen klartänt för att följa resonemangen trots det pedagogiskt föredömliga skrivsättet.

kan läsas av andra. När därför Strömholm skrivit om svensk rätt på engelska, franska, tyska, italienska och andra tungomål, har det berikat möjligheterna för en utländsk publik att ta självständig ställning till innehållet i svensk rätt. I bokform bearbetade han i *Le "réalisme scandinave" dans la philosophie du droit* för de franskspråkiga Hans Heinrich Vogels tyska framställning om den s.k. Uppsalaskolan, en strängt positivistisk, rättsrealistisk inriktning influerad av Axel Hägerströms filosofi och vidareförd av många med inte alltid lyckade resultat. Förutom i uppsatser om specialfrågor har Strömholm som redaktör och initiativtagare satt sig i spetsen för närmast heltäckande översikter av svenska förhållanden, särskilt genom *An Introduction to Swedish Law* 1981 med ny upplaga 1988.

Som skickligt och oförtröttligt författande introduktör av utländsk rätt i Sverige och av svensk rätt utomlands har Stig Strömholm, vid sidan av sina många förtroendeuppdrag i organ med den uppgiften och närallgande, mer än någon samtida svensk jurist bidragit till att rättsvetenskapen hos oss blivit mindre isolerat svensk. Hans program i den riktningen inleddes långt tidigare än EU-rättens i dag på många områden uttalade krav på juridisk enhetlighet inom unionen. Även om hans betydelsefulla verk i upphovsrätt och internationell privaträtt säkerligen blir bestående som exempel på stor juridisk monografikonst och hans obändiga produktivitet på vida fält med rätta är beundrat avundsvärd, har det komparativa anslaget oavsett ämnesinriktning generellt sett blivit den främsta inspirationskällan för många vetenskapligt verksamma i senare generationer. Om någon bland svenskar skall nämnas en juridikens världsmedborgare är det Stig Strömholm. Direkt och indirekt har han mer än andra bidragit till att dagens svenska jurister alltsedan studentåren har vidare utblickar än sina föregångare och därmed en rikare uppsättning juridiska verktyg att arbeta med.

Stig Strömholms skönlitterära författarskap

Inge Jonsson

”**D**E FÄRDADES UNDER TYSTNAD. De som gick till fots höll sig runt den vita hästen och de fyra packhästarna. Två karlar med bruna kappor red främst, ett par hundra meter före den vita hästen.” I denna spänningsfyllda tystnad inleds romanen *Dalen* (1975), berättelsen om den sextonårige romaren och senatorsättlingen Titus Parridius Gratus’ dramatiska upplevelser mellan den 24 mars och 5 april onådens år 451. Drygt tre decennier senare avslutas den senaste skönlitterära boken av Stig Strömholms hand – *Inte bara Versailles. Bilder från det franska 1600-talet* (2009) – med ett citat från Saint-Simons skoningslösa kritik av Ludvig XIV:s regering 1712. Det är karakteristiskt, att båda skildrar episoder och perioder i den franska historia som varit föremål för upphovsmannens livslånga och passionerade intresse.

Stig Strömholm debuterade litterärt senare än de flesta heltidsförfattare, men hans produktion kan mäta sig med deras redan med angivande av yttre mått. Några siffror ger besked om produktionens omfattning: 12 romaner, sex essäböcker, två novellsamlingar, en utflykt till poesin, en stor översättningsvolym och en dråplig satir som *Svensk karriärlära* (1976). Det gör tillhoppa över 6 000 sidor, skrivna vid sidan av ett minst lika stort juridiskt författarskap och ett övermått av tunga uppdrag. På några korta sidor kan det följaktligen bara bli tal om några nedslag i ett författarskap, som väcker häpnad genom sin spännvidd och beundran för sin fantasi, empati, lärdom och formella elegans.

Gratustrilogin

Det är naturligt att starta med trilogin om Titus Parridius Gratus, *Dalen* (1975), *Fälten* (1977), *Skogen* (1980) och behandla den sammanhållen utan hänsyn till kronologin. Debutromanen karakteriserades i förlagsreklamen som ”den stora bokhändelsen hösten 1975”, och att det fanns stöd för vitsordet framgår av klipp ur recensioner. Thure Stenström sammanfattade sina intryck i Svenska Dagbladet: ”Det är inte var dag man får ta del av en epik med ett så fylligt och brett berättarflöde, strängt kontrollerat och behärskat, där den lugna pulsen och eftersinnande beräkningen ger form och rymd åt framställningen.” Ulf Wittrock fann i Upsala Nya Tidning den debuterande berättarens litterära talang ”direkt imponerande”, och Per Sörbom utlät sig lika lovprisande i Expressen: ”Det ligger ett vemodigt undergångsskimmer över dessa vackra

vårdagar för ett och ett halvt årtusende sedan. Det är styvt gjort och det är övertygande.”

Föreningen av vid historisk utblick och detaljrik koncentration på enskilda episoder och karaktärer skapar ett intryck av autenticitet, och det förstärks av att perspektivet växlar mellan en anonym och allvetande berättare och huvudpersonens. Det fördjupas ytterligare genom att författaren har gjort sig stor – men sannolikt lustfylld – möda med att redovisa sina fiktiva källor: ett 800-talsmanuskript kallat *Chronicon Angoratense*, en *Vita Parridii Grati* av omstridd proveniens och en *Relacio Vitae B. Placidiae* med lokal spridning – allt inventioner som vittnar om goda insikter i medeltidshistorikers material. Men det som starkast ger liv åt berättelsen är förmågan att göra dessa avlägsna tiders människor trovärdiga och deras öden gripande.

Målet för den lilla truppen runt den vita hästen är en romersk senatorsvilla i östra Gallien, kallad Brocomagana och bebodd av pojken farbror Parridius Avitus. Den tidigt föräldralöse pojken har vuxit upp där, inhämtat en klassisk bildning genom farbrodern och fostrats till en värdig arvtagare av gårdsfogden Sextinus och hans hustru Placidia. Med små medel lyckas författaren fånga in deras karaktärer. Parridius Avitus talar i retoriskt välformade fraser om varför imperiet är värt att försvara, och hans argument – ”fred, förnuftiga lagar och möjligheten att leva ett gott liv, ägnat den goda litteraturen” – känns välbekanta åtminstone för humanister även idag. Men hans beslut att sända pojken på en farlig ritt till Argentorate (Strasbourg) för att få sin Vergiliuskommentar mångfaldigad visar att den högt bildade saknar fantasi och främst tänker på sig själv. Som kontraster framstår den tyste och handlingskraftige Sextinus, genom sin omtanke och fostran en ersättare för den far pojken aldrig fick lära känna, och hans hustru Placidia med sin öppna famn för den moderlöse.

För att gestalta huvudpersonens mognadsprocess utnyttjar författaren dock en tragisk äventyrsberättelses hela instrumentarium. Ritten till Argentorate genom oländig terräng, där han riskerade att möta hunner och plundrande friskaror är oerhört spännande skildrad. Vid framkomsten finner han staden nedbränd och dem han på farbroderns uppdrag skulle uppsöka döda. När han återkommer till Villa Brocomagana, upptäcker han att den stormats och att farbrodern, Sextinus och Placidia dräpts tillsammans med ett par slavar. Pojken begraver dem och flyr sedan därifrån, då han hör tramp av hästars hovar. Det är sen kväll den 5 april 451, när pojken genomgår denna fruktansvärda rite de passage till den brutala verklighet, som inga Vergiliuskommentarer kan skydda honom från.

Fälten (1977) tar vid någon timme efter *Dalens* dramatiska final. Den flyende pojken rider västerut, fylld av sorg över hans närmastes öde och av tankar om all den död han ser omkring sig i det krigshärjade landet. I någon av sina otaliga gestalter – även som frestelse att själv ge upp – väntar den obevekligen honom själv. Det är ett gripande porträtt av en ung människa i en utsatthet, som till det yttre bestäms av hans samtid men till sin essens är tidlös – den flyende pojken skulle få miljoner likar i de tallösa krigens Europa. Efter tre

veckor anländer han till härmästaren Aëtius läger, och där vänder hans lycka för en tid. Förtänksamt nog hade han tagit med sig ett sigillerat brev från kejsaren i Rom till farbrodern från Villa Brocomagana, och det kunde användas som en krigslist för att övertyga västgoternas kung Teoderik att bistå romarna mot Attilas hunner. Pojken utnämns till tribun och får som ordonnansofficer hos Aëtius delta i det avgörande slaget på de katalauniska fälten den helige Johannes döparens dag 451. I en skildring av pojkens första strid utnyttjar författaren sina breda kunskaper om romersk kavalleritaktik och ger därmed ett tidigt men ingalunda unikt prov på sitt stora intresse för det militära livet. Det finns rika tillfällen att notera det både i person- och miljöskildringar och i hans martialiska metaforik.

En världsvis romare som lärt känna Parridius Gratus i härläget ger efter segern och uppbrottet sin tolkning av det hopplösa sökande, som han insett att pojken bedriver. Det handlar om att finna en far: "Han skall på en gång vara både Parridius Avitus, din lärde och vise förmyndare, och Sextinus, den tyste, starke och kloke. Och denna figur finns inte. Du kan skrapa ihop pratsamma storebröder, som jag till exempel. Du kan tro att du kommit rätt när du funnit barska härskare, som Aëtius. En liten tid kan du vara nöjd med sådana; du är så ivrig att finna, att du alltför lätt intalar dig att du verkligen har funnit" (s. 320 f.). Under den relativt sysslolösa väntan i läget hade pojken och Aurelius Aganius, som romaren heter, ägnat sig åt att recitera Vergilius ekloger för varandra och diskutera tolkningen av den fjärde. Det är ingen tvekan om att Aganius under deras samtal sett rätt, och i mycket förebådar hans psykoanalys pojkens framtida öden. Men hans avskedstal har en ton, som låter läsaren ana att det också har en mottagare mycket nära den som skapat avsändaren.

I *Fälten* får pojken möta kärleken i gestalt av den jämnåriga Lycoris. Men lyckan blir kort, och hennes ohyggliga död efter en gruppvåldtäkt måste ha efterlämnat ett av de djupaste ärren i den unge man, som vi återser tolv år senare i *Skogen* (1980). Vad han gjort under dessa år tiger de fiktiva källorna om; Remigius Vita Parridii Grati säger lakoniskt, att han inte var okunnig om världens ondska – "malitiam mundi haud ignorans". Den blomstrande sextonåringen har uppenbarligen blivit "nedsolkad" av det han upplevt. Men än en gång vänder hans lycka. I ett litet germanskt sagorike vinner han kungens förtroende och når höga poster. Han blir också den unga drottningens älskare. Skildringen av deras möten vibrerar av en sinnlighet, som associerar till urtid och kaos. Mötet skimrar inte av någon svärmisk glöd som i Lycorisepisoden utan brinner tvärtom av en kropparnas besatthet. Här figurerar inte kung Ring, Fritiof och Ingeborg, hur nära det eljest kunde ligga till hands, utan snarare Mans kvinna eller lady Chatterley. Erotiken utgör inget frekvent motiv hos Strömholm, hans skildringar av älskande präglas oftast av mogen och innerlig gemenskap mellan makar, men kapitlet om den unga drottning Sadalberga visar, att den relativa återhållsamheten inte beror på bristande handlag.

Det gick som det måste gå: drottningen blir havande, och för att dölja äktenskapsbrottet förmår älskaren på hennes uppmaning den gamle kungen

att återuppta deras samliv. Men det barn hon föder är dött, och Sadalberga stänger sig inne i kyrkan för livslång botgöring. För andra gången flyr Parridius Gratus, och när läsaren möter honom på nytt i romanens andra avdelning har ytterligare några år förflutit. Nu har han upptagits i biskopen Faustus följe och är på väg till Rom, när man gör ett besök på ön Lerinum utanför Cannes. Där hade biskopen varit abbot för en grupp munkar, eller kanske rättare eremiter som de egyptiska ökenfäderna. Parridius Gratus för ett långt samtal om tron med biskopen, i vilket han framstår som en hjärtats sökare som ännu inte nått visshet. Han beslutar sig ändå för att stanna kvar på ön och ansluta sig till kommuniteten. Författarens behandling av sin hjältes sökande efter en far bärs av en djup empati, även när det alltmer riktar sig mot det hinsides. Det gäller genomgående för hans reaktioner inför religionen, att de förenar djup insikt, intellektuell hederlighet och stor respekt för trons symbolspråk.

Efter fyra år kallas Parridius att förestå ett nygrundat munkkollektiv i trakten av Metz. Detta återvändande till det landskap, där han hade sina rötter, blev inledningen till en framgångssaga av stora mått: St. Martin-dans-les-bois blev rikt och blomstrande under hans ledning, och han omtalades i hela Gallien som en andlig ledargestalt. I trettio år styr han sina munkar, och i slutet av denna lyckans tid får han resa till Reims för att delta i frankerkungen Klodvigs dopceremoni i slutet av 490-talet. Av den korta men ovanligt detaljrika beskrivningen i Gregorius av Tours frankiska historia har författaren gjort ett livligt skådespel, i vilket den enorma folkträngseln och den heliga oljans försenade ankomst skapar spänning och närvarokänsla. Det är ett mästerstycke av historisk fantasi.

Men lyckan vänder i finalen till en tragedi. Ända fram till 67 års ålder förblev Parridius Gratus kraftfull och obruten, "velut agricola" som han beskrivits i ett bevarat brev. Både faktiskt och metaforiskt framstod han just som en lantman för skribenten: "Beskärningen av träd och växlingen mellan träd och plöja föreföll honom lika förtrogna som vården av själar och inympningen av trons ädla skott i nykomlingars knotiga stammar" (*Skogen*, s. 328 f.). Men så får han budet att två av hans högst älskade lärjungar dräpts av ett alemanniskt rövarband i deras nyanlagda kloster, där Villa Brocomagana en gång hade legat. Tre klara septemberdagar därefter dog "den boklärde, skarpsinnige och världsvane" Titus Parridius Gratus, "sine morbo, utan sjukdom" vilket Remigius uppfattar som en stor nåd. Lärjungarnas död släckte slutgiltigt hans livsvilja.

Parridustrilogin förenar spännande äventyr, trovärdigt rekonstruerade historiska miljöer och känsligt porträtterade personer till en sällsynt lyckad helhet. Leif Carlsson utlovade i SvD läsaren av *Fälten* "några timmar av ren litterär njutning som kommer att göra honom till en långt klokare och vemodigare människa". Kanske med någon reservation för att ordet "njutning" riskerar att leda fel är det lätt att instämma och utsträcka detta löfte till hela sviten. Den skildrar en ovanligt grym och brutal period i europeisk historia och innehåller följaktligen åtskilliga gruvliga scener. Ändå erbjuder den läsandets glädje i överflöd. Övergången mellan senantik och medeltid har inte utnyttjats ofta

i svensk litteratur och väl aldrig med samma djupa förtrogenhet som här. Huvudpersonen tecknas med stark empati men utan idealisering, och i hans omgivning finns många omsorgsfullt gestaltade figurer. Stilen är återhållen men smidigt anpassad, och berättarens kommentarer och reflektioner känns kloka och relevanta men inte påträngande eller beskäftiga. Man gläds åt att romanerna om Titus Parridius Gratus har översatts till flera språk, där danskan fått en företrädare på högsta nivå. I Libriskatalogen anges översättaren som "M", vilket står för den regerande drottningen Margrethe II – en heder som kommit ytterligt få levande författare till del.

Satir, noveller, dystopi

Mellan *Dalen* och *Fälten* gav Stig Strömholm ut *Svensk karriärlära* och *Folk*, bägge 1976, och närmast efter *Fälten* essäsamlingen *Miniaturporträtt. Mest fransmän* och romanen *Den hösten* 1978. *Svensk karriärlära* är en blodig satir, som med en oftast pricksäker stilkänsla gisslar beteendevetenskaplig humbug. Karriärläran definieras som "läran om hur en medelmätta kan gå förbi dem som är honom överlägsna" (s. 34), och det centrala begreppet i denna verksamhet är "gruppadekvansen". Den intellektuella nivån illustreras effektivt av att karriärologins uppfinnare "Stanislas W. Guggenpicker, Stanley J. Mix professor i grupprelationsteori vid Everard M. Potschwitch College i Copper Lake City, USA" (s. 10) fortlöpande får uttala en isomorf plattityd: "Facts are what they are."

Parodin lockar ideligen till skratt, och författarens uppfinningsrikedom som pastischör har givit många festliga utslag, men den är inte riskfri. Den uppträder också i hans övriga verk, t.ex. i källangivelserna i Parridiustrilogin, och kan ha bidragit till att Stig Strömholm inte accepterats av alla som en seriös diktare. Även om *Svensk karriärlära* med sina hundra sidor hör till hans kortaste böcker känns den stundtals litet för lång: Alan Sokals tjugo år yngre drift med postmodernt nonsens i artikeln "Transgressing the Boundaries: Towards a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity", publicerad av *Social Text* 1996 utan att redaktionen anade oråd, var mer koncentrerad. En dråplig och nyttig tankeställare är i varje fall Strömholms karriärlära: hur mycket trivialitet täcks inte av förment vetenskaplig jargong, hur mycket som går under den anspråksfulla benämningen "forskning" är inte skäligen enkla utredningar? Facts are what they are.

Novellsamlingen *Folk. Sex berättelser* slår ett bredare spann över tiden än någon annan av Stig Strömholms böcker. De båda första novellerna tar sin utgångspunkt hos Herodotos på 400-talet före vår tideräkning och den tredje broderar ut en uppgift i Tacitus' *Annales* om en viss Percennius. Den handlar om en fattig pojke i Rom som fått arbete som hejaklacksanförare på en teater. Efter ett slagsmål med dödlig utgång låter han värva sig som soldat, och fyra år senare utlöser han en revolt vid sin legion genom att recitera några uppiggande paroller ur en pjäs han lärt sig utantill. Han avrättas när kejsar Tiberius'

son Drusus återställt ordningen. Det går så även hos Tacitus, och "Percegnius quidam" hade samma teatraliska bakgrund, men historikern tillskriver honom vida högre demagogiska ambitioner och organisatorisk kompetens än den stackars gatpojken besatt. Via en spännande episod under den jakobinska terrorn på 1790-talet visar Strömholm sin förmåga att även teckna tragiska bilder av den svenska samtiden i de avslutande berättelserna. Det gemensamma temat är döden, som i lyckliga eller hemska former drabbar någon huvudperson i alla novellerna utom den sista, där en genom omorganisation befördrad tjänsteman inte hunnit fullfölja sitt självmord, när berättelsen slutar.

Essäsamlingen *Miniaturporträtt. Mest fransmän* skall vi återkomma till, men den samma år utkomna romanen *Den hösten* bör något kommenteras på sin rätta plats i kronologin. I den har författaren skrivit fram utvecklingen i Sverige ungefär 15 år och skapat en dystopisk vision av ett samhälles sönderfall. Handlingen utspelas uppenbarligen någonstans i Skåne, även om det inte lönar sig att leta efter ortnamn som staden Torköping och socknen Bergby på någon karta. Huvudpersonerna är lanthandlaren Axel Willander, hans yngre hustru Inger och deras son Carl, som är ingenjör och anställd i Torköpings kommunförvaltning. Berättelsen startar i ett långsamt tempo, nästan som en illustration till vad författaren senare noterat i en essä om Charles Lamb i *Miniaturporträtt. Mest romantiker* (1981): "de första trettio sidorna av en ny bok är ofta de ledsammaste" (s. 132). De upptas dock i *Den hösten* till betydande del av intressanta narratologiska reflektioner, som säkert varit viktiga för berättaren själv och samtidigt bidrar till att forma bilden av Willander som en intellektuell och självständigt tänkande person. Inledningskapitlet förmedlar också ett antal kryptiska förebud om att samhället befinner sig i kris, som ökar spänningen inför fortsättningen.

I det andra kapitlet flyttas blickpunkten till staden Torköping och sonen Carls miljö, där andra tecken på energibrist och växande social oro uppträder. Mot denna familjetrio ställs så ett dominant kollektiv i form av fackliga och politiska organisationer, som är beredda att bruka sin makt och monopolställning för att bekämpa alla privata initiativ. De företräds i berättelsen av både föraktliga medlöpare som gatudirektören Backeplyhr och i sig hedervärda men gentemot partiet lojala politiker som nämnd- och fackordförande Bert Nilsson. Carls flickvän Monica, grundskollärare i SO-ämnen, delar deras politiska åsikter, vilket senare leder till det logiska beslutet att avbryta förhållandet. Willander utsätts för leveransbojkott av salt från "Folkbolaget Sydgross" i ett tydligt försök att hindra honom från att lägga ett anbud i en förestående kommunal upphandling. Samtidigt har sonens förslag att inköpa ett antal amerikanska traktorer till gatuförvaltningen underkänts, därför att det centrala facket bestämt att sämre svenska skall föredras.

Dessa uppenbara övergrepp förenar far och son i ett privat upprorsförsök i form av insmuggling av salt från Danmark och ett anbud på leverans av livsmedel till "kommundelens bespisningscentral", vilket ligger klart under

det som inlämnats av "folkföreningen Bergby med omnejd". Kapitel 14, "Seglatsen", skildrar överfärden till Tisvildeleje på Själland och åter med sådan inlevelse, att det förtjänar att nämnas bland de klassiska svenska texterna om sjösjuka, så trovärdigt och samtidigt mättat av litterära allusioner som det är. Saltet bärgas lyckligt, men givetvis vinner Willander ändå inte anbudsstriden: efter att solklart ha brutit mot lagen om offentlig upphandling godtog kommundelsfullmäktige den kollektiva offerten. En moralisk seger hade han ändå vunnit, dock ovisst till vad verkan. Berättelsen avslutas i en ton av tvivel men också beslutsamhet: efter några dagars psykisk konvalescens i sommarstugan återvänder han, hustrun och sonen till lanthandeln för att öppna den "klockan nio som vanligt. Det var en måndag" (s. 300).

När Stig Strömholm kommenterade sin roman i essäsamlingen *Motskäl* året därpå, tog han fram de drag i samhällsutvecklingen, som särskilt oroade honom, en tilltagande brist på resurser, främst energi, och en påtaglig maktdominans för kollektivet på individens bekostnad. Han inskräper att framtiden redan finns implicit i nuet, förberedd av ett förflutet som präglats av en tro på ständiga framsteg och vars lösningar fortfarande attraherar. Men vad händer, om bristen på resurser rycker undan grunden för denna framtidsoptimism, som ju i hög grad byggde på enorma materiella förbättringar? Att en sådan brist förr eller senare kommer att uppstå tar han för givet, och de reaktioner han förutsett i romanen – att etablerade grupper försvarar sin makt med snart sagt alla medel, under åkallan av en petrifierad ideologi – ter sig då alltmer sannolika. Det kan ske till priset av att växande skaror slås ut, eller väljer att söka frihet från kollektivets relativa trygghet, och att de samhällen vi levat i kommer att ersättas av "provinsiell splittring".

Risken med utopier och deras dystopiska varianter är given, i varje fall om författaren anlagt ett alltför kort framtidsperspektiv. Varken den mest kända, George Orwells *1984*, eller Stig Strömholms *Den hösten* har slagit in: mycket litet av det som hänt inom den framskrivna tiden bekräftar bilden de skrämt sina läsare med. Det skulle ju kunna tolkas som att deras Kassandraprop inte klingat förgäves utan tvärtom vänt utvecklingen vid avgrundens rand, men det vore nog att överskatta litteraturens makt, trots att "Big brother" blivit en flitigt använd topos liksom för den delen Aldous Huxleys "Brave New World". Men att för den skull avfärda *Den hösten* som oseriös, eller än värre som uttryck för "en arrogant högerprofessors" illvilja mot fackföreningar, vittnar bara om en trång litteratursyn och en oförmåga att läsa innantill. Som slutord deklarerar Stig Strömholm emfatiskt som sin övertygelse, att "en förnuftig framtid kräver samförstånd, öppenhet och rörlighet men också planering och förutseende" och betecknar tanken på "en totalt fri, planlös och hänsynslös produktion och konsumtion" som galenskap. Därmed bevisar han, att den kulturkonservativa åskådning han så konsekvent företräder i sitt författarskap inte har någon likhet med den neoliberalism, som märkligt och oväntat fick en renässans under tiden fram till 1992, då Axel Willander genomförde sitt fridsamma uppror: "Det gäller att finna en fungerande, rätt-

färdig och smidig balans, som ger en chans åt kreativitet och förnyelse men som också effektivt kontrollerar resursanvändning och resursfördelning. Det är svårt nog" (*Motskäl*, 1979, s. 208).

Vedebosviten

I ett kapitel i *Den hösten* talas om en "baron Bengt Karck som då var fideikommissarie på Bengtsholm" som ansvarig för hur järnvägslinjen till Torköping från Bergby hade dragits, när den anlades (s. 113). Det är ett belägg för att Stig Strömholms andra stora romansvit varit planerad flera år innan den första volymen, *Tidvarv*, kom ut 1982. Projektet spänner över fyra generationer med handlingen förlagd till Vedebotrakten, en fiktiv lokalisering med verklighetsförankring i Södermanlands inre, och består av fyra delar: efter *Tidvarv* följde *Ajax* 1984, *Livstid* 1990 och *Dödstitid* 1991. Berättare är en i släkttavlan anonym person, född 1927, som i de senare delarna visar sig vara jurist och byråchef i en statlig myndighet på kulturområdet. Perspektivet präglas genomgående av de nostalgiska minnen han bevarar från de ferier, som han och den två år äldre brodern tillbragte i Vedebo.

Hans farfarsfar David Caspar Arenius (1826–1901) var prost i Vedebo, liksom sedermera hans yngste son David, och det är i denne ungarls prästgård, som de tidigt faderlösa pojarna får bo under loven – han var bror till deras farfar, professorn i astronomi i Uppsala Caspar Arenius (1864–1926) och följaktligen farbror till deras far, som var en högt begåvad docent i matematik men som dog ung 1934. En minst lika stor roll spelar familjen på kronobostället Torgilsnäs i berättelsen. Pojkarna vistades lika mycket där som i prästgården, vars vidsträckta arealer arrenderades av boställets innehavare sedan den store Carl Ströbäckes tid, han som kallas "börjaren" eller "grundaren" (1824–1912).

"Allt det jag skall berätta om är borta nu; det är lika gott att ha det sagt från början." Så inleds *Tidvarv* (1982), och förgängelsetemat ligger som en grundton sviten igenom. Det berättaren minns från sin barndom är en lantbruksbygd i sitt fulla flor med stora hushåll och mycket arbetskraft, men det han möter vid hastiga besök närmare nuet är ett glest befolkat utflyttningsområde med industrialiserat jordbruk. Det innebär att känslan av något ohjälpligt förlorat är starkt förnimbar, men den blir sällan sentimental, utan berättaren inser att förändring måste accepteras som en del av livets villkor. De flesta av bokens många personer – läsaren blir snabbt tacksam för de bilagda släkttavlor – framstår som sympatiska eller rentav älskvärda, men få kan anses idealiserade: tvärtom upptäckte pojkarna tidigt, att Jantelagen var i kraft även där, även om de valde att se den som en endemisk sjukdom. Några av bifigurerna, som äldsta jungfrun Berta, skildras med bitsk humor, andra som torparen Per Ersson med rörande ömhet. Den värme som utstrålar från dessa människor med deras närhet till allt som växer är så genuint fångad, att ett karikerande porträtt av en kulturjournalist på Rydbergs bar nära nog känns som ett skorrande stilbrott.

Året innan Vedeboepoet fick sin fortsättning gav Stig Strömholm ut sin andra novellsamling, kallad *Annat folk. Sex berättelser*. Den är både genom titel och innehåll tätt knuten till den första. Tre av de nya novellerna framstår som särskilt minnesvärda. I "Söndag i stan" skildras en nyutsläppt kåkfarares levnadslöpp inifrån hans eget knarkfördärvade medvetande fram till dess att han stöter en kniv i en snabbköpskassörska. Det ger en lika skakande som häpnadsväckande trovärdig inblick i ett människoöde, som ligger så fjärran författarens eget som tänkas kan. "Lydia" berättar om en sakta framväxande kontakt mellan den gamla Lydia Svensson på vårdhemmet, som tjänat hela sitt liv i förnäma hus, och det nyanställda biträdet Britta. Hon utsätts för barska tillrättavisningar vid deras första möte men vinner den ampra gummans hjärta, när hon åtar sig frivillig tjänstgöring över jul för att Lydia inte skall behöva flytta ut ur sitt rum under helgen. Ett eget rum representerade för henne nämligen människovärdet – det hade en av hennes forna arbetsgivare sagt – och novellen slutar med att hon tackar Britta med en liten present för att hon fick behålla det. Novellens titel löd i originalmanuskriptet också "Lydia eller människovärdet". Den sista novellen heter "Brev till dig" och är en jagberättelse om en stabsofficers fyra sista dagar i livet, sedan han utsatts för en dödlig stråldos vid en kärnvapenattack på stabsplatsen. Formellt handlar det alltså om ännu en dystopi; reellt är det ett av de mest gripande och förstummande vackra kärleksbrev jag läst.

Vedebosvitens andra del, *Ajax* (1984), rör sig i ett successivt stigande tempo mellan berättarens nu och flera skikt av förfluten tid. Ajax är pojakens namn på Erik Oskar Ekstedt, fyra år äldre och liksom han "dubbelsläkt": hans farmor var Julia Strömbäck, "börjarens" strålande vackra yngsta dotter, och hans morfar var en Arenius från prästgården. Han blev bara 23 år och därtill den ende från Vedebo som inte "bestod" – ordet är prosten David Arenius' eufemism för dem som inte härdar ut tills livet når sitt naturgivna slut. Han drunknade under oklara omständigheter i hamnen i Marseille, och alla utgick från att det måste ha skett frivilligt. En stor del av romanen upptas av berättarens alltmör monomana jagande efter sanningen om Ajax' död, och i slutet befinner även han sig i en roddbåt i samma hamn. Något kommer kanske att hända, som bekräftar hans teori från gymnasieåren om "de nyttiga skakningarna": ett uppvaknande ur hans letargiska acceptans av att sakna egen identitet, att nöja sig med att vara en berättare om ett förflutet, i vilket allt som skall ske "redan ligger inrullat" (s. 251).

På ett sätt är naturligtvis berättaren romanens huvudperson, och läsaren får åtskilliga upplysningar om hans yrkestillvaro som chef för dokumentations- och informationsbyrån i Riksinventeringsverket, en enligt hans mening "fullständigt onödig" befattning – *Ajax* har också sin givna plats i den byråkratisatiriska tradition, som är väl företrädd i svensk litteraturhistoria sedan Almqvist och Strindberg (s. 39). Hans kritiska hållning och totala avsaknad av karriärambitioner ger honom tid och utrymme för att skriva Vedebokretsens

historia, och han har nu börjat att samla och sammanställa uppgifter om Ajax. Släktbanden gav Julia Ströbäcks sonson samma hemortsrätt i Vedebo som berättaren, men han vistades där mer sällan och släpptes aldrig riktigt in i gemenskapen. Berättaren pinas av dåligt samvete – ibland så långt att han tycker sig bära skuld till Ajax' död – för att han höll dörren stängd.

Det finns en rad likheter mellan Ajax och berättaren. Bådas fäder avled relativt unga 1934, och de växte upp med ensamma mödrar. De har livlig fantasi, läser mycket och lyckas väl i skolan. En succéförfattare som berättaren träffar i tjänsten visar sig i sin ungdom ha vagabonderat i Europa tillsammans med Ajax, och han blir rörd när han ser hur lika de är till utseendet: "På något sätt är ni samma sort. Men du är stramare, det blir väl så i tjänsten. Ajax återfunnen [...] (s. 68). Det berättaren successivt får veta om sin sysling kommer honom att inse, att likheterna dem emellan går djupare än så. Den existentiella fråga Ajax brottades med under sitt korta liv har berättaren också grubblat över, även om den inte bokstavligen gått honom in på livet: existerar ondskan som realitet, en kraft i sig, eller är den inget annat än brist på godhet, ett hålrum? Om det första alternativet gäller, bekänner Ajax vid flera tillfällen, att han inte orkar leva vidare.

Efter den tragiska berättelsen om Ajax dröjde det sex år, innan Stig Strömholm återupptog sin krönika om människorna i Vedebo. Man kan undra vad skälet varit, säkert är bara, att det inte handlat om sinande inspiration. Tvärtom höll han samma höga produktionstakt nu som tidigare. Under tiden fram till 1990 publicerades tre essäsamlingar, en politisk brevväxling och en brevroman, *Sändebudet* (1986). Den handlar om den unge högättade greken Haimon från Tanagra i Boeotien, som på egen bekostnad uppvaktar kejsar Trajanus i Rom för att staden skall få statliga medel att uppföra en teater. Det tycks vara ett motiv på betryggande avstånd från det kaotiska nuet, och romanen är i stora stycken en charmerande pastisch, som än en gång bevisar sin skapares djupa förtrogenhet med klassisk litteratur och antika livsvillkor. Men Haimon är en huvudperson i nära släkt med Ajax: ung, tidigt faderlös, rikt utrustad går han av liknande skäl samma öde till mötes. I Rom utsätts han för en "skakning" så stark, att han förlorar sin naiva förvissning om sin rätt att höra hemma bland de utvalda få, de som uppfyller idealet *kalos kagatos*, vacker och klok. Han lär känna rika och mäktiga män, som visar sig vara rovgiriga, fega och grymma, men som kontrast också några förföljda kristna. När de möter martyrdöden på den flaviska teatern i de svultna vilddjurens käftar, rusar Haimon in på arenan. Exakt hur han dör lämnas läsaren i ovisshet om – ännu en likhet med Ajax – men han tycks ha gripits av panik och förgäves försökt sätta sig i säkerhet. Mobbens föraktfulla vrål "Graecule", lilla grekstackare, kan dock inte ta från honom den moraliska seger han vinner genom att välja döden hellre än att leva i en värld där ondskan råder.

Titeln på tredje delen av *Vedebosviten*, *Livstid. I Arvids dagar* (1990) ställer Carl Ströbäcks äldste son i blickpunkten. Vid faderns bortgång 1912 övertog han Torgilsnäs boställe. Då var han nästan 60 år och hade gått som ett slags inspektor, eller egentligen fördräng, i flera decennier. Vedebo fungerar alltså som genealogiskt och psykologiskt centrum, men händelserna utspelas merendels i Stockholm. En viktig roll spelar den dotter Carl Ströbäck fick före sitt äktenskap. Hon heter Eva Stina Jonsson och driver en mjölkbutik, som fadern skaffade åt henne vid Krukmakargatan på Söder. I den uppträder ett antal personer från Vedebo, tidigast Lovisa Ersson från torpet Hemmingbo i sitt prostituerade och alkoholiserade elände, längre fram hennes systerson Axel Olsson, socialistagitator och blivande ombudsman, berättarens farfar, astronomiprofessorn Caspar Arenius, överstinnan Ekstedt, som ovetande är hennes halvsysster, till och med baron Karck. Ett skäl till detta är bondetåget i februari 1914: butiken fungerar nämligen som upplag för flygblad mot bondetåget för Staaffs anhängare, till vilka både Axel Olsson, baronen på Olofsberg och den Verdandiradikale professorn hör.

Ett annat evenemang, som samlar de sammantvinnade släkterna 1914, är Arvid och Elisabeth Ströbäcks guldrörelse i juni, ett tredje en middag hos översteparen Ekstedt där Bengt Karck är medbjuden. Deras son Eugen, som långt senare skulle bli far till Ajax, är löjtnant vid Svea livgarde, och genom honom förmedlas intryck av de revolutionära stämningar som fanns i november 1918. Romanen präglas mycket starkare av sociala spänningar än de tidigare delarna, och många av de uppträdande anser det uppenbart, att de bevitnar det gamla Sveriges undergång, det tusenåriga bondesamhällets sista tid. För några framstår detta som ett löfte om en ljus framtid, andra sörjer utsikten att högt skattade värden skall gå förlorade, när livets lugna årsrytm mellan sådd och skörd ersätts av en nervös pratkultur utan verklighetsförankring, en tredje grupp gestalter accepterar förändringen som nödvändig, däribland den oändligt sympatiska artilleriöversten Ekstedt, *kalos kagatos* om någon. I sin ireniska upphöjdhet hyser berättaren förståelse för dem alla, men känslomässigt står han som alltid på förlorarnas sida. Den vemodiga stämningen av förlust till trots efterlämnar *Livstid* ett ljusare och mer vitalt intryck än sina föregångare i *Vedebosviten*, med öppnare dörrar mot den värld som finns utanför Verona.

Dödstitid. Ryttmästaren friherre Bengt Karcks efterlämnade anteckningar, utgiven 1991, avslutar *Vedebosviten*. Berättaren har fått tillgång till de 14 band dagboksanteckningar som baronen på Olofsberg lämnat efter sig. Det rör sig om ett uppdrag från den nye fideikommissarien, som vill veta om de lämpar sig för publicering, men för krönikören tjänar de som källa "från sidan" för hans historik om Vedebo och dess inbyggare. Karck hade ju inga släktband med vare sig Ströbäcks på bostället eller Arenierna i prästgården, men han hade umgåtts av och till med dem under hela sitt 85-åriga liv. En av de avgörande händelserna hade inträffat, när han i 20-årsåldern hindrades från att fria till den vackra Julia Ströbäck av både sin galna mor och av "den store börjaren", Julias far och hennes livs allt överskuggande idealgestalt.

Han sökte sig till den militära bana som han var närmast predestinerad för och blev officer vid Livgardet till häst, men han lämnade aktiv tjänst efter att ha utsatts för ett helt ogrundat förtal om homosexuella böjelser. Han hade fört ett djupt splittrat men ständigt sökande liv, vilket i början av 1920-talet innefattade några års försök att bryta sig loss och pröva en ny identitet. Hans strävan efter social rättvisa ledde honom till det liberala lägret under borggårdskrisen och senare till olika försök att grunda föreningar för kultur och folkbildning, men partipolitiskt engagerade han sig aldrig i Vedebo. Långt upp i åren odlade han sina starka konstnärliga intressen, målade, lyssnade till musik och läste kopiöst. I vissa hänseenden var han djupt konservativ, rentav reaktionär, i andra radikal på gränsen till rabulist. Ur berättarens genomgång av hans dagböcker växer fram en sällsynt levande och nyansrik bild av en begåvad, klok och varm människa med hög moral och integritet. Det är följderiktigt, att han var den som förstod Ajax bäst och såg till att hans kropp jordfästes i Vedebo.

Läsningen av Vedebotetralogin väcker associationer till Kerstin Ekmans Katrineholmsepos och Sven Delblancs Hedebysvit från 1970-talet, och man kunde alltså räkna in Stig Strömholm i den "nyrealistiska" strömning som de nämnda författarna får företräda i Algulin–Olssons handbok *Litteraturen i Sverige*; hans epos kunde samtidigt fylla en genant lucka i handbokens kartläggning av 1900-talsparnassen. Men det skulle inte beröva hans teckning av förvandlingsprocessen dess originalitet. Den är nästan fri från Delblancs burleskeri och har inte samma koncentration på kvinnornas arbete, som Ekman genomfört med så gripande verkan. Stig Strömholm saknar inte förmåga att gestalta starka kvinnor, men det är män som Carl Strömbäck han varit mest fångslad av i sin Vedebohistorik. Han var borta sedan två decennier, när berättarens ferievistelser tog sin början, men han verkade i högsta grad levande som *genius loci*, en idealgestalt att älska för Julia, en ouppnåelig och därmed stundtals hatad förebild för Arvid, en förutsättning för släktkretsens relativa välstånd för alla. Den store "börjaren" personifierar den föreställning om Sverige som ett kargt land i segerrik men aldrig avslutad kamp mot hårda betingelser, som han bekänner sig till i en betraktelse i *Motströms och medströms* (1985): "Det är en arbetets och den goda organisationens seger. Men dessutom – och det är ännu viktigare här – är det ett land präglad av en barsk humanitet, en osentimental rättslidelse, en grundläggande anständighet i behandlingen av människor (och djur, för den delen)" (s. 43).

Ändå läser man i *Tidvarus* inledningskapitel, att berättaren länge tänkt sig att börja med Ajax, den som det gick värst för i livet, den ende som inte "bestod". Författaren ger starka uttryck för beundran, när han tecknar Carl Strömbäckes porträtt, och till det finns goda skäl. Hans eländiga barndom med en supig far, som han såg drunkna, gav inga löften om lycka och välgång, men tack vare hårt arbete, klokhet och ett lyckligt äktenskap med en förmögen nämndemansdotter gick det honom väl i händer: "Han byggde och dikade, skrev kontrakt, inrättade mejeri, var kyrkvärd i sexton år, lär ha vägrat att

ställa upp som riksdagskandidat ett par gånger, ville inte heller höra till landstinget men var nämndeman i ett par omgångar och satt i socknens stämmor och råd" (s. 22). Men sin varmaste sympati reserverar berättaren inte för dem som lyckas utan för de evigt sökande, för Ajax och baronen. I teckningen av dem får hans djupa humanitet sina vackraste uttryck.

Saga, pastisch, pikaresk

Med romanen *Pärllandaren* (1993) återvände Stig Strömholm till forntiden men nu till Österlandet, närmare bestämt en liten bergsstad nära Sidenvägen och den kinesiska provinsen Xinjiang någon gång på 700-talet enligt vår tideräkning. Som oftast har han använt jagberättelsens form och här låtit stadsäldstens sonson föra pennan. Samma dag som den traditionella vårfesten skall firas anländer en liten karavan med en pärlhandlare i spetsen och med honom skrämmande uppgifter om ett förestående anfall av den grymme khanen Makhsud. Festen inleds med ett traditionellt våroffer i ett mycket svårtillgängligt grottempel, där en avdöd härskarfamilj står infrusna i ett isblock sedan nästan tusen år. Efter festen beslutar man sig för att sända stadsäldsten, pärlhandlaren och berättaren till khanen; de fångslas men lyckas fly och återvända strax före anfallet mot staden. Trots angriparnas överlägsna numerär håller försvararna stand, och så inträffar en total peripeti: khanen skjuts av sina egna, hans armé ber att få pärlhandlaren i Makhsuds ställe men måste nöja sig med en skådespelande bagare. Så slutar romanen med att pärlhandlaren och stadsäldstens sondotter utsätter tid för sitt bröllop.

Detta är ju ett rent sagoslut, och det finns åtskilligt annat som motiverar samma etikett på hela romanen. Men i grunden varierar den författarens huvudtema: den handlar om permanens contra förändring, om att gäcka tiden eller finna vila i rörelsen – stadsäldsten står för beständighet, pärlhandlaren bejakar föränderligheten. Språket har Stig Strömholm nog aldrig behandlat vackrare än i denna österländska saga, och genrens krav på spänning uppfyller den i rikt mått.

Fältkamreren, utgiven 1995, är ännu en jagberättad roman, denna gång i form av en konstförfaren pastisch på 1700-talsepik framförd av en svensk i kurfurstlig tjänst under sjuårskriget. Det finns anknytningar till Tidvarvsviten: en förfader till Bengt Karck uppträder på flera ställen, och Mörkbol omnämns som kornettboställe i Vedebo (s. 69, 99, 138 f.). Som åtminstone fläckvis beläst karl med goda kunskaper om Euklides, Horatius och Vergilius avancerade huvudpersonen till skrivare och fältkamrer i general von Eferslebens trupper. Egentligen levde han endast en dag i livet, konstaterar han flera gånger. Det var den femte maj 1758 – månaden dock något osäker – när han bevittnade hur generalen steg till häst, saluterade sin mätress Mme de Mouchette och sprängde iväg längs huvudgatan i staden Treisbach.

Denna sannskyldiga epifani står fram i sitt förklarade ljus för honom, när han den 18 mars 1772 sitter i ett förfallet furirsboställe i Röls socken, Nykö-

pings län och grubblar över hur han skall kunna vinna någon för hans kompetens och ambition passande tjänst i hemlandet, som han återvände till 1764. Ingenting hade gått hans väg. Några år pinade han skolgossar i sin egen gamla skola, men i berättelsens nu är han mest sysselsatt med att bombardera myndigheter med skrivelser och bevaka sin sociala status i socknen, båda aktiviteterna lika resultatlösa. Den anonyme fältkamreren hör till de mest småskurna figurerna i författarens galleri, patetisk med sina försök att hålla förtvivlan tillbaka med stålblanka Horatiuscitat. Dock, som språklig prestation är romanen överdådig, och man läser med ett slags vemodigt men ändå respektfullt löje om en man, som trots vedervärdigheter vägrar att ge upp.

I *Guvernören eller Inbillningskraften* (2001) har författaren förflyttat sig ungefär ett sekel framåt för att berätta en festlig skröna – eller skriva en pikareskroman med en mer seriös term – om tre unga svenska män, som genom fyndighet och slump får göra märkliga karriärer. Den unge riksdagsmannen i bondeståndet Anders Eriksson från Hagelsta i Vedebo socken träffar två andra inneboende hos en köpman vid Österlånggatan i Stockholm i januari 1845, den halvt havererade Uppsalastudenten Johan Snythraeus och förste mechanicus Olof Appelbom. Snythraeus egenhändigt hopsnickrade filosofi går ut på att bekämpa Kants kategoritänkande och frigöra inbillningskraften hos människan, och den klint bildade men kunskapsförstående och intellektuellt vakne Anders Eriksson blir helt fascinerad av hans idéer. Under en eldsvåda i huset kommer de i besittning av ett dussin undangömda påsar med guldmynt, och de beslutar sig raskt för att rymma med denna skatt. Det blir starten på en resa tur och retur till den herrnhutiskt styrda staden Zinzendorf i Ohio, USA och för Anders Eriksson ensam så småningom till det ottomanska imperiet.

Denna berättelse startar först på sidan 47 och har till upphovsman den person, som läsaren möter redan i romanens början, filosofie doktor Teofron Lund från lärosätet med samma namn som just landstigit i Albanien i februari 1872 för att bedriva geologisk forskning. Det är en Wagnertyp om någon, full av devot respekt för auktoriteter som hans lärare Sven Nilsson och några tyska storheter inom ämnet. Han blir mycket väl omhändertagen av provinsguvernören Ander Pascha alias von Hagelstein, som förmår förena sitt ottomanska ämbete med att som konsul representera ärkefienden Österrike–Ungern, en dubbelroll som också avspeglar sig i guvernörspalatsets arkitektur. Denne guvernör visar sig förstås vara Anders Erikssons senaste uppenbarelsereform. När Lund avslutat sina forskningar och skall resa hem, överlämnar guvernören ett skrin med uppmaning att öppna det när han avlidit. I samband med en dubbel ordensförläning i Stockholm 1875 fick Lund en nyckel till skrinet och öppnade det, eftersom han utgick från att guvernören hade gått bort. När han så småningom hade läst igenom innehållet – ”brev, dagboksanteckningar, tidningsnotiser, teckningar och några små minnessaker” (s. 44) – bestämmer han sig för att ge ut en berättelse byggd på detta material, och det är alltså den som utgör bokens återstående 128 sidor.

Den skall inte återges här, men boken rekommenderas livligt till läsning: en mer spirituellt roman med säkrare tonträffning lär bli svår att hitta. Den som har Tidvarvsviden i klart minne kommer att få stort nöje av en liten notis om branden på Österlånggatan, med vilken allt startade. Myndigheterna utgick från att alla inneboende omkommit i våldelden, därtill styrkta av ett omfattande fynd av skelettdelar. När den hög som antogs vara Anders Erikssons kvarlevor gravlagts i Vedebo och den gamla kyrkogården grävdes upp i samband med järnvägsbygget, upptäckte "gymnasisten Caspar Arenius, son till en aktad prästman i trakten" att den kista, på vilken det stod Anders Eriksson, innehöll ben efter ett ungt nötkreatur och en stor hund. Han publicerade detta rön i gymnasistföreningens medlemsblad "Prometheus", vilket höll på att leda till att den blivande professorn i astronomi relegerades (s. 84). När Teofron Lunds redogörelse förelåg i korrektur, fick han den 20 oktober 1877 syn på en blänkare i tidningen *Hamburger Nachrichten*, som gjorde reklam för en kommande intervju med guvernören i Latakia i Syrien Hagloy Pascha, med vilken dess korrespondent i Beirut fört ett långt samtal på felfri tyska. Det är tydligt, att även den naive Lund med goda skäl misstänker detta för att vara ännu en av den klipske östgötske bondens inkarnationer. I varje fall är det ett perfekt sätt att avsluta en i ordets fulla betydelse fantastisk pikaresk.

Essäistik

Åtskilligt flera läsare är troligen förtrogna med Stig Strömholms omfattande essäistik än med hans romaner och noveller, eftersom den till stor del publicerats som understreckare i Svenska Dagbladet. Ätminstone måste hans rykte som producent av enastående långa meningar emanera från dem: hans fiktionsprosa är vida mer flexibel än så. Hans artiklar under strecket behandlas i en särskild studie av min vän och kollega Thure Stenström, varför jag med något så när gott samvete kan inskränka mig till en hastig blick på de sex eller sju böcker, som huvudsakligen ägnats åt litteratur och litteratörer.

Miniatyrporträtt. Mest fransmän heter den första av dessa, utgiven 1978. Underrubriken motiveras av det inledande tiotalet essäer, som spänner från medeltidens Paris och Chartres till Proust och d'Ormesson. Men det brittiska inslaget är också omfattande och innehåller bl.a. nyansrika och livfulla porträtt av Milton och Browning. Det som här bjuds är en oavbrutet bildande lektyr, som inspirerar till egna expeditioner in i de litterära världar författaren tycks så avundsvårt införstådd med. För att rättvisande beskriva hans på en gång vitala och subtila stilkonst skulle krävas en beläsenhet och språklig fantasi i klass med hans egen – säkrast då att välja ett citat ur inledningen till essän "En ensam stjärna" som exempel: "Ytterst få bland de människor för vilka läsning verkligen betyder något – de är inte så alldeles få – torde undgå att stundligen begå en medveten eller omedveten orättvisa mot sina skrivande gunstlingar: de kräver rätten att med gott samvete kunna tycka om dem" (s. 140). Den ensamma stjärna som författaren med utgångspunkt från en metafor hämtad hos

Wordsworth söker karakterisera är John Milton, inte en av de mest älskvärda bland skalder i levande livet men med starkare lyskraft än de flesta på det poetiska firmamentet.

Tre år senare följde *Miniatyrporträtt. Mest romantiker*. Alltjämt består majoriteten av fransmän, men den tyska kontingenten från Hölderlin till Rilke och den brittiska från Walter Scott till Charles Lamb lämnar lika övertygande bevis för att det är till parnassens högsta nivåer författaren begivit sig. Marginalen i mitt exemplar har fyllts av utropstecken vid särskilt minnesvärda formuleringar, vilka möjligen har blivit något flera än i den första essäsamlingen. I så fall kanske det förklaras av att Stig Strömholm allt tydligare framträtt som kulturkonservatismens främste företrädare i offentligheten, eller för den delen tidvis nästan den ende. Hans gisslande av diverse dåskaper i samtiden känns för det mesta befriande, men det har hänt, att jag ibland saknar något av den generositet han oftast visar som recensent, när han ironiserar över masskulturens avigsidor. Det lockar till invändningar: trots all dess vulgaritet, obildning och normlöshet är det ändå en lycka att leva i en tid, som dukat fram ett bord av aldrig tillförne skådade kulturella valmöjligheter för ojämförligt flera människor. Stig Strömholm förfaller aldrig till en nostalgisk idolisering av det förflutna, men någon gång kan hans ciceronianska språk nog ge det intrycket genom att ställa övermäktiga krav på läskunnighet hos en publik som vant sig vid att tilltalas som förskolebarn i media.

Läst lyder den lakoniskt konsumentupplysande titeln på författarens tredje essäsamling, som han gav ut 1986. Den består huvudsakligen av recensioner av utländska arbeten, sträcker sig från sagolitteraturen till Lorenz von Numers och tillämpar samma disposition som de föregående miniatyrporträtten: inledande allmänna reflektioner kring det tema som skall behandlas, så en redogörelse för den avporträtterades liv och verk, ofta baserad på några utländska arbeten av äldre och nyare datum och med personliga upplevelser inströdda, samt en avslutande knorr. Valet av modeller att porträttera har i viss mån styrts av aktuella händelser, som 2000-årsjubileet av Vergilius' död, och nyutkomna böcker, men många tillhör författarens återkommande favoriter som Geijer och Stendhal. Oavsett anledningen har läsningen alltid engagerat honom, och även hos dii minores har han funnit formuleringar värda att anföra och inspirera till egna aforismer. I essän om den franske 1700-talspublicisten Antoine Rivarol har han till läsarens förnöjelse hittat ett bon mot: "Det är en mycket stor fördel att inte ha åstadkommit något, men fördelen bör inte missbrukas" (s. 91). Viktorianen George Gissings roman *New Grub Street* sägs ha "den goda realistiska romanens alla dygder", vilket är avsett som ett högt beröm: "Intelligent realism har åtminstone en avsevärd fördel: den låter sig inte förlikas med pretentiöst nonsens" (s. 187).

Noterat, den fjärde essäboken, som publicerades 1989, ger ett lika kortfattat och korrekt besked om vad läsaren kan förvänta sig – förvisso anteckningar om intryck av läsning men också artiklar av mer allmänt observerande karaktär. Det börjar med en kavallerichock mot den litterära dagskritiken, motive-

rad av att han anser det "nästintill uppenbart" att beslut om att recensera en bok eller avstå fattas på osakliga grunder (s. 7). Den personliga upprördheten bakom vädjan om att inte behöva bli hängd i tysthet är inte att ta fel på, även om det också är en litterär allusion, som går till det Voltairecitrat Strindberg satte som motto till *Röda rummet*. Nästa uppsats, som är betydligt längre, levererar ett lidelsefullt försvar för det skrivna ordet och i det sammanhanget en välgrundad äreräddning av *Läsebok för folkskolan* (s. 24 f). Därefter vidtar en vandring genom seklen från antiken till Herman Broch, som alltså sträcker sig längre fram i tiden men med samma fasta tyngdpunkt i äldre europeisk dikt som tidigare. Även om pedanten till sin överraskade lycka kan upptäcka några brister i akribin – på s. 62 har Runebergs "Den gamle" tydligen citerats ur minnet och vanställt, och på s. 67 har Geijer råkat litet illa ut – har Stig Strömholm än en gång presenterat en ytterst lärorik och kringsynt essäsamling.

Den femte kollektionen, som utkom 1994 på annat förlag – i stället för som tidigare Norstedts nu Atlantis –, hade fått en lång titel som avvek från författarens praxis: *Levande ansikten. Essäer i blandade ämnen från Pindaros till vår tid*. Trots det var uppläggningsen densamma och ämnesvalet i huvudsak likartat, men andelen rent litterära essäer är lägre. I stället framträder Stig Strömholms vida intressen och djupa historiska kunskaper så mycket mer påtagligt, t.ex. när han anmäler en fransk sociologs studie av tredje republikens eliter. För ovanlighetens skull uppträder han också som skarprättare i en annan recension; avrättningen avser ett svenskt bidrag till firandet av 200-årsminnet av franska revolutionen och är såvitt jag förstår välmotiverad.

Till bilden av Stig Strömholm som essäist lämnar hans inledning till det urval han översatt av Saint-Simons memoarer 2005 ett av de mest meriterande bidragen: *Saint-Simon: Minnen från Ludvig XIV:s hov 1691–1723*. Den sträcker sig ända fram till sidan 187 och är sålunda en bok snarare än en introduktionstext. Särskilt dess första häftet är en överdådigt kunskapsrik och elegant essä om den högadliga miljö som formade den memoarskrivande lille hertigen, full av djuptänkta reflektioner kring uppgiften att göra ett representativt men ändå begränsat urval av denne bördsstolte, för att inte säga arrogante och fördomsfulle, aristokrat för svenska läsare idag. Här ger han också indirekt antydningar om vad som drivit honom själv att ägna så mycken möda åt det självpåtagna uppdraget: "I någon omfattning kan alla människor välja sin samtid; de som är begåvade med en kreativ och stark fantasi, som lever stilla och skyddade från bruset och kanske frivilligt skyr det och som samtidigt får mycken andlig näring genom läsning eller berättelser från förr, har i betydligt större omfattning än de fantasilösa anar möjlighet att bygga sin egen värld: att inom generösa gränser välja sin personliga samtid, vilket är liktydigt med att i stor omfattning välja bort den som rinner förbi därute; att förbli främlingar i sin reella samtid" (s. 53).

I förordet till *Inte bara Versailles. Bilder från det franska 1600-talet* (2009) har denna antydning förvandlats till klartext: här skriver Stig Strömholm att han

ibland oroat sig för att det sedan länge förgångna sekel som han nu återvänt till, blivit "mer verkligt" för honom än den samtid han faktiskt lever i (s. 7). Mellan denna introitus och postludiet har han granskat och redovisat det gyllene seklet i fransk historia i både fågelperspektiv och representativa detaljer, med enastående överblick och sinne för väsentligheter som få. Han behandlar först de två författare som mycket tidigt blev hans egna introduktörer, Dumas père med sin odödliga *De tre musketörerna* och Blaise Pascal. Den förre har med visshet fungerat på likartat vis för otaliga skolpojkar i 150 år, men i sitt umgänge med Pascal sedan ungdomen torde Stig Strömholm vara ganska ensam. Den kristne mystikern har förblivit en ständig följeslagare men en med tiden alltmer kritiskt studerad inspiratör: "Pascal är en talesman för ett främmande folk. I den mån detta sekulärsnilles religiösa värld innefattar en bild av historien, är den en *dalmålning* – det är den mest träffande karakteristik jag kan finna. Det var med djup besvikelse som jag efter årtionden av Pascalläsning såg mig tvungen att dra den slutsatsen" (s. 51).

Efter en mönstring av den framväxande klassiciteten tecknar författaren i belysande detalj tre skilda världar: fronden som feodalismens sista och dödsdömda revolt vid seklets mitt, Port-Royal, ett upproriskt andligt kraftcentrum som krossades, och hovet i Versailles med dess långt över dårskapens gräns reglerade livsformer och hierarkier. Politiskt nådde galenskapen sin höjdpunkt med återkallandet av det nantesiska ediktet 1685 – "värre än ett brott, en dumhet" med Talleyrands ord om mordet på hertigen av Enghien under nästa franska hegemoni. I bokens femte avsnitt står solen i zenit, som rubriken ut säger. Fem författare har valts att företräda den mogna klassiciteten: Boileau, Racine, Molière, La Fontaine och Madame de Sévigné, vilkas porträtt tecknas med makalös lärdom, empati och stilistisk finess. Men efter zenit följer den obevekliga solnedgången, illustrerad med La Bruyère, Bayle och Saint-Simon. I kapitlet om upplysningsmannen Pierre Bayle lägger författaren stor vikt vid att han med sin reformerta bakgrund är ett undantag från regeln, att Frankrike naturligtvis saknar de prästsöner vilka spelat en så stor roll i svensk kultur – en viktig men sällan lika starkt framhävd synpunkt.

Innan Stig Strömholm lämnar slutordet till hertigen av Saint-Simon som anonym brevskrivare 1712, har han gripits av en blek eftertanke: "Kanske är det ensidigt och orättvist att låta denna svidande och vältaliga kritik av en regent och ett styrelseskick stå som slutvinjett i ett bildgalleri över detta rika och lysande franska 1600-tal, som i så många stycken förde landet till en självklar och långvarig ledarplats bland de europeiska kulturländerna. Orättvist – kanske. Men inte osant" (s. 276). Ingen skrivande kan undgå faran att bli orättvis, därför att orden aldrig kan fånga verkligheten – förfluten eller närvarande – i alla dess aspekter. Men den som fått del av Stig Strömholms lättburna lärdom och tuktade stilkonst i denna rika bok är övertygad om att risken är mindre för honom än för de flesta av oss andra språkbrukare.

En diktarjurist under strecket

Thure Stenström

DET VIKTIGASTE KÄNNETECKNET på en understreckare i Svenska Dagbladet var länge att den stod publicerad just under strecket. Somliga av oss minns fortfarande den tid, då streckaren stod underst på samma sida som ledaren – det var den gången då kulturen ännu inte marginaliserats och förvisats till en särskild bilaga tillsammans med nöjen och annan underhållning. Att texten bokstavligen bredde ut sig just under strecket hade en viss symbolisk betydelse. Författaren var – om han så ville – därmed klart skild från tidningen i övrigt, dess redaktion, dess politiska åsikter och kulturpolitiska ståndpunkter, fri att föra till torgs sina egna synpunkter och åsikter. Betydelsen av denna oavhängighet från tidningens innehåll i övrigt kan knappast överskattas lika litet som betydelsen av att streckarskribenterna varit frjade från nyhetsredaktionernas och kultursidornas sedvanliga utrymmesbrist. Att fördjupa sig i ett ämne fordrar en viss utförlighet, ett visst svängrum. På ett utrymme av 11 500 nedslag – blankstegen inräknade! – kan nästan vem som helst få sagt det han har på hjärtat. Om vederbörande återigen inte kan, kan han förmodligen inte skriva alls.¹

Den första understreckaren i SvD skrevs av den norske litteraturprofessorn Gerhard Gran; den handlade om Henrik Ibsens sista dagar och publicerades den 17 oktober 1918. Sedan dess har genren blivit tidningens paraddeck, där otaliga namnkunniga publicister uppträtt, bland dem Gustaf Stridsberg, Nils Ahnlund, Carl G. Laurin, August Brunius, Per Hallström, Werner Söderhjelm, Henrik Schück, Harald Hjärne, Ellen Key, Fredrik Böök, Anders Österling, Knut Hagberg, Kjell Strömberg, Tor Andræ, Erik Wellander, Moses Pergament, Anton Karlgren, Ivar Harrie, Gunnar Hägglöf, Yrjö Hirn, Göran Schildt, Victor Svanberg, Karl Ragnar Gierow, Carl Fehrman. I Verner von Heidenstams och Oscar Levertins gamla tidning har även vissa av storpolitikens bekanta namn inbjudits att medverka. Winston Churchill och Anthony Eden har båda fram-

---

¹ I denna essay har exemplen först och främst hämtats direkt från Stig Strömholms egna understreckare, men i några få fall också från hans utgivna essaysamlingar. I samlingsvolymerna som *Sverige 1972. Försök till en lidelsefri betraktelse* (1972), *Miniatyrporträtt 1. Mest fransmän* (1978), *Motskäl* (1979), *Miniatyrporträtt 2. Mest romantiker* (1981), *Motströms och medströms* (1985), *Läst* (1986), *Lag och lyra* (1989), *Noterat* (1989) och *Levande ansikten* (1994) finns åtskilligt nyskrivet stoff. Men annat går tillbaka på just hans understreckare. I samband med nypubliceringen har texterna därvid inte sällan reviderats och kompletterats. Den läsare som önskar fördjupa sin bekantskap med essayisten Strömholm hänvisas till detta florilegium.

trätt under strecket lika väl som den franska republikens president Raymond Poincaré. Några föreskrifter i fråga om ämnesval föreligger inte. Men i möjligaste mån – Per Erik Wahlund med sin guldhamster brukar ibland nämnas som ett berömt undantag! – har man sökt undvika det alltför knappologiska eller kuriöst privata. Ämnen av allmänintresse för en bildad allmänhet, sådant har riktmärket varit, alltsedan genren – närmast med ”kroniken” i bröderna Brandes berömda tidning Politiken i Köpenhamn som förebild – etablerades i SvD. Längre tillbaka och som fransk urbild skymtar den store kritikern Charles-Augustin Sainte-Beuves berömda måndagskäserier i Journal des Débats.

För en fylligare belysning av hela detta stycke gloriös tidningshistoria hänvisas i övrigt till några översikter, bekvämt tillgängliga på nätet – på SvD:s kulturredaktions hemsida närmare bestämt. Nämnas bör Åke Janzons ”Från feuilleton till streckare” (16.5.1958), Leif Carlssons ”Varför under strecket?” (15.8.1990), Lars Gustafssons ”En fruktad kritiker som skapade streckaren” (21.9.1998) samt slutligen undertecknads ”Bokslut över 82 år under strecket”, skriven inför det senaste millennieskiftet (31.12.1999).

Det var sålunda på detta paradäck som den 29-årige tingsnotarien och juris licentiaten Stig Strömholm gjorde sin entré en sensommandag 1960, närmare bestämt den 22 augusti. Hans första steg var långtifrån stapplande, snarare ungdomligt bestämda. Med åren skulle det komma att bli fler, ja en imponerade lång rad understreckare, i skrivande stund – om bibliografin inte ljuger eller min räknekonst slagit slint – 338. Med detta torde Strömholm bland tidningens nu levande skribenter inneha rekordet. Flera äldre medarbetare som möjligtvis hade kunnat ta upp tävlan – Jöran Mjöberg, Sten Selander, Kai Curry-Lindahl, Tord Hall, Sten Carlsson, Hans Krook, Åke Wallenquist och Sture Linnér – har gått ur tiden.

Debutartikeln bar titeln ”Encyklopedi med idéer” och innehöll en smält hisnande, fritt svävande och mycket munter betraktelse över vad våra konversationslexika och encyklopedier kan betyda och har betytt för allmänbildningen. En rad representativa verk i genren, alltifrån Diderots upplysningsencyklopedi fram till *Encyclopædia Britannica* och *Nordisk Familjebok*, lades under luppen och mönstrades ur kulturhistorisk synpunkt. Men tyngdpunkten låg – vem hade väntat något annat? – i det franska tankegodset. För att precisera recenserade den unge juristen en alldeles färsk encyklopedi, utgiven av Librairie Gallimard och Nouvelle Revue Française. *Encyclopédie de la Pléiade* hette den och hade publicerats i samma förstklassiga utstyrsel som Pléiades klassikerutgåvor, av den unge Strömholm uppenbarligen högt älskade. Volymer var lärd, den var franskt klar och dessutom till omfånget behändig, inte mer skrymmande än att den vid behov kunde förpassas ”ner i en någorlunda spatiös rockficka för läsning under resor, då man enligt turistbroschyrerna är särskilt öppen för intryck”.

Och vad fann så den unge tingsnotarien i sin lektyr? Ja, grundregeln i Stig Strömholms understreckare brukar vara, att han gärna gläds över att finna just

vad han väntat sig. Men lika ofta händer det, att han gläds över att finna något helt annat än vad han väntat sig. I föreliggande fall har vi att göra med den senare kategorin. Pléiade-encyklopedin innehöll nämligen en kosmopolitisk utblick som sprängde alla förväntat fransk-nationalistiska ramar, en inventering av hela Fjärran Österns litteratur, skriven av en rad filologer utrustade med en strikt saklig attityd till det exotiska, det fjärranliggande och svårbegripliga. Sådant är ovanligt i Frankrike, menade Strömholm. Inte utan vidare kunde han påminna sig att författare som Pierre Loti, Paul Claudel, Arthur de Gobineau, André Gide, André Malraux, Saint-John Perse eller ens Antoine de Saint-Exupéry uppvisat en liknande fördomsfri öppenhet. Desto märkligare då att påträffa den hos en rad kammarlärde, som gjort upp med allt vad eurocentrism heter. "Det är visserligen sant, att vetenskapsmännen är ett fridsamt släkte och att åsiktsförändringar bland en handfull filologer knappast kan betecknas som opinionssvängningar av förstasidesklass, men det är lika sant, att sådana åsiktsförskjutningar på lång sikt utgör den demokratiska opinionsbildningens hjärtpunkter."

Så ungefär drivs veven i Stig Strömholms första understreckare. Och man anar redan här några av de tendenser och tankemönster som skall bli så flitigt återkommande i hans fortsatta produktion under strecket: den glupande läslusten och nyfikenheten på det okända i förening med allvetarambitionerna, kärleken till det franska, behovet att relatera forskningen till samhällsutvecklingen i stort. Men betecknande är också, att skribenten tycker sig kunna medföra Pléiade-encyklopedin i en rockficka, eftersom den är så lämplig för läsning under resor. Som läsande resenär eller resande läsare kan man nämligen karakterisera den unge Strömholm. Att resa i de europeiska kärnländerna – till dem räknas huvudsakligen Frankrike, Tyskland, England, Beneluxländerna och Danmark, jo förstås understundom även Grekland och Italien, fattas bara annat! – var hans högsta lust. Och kan han inte resa rent bokstavligen, kan han åtminstone göra det i överförd bemärkelse – i böckernas värld. Där reser han oavbrutet, spanande efter det förväntade lika mycket som det oväntade.

Det är alltså helt i sin ordning, att man i dessa tidiga streckare och långt upp i åren ständigt återfinner reflexer av lyckliga studieuppehåll i München, Cambridge eller Paris – internationell rätt studeras ju bäst på ort och ställe! – eller resor i dessa städers omgivning. I en hänförd drapa om "Det strålande München" (22.3.1963) ansluter sig författaren till alla dem, från Goethe till Thomas Mann, som i Sydtysklands huvudstad har mött ett konstens eldorado och ett de fria andarnas hemvist. I "De unga döda" (10.9.1962) eller "Miltons julpsalm" (27.12.1964) mönstrar han vad som, sett från Cambridges och Oxfords utgångspunkter, frodas i collegepoesins hägn: kulturen av lyriker som dött unga (Shelley, Byron och Keats) eller levat länge, både bokstavligen och i eftervärldens erinring (Milton) och som förmått att i sin poesi resa ett värn mot undergången och glömskan. Det är mycket betecknande, att Strömholm gärna betraktar sina europeiska resmål genom den stora litteraturens prisma. Ty det är på det viset och egentligen bara där, i själens inre landskap, som han

återfinner det verkligt levande, det intressanta, det oförstörbara Europa. När han med en *Guide littéraire de la France* i handen som vademecum genomströvar Paris och läser minnestavlorna på husväggarna, dröjer han gärna vid en tvärgata till Boul' Mich', där Blaise Pascal undfick den extatiska trosupplevelse som ändrade hans liv. Och när den unge diktardjuristen flanerar utanför de juridiska antikvariaten eller studentkaféerna längs Rue Soufflet med Panthéon som fondkuliss, stannar han i andlös begrundan inför ett av den europeiska intelligensens oomtvistliga högkvarter. Det var nämligen just där, i ett av husen på gatans vänstra sida, som Thomas av Aquino en gång satt och arbetade på sin *Summa* ("Levande landskap" 3.4.1965).

Allt tyder på att Strömholm grundlagt sin glupande bildningsiver och Europa-entusiasm redan under gymnasieåren vid Katedralskolan i Uppsala. Det tycks vila en ständig sol över hans första läsäventyr som gymnasist, den friska pojkbokslyckan tillsammans med Alexandre Dumas d.ä:s *De tre musketörerna*, de första hisnande mötena med Stendhals prosa, den viktiga upptäckten av Blaise Pascal som andlig följeslagare. Och minnena av dessa brådmogna läsäventyr kastar sina reflexer långt in i författarens mogna essayistik. Hur gärna minns han inte "kalla vintermorgnar under gymnasieåren i 40-talets Uppsala, då jag satte väckarklockan att ringa en halvtimme tidigare än nödvändigt för att hinna några sidor av Pascals *Pensées*, till sommarkvällar i sent 80-tal, då samma läsning tycktes lika givande och lika ny som fyrtio år tidigare." ("Min klassiker – Blaise Pascal", *Levande ansikten*, s. 31). Inte att undra på att han vill förmå andra att undfå samma upplevelse och önskar, att åtminstone ett tiotal av Pascals mest genomarbetade fragment i *Pensées* "borde vara ett självklart inslag på en lista över obligatorisk läsning för europeiska grundskolor" ("Blaise Pascal – en levande utmaning" 22.6.1973).

Att vandra i de gamles fotspår för att upptäcka vad som stått sig bra genom århundradena eller årtusendena, är sålunda den unge bokläsarens högsta iver. "Hvad mensklighetens herrlige ha sökt / sitt hela sköna, rika lif igenom / nog är det värdt att sökas af oss alla", i dessa Esaias Tegnér's berömda ord kunde klassiker-vurmaren och europén Stig Strömholm instämma redan mycket tidigt. Det är här vi hittar en hjärtpunkt i hela hans strävan och intellektuella habitus. Gärna kretsar han kring frågan: vad konstituerar egentligen en stor europeisk klassiker? Svaret får man i en lysande artikel om Vergilius (14.3.1982). Diktaren från Mantua var från antiken fram till 1700-talet hela Europas klassiker par préférence. Och han är fortfarande en av de ytterst få skaldar som skrivit några tusental rader poesi, förutan vilka jorden skulle bli mindre vacker. I mångt och mycket bildar han en brygga från antik hedendom till kristen medeltid, inte minst i det romanska Europa. Att en diktare inte bara skriver om sig själv utan står för något mer och överpersonligt, ja gärna bär upp en hel epoks mogna kultursträvan, däri består hans storhet.

Otaliga är de streckare, där Strömholm tagit ett jubileum, en samlade verkutgåva, en nyutkommen biografi eller en lyckad svensk översättning till före-

vändning för en ingående prövning: När föddes eller dog denne store europé? Är han fortfarande värd att minnas och i så fall varför? Vad är levande och vad är dött i hans produktion? Lessing och Goethe likaväl som Thomas Mann och Robert Musil, Sir Thomas Browne och Samuel Johnson likaväl som Coleridge och Thomas Carlyle, Saint-Simon och Bossuet men ävenså Proust och Apollinaire lämpar sig för sådana övningar. Och även om vår torftiga halvö av Europa är så mycket fattigare på klassiker, låter sig manövern upprepa på till exempel Erik Gustaf Geijer. Men inte bara de största och mest omskrivna lockar honom. Understundom roar det honom att också dra fram halvt bortglömda poeter ur geniskuggan för att pröva, vad som fortfarande gör dem förtjänta av vår uppmärksamhet. Det är på det viset en biedermeypoet som Christoph Martin Wieland, en poeta minor och skildrare av den schleswigska atlantkusten som Theodor Storm, en medeltidssvärmade württembergare som Ludwig Uhland får komma till heders.

Att denna fortlöpande dialog med de mycket eller mindre namnkunniga i europeiskt tänkande retat gallfeber på många i den svenska omgivningen är begripligt. Man märker också, att Strömholm allt emellanåt hamnar en garde gentemot horden av yngre, högljudda och självgoda svenska kulturskribenter, alla dessa som – utan att kunna särskilt mycket – tror sig veta bäst och som med sin bornerade amerikanism så ofta förenar en bastant okunnighet om vårt gemensamma europeiska förflutna. Att han hamnar i konflikt med dem eller vad han kallar "allt trams i vårt trumpna och truliga land", får man inte förtänka honom, särskilt som det offentliga samtalet i Sverige präglas av en så svårartad "brist på klassikerväsen och klassiker-respekt" (12.1.1983). Överhuvud har den bokliga kulturen tvingats på reträtt i det nya svenska mediasamhället, något som sporrar författaren att rycka ut "Till det skrivna ordets värn och ära" (*Noterat*). Han utkämpar dagligen "en slitsam kamp med överinformationens vrålande, dunkande och dövande hårdrock" (*Levande ansikten*, s. 7) och flyr – det sker i en hänförd hyllning till den grekiska lyrikens stormästare Pindaros – resolut "från informationsflödets neurosskapande dropp-dropp till ett enkelt men starkt källsprång, självvalt och därför befriande" (*ibid.*, s. 9). Inte utan belåtenhet mäter han sig ut ur den enfaldiga svenska TV-gemenskapen. "Var och en som bestämt sig för att låta boken förbli sin bästa vän vet vilken energi och vilken självständighet som behövs för att i någon mån stanna utanför TV-gemenskapen", heter det i en artikel om Jean Moréas, "Det symbolistiska manifestet och dataåldern" (2.7.1986). Till bokläsningens försvar skyndar han gärna, ty boken uthärdar ledigt all konkurrens, den vidgar mer än alla andra media vårt synfält. Den ger på ett oöverträffat sätt "ställföreträdande erfarenhet", något som i sin tur skapar det breda och fasta underlaget för en mer korrekt verklighetsuppfattning. Inte minst ger den, för den som så önskar, tillträde till det förflutna. "Tryggast är dock den som är hemma i hela världen och för vilken ingen tid är helt främmande" (14.12.1987).

En punkt där Strömholm av lättbegripliga skäl särskilt gärna råkar i delo med sin svenska omgivning är hans fäbless för allt som hör till den intellek-

tuella eliten, de samhällsbärande eliterna. Mycket länge har ju begreppet elit varit nästan tabubelagt i svensk opinionsbildning. "För femton eller kanske endast tio år sedan var en saklig behandling av den samhälleliga elitbildningens förutsättningar, innebörd och konsekvenser, knappast över huvud taget möjlig i det svenska offentliga samtalet. Det var med eliter som med skamliga sjukdomar: helst borde de alls inte finnas, och om det nu var oundvikligt, borde anständigt folk åtminstone inte tala om dem", heter det med syrlig ironi i en uppsats med titeln "Eliters storhet och fall" (23.3.1989). Men för Strömholm själv är elit alls inget skamligt. Själva begreppet utgör tvärtom ett av hans allra mest omhuldade värdeord, mer ymnigt förekommande i hans essayprosa än man kanske i förstone observerar. Endast det bästa är gott nog, tycks vara hans motto. Bara genom att sikta högt, mot det allra yppersta, mot dem som tänkt djärvast och självständigast och vågat mest, har man utsikter att lära sig något. Men greppet föranleds inte, åtminstone ej enbart, av snobbism. Intresset för eliterna har också ett konkret och nyttigt syfte, eftersom det ger ett så användbart verktyg att förstå de djupare samhällsförändringarna, de som inte syns på ytan men som berör grundvärderingarna och "det inre livet" hos historiens gestalter. Genom att i sina kultursociologiska översikter energiskt spana efter och ta sikte på de kulturbärande samhällsskikt som utgör samhällets eliter tycker sig författaren sålunda fånga något väsentligt, som han eljest skulle ha gått miste om. Med studiet av den gamla kulturelitens storhet och fall i Frankrike under perioden 1880–1890 hittar han till exempel nyckeln till och likheterna med vad som hänt i vårt eget land efter 1918. Eller för att ta ett annat exempel. Att aristokraten Pindaros stod på höjden av sin tids bildning och ej tillhörde "den plumpa hopen" bildar alls inget ytligt eller ovidkommande faktum, när man närmar sig dennes oden och epinikier. Det ger själva grundförutsättningen för hela hans skapande, det som förklarar varför segern i hans poesi omges med en sådan ovansklig strålgång.

Ett särdrag, som utmärker streckarförfattaren och essayisten Stig Strömholm och som på ett intressant vis skiljer honom från mängden av skrivande kolleger, är vidare att han så gärna närmar sig sina ämnen med en bestämd författarhållning. Redan i inledningen låter han – det gäller nästan alltid – förstå, att han önskar åstadkomma en saklig och allsidig prövning, närma sig ämnet opartiskt och objektivt, lidelsefritt och utan alla förutfattade meningar. Det behövs inget större skarpsinne för att ana, att det nu är juristen som fattat pennan. Även som smakdomare iklär sig Strömholm alltså gärna rollen av opartisk domare, omsorgsfullt vägande alla argument pro et contra, utan mannamån eller taktiska intressen. Den balanserade, lugna, måttfulla och sakliga överblicken är hans ideal, nyanseringen och redovisningen av ämnets alla komplikationer hans trägna åstundan. Om metoden ibland kan premiera en viss omständlighet och uppenbart strider mot dagstidningsjournalistikens första bud – att med slagkraftiga, kortfattade och publikknipande förenklingar gå rakt på sak – ger det å andra sidan tydliga fördelar. Framför allt ger det en så mycket större tyngd åt författarens eget ställningstagande, när han

sist och slutligen anser sig och läsekretsen mogen för ett sådant. När domen väl faller, är – kunde man påstå – domskälen i tur och ordning omsorgsfullt redovisade.

Om diktarjuristen Strömholm älskar att skriva om diktarna – man har ibland intrycket, att han nästan helst skriver om dem! – glömmet han förstås för den skull inte juristerna och deras revir. Lag och lyra hör i hans författarvärld samman. Romersk rätt, naturrätt, Code Napoléon, Habeas Corpus och upphovsrätt – med sådana begrepp rullar han upp viktiga sjok av de europeiska grundvärderingarnas och rättssystemens historia. Vad begreppet likhet inför lagen innebär, de inbördes förbindelserna och motsättningarna mellan begreppen demokrati och rättsstat, ryktbara brottmålsrättegångar, lagrådets betydelse under 1900-talet, juryns ställning i amerikanskt rättsväsen, hans aptit på sådana kända och mindre kända juridiska ämnen saknar egentligen all gräns. Och något liknande gäller om hans inlägg i universitetspolitik och allmän samhällsdebatt.

Men också mitt i allt detta samhällsdebatterande överdåd uppvisar han en konsekvent profil, som kanske inte lockar alla läsare till instämmande men åtminstone är ägnad att inge dem igenkännandets glädje. Med ett slags munter ilska analyserar han situationer när statsapparaten i det moderna samhället tenderar att bli alltför stor och stark, men lika ofta motsatsen: när den riskerar att bli alltför liten och svag. Antingen demarcherna går i den ena eller den andra riktningen, kan de i förstone lätt tas för konservativt gnäll men bottenar nog snarare i djup respekt för regeringsformens betydelsetunga paragraf att "den offentliga makten utövas under lagarna". Att rättssamhället många gånger varit på glid i vårt fosterland från och med 1970-talet, har han nämligen aldrig tvekat att inskräpa. Hur till exempel folkrörelser och organisationer i vårt moderna Sverige ibland kan tillägna sig så mycket makt att denna i sin tur inkräktar på samhällsmakten och att ansvarutkrävandet därmed försvåras, blir otydligt eller obetydligt, har han ägnat stor möda åt att visa. Och vilket ansvar kan – frågar han mitt under 1970-talets värsta tumult – utkrävas av studenter som bara vistas en kort tid vid ett lärosäte men likafullt gör anspråk på samma makt och inflytande i universitetens beslutande församlingar som fast anställda lärare, vilka tillbringar och verkar hela sitt liv där?

Samtidigt är formalisten Strömholm aldrig mer formell än att han också kan rikta kraftiga invändningar mot dem som alltför strängt vill formalisera eller administrera vårt moderna kulturliv. Mot kulturutredningar och kulturpolitik hyser han en ingrodd misstro. Kultur är och förblir något som man antingen blir delaktig av eller skapar själv, därom är han fast övertygad, men den kan aldrig administreras eller lagstiftas fram. Till sist måste kulturskapandet bäras upp av ett personligt engagemang och av en idealitet som hör samman med vår tradition och våra europeiska grundvärderingar. Eller uttryckt i en sträv men för den skull inte mindre dyrbar formulering: "Jag framhärdar i den barnsliga idén att en knivsudd etisk strävan är ett plus, inte ett minus, även i kulturyttringar."

Som valda exempel på hur understreckarproduktionen lägger drag efter drag till Strömholms intellektuella profil, får det anförda vara nog. Man skulle lätt kunna fortsätta. Men också om man vidgade exempelsamlingen till att mer ingående studera mycket annat han skrivit om aktuella samhällsförändringar, om universitetspolitik och utbildningsväsen, är det fara värt att redovisningen ändå skulle förbli svårt godtycklig och ofullständig. Det betyder inte nödvändigtvis att bilden av den unge juristen som blev vårt äldsta universitets glansfulle rektor magnificus skulle behöva i något nämnvärt hänseende förändras. Bilden av väktaren på rättens och förnuftets bastion har varit stabil och har förblivit sig anmärkningsvärt lik genom ett halvsekel av skrivarmödor. Den finns där förhoppningsvis länge än, som bild och manande förebild.

”Som bålverk mot dumheten, som försvarsmur mot tankeslappheten, som bastion mot okunnigheten har understreckaren länge spelat en viktig roll i det svenska offentliga samtalet. Den försvarslinjen behöver ligga kvar, liksom det samhällskritiska uppdraget behöver värnas och vårdas”, tillät jag mig skriva under strecket en gång i millennieskiftets mörka vinternatt. Om jag inte redan då hade Stig Strömholm i tankarna, borde jag ha haft det. Det är nämligen svårt att föreställa sig någon som bättre ryktat värvet som kulturens orädd väktare, värnare och vårdare än just dagens jubilar.

Stig Strömholms tryckta skrifter

Brita Alroth

Bibliografin bygger på Stig Strömholms handskrivna listor över av honom publicerade skrifter, på hans klippssamling och på den i förordet nämnda, av Gunilla Strömholm 1997 sammanställda, bibliografin. Detta har kompletterats med genomgång av förteckningar som upptar tidskriftsartiklar och av bibliotekskataloger.

Bibliografin är kronologiskt ordnad. Från 1960 inleds varje år med de monografier Stig Strömholm författat, ederat eller bearbetat. Därefter följer i bokstavsordning artiklar, förord m.m. i juridiska tidskrifter och samlingsvolymerna och som nästa grupp recensioner av juridiska arbeten. Därpå förtecknas artiklar, förord, notiser m.m. i samlingsverk, årsböcker, icke-juridiska tidskrifter, universitetstryck – även dessa i bokstavsordning – och kategorin avslutas med recensioner. I datumordning följer så artiklar, inlägg m.m. i dagspress och sedan recensioner i sådan press samt understreckare i Svenska Dagbladet. Varje år avslutas i förekommande fall med krönikor och intervjuer.

Förlag har endast angetts för Stig Strömholms egna arbeten samt för en del samlingsvolymerna vilka utgivits av näringslivets forskningsinstitut Ratio.

Förkortningar

AUU	Acta Universitatis Upsaliensis
GRUR	<i>Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Auslands- und Internationaler Teil</i>
NIR	<i>Nordiskt Immateriellt Rättsskydd</i>
SIMA-PB	Studies in Mediterranean Archaeology, pocketbook
SOU	Statens offentliga utredningar
<i>SvJT</i>	<i>Svensk Juristtidning</i>
<i>TfR</i>	<i>Tidsskrift for Rettsvitenskap</i>
UFITA	<i>Archiv für Urheber-, Film-, Funk- und Theaterrecht</i>

Före 1960

1. Notis i tidningen *Vi unga* hösten 1942 [till Ungdomsutställningen i Uppsala 10–18 okt. 1942, under samlingsrubriken 'Vad jag gör på min fritid: jag sitter på bibliotek'], s. 8, undertecknad S.S. 11 år.
2. 'Humor och satir i svensk diktning', *Pegasen utg. av Artis amici* 19, våren 1948, 12–14, 44. [Litterära föreningen vid Uppsala högre allmänna läroverk (Katedralskolan).]
3. 'Erik Gustaf Geijer som skald. En laudaturuppsats', *Pegasen utg. av Artis amici* 20, våren 1949, 17f. [Litterära föreningen vid Uppsala högre allmänna läroverk (Katedralskolan).]
4. 1952–1957. Diverse referat från Alliance Française i *UNT*.
5. 'Ny Bitymander' och 'Intestins senaste', *Ergo* 1956, kultursidan. [Signaturen S.-F.]
6. 'Om upphovsmans droit moral i svensk rätt', *NIR* 25, 1956, 183–204.
7. "'Vett och vapen" – studenterna och I 8', *Upplandsknekten* 1957, 26f.
8. 'Förste kurators verksamhetsberättelse', i *Norrlands nations landsmannahälsning* 1957.
9. Diverse artiklar om Cambridge och England: 'Amatörer och proffs', 'Meet Robert', 'Snillenas marknad', 'Disciplinära ventiler', 'I vår herres hage', 'Ek-lundshof och Grantchester', i *UNT* 1957; 'Town and gown', 'Viktorianska dödsryckningar', *UNT* 1957 eller 1958 och 'Singleton i blåsväder', *UNT* 29.1.1958; 'Damm och juridik', *UNT* 27.2.1958; 'Engelska fackföreningarnas dilemma', *UNT* 6.3.1958; 'Engelsk klasskillnad', *UNT* 22.3.1958; 'Knuttar och teddyboys', *UNT* 25.3.1958; 'Wales', *UNT* påsk 1958; 'Bortom turistbroschyrerna: Yorkshire', *UNT* påsk 1958; 'Här och var små krogar', *UNT* 28.5.1958; 'Sol och snökristaller', *UNT* 1958.

1960

10. 'Skadeståndsproblem i den internationella privaträtten', *TfR* 73, 1960, 434–459.
11. 'Encyklopedi med idéer', *SvD* 22.8.1960. [Under strecket: om *Encyclopédie de la Pléiade*, 1. *Histoire des littératures*, 1. *Littératures anciennes, orientales et orales*, Paris 1955.]

1961

12. *Torts in the conflict of laws. A comparative study* (Acta Instituti Upsaliensis Iurisprudentiae Comparativae, 3), Stockholm: Norstedts 1961, 189 s. [Lic.-avh.]
13. 'Blix inspiciente ...', i *Festskrift till Gunnar Blix* (Norlandica. Norrlands nations skriftserie, 5), Uppsala 1961, 9–29.

14. 'Återuppstånden resenär', *UNT* 18.9.1961. [Om Jacob Jonas Björnståhl; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
15. 'Retz' memoarer', *SvD* 2.9.1961. [Under strecket.]

1962

16. 'Domstolsprövning av administrativa beslut', *SvJT* 47, 1962, 529–559.
17. [Rec. av] Ottmar Bühler, *Internationales Steuerrecht (IStR) und internationales Privatrecht (IPR). Ein systematischer Versuch*, Amsterdam 1960, *SvJT* 47, 1962, 301–303.
18. [Rec. av] Ludwig Gieseke, *Die geschichtliche Entwicklung des deutschen Urheberrechts* (Göttinger rechtswissenschaftliche Studien, 22), Göttingen 1957, *SvJT* 47, 1962, 472f.
19. [Rec. av] Hilding Eek, *Internationell privaträtt. Metod och material* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 33), Stockholm 1962, *SvD* 24.4.1962.
20. 'Émile och hans efterföljare', *SvD* 5.3.1962. [Under strecket: om Jean-Jacques Rousseaus *Émile* 200 år; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]
21. 'Lag och lyra', *SvD* 30.4.1962. [Under strecket: om Eugen Wohlhaupter, *Dichterjuristen*, 3 vol., hrsg. von Horst Gerhard Seifert, Tübingen 1953–1957; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
22. 'De unga döda', *SvD* 10.9.1962. [Under strecket: om collegepoesi och speciellt om John Miltons *Lycidas*; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]

1963

23. 'Bona fides in the Swedish law of property', *The American Journal of Comparative Law* 12, 1963, 41–60.
24. 'Das Veröffentlichungsrecht im Regierungsentwurf zur Urheberrechtsreform', *GRUR* 1963, 350–365.
25. 'Der urheberrechtliche Werkbegriff in der neueren nordischen Rechtslehre. Teil 1 och Teil 2', *GRUR* 1963, 433–443, 481–489. [Franskspråkig bearbetning nr 69.]
26. 'Den tyska upphovsrättsreformen', *NIR* 32, 1963, 68–85.
27. 'Från praktiska rättslivet. Domstolsprövning av administrativa beslut', *SvJT* 48, 1963, 458–462.
28. 'Till upphovsrättens förhistoria. Nyare tysk forskning', *SvJT* 48, 1963, 601–609.
29. [Rec. av] Gérard Gavin, *Le droit moral de l'auteur dans la jurisprudence et la législation française* (Essais et travaux, 14), Paris 1960, *SvJT* 48, 1963, 113–116.
30. [Anm. av] Gösta Wallin, *Kommentar till ärvdabalken*, 1 (kap. 1–17). *Arv och testamente*, Stockholm 1963, *SvD* 6.7.1963.

31. 'Hägerströmskt om rätt och stat', *SvD* 16.9.1963. [Rec. av Axel Hägerström, *Rätten och staten. Tre föreläsningar om rätts- och statsfilosofi*, utg. av Martin Fries, Stockholm 1963.]
32. 'Rätten att gå på annans mark', *SvD* 22.10.1963. [Rec. av Bertil Bengtsson, *Allemansrätt och markägarskydd. Om rätt att färdas och rasta på annans mark*, Stockholm 1963.]
33. [Anm. av] Per Olof Ekelöf, *Rättegång*, h. 4 (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 38), Stockholm 1963, *SvD* 4.11.1963.
34. 'Klassisk upprorsman', *SvD* 19.11.1963. [Rec. av Kardinal de Retz, *En upprorsmans minnen*, översättning, urval och efterskrift av Lorenz von Numers, Stockholm 1963.]
35. 'Forum Romanum och tingshögen', *SvD* 12.12.1963. [Rec. av Stig Jägerskiöld, *Studier rörande receptionen av främmande rätt i Sverige under den yngre landslagens tid*, Stockholm 1963.]
36. 'Det strålände München', *SvD* 22.3.1963. [Under strecket: om Wilhelm Zentners *Gastfreundliches München*, München 1962.]
37. 'Gentlemannens död', *SvD* 7.4.1963. [Under strecket: rec. av Simon Raven, *The English gentleman. An essay in attitudes*, London 1961; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]
38. 'Privatlivets rättsskydd', *SvD* 19.6.1963. [Under strecket: om västtyskt lagförslag om civilrättsligt personlighets- och äreskydd.]
39. 'Fritidens rättsliga problem', *SvD* 8.7.1963. [Under strecket: rec. av Bertil Bengtsson, *Skadestånd vid sport, lek och sällskapsliv*, Stockholm 1962, och Anders Agell, *Samtycke och risktagande. Studier i skadeståndsrätt*, Stockholm 1962.]
40. 'Den ensamme vargen', *SvD* 18.7.1963. [Under strecket: om Alfred de Vigny, död 1863; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
41. 'Samfärdselns framsteg och resandets förfall', *SvD* 9.9.1963. [Under strecket: om reseskildringar.]
42. 'Brottmål som litteratur', *SvD* 7.10.1963. [Under strecket: rec. av Hans Villius, *Ryktbara rättegångar. En antologi*, Stockholm 1961; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
43. 'Till Swanns 50-årsdag', *SvD* 23.12.1963. [Under strecket: om Marcel Prousts debut.]

1964

44. *Das Veröffentlichungsrecht des Urhebers in rechtsvergleichender Sicht. Unter besonderer Berücksichtigung der deutschen Urheberrechtsreform* (Acta Instituti Upsaliensis Jurisprudentiae Comparativae, 5), Uppsala: Almqvist & Wiksell 1964, 106 s. [Diss. München.]
45. *Europeisk upphovsrätt. En översikt över lagstiftningen i Frankrike, Tyskland och England*, Stockholm: Norstedts 1964, 245 s.

46. 'A recent contribution to the problem of torts in the conflict of laws', *The International and Comparative Law Quarterly*, 4th ser. 13, 1964, 691–697.
47. 'Fransk rättssystematik. Anteckningar till en nyutkommen bok', *SvJT* 49, 1964, 610–621. [Om Paul Roubier, *Droits subjectifs et situations juridiques* (Philosophie du droit, 8), Paris 1963.]
48. 'Le droit moral des auteurs d'une œuvre cinématographique selon la loi française du 11 mars 1957', *Le droit d'auteur* 77, 1964, 132–138.
49. [Anm. av] Åke Lögberg, *Upphovsrätten och fotografirätten*, Stockholm 1964, *GRUR* 1964, 592.
50. [Rec. av] Åke Lögberg, *Upphovsrätten och fotografirätten*, Stockholm 1964, *SvJT* 49, 1964, 531–533.
51. [Anm. av] Karl Friedrich Kreuzer, *Das internationale Privatrecht des Warenkaufs in der deutschen Rechtsprechung*, Frankfurt am Main 1964, och Eugen Dietrich Graue, *Die mangelfreie Lieferung beim Kauf beweglicher Sachen*, Heidelberg 1964, *SvJT* 49, 1964, 728.
52. [Rec. av] Eugen Dietrich Graue, *Die mangelfreie Lieferung beim Kauf beweglicher Sachen*, Heidelberg 1964, *The American Journal of Comparative Law* 13, 1964, 485–489.
53. [Rec. av] Karl Larenz, *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*, Berlin 1960, *TfR* 77, 1964, 435–438.
54. 'Om semester och mutor', *SvD* 24.1.1964. [Anm. av Ove Hesselgren, Yngve Samuelsson & Axel Wallén, *Semesterlagen. Redogörelse för gällande semesterlagstiftning*, 8 uppl., Stockholm 1963, och Ola Nyquist & Lennart Körner, *Mutor och bestickning. Redogörelse för gällande lagbestämmelser, den s.k. mutkatekesen och rättspraxis*, Stockholm 1963.]
55. 'Parnassens köksträdgård', *SvD* 31.3.1964. [Rec. av Åke Lögberg, *Upphovsrätten och fotografirätten*, Stockholm 1964.]
56. 'Juridiska nyheter', *SvD* 2.6.1964. [Anm. av Robert Boman, *Om åberopande och åberopsbörda i dispositiva tvistemål*, Stockholm 1964; Per Olof Ekelöf, *Rättegång*, h. 2 (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 19), 2 uppl., Stockholm 1963; *Begravningslagstiftningen*, utg. med kommentar av Hugo Digman, Stockholm 1964.]
57. 'Juridiskt nytt', *SvD* 26.8.1964. [Anm. av Michaël Hernmarck, *Löseskilling vid expropriation för tätbebyggelse*, Stockholm 1964, och Hans Gustaf Olsson, *Förberedelse i tvistemål*, Stockholm 1964.]
58. 'Juridiska nyheter', *SvD* 19.11.1964. [Rec. av Ivar Agge, *Straffrättens allmänna del. Föreläsningar*, h. 3 (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 40), Stockholm 1964, och Ulla Jacobsson, *Parts kostnad i civilprocess. Idéhistorisk utredning och synpunkter på kostnadsreglernas funktion*, Stockholm 1964.]
59. 'Historia utan namn', *SvD* 11.2.1964. [Under strecket: rec. av Kurt Ågren, *Adelns bönder och kronans. Skatter och besvär i Uppland 1650–1680* (AUU, *Studia historica Upsaliensia*, 11), Uppsala 1964; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]

60. 'Konsten att vara sig själv', *SvD* 1.6.1964. [Under strecket: om Lin Yu-Tang, *Konsten att vara sig själv*, till svenska av Elsie & Håkan Tollet, Stockholm 1964.]
61. 'Ur ett förmöget dödsbo', *SvD* 29.6.1964. [Under strecket: om Fritz von Herzmanovsky-Orlando, *Gesammelte Werke*, hrsg. und bearb. von Friedrich Torberg, München 1957–1963; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]
62. 'Den litterära fondbörsens guldkantade', *SvD* 10.8.1964. [Under strecket: rec. av *Der junge Goethe*, hrsg. von Hanna Fischer-Lamberg, 1–2, Berlin 1963; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]
63. 'Dårskapens naturlära', *SvD* 5.9.1964. [Under strecket: om Paul Tabori, *Dårskapens naturlära*, till svenska av Anders Byttner, Stockholm 1964; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
64. 'Storverk om romaner', *SvD* 26.10.1964. [Under strecket: rec. av *Der deutsche Roman*, 1–2, hrsg. von Benno von Wiese, Düsseldorf 1963.]
65. 'Miltons julpsalm', *SvD* 27.12.1964. [Under strecket: om John Milton's psalm *Hymn on the morning of Christ's nativity*; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]

1965

66. *Godtrosförvärv av lösöre. Betänkande* (SOU 1965:14), Stockholm 1965. [Utredningsman Henrik Hessler, S.S. sekreterare i utredningen.]
67. *Legal values in modern Sweden* (Scandinavian University Books), Stockholm: Svenska bokförlaget (Norstedts) 1965, 87 s. [Tillsammans med Folke Schmidt.]
68. 'Den tyska upphovsrätsreformen i hamn', *NIR* 34, 1965, 319–327.
69. 'La notion de l'oeuvre littéraire ou artistique dans la doctrine scandinave moderne', *NIR* 34, 1965, 113–152. [Omarbetad översättning av nr 25.]
70. 'Ny lagstiftning om godtrosförvärv av lösöre', *Från departement och nämnder* 27, 1965, 111–114.
71. [Rec. av] *Festskrift tillägnad professor, juris doktor Karl Olivecrona vid hans avgång från professorsämbetet den 30 juni 1964 av kolleger, lärjungar och vänner*, Stockholm 1964, *SvJT* 50, 1965, 340–346.
72. [Rec. av] *Festskrift til Professor, Dr. Juris O.A. Borum 30. juli 1964*, red. E.A. Abitz, København 1964, *TfR* 78, 1965, 359–368.
73. 'Kommentarer till brottsbalken', *SvD* 1.3.1965.
74. 'Offentligrättsliga nyheter', *SvD* 18.1.1965. [Anm. av Walter D. Haller, *Der schwedische Justitieombudsman. Eine Einrichtung zur Verstärkung des Rechtsschutzes und der parlamentarischen Kontrolle im Hinblick auf das Verhalten von Organen der Verwaltung und der Rechtspflege*, Zürich 1964; Erik Sjöholm, *Om politimakten och dess begränsningar*, Stockholm 1964; Hans Blix, *Statsmyndigheternas internationella förbindelser*, Stockholm 1964.]

75. 'Vår civila generalstab', *SvD* 4.4.1965. [Rec. av Sture Petré, Stig Jägerskiöld & Tord O:son Nordberg, *Svea hovrätt. Studier till 350-årsminnet*, Stockholm 1964; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
76. 'Regeringsformen och Robin Hood', *SvD* 24.11.1965. [Anm. av Kring 1809. *Om regeringsformens tillkomst*, red. Stefan Björklund, Stockholm 1965, och *Grundlagarna i gällande lydelse med ändringar t.o.m. värriksdagen 1965 jämte Författningsutredningens förslag till regeringsform och riksdagsordning*, utg. av Håkan Strömberg, Lund 1965.]
77. 'Juridiska nyheter', *SvD* 22.12.1965. [Anm. av Kurt Grönfors, *Allmän porträtt. Kortfattad lärobok*, Stockholm 1965; Jan Ramberg & Robert Romlöv, *Rättskunskap*, Göteborg 1965; Hilding Eek, *The Swedish conflict of laws*, The Hague 1965; *The ombudsman. Citizen's defender*, ed. Donald C. Rowat, London 1965.]
78. 'Levande landskap', *SvD* 3.4.1965 [Under strecket: om *Guide littéraire de la France*, établi par Raymonde Bonnefous et al., Paris 1964; även i *Miniaturporträtt 1*, nr 586.]
79. 'En hästkur mot optimism', *SvD* 14.6.1965. [Under strecket: om François de La Rochefoucaulds maximer, 300 år.]
80. 'Om våltalighet inför rätta', *SvD* 8.7.1965. [Under strecket: om Franz Wieacker, *Cicero als Advokat* (Schriftenreihe der Juristischen Gesellschaft Berlin, 20), Berlin 1965, och Maurice Garçon, *Essai sur l'éloquence judiciaire*, Paris 1959. [Även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
81. 'Den korpulente Prometheus', *SvD* 15.8. 1965. [Under strecket: rec. av André Maurois, *Prométhée ou la vie de Balzac*, Paris 1965; även i *Miniaturporträtt 2*, nr 724.]
82. 'Kronofogde, häradsskrivare, länsman', *SvD* 5.9.1965. [Under strecket: rec. av Bo Westerhult, *Kronofogde, häradsskrivare, länsman. Den svenska fögderiförvaltningen 1810–1917* (Lund political studies, 4), Lund 1965; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
83. 'Litterära måltider', *SvD* 6.10.1965. [Under strecket: rec. av Ernst Nathorst-Böös, *Måltider ur världslitteraturen. En antologi*, Stockholm 1964; även i *Miniaturporträtt 2*, nr 724.]
84. 'Justitia – en av muserna?', *SvD* 9.12.1965. [Under strecket: rec. av Elias Wessén, *Svenskt lagspråk* (Skrifter utg. av Modersmålslärares förening, 101), Lund 1965; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]

1966

85. *Le droit moral de l'auteur, en droit allemand, français et scandinave, avec un aperçu de l'évolution internationale. Étude de droit comparé*, 1. Première partie. *L'évolution historique et le mouvement international*; 2:1. Deuxième partie. *Le droit moderne*. Tome premier. *Introduction – le régime de la création intellectuelle en droit privé*, Stockholm: Norstedts 1966, xxvi, 498 s. och xviii, 411 s. [Akad. avh.]

86. 'Droit privé et procédure civile (Années 1962 à 1966) [Suède]', *Annuaire de législation française et étrangère*, n.s. 15, 1966, 441–448.
87. 'Jämförande rättsvetenskap', *Juristnytt* 1966, 289f. [Om kongressen för jämförande rättsvetenskap.]
88. 'Law and its administration/Justice/Rechtspflege', i *Facts about Sweden/Connaissance de la Suède/Schweden heute* (Svenska Institutet), Stockholm 1966, 23–25.
89. 'Legislative material and the construction of statutes. Notes on the continental approach', *Scandinavian Studies in Law* 10, 1966, 173–218. [Även i *Copyright and jurisprudence*, nr 811.]
90. 'Nya hjälpmedel för studiet av tysk rätt', *SvJT* 51, 1966, 356–358.
91. 'VIIe Congrès international de droit comparé', *NIR* 35, 1966, 219. [Rapport.]
92. 'VIIe Congrès international de droit comparé', *SvJT* 51, 1966, 561–563. [Rapport.]
93. [Rec. av] Gunnar Bomgren & Jan Gehlin, *Namnlagen. Kommentarer till namnlagen och dess följdförfattningar*, Stockholm 1966, *NIR* 35, 1966, 350–355.
94. [Anm. av] Oscar Alfred Borum & Stig Iuul, *Juridisk ordbog*, 2. rev. udg., København 1965, *SvJT* 51, 1966, 60f.
95. [Anm. av] Jørgen Carl Jacobsen, *Danske domme i trolldomssager i øverste instans. Indledning og kommentar*, København 1966, *SvJT* 51, 1966, 687f., och *Essays in legal history in honor of Felix Frankfurter*, ed. Morris D. Forkosch, Indianapolis 1966, *SvJT* 51, 1966, 689.
96. 'Oxbridge revisited', *UNT* 1.2.1966.
97. 'Civilrättsliga nyheter', *SvD* 3.3.1966. [Anm. av Hjalmar Karlgren, *Passivitet. En köprättslig och allmänt avtalsrättslig studie*, Stockholm 1965, och Peter Westerlind, *Studier över tomträttsinstitutet*, 1. *Rådighetsinskränkande kontraktsföreskrifter* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 43), Stockholm 1965.]
98. 'Nya juridiska handböcker', *SvD* 6.5.1966. [Anm. av Folke Schmidt, *Kollektiv arbetsrätt*, 5 uppl., Stockholm 1966; Nils Beckman, *Svensk familjerättspraxis*, 3 uppl., Stockholm 1965; Seve Ljungman & Per Stjernquist, *Den rättsliga kontrollen över mark och vatten 1* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 28), 3 omarb. uppl., Stockholm 1966; Lennart Vahlén, *Fastighetsköp* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 44), Stockholm 1965; Berndt Philipson, *Aktiebolag. Om bolagsbildning och förvaltning*, 2 uppl., Stockholm 1966; Torsten Sylwan, *Arrendelagen. Jordbruks- och lägenhetsarrende enligt 2. kap. nyttjanderättslagen*, 16 uppl., Stockholm 1966.]
99. 'Juridiskt nytt', *SvD* 29.6.1966. [Anm. av Bertil Wennergren, *I statens tjänst*, Stockholm 1966; Åke Hassler, *Skiljeförfarande* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 45), Stockholm 1966; Gunnar Bomgren & Jan Gehlin, *Namnlagen. Kommentarer till namnlagen och dess följdförfattningar*, Stockholm 1966.]

100. 'Festskrift utan skåpmat', *SvD* 29.7.1966. [Rec. av *Festskrift till Håkan Nial. Studier i civilrätt och internationell rätt*, Stockholm 1966.]
101. 'Juridiskt nytt', *SvD* 17.11.1966. [Anm. av bl.a. Lars Norbeck, *Inteckning eller panträtt? Principspörsmål i förslagen till jordabalk*, Lund 1966; K. Olov Andersson, Carl Bertil Follin & Folke Nilsson, *Skatt på mark och aktier*, Stockholm 1966; Per Olof Ekelöf, *Rättegång*, h. 5 (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 46), Stockholm 1966.]
102. 'Utile dulci som juridiskt problem', *SvD* 4.1.1966. [Under strecket: rec. av *Upphovsrättsligt skydd för brukskonst 1954–1963. Copyright protection of applied art. Yttranden avgivna av Svenska slöjdföreningens opinionsnämnd*, Stockholm 1965.]
103. 'En vara av särskilt slag', *SvD* 17.1.1966. [Under strecket: rec. av *Der deutsche Buchhandel in Urkunden und Quellen*, 1–2, hrsg. von Hans Widmann, Hamburg 1965; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
104. 'En författare tar ståndpunkt', *SvD* 6.3.1966. [Under strecket: rec. av C. Maurice Bowra, *Pindar*, Oxford 1964; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]
105. 'En domares minnen', *SvD* 5.5.1966. [Under strecket: rec. av Harry Guldberg, *En domare ser tillbaka*, Stockholm 1966; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
106. 'Den okuvliga Corinne', *SvD* 11.7.1966. [Under strecket: om Madame de Staël, född 1766 och *Corinne ou l'Italie*; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
107. 'Den jämförande rättsvetenskapens betydelse', *SvD* 7.9.1966. [Under strecket: om kongressen i Uppsala 6–13 augusti om jämförande rättsforskning.]
108. 'Justitiedepartementets jordabalksförslag', *SvD* 28.9.1966. [Under strecket.]
109. 'Om djävulens bländverk', *SvD* 10.12.1966. [Under strecket: rec. av Jørgen Carl Jacobsen, *Danske domme i trolddomssager i øverste instans. Indledning og kommentar*, København 1966; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
110. 'Tidens triumf', *SvD* 27.12.1966. [Under strecket: rec. av Jerome Hamilton Buckley, *The triumph of time. A study of the Victorian concepts of time, history, progress, and decadence*, Cambridge, Mass. 1966; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]

1967

111. *Le droit moral de l'auteur, en droit allemand, français et scandinave, avec un aperçu de l'évolution internationale. Étude de droit comparé*, 1. Première partie. *L'évolution historique et le mouvement international*, 2:1. Deuxième partie. *Le droit moderne*. Tome premier. *Introduction – le régime de la création intellectuelle en droit privé*, Stockholm: Norstedts 1967, xxvi, 498 s. och xviii, 411 s. [Samma titel och sidantal som avhandlingen tryckt 1966, men med annan utstyrsel och med vissa rättelser.]
112. *Right of privacy and rights of the personality. A comparative survey*. [Working paper prepared for the Nordic Conference on privacy organised by the

- International Commission of Jurists, Stockholm May 1967.] (*Acta Instituti Upsaliensis Jurisprudentiae Comparativae*, 8), Stockholm: Norstedts 1967, 250 s.
113. 'Das neue schwedische Namensrecht. Über Schutz, Erwerb, Änderungen und Verlust des familienrechtlichen Namens mit Auswirkungen auf Firmenbezeichnungen und Künstlernamen', *UFITA* 49, 1967, 146–160.
  114. 'Den franska civillagreformen', *SvJT* 52, 1967, 241–272.
  115. 'Engelsk diskussion av lagtolkningsfrågorna', *SvJT* 52, 1967, 668.
  116. 'Kongress om privatlivets rättsskydd', *SvJT* 52, 1967, 574f.
  117. 'Le "droit de mise en circulation" dans le droit d'auteur. Étude de droit comparé/The "right of putting into circulation" in relation to copyright. A study of comparative law', *Le droit d'auteur* 80, 1967, 279–301/*Copyright* 80, 1967, 279–301. [Åven i *Copyright and jurisprudence*, nr 811.]
  118. 'Septième Congrès international de droit comparé', *Revue internationale de droit comparé* 19, 1967, 478–480.
  119. 'Stockholmskonferensen om intellektuellt rättsskydd', *SvJT* 52, 1967, 658–667.
  120. 'Suède. Droit privé', *Annuaire de législation française et étrangère*, n.s., 16, 1967, 480–485.
  121. 'The law and its administration', i *Sweden in the sixties. A symposium of facts and views in 17 chapters*, ed. Ingemar Wizelius, Stockholm 1967, 94–111.
  122. [Rec. av] Ragnar Knoph, *Knophs Oversikt over Norges rett*, 4. utg., Oslo 1966, *NIR* 36, 1967, 104f.
  123. [Rec. av] Henri Desbois, *Le droit d'auteur en France*, 2e éd., Paris 1966, *NIR* 36, 1967, 313–315.
  124. [Anm. av] *Urheberrecht. Urheberrechtsgesetz und Urheberrechtswahrnehmungsgesetz. Textausgabe* von Arved Deringer, Heidelberg 1965, och Benvenuto Samson, *Das neue Urheberrecht* (Schriftenreihe der UFITA, 32), Baden-Baden 1966), *NIR* 36, 1967, 316.
  125. [Rec. av] Ole Andreas Bachke, *Om den saakaldte litterære og kunstneriske Eiendomsret*, Kristiania u.å., faksimileutg. Oslo 1967, *NIR* 36, 1967, 423f.
  126. [Rec. av] *Das Recht des unlauteren Wettbewerbs in den Mitgliedstaaten der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft*, 1. *Vergleichende Darstellung mit Vorschlägen zur Rechtsangleichung* och 5. *Italien*, hrsg. von Eugen Ulmer, München & Köln 1965, *SvJT* 52, 1967, 205–209.
  127. [Anm. av] Friedrich Karl Fromm & Wilhelm Nordemann, *Urheberrecht. Kommentar zum Urheberrechtsgesetz und zum Wahrnehmungsgesetz mit den internationalen Abkommen und dem sowjetzonalen Gesetz über das Urheberrecht*, Berlin 1966, och Hermann Riedel, *Urheber- und Verlagsrecht. Handkommentar des Urheberrechtsgesetzes und des Verlagsgesetzes mit Nebengesetzen*, Wiesbaden 1966, *SvJT* 52, 1967, 213.
  128. [Rec. av] Karl Olivecrona, *Rättsordningen. Idéer och fakta*, Lund 1966, *SvJT* 52, 1967, 447–455.

129. [Rec. av] Gunnar Ljung, *Rättens tjänare och ögontjänare. Ordspråk och talesätt om jurister*, Stockholm 1967, *SvJT* 52, 1967, 768.
130. [Rec. av] Günter Erbel, *Inhalt und Auswirkungen der verfassungsrechtlichen Kuntsfreiheitsgarantie*, Berlin, Heidelberg & New York 1966, *TfR* 80, 1967, 384–389.
131. [Rec. av] *The Finnish legal system* (Publications of The Union of Finnish Lawyers, 26), ed. Jaakko Uotila, Helsinki 1966, *TfR* 80, 1967, 527–530.
132. [Rec. av] *Ius humanum. Studia in honorem Otto Brusiin* (Annales Universitatis Turkuensis, ser. B, 101), Turku 1966, *TfR* 80, 1967, 668–670.
133. 'Om haltande äktenskap och lejt gods', *SvD* 1.2.1967. [Anm. av Lennart Pålsson, *Haltande äktenskap och skilsmässor. Komparativa studier över internationellt-privaträttsliga problem beträffande äktenskap och skilsmässor med territoriellt begränsad giltighet*, Stockholm 1966; Jacob W.F. Sundberg, *Om ansvaret för fel i lejt gods*, Stockholm 1966; Knut Norström, *Familjens och skolans ansvar*, Stockholm 1966; Berth Ahlgren & Bertil Bolin (utg.), *Arbetslagstiftning*, Stockholm 1966; Josef Fischler, *Schwedisches Handels- und Verfahrensrecht für die Wirtschaftspraxis* (Schriftenreihe Recht der internationalen Wirtschaft, 5), 2. Aufl., Heidelberg 1965; Gerhard Schmidt, *Die Richterregeln des Olavus Petri. Ihre Bedeutung im allgemeinen und für die Entwicklung des schwedischen Strafprozessrechts vom 14. bis 16. Jahrhundert* (Jurisprudenz in Einzeldarstellungen, 10), Göttingen & Stockholm 1966.]
134. 'Gustaf III som straffrättsreformatör', *SvD* 5.2.1967. [Rec. av Erik Anners, *Humanitet och rationalism. Studier i upplysningstidens strafflagsreformer – särskilt med hänsyn till Gustav III:s reformlagstiftning* (Skrifter utg. av Institutet för rättshistorisk forskning, ser. 1. Rättshistoriskt bibliotek, 10), Stockholm 1965.]
135. 'En final och två debuter', *SvD* 30.5.1967. [Anm. av Karl Olivecrona, *Rättsordningen. Idéer och fakta*, Lund 1966; Sten E:son Edlund, *Twisteförhandlingar på arbetsmarknaden. En rättslig studie av två riksavtal i tillämpning*, Stockholm 1967; Tore Sigeman, *Lönefordran. Studier över löneskydd och kvittningsregler*, Stockholm 1967.]
136. 'Rättshistoria och juristhistorier', *SvD* 7.7.1967. [Anm. av bl.a. Gunnar Ljung, *Rättens tjänare och ögontjänare. Ordspråk och talesätt om jurister*, Stockholm 1967; Arthur Thomson, *Otidigt sängelag. En rättshistorisk studie* (Skrifter utg. av Institutet för rättshistorisk forskning, ser. 1. Rättshistoriskt bibliotek, 9), Stockholm 1966; Carl Strandberg, *Zur Frage des Verässerungsverbotes im kirchlichen und weltlichen Recht des Mittelalters* (Skrifter utg. av Institutet för rättshistorisk forskning, ser. 1. Rättshistoriskt bibliotek, 11), Stockholm 1967.]
137. 'Europas idéhistoria', *SvD* 6.12.1967. [Rec. av Erik Lund, Mogens Pihl & Johannes Sløk, *Europas idéhistoria*, Stockholm 1967.]

138. 'Svensk rätt i österled', *SvD* 27.12.1967. [Rec. av Anna Christina Meurling, *Svensk domstolsförvaltning i Livland 1634–1700* (Bibliotheca historica Lundensis, 19), Lund 1967.]
139. 'Den triumferande Marsyas', *SvD* 17.3.1967. [Under strecket: om Charles Baudelaire, död 1867; även i *Miniaturporträtt* 2, nr 724.]
140. 'Är konsten fri?', *SvD* 17.4.1967. [Under strecket: rec. av Günter Erbel, *Inhalt und Auswirkungen der verfassungsrechtlichen Kunstfreiheitsgarantie*, Berlin, Heidelberg & New York 1966; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
141. 'Bernkonventionen och Stockholmskonferensen', *SvD* 10.6.1967. [Under strecket: om revisionskonferens om upphovsmans äganderätt.]
142. 'En märklig klassikerutgåva', *SvD* 30.6.1967. [Under strecket: om Åke Hoddells utgåva *Verner von Heidenstam, Nya dikter*, Stockholm 1967.]
143. 'Utopias historia', *SvD* 20.8.1967. [Under strecket: rec. av Jean Servier, *Histoire de l'Utopie*, Paris 1967; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
144. 'I Racines salong', *SvD* 17.9.1967. [Under strecket: rec. av Evert van der Starre, *Racine et le théâtre de l'ambiguïté. Étude sur Bajazet*, Leiden 1966; även i *Miniaturporträtt* 1, nr 724.]
145. 'William Wordsworths natur', *SvD* 29.10.1967. [Under strecket: rec. av Melvin Rader, *Wordsworth. A philosophical approach*, Oxford 1967.]
146. 'Tennsoldaten – en samhällsfara?', *SvD* 26.11.1967. [Under strecket: rec. av Jean Nicollier, *Soldats de collection. Figurines de rêve*, Paris & Fribourg 1967.]
147. 'Handelsbalkens utländska källor', *SvD* 18.12.1967. [Under strecket: rec. av Stig Jägerskiöld, *Handelsbalkens utländska källor*, Lund 1967. [Även i *Lag och lyra*, nr 1110.]

1968

148. *Rapports généraux au VIIe Congrès international de droit comparé, Uppsala, 6–13 août 1966* (Acta Instituti Upsaliensis Iurisprudentiae Comparativae, 9), publiés sous la direction de Åke Malmström & S.S., Stockholm 1968, 679 s.
149. 'Einführung Norwegen', i *Quellen des Urheberrechts. Gesetzestexte aller Länder mit deutschen Übersetzungen, systematischen Einführungen und tabellarischen Übersichten. Texte der multilateralen Abkommen*, hrsg. von Philipp Möhring, Erich Schulze, Eugen Ulmer & Konrad Zweigert, 5. Lieferung, Frankfurt am Main & Berlin 1968, 35 s. [Lösbladsverk.]
150. 'Einführung Finnland', i *Quellen des Urheberrechts*, 5. Lieferung (ovan nr 149), 28 s.
151. 'Radiatorätt och radioansvarighetsrätt. Några anteckningar till 1966 års radiolagstiftning', *SvJT* 53, 1968, 1–34. [I engelsk översättning, nr 152, och i tysk översättning, nr 213.]

152. 'Swedish legislation on liability for broadcasting', *Scandinavian Studies in Law* 12, 1968, 203–252. [Även publicerad separat i *Acta Universitatis Stockholmiensis*, *Studia Juridica Stockholmiensia*, 32, Stockholm 1968.]
153. 'Suède. Droit privé', *Annuaire de législation française et étrangère*, n.s. 17, 1968, 307–311.
154. 'Tagung der internationalen Juristen-Kommission über den rechtlichen Schutz der Privatsphäre', *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* 32, 1968, 154–156.
155. 'Zur Problematik der Fortsetzung eines urheberrechtlich geschützten Werkes', *GRUR* 1968, 187–193. [Även i *Copyright and jurisprudence*, nr 811.]
156. [Rec. av] Adolf Dietz, *Das Droit Moral des Urhebers im neuen französischen und deutschen Urheberrecht. Eine rechtsvergleichende Untersuchung*, München 1968, *GRUR* 1968, 303f.
157. [Rec. av] Rudolf Lukes, *Urheberrechtsfragen bei überbetrieblichen technischen Normen, insbesondere DIN-Normen und VDE-Vorschriften*, Köln, Berlin, Bonn & München 1967, *NIR* 37, 1968, 304f.
158. [Anm. av] Adolf Dietz, *Das Droit Moral des Urhebers im neuen französischen und deutschen Urheberrecht*, München 1968, *NIR* 37, 1968, 305.
159. [Rec. av] Theodor Viehweg, *Topik und Jurisprudenz. Ein Beitrag zur rechtswissenschaftlichen Grundlagenforschung*, 3. durchges. Aufl., München 1965, och Spiros Simitis, *Rechtliche Anwendungsmöglichkeiten kybernetischer Systeme* (Recht und Staat in Geschichte und Gegenwart, 322), Tübingen 1966, *SvJT* 53, 1968, 316–320.
160. [Anm. av] Jean Paillusseau, *La société anonyme. Technique juridique d'organisation de l'entreprise* (Bibliothèque de droit commercial, 18), Paris 1967, *SvJT* 53, 1968, 391.
161. [Rec. av] Hans Hattenhauer & Arno Buschmann, *Textbuch zur Privatrechtsgeschichte der Neuzeit mit Übersetzungen*, München 1967, *SvJT* 53, 1968, 490f.
162. [Anm. av] Dieter Leuze, *Die Entwicklung des Persönlichkeitsrechts im 19. Jahrhundert. Zugleich ein Beitrag zum Verhältnis allgemeine Persönlichkeitsrecht-Rechtsfähigkeit*, Bielefeld 1962, och Yves-Louis Hufteau, *Le référé législatif et les pouvoirs du juge dans le silence de la loi*, Paris 1965, *SvJT* 53, 1968, 491, 493.
163. [Anm. av] Oscar Adolf Germann, *Probleme und Methoden der Rechtsfindung*, 2. Aufl., Bern 1967, *SvJT* 53, 1968, 571f.
164. [Anm. av bl.a.] Charles Debbasch, *Traité du droit de la radiodiffusion, radio et télévision*, Paris 1967, *SvJT* 53, 1968, 646–648.
165. [Anm. av] Emilio Betti, *Allgemeine Auslegungslehre als Methodik der Geisteswissenschaften*, Tübingen 1967, *SvJT* 53, 1968, 739.
166. [Rec. av] Neville March Hunnings, *Film censors and the law*, London 1967, *TjR* 81, 1968, 252–254.

167. [Rec. av] Albert Brimo, *Les grands courants de la philosophie du droit et de l'État*, Paris 1967, *TfR* 81, 1968, 524–528.
168. 'Brottsbalkskommentaren komplett', *SvD* 22.1.1968. [Rec. av Nils Beckman, Carl Holmberg, Bengt Hult & Ivar Strahl, *Brottsbalken jämte förklaringar*, 2. *Brotten mot allmänheten och staten m.m.*, och 3. *Påföljder m.m.*, Stockholm 1965, 1967.]
169. 'Om rätt och jämlikhet', *SvD* 23.7.1968. [Rec. av Vilhelm Aubert, *Likhet og rett*, Oslo 1964.]
170. 'Ny juridisk litteratur', *SvD* 17.12.1968. [Anm. av Torwald Hesser & Eric W. Essén, *Patentlagen jämte patentkungörelsen och övriga följdförfattningar*, Stockholm 1968; Lennart Pålsson & Ole Lando, *Bibliografisk introduktion til fremmed og komparativ ret / Bibliografisk introduktion till utländsk och komparativ rätt*, København 1968; Nils Beckman, *Svensk familjerättspraxis*, 4 uppl., Stockholm 1968; Kurt Grönfors, *Successiva transporter. En studie i transportöransvar* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 50), Stockholm 1968.]
171. 'René och hans förebild', *UNT* 11.7.1968 (om François-René de Chateaubriand, född 1768; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.)
172. 'Om nyttan av dödsbetraktelser', *SvD* 10.3.1968. [Under strecket: om Robert Sabatier, *Dictionnaire de la mort*, Paris 1967.]
173. 'Poesin: bikt eller maskerad', *SvD* 17.5.1968. [Under strecket: rec. av Lars Gustafsson, *Le poète masqué et démasqué. Étude sur la mise en valeur du poète sincère dans la poétique du classicisme et du préromantisme* (AUU, *Historia litterarum*, 2), Uppsala 1968; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
174. 'Hundra års stendhalism', *SvD* 24.6.1968. [Under strecket: om tidskriften *Livres de France*, januarinumret om hundra års "stendhalism".]
175. 'Du-reform och Ni-reform', *SvD* 6.7.1968. [Under strecket.]
176. 'Längtans och skräckens öar', *SvD* 12.8.1968. [Under strecket: rec. av Horst Brunner, *Die poetische Insel. Inseln und Inselvorstellungen in der deutschen Literatur* (Germanistische Abhandlungen, 21), Stuttgart 1967; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
177. 'Byron revisited', *SvD* 25.8.1968. [Under strecket: rec. av Robert F. Gleckner, *Byron and the ruins of paradise*, Baltimore 1968; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
178. 'Media och människor', *SvD* 4.10.1968. [Under strecket: rec. av Manfred Herrmann, *Der Schutz der Persönlichkeit in der Rechtslehre des 16. bis 18. Jahrhunderts dargestellt an Hand der Quellen des Humanismus, des aufgeklärten Naturrechts und des Usus modernus* (Beiträge zur neueren Privatrechtsgeschichte, 2), Stuttgart 1968.]
179. 'Fenomenet Keats', *SvD* 8.12.1968. [Under strecket: rec. av Robert Gittings, *John Keats*, London 1968; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]

1969

180. *La concurrence entre l'auteur d'une œuvre de l'esprit et le cessionnaire d'un droit d'exploitation en droit allemand, français et scandinave. Étude de droit comparé* (Acta Instituti Upsaliensis Iurisprudentiae Comparativae, 10), Stockholm: Norstedts 1969, 162 s.
181. *Rättsutveckling på annat sätt än genom lagstiftning. Förhandlingsemne ved det 25. Nordiske juristmøte* [referat till 25:e nordiska juristmötet Oslo 1969], 70 s. [Även i nr 253. I omarbetad engelsk översättning, nr 252; även publicerad separat i Acta Universitatis Stockholmiensis, Studia Juridica Stockholmiensia, 39, Stockholm 1971.]
182. 'Allmän rättslära', i 20 års samhällsforskning. *Statens råd för samhällsforskning 1948–1969*, Stockholm 1969, 157–179. [Engelsk bearbetning nr 287.]
183. 'Inledning till personlighetsskyddet inom immaterialrätten', *NIR* 38, 1969, 207–232.
184. 'Suède. Droit privé', *Annuaire de législation française et étrangère*, n.s., 18, 1969, 641–645.
185. 'Till definitionen av begreppet "rättsregel"', i *Skrifter tillägnade Ivar Strahl* 13.3.1969 (= *SvJT* 54:2–3), Stockholm 1969, 168–198.
186. [Anm. av] Pierre Recht, *Le droit d'auteur, une nouvelle forme de propriété. Histoire et théorie*, Paris 1969, *The American Journal of Comparative Law* 17:4, 1969, 658–660.
187. 'Behövs advokater?', *Defensor legis. Organ för Finlands advokatförbund* 50, 1969, 329–331. [Rec. av Bo Westman, *Advokater – behövs dom?*, Stockholm 1969; även publicerad i *SvD* 28.6.1969.]
188. [Rec. av] Karl Erik Rosengren, *Sociological aspects of the literary system*, Stockholm 1968, *NIR* 38, 1969, 90f.
189. [Anm. av] Jaroslav Havelka, *The nature of the creative process in art. A psychological study*, The Hague 1968, *NIR* 38, 1969, 177f.
190. [Anm. av] Maurice Sheldon Amos & Frederick Parker Walton, *Amos and Walton's Introduction to French law*, 3rd ed., eds. Frederick Henry Lawson, Alexander Elder Anton & L. Neville Brown, Oxford 1967, *SvJT* 54, 1969, 593f.
191. 'En märklig metodlära. Anteckningar till en nyutkommen bok', *SvJT* 54, 1969, 652–663. [Rec. av Per Olof Bolding, *Juridik och samhällsdebatt*, Stockholm 1968.]
192. [Anm. av] William Seagle, *Weltgeschichte des Rechts. Eine Einführung in die Probleme und Erscheinungsformen des Rechts*, 3. Aufl., München & Berlin 1967, och Clovis C. Morrison, Jr., *The developing European law of human rights* (European aspects. Law series, 7), *SvJT* 54, 1969, 697f.
193. [Anm. av] Manfred Herrmann, *Der Schutz der Persönlichkeit in der Rechtslehre des 16. bis 18. Jahrhunderts dargestellt an Hand der Quellen des Humanismus, des aufgeklärten Naturrechts und des Usus modernus* (Beiträge zur neueren Privatrechtsgeschichte, 2), Stuttgart 1968, och Heinrich

- Hubmann, *Das Persönlichkeitsrecht*, 2. Aufl., Köln 1967, *SvJT* 54, 1969, 790–792.
194. [Anm. av] Otto-Friedrich von Gamm, *Urheberrechtsgesetz. Kommentar*, München 1968; Max Kummer, *Das urheberrechtlich schützbares Werk* (Abhandlungen zum schweizerischen Recht, N.F., 384), Bern 1968; Ekkehard Gerstenberg, *Die Urheberrechte an Werken der Kunst, der Architektur und der Photographie*, München 1968, *SvJT* 54, 1969, 872f.
195. 'Byggnadsförslaget', *Norrlands Varjehanda*, nr 23, 19.9.1969, 3–14.
196. 'Engagemang – en ensak', *Iustus. Organ för Juridiska Föreningen i Uppsala*, 24.10.1969, 6–9.
197. 'Arbetsrätt och moral', *SvD* 15.1.1969. [Anm. av Axel Adlercreutz, *Svensk arbetsrätt*, Stockholm 1968, och Severin Christensen, *Vad är rättfärdighet? En populär framställning av den moraliska rättens innebörd*, 3 uppl., Stockholm 1968.]
198. 'Standardverk för jurister', *SvD* 8.2.1969. [Anm. av Nils Regner, *Rättspraxis i litteraturen. Nytt juridiskt arkiv 1930–1965* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 52), Stockholm 1968, och Hilding Eek, *Folkrätten. Staternas och de mellanstatliga organisationernas rättsordning* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 51), Stockholm 1968.]
199. 'Paragrafernas snustorka ger spegelbild av livet', *SvD* 18.4.1969 (Anm. av ett flertal juridiska arbeten.)
200. 'Vad JO har att göra', *SvD* 24.6.1969. [Anm. av Bertil Wennergren, *JO – riksdagens ombudsmän. Uppgifter, arbetsformer, befogenheter*, Stockholm 1969, och Kurt Grönfors, *Allmän transporträtt. Kortfattad lärobok*, 2 uppl., Stockholm 1969.]
201. 'Juridiskt boknytt', *SvD* 24.10.1969. [Anm. av bl.a. Nils Herlitz, *Elements of Nordic public law* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 54), Stockholm 1969; Stig Jägerskiöld, *Tjänstemannarätt*, Stockholm 1969; Ulf Bernitz, *Marknadsrätt. En komparativ studie av marknadslagstiftningens utveckling och huvudlinjer* (Rätts- och samhällsvetenskapliga biblioteket, 1), Stockholm 1969.]
202. 'Våra brott och straff', *SvD* 27.12.1969. [Anm. av Göran Elwin, *Häleribrottet. De objektiva rekvisiten i Brottsbalken 9 kap. 6 § i komparativ belysning*, Stockholm 1969; Torild Backe, *Brottsbalkens termer på 6 språk. Med rättegångsformulär. Svenska, tyska, engelska, franska, italienska, spanska*, Lund 1969; Sten Niklasson, *Rätt och beslut i EEC*, Stockholm 1969.]
203. 'Debatten och juristerna', *SvD* 8.3.1969. [Under strecket: rec. av Per Olof Bolding, *Juridik och samhällsdebatt*, Stockholm 1968.]
204. 'Den levande Robert Browning', *SvD* 23.3.1969. [Under strecket: rec. av Thomas Blackburn, *Robert Browning. A study in his poetry*, London 1967; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]
205. 'Kärt barn', *SvD* 3.5.1969. [Under strecket: rec. av Alfred Doppler, *Der Abgrund. Studien zur Bedeutungsgeschichte eines Motivs*, Graz 1968; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]

206. 'En diskret jubilar: Sainte-Beuve', *SvD* 22.6.1969. [Under strecket: om Charles-Augustin Saint-Beuve, död 1869; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
207. 'Machiavelli dissekerad', *SvD* 21.7.1969. [Under strecket: rec. av Sydney Anglo, *Machiavelli – a dissection*, London 1969.]
208. 'Den revolutionäre lantjunkaren', *SvD* 21.9.1969. [Under strecket: om Alphonse de Lamartine, död 1869; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
209. 'En folkefiende i kätterskt trots mot ungdomen', *SvD* 30.11.1969. [Under strecket: om Robert Poulet, *Contre la jeunesse. Essai*, Paris 1963.]

1970

210. *Upphovsrättens verksbegrepp*, Stockholm: Norstedts 1970, 266 s.
211. 'Law and justice in Sweden / Gesetzgebung und Rechtspflege in Schweden', *Fact sheets on Sweden / Tatsachen über Schweden* (Svenska institutet), Stockholm 1970. 4 s./4s.
212. 'Den föränderliga rätten och den eviga makten – ett tema i naturrättskritiken', *SvJT* 55, 1970, 525–536. [Installationsföreläsning; även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633.]
213. 'Die neue schwedische Gesetzgebung über die Verantwortlichkeit des Rundfunks', *UFITA* 57, 1970, 35–100. [Svensk version se nr 151 och engelsk version nr 152.]
214. 'Något om sociologiens betydelse för juridiken', *SvJT* 55, 1970, 97–125.
215. 'Genmäle' [till Staffan Rylanders kommentar om artikeln nr 214], *SvJT* 55, 1970, 488–491.
216. 'Justitia i dataåldern', *Svensk Tidskrift* 57, 1970, 225–237.
217. 'Suède. III. Droit privé. (Année 1970.) A. Droit civil. B. Droit commercial', *Annuaire de législation française et étrangère*, n.s. 19, 1970, 694–696.
218. 'Till frågan om den juridiska argumentationstekniken', i *Festskrift till Ivar Agge*, Stockholm 1970, 305–323. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633; även i tysk översättning, nr 297.]
219. [Rec. av] Gunnar Karnell, *Rätten till programinnehållet i TV. Studier i upphovsrätt, utövande konstnärers rätt och fotorätt* (Rätts- och samhällsvetenskapliga biblioteket, 2), Stockholm 1970, *NIR* 39, 1970, 177–186.
220. [Anm. av] Raymond Lindon, *Le style et l'éloquence judiciaires*, Paris 1968, och *An introduction to legal systems*, ed. J. Duncan M. Derrett, London 1968, *SvJT* 55, 1970, 67f.
221. [Anm. av] Bo Palmgren, *För individen och rätten* (Juridiska föreningens i Finland publikationsserie, 38), Helsingfors 1969 [Festskrift till Bo Palmgren utg. av Juridiska föreningen i Finland], *SvJT* 55, 1970, 319.
222. [Anm. av] Elisabeth Noelle-Neumann & Carl Schramm, *Umfrageforschung in der Rechtspraxis*, Weinheim 1961, och Jean Malherbe, *La vie privée et le droit moderne*, Paris 1968, *SvJT* 55, 1970, 394f.

223. [Anm. av] *Festschrift für Karl Engisch zum 70. Geburtstag*, hrsg. von Paul Bockelmann, Frankfurt am Main 1969; Lyman Ray Patterson, *Copyright in historical perspective*, Nashville 1968; *Essays in legal philosophy*, ed. Robert S. Summers, Oxford 1968; Malte von Berg, *Automationsgerechte. Rechts- und Verwaltungsvorschriften*, Köln 1968; Jacques Vanderlinden, *Le concept de code en Europe occidentale du XIIIe au XIXe siècle. Essai de définition*, Bruxelles 1967, *SvJT* 55, 1970, 478–480.
224. [Anm. av] *Phänomenologie, Rechtsphilosophie, Jurisprudenz. Festschrift für Gerhart Husserl zum 75. Geburtstag*, hrsg. von Thomas Würtenberger, Frankfurt am Main 1969, och *Études de logique juridique*, 1–2 (Travaux du Centre national de recherches de logique), publ. sous la direction de Ch. Perelman, Bruxelles 1970, *SvJT* 55, 1970, 570.
225. [Rec. av] Helmut Coing, *Grundzüge der Rechtsphilosophie*, 2. Aufl., Berlin 1969, *SvJT* 55, 1970, 662–664.
226. [Anm. av] *Urheberrechtsgesetz. Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz) vom 9. September 1965*, erläutert von Philipp Möhring & Käte Nicolini, Berlin 1970; Ruprecht Kamlah, *Right of privacy. Das allgemeine Persönlichkeitsrecht in amerikanischer Sicht unter Berücksichtigung neuer technologischer Entwicklungen* (Erlanger juristische Abhandlungen, 4), Köln 1969; Otto-Friedrich von Gamm, *Persönlichkeits- und Ehrverletzungen durch Massenmedien*, München 1969; Hans-Heinrich Maass, *Information und Geheimnis in Zivilrecht. Eine rechtshistorische und rechtsvergleichende Kritik der privaten und der gewerblichen Geheimsphäre*, Stuttgart 1970; Hyman Gross, *Privacy – its legal protection* (Legal almanac series, 54), Dobbs Ferry, N.Y. 1964; *Livre du centenaire de la Société de législation comparée. Un siècle de droit comparé en France (1869–1969)*, Paris 1970; André-Jean Arnaud, *Les origines doctrinales du code civil français* (Bibliothèque de philosophie du droit, 9), Paris 1969, *SvJT* 55, 1970, 667f.
227. [Anm. av] Michel Villey, *La formation de la pensée juridique moderne. Cours d'histoire de la philosophie du droit 1961–1966*, Paris 1968, *SvJT* 55, 1970, 780f.
228. 'Upphovsrättslagen och akademien', *SvD* 7.2.1970. [Med anledning av debatten "Författaren och regissören", tillsammans med Åke Lögberg.]
229. 'En mycket civiliserad roman', *SvD* 4.7.1970. [Om *La Chartreuse de Parme*, i serien "Min roman".]
230. 'Det svåra äktenskapet', *SvD* 18.2.1970. [Anm. av Jacob W.F. Sundberg, *Familjerätt i omvandling. Studier kring äktenskap och socialförmån* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 55), Stockholm 1969, och Jüri G. Poska, *Anteckningar kring den politiske flyktingens personalstatut*, Stockholm 1968.]
231. 'Rättspsykiatrins dilemma', *SvD* 29.3.1970. [Rec. av Svante Nycander, *Avskaffa rättspsykiatrin*, Stockholm 1970.]

232. 'Rätt i krig och "käre bror"', *SvD* 7.4.1970. [Anm. av Hans Ragnemalm, *Förvaltningsbesluts överklagbarhet*, Stockholm 1970; Jan Ramberg, *Cancellation of contracts of affreightment on account of war and similar circumstances*, Göteborg 1970; Åke Hassler, *Kyrkolagfarenhet. En översikt över Svenska kyrkans rättsordning*, Stockholm 1970; Folke Schmidt, *Äkten-skapsrätt* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 37), 4 uppl., Stock-holm 1970; Stig Jørgensen, *Ret og samfund*, København 1970.]
233. 'Rätten till TV-program och annan rätt', *SvD* 19.6.1970. [Anm. av bl.a. Gunnar Karnell, *Rätten till programinnehållet i TV. Studier i upphovsrätt, utövande konstnärers rätt och fotorätt* (Rätts- och samhällsvetenskapliga biblioteket, 2), Stockholm 1970; Anna Christensen, *Studier i köprätt*, Stockholm 1970; Olle Hellberg, *Liten handbok med franska juridiska termer och internationella förkortningsformler. Fransk-svensk och svensk-fransk juridisk ordlista*, Stockholm 1970; Lennart Pålsson, *EEC-rätt*, Lund 1970; Ivar Strahl, *Makt och rätt*, 5 uppl., Uppsala 1970.]
234. 'Juridisk information i pocketform saknas', *SvD* 4.11.1970. [Bokbilaga.]
235. 'Juridiskt nytt', *SvD* 31.12.1970. [Anm. av bl.a. Ivar Strahl, *Den svenska kri-minalpolitiken*, 5 rev. uppl., Stockholm 1970; Alvar Nelson, *Ingripanden vid brott. En första lärobok i straffrätt*, 2 rev. uppl., Stockholm 1970; *Lagen om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall*, med kommentar av Bertil Wennergren, Stockholm 1970; Bo Lagergren, *Rättvisa vid taxering. Handbok i besvärörfarandet (inkomst och förmögenhetstaxering)* (Rätt och samhälle, 3), Stockholm 1970; Harry Bertman & Sven-Hugo Ryman, *Beredning, föredragning, sammanträde*, Stockholm 1969; Ulf Bernitz, Jo-nas Modig & Anders Mallmén, *Otillbörlig marknadsföring. En handbok om den nya lagstiftningen* (Rätt och samhälle, 3), Stockholm 1970; Hans Blix, *Sovereignty, aggression and neutrality*, Stockholm 1970; Åke Lindsö, *Juridik för byggnadsbranschen*, Lidingö 1969; Sven Larsson, *Studier rörande partshandlingar* (Studia iuridica Upsaliensia, 5), Uppsala 1970.]
236. 'Författare – regissörer och le droit moral', *SvD* 19.1.1970. [Under strecket: om tvisten mellan författare och regissörer.]
237. 'Kommer Faust att överleva?', *SvD* 24.1.1970. [Under strecket: om Faust-dramat och Holger Frykenstedt, *Goethes Faust. Verket och forskningen* (Svenska humanistiska förbundet, 79), Stockholm 1969.]
238. 'Dido i Karthago olyckans gunstling', *SvD* 18.4.1970. [Under strecket: om Eberhard Leube, *Fortuna in Karthago. Die Aeneas-Dido-Mythe Vergils in den romanischen Literaturen vom 14. bis zum 16. Jahrhundert* (Studien zum Fortwirken der Antike, 1), Heidelberg 1969; även i *Miniaturporträtt* 1, nr 586 med titeln 'Fortuna i Karthago'.]
239. 'Hymner ur ödsligheten', *SvD* 8.6.1970. [Under strecket: om Friedrich Hölderlin, född 1770; även i *Miniaturporträtt* 2, nr 724.]
240. 'Träd och vatten – tankar om resor', *SvD* 9.8.1970. [Under strecket; även i *Miniaturporträtt* 1, nr 586.]

241. 'Pascals Pensées visar vägen', *SvD* 3.9.1970. [Under strecket: till 300-årsjubileet av utgivningen av Blaise Pascal, *Pensées*; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586 med titeln 'Pascal'.]
242. 'Domstolarna och jämlikheten', *SvD* 20.10.1970. [Under strecket; även i *Motskäl*, nr 634 med titeln 'Domaren och jämlikheten'.]
243. 'Jämlikheten inför rätta', *SvD* 21.10.1970. [Under strecket; även i *Motskäl*, se kommentar nr 242.]
244. 'Musketören och trosshästarna', *SvD* 20.12.1970. [Under strecket: om Alexandre Dumas d.ä., död 1870; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]

1971

245. *Teaterrätt. Teatrarnas rättsliga ansvar för innehållet i föreställningar*, Stockholm: Norstedts 1971, 171 s.
246. *Swedish national reports to the VIIIth International Congress of Comparative Law, Pescara 1970* (Acta Instituti Upsaliensis Iurisprudentiae Comparativae, 12), publ. by Åke Malmström & S.S., Stockholm 1970, 48 s.
247. 'Användning av utländskt material i juridiska monografier. Några anteckningar och förslag', *SvJT* 56, 1971, 251–263. [Även i *Idéer och tillämpningar* 1979, nr 633.]
248. 'Datatekniken och integritetsskyddet: två europeiska lösningar', *Intermedi-air. Information och debatt om vetenskap, kultur, samhälle* 8, 29.4.1971, 1, 7.
249. 'Integritetsskyddet. Ett försök till internationell lägesbestämning', *SvJT* 56, 1971, 695–736.
250. 'La vie privée et les procédés modernes de communication. Droit nordique. Rapport', i *Rapports nordiques présentés aux premières journées juridiques franco-nordiques, Uppsala 24–27 oct. 1971*, 41 s. [Offset; även i *Revue internationale de droit comparé* 23, 1971, 765–792; se även nr 288.]
251. 'Naturrätt och retorik', *Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland* 107, 1971, 131–145. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633.]
252. "'Public" rule-making and "private": the Swedish experience', *Scandinavian studies in law* 15, 1971, 219–284. [Engelskspråkig omarbetning av nr 181; även publicerad separat i Acta Universitatis Stockholmiensis, Studia Juridica Stockholmiensia, 39, Stockholm 1971.]
253. 'Rättsutveckling på annat sätt än genom lagstiftning' och 'Inlägg', i *Forhandlingar på det 25. Nordiske juristmøte, Oslo 13.–15. august 1969*, Oslo [1971], 465–532, 533–537, 561–563. [Se även nr 181.]
254. 'Zum Persönlichkeitsschutz im Urheberrecht und im gewerblichen Rechtsschutz', *UFITA* 62, 1971, 77–108.
255. [Anm. av] *Skydd mot avlyssning. Betänkande*, avgivet av Integritetsskyddskommittén (SOU 1970:47), Stockholm 1970, *GRUR* 1971, 491f.
256. [Anm. av] Claus-Wilhelm Canaris, *Systemdenken und Systembegriff in der Jurisprudenz entwickelt am Beispiel des deutschen Privatrechts* (Schriften zur Rechtstheorie, 14), Berlin 1969; Dieter von Stephanitz, *Exakte Wis-*

- senschaft und Recht. Der Einfluss von Naturwissenschaft und Mathematik auf Rechtsdenken und Rechtswissenschaft in zweieinhalb Jahrtausenden. Ein historischer Grundriss* (Münsterische Beiträge zur Rechts- und Staatswissenschaft, 15), Berlin 1970; *Comparative judicial behavior. Cross-cultural studies of political decision-making in the East and West*, ed. Glendon Schubert & David J. Danelski, New York 1969, *SvJT* 56, 1971, 139f.
257. [Anm. av] *Die Funktion des Rechts in der modernen Gesellschaft* (Jahrbuch für Rechtssoziologie und Rechtstheorie, 1), hrsg. von Rüdiger Lautmann, Werner Maihofer & Helmut Schelsky, Bielefeld 1970; *Philosophie und Rechtswissenschaft. Zum Problem ihrer Beziehung im 19. Jahrhundert*, hrsg. von Jürgen Blühdorn & Joachim Ritter, Frankfurt am Main 1969; John Henry Merryman, *The civil law tradition. An introduction to the legal systems of Western Europe and Latin America*, Stanford, Calif. 1969, *SvJT* 56, 1971, 287f.
258. [Anm. av] Edmund Leolin Piesse & James Gilchrist Smith, *The elements of drafting*, 3rd ed., London 1965, och David Napley, *The technique of persuasion*, London 1970, *SvJT* 56, 1971, 358.
259. [Anm. av] David Daube, *Roman law. Linguistic, social and philosophical aspects*, Edinburgh 1969, *SvJT* 56, 1971, 480.
260. [Anm. av] Jan Evers, *Argumentationsanalys för jurister*, Lund 1970, och G.O. Zacharias Sundström, *Three discussions on the conflict of laws. Theory and comments on fundamental principles* (Acta Instituti Upsaliensis Iurisprudentiae Comparativae, 10 [dvs. 11]), Stockholm 1970, *SvJT* 56, 1971, 568f.
261. [Anm. av] Frede Castberg, *La philosophie du droit*, Paris 1970, *SvJT* 56, 1971, 656f.
262. 'Kring tyrannigränsen', *Svensk Tidskrift* 58, 1971, 236–246.
263. 'Man bites dog. Gissningar kring en konflikt', *Credo* 52, 1971, 154–158.
264. 'Är konservatism möjlig? 1–3, *SvD* 16.1, 18.1 och 20.1.1971. [I något bearbetad form omtryckt i *Kämpande konservatism*, utg. Gunnar Unger, Stockholm 1971, 9–26.]
265. 'Hur man knäcker ett kvarter', *UNT* 14.6.1971. [Om Käboleden m.m.]
266. 'Josef och hans bröder: den humana mytens protest', *SvD* 31.7.1971. [Artikel om Thomas Manns verk.]
267. 'Summarisk riddarvakt', *DN* 19.8.1971 [Hörnartikel: protest mot Bert Levin-kommentar.]
268. 'Envar sin egen lagkarl', *SvD* 18.2.1971. [Anm. av *Lagen och vi*, huvudred. Åke Victorin, Stockholm 1971.]
269. 'Sjörätt, marknadsrätt och jämförande rätt', *SvD* 28.2.1971. [Anm. av bl.a. Carl-Gustav Björkelund, *Sjövärdighet och ansvar*, Göteborg 1970; Ulf Bernitz, *Svensk och internationell marknadsrätt* (Rätt och samhälle, 4), Stockholm 1971; Leif Bylund, *Bevisbörda och bevistema. En studie av en bevisbörderegeln i mål om föreningsrättskränkningar*, Stockholm 1970.]

270. 'Juridiskt nytt', *SvD* 18.5.1971. [Anm. av bl.a. Jan Evers, *Argumentationsanalys för jurister*, Lund 1970; Madeleine Löfmarck, *Om urkundsförfalskning*, Stockholm 1971; Lars Holmqvist, *Degeneration of trade marks. A comparative study of the effects of use on trade mark distinctiveness* (Rätts- och samhällsvetenskapliga biblioteket, 3), Stockholm 1971.]
271. 'Om oaktsamhet och sjötransporter', *SvD* 4.7.1971. [Anm. av Gillis Erenius, *Oaktsamhet. Studier i straffrätt*, Stockholm 1971, och Lars Gorton, *The concept of the common carrier in Anglo-American law*, Gothenburg 1971.]
272. 'Juridisk snabbhet och flit', *SvD* 3.11.1971. [Anm. av bl.a. Axel Adlercreutz, *Avtal. Lärobok i allmän avtalsrätt*, Stockholm 1971; Nils Mattsson, *Svensk internationell beskattningsrätt*, Stockholm 1971; Anders Agell, *Växel, check och materiell fordran* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 60), Stockholm 1971; Bertil Bengtsson, *Miljörätt*, Uppsala 1971; *Nyttjanderätt till fast egendom*, Uppsala 1971; *Sakrättsliga frågor i fastighetsrätten. Inskrivning, besittning, äganderätt, grannelagsrätt, klander m.m.*, Uppsala 1971; *Särskilda avtalstyper 1. Gåva, hyra av lös sak, lån, förvaring, entreprenadavtal, avtal om arbete på lös sak, syssemansavtal och andra uppdrag* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 59), Stockholm 1971.]
273. 'Efesus – Konstanz och Nürnberg', *SvD* 2.1.1971. [Under strecket: om platser där odling dött; även i *Motskäl*, nr 634.]
274. 'När fick vi rättigheter?', *SvD* 30.1.1971. [Under strecket: rec. av Michel Villey, *La formation de la pensée juridique moderne. Cours d'histoire de la philosophie du droit 1961–1966*, Paris 1968.]
275. 'De fordringsfulla gästerna', *SvD* 8.4.1971. [Under strecket: om universitetsdemokrati; även i *Motskäl*, nr 634.]
276. 'Lag och ordning', *SvD* 18.7.1971. [Under strecket; även i *Motskäl*, nr 634.]
277. 'Ett gammaldags värdshus', *SvD* 15.8.1971. [Under strecket: om Walter Scott, på 200-årsdagen; även i *Miniatyrporträtt 2*, nr 724.]
278. 'Monsieur Teste – och efteråt', *SvD* 30.10.1971. [Under strecket: om Paul Valéry, född 1871; även i *Miniatyrporträtt 1*, nr 586.]
279. 'Kåpan och spiran', *SvD* 24.12.1971. [Under strecket: rec. av William Wilesford, *The fool and his sceptre. A study in clowns and jesters and their audience*, London 1969; även i *Miniatyrporträtt 2*, nr 724.]

1972

280. *Allmän rättslära. En första introduktion*, Stockholm: Norstedts 1972, 94 s.
281. *Allmän rättslära*. [Särtryck ur] *20 års samhällsforskning*, Uppsala [1972], 24 s.
282. *Lagtolkning. Huvudproblem och funktioner*, Juridiska föreningen i Uppsala 1972, 40 s. [Tryckt kompendium.]
283. *Sverige 1972. Försök till en lidelsefri betraktelse*, Stockholm: Norstedts 1972, 484 s.

284. 'Har den komparativa rätten en metod?', *SvJT* 57, 1972, 456–465. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633.]
285. 'Hauptströmungen der schwedischen Rechtsphilosophie und Rechtstheorie in der Nachkriegszeit', *Rechtstheorie. Zeitschrift für Logik, Methodenlehre, Kybernetik und Soziologie des Rechts* 3, 1972, 35–61.
286. 'Integritetsaspekten på datatekniken', i *Företaget i datasamhället. Anföranden och inlägg vid konferensen "Hur berörs företagen av statliga informationsregister?"* (Sveriges Industriförbund och Sveriges Arbetsgivareförening), Stockholm 1972, 35–39.
287. 'Jurisprudence', i *Social science research in Sweden*, Stockholm 1972, 142–159. [Engelsk bearbetad version av nr 182.]
288. 'La protection de la vie privée et les procédés modernes de communication en droit nordique', i *Annales Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala årsbok* 15–16, 1971–1972, 84–115. [Se även nr 250.]
289. 'La protection de la vie privée – essai de morphologie juridique comparée', i *Mélanges de droit comparé en l'honneur du Doyen Åke Malmström* (Acta Instituti Upsaliensis Iurisprudentiae Comparativae, 14), [éd. par S.S.], Stockholm 1972, 185–210. [Även i *Copyright and jurisprudence*, nr 811.]
290. 'Lettre de Suède', *Le droit d'auteur* 85, 1972, 116–123.
291. 'Montaigne und Pascal: Zwei Einsprüche gegen den vernunftrechtlichen Optimismus', *Nachrichten der Akademie der Wissenschaften in Göttingen*, 1. *Philologisch-historische Klasse* 1972:5, 261–273. [Även i *Copyright and jurisprudence*, nr 811.]
292. 'Premières journées juridiques franco-nordiques', *TfR* 85, 1972, 345f.
293. 'Public institutions: structure and function/Institutions publiques – structure et fonction', *Profile of Sweden/Voici la Suède* (Svenska institutet), Stockholm 1972, 67–94/70–101. [Även i tysk och spansk version.]
294. 'Quelques traits de l'évolution historique des rapports juridiques franco-suédois', *Revue internationale de droit comparé* 24, 1972, 357–365.
295. 'Schwedisches Recht', i *Die Haftung der Massenmedien, insbesondere der Presse, bei Eingriffen in persönliche oder gewerbliche Rechtspositionen. Länderberichte zu den Rechten Englands, der Vereinigten Staaten von Amerika, Frankreichs, Schwedens und Jugoslawiens mit einem das deutsche Recht einbeziehenden rechtsvergleichenden Generalreferat und einem Bericht über die Diskussion. Verhandlungen der Fachgruppe für Zivilrechtsvergleichung auf der Tagung für Rechtsvergleichung in Mannheim vom 22. bis 25. September 1971* (Arbeiten zur Rechtsvergleichung. Schriftenreihe der Gesellschaft für Rechtsvergleichung, 61), Frankfurt am Main 1972, 73–98.
296. 'Teleologisk metod och likformig argumentation. Variationer kring ett känt tema', i *Festskrift till Per Olof Ekelöf*. [Dessa studier i processrätt och allmän rättslära tillägnas Per Olof Ekelöf juris professor vid hans avgång från professuren i processrätt vid Uppsala universitet den 30 juni 1972],

- red. Henrik Hessler, Stockholm 1972, 671–723. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633.]
297. 'Zur Frage nach der juristischen Argumentationstechnik', *ARSP. Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie* 58, 1972, 337–362. [Översättning av nr 218.]
298. [Rec. av] Gunnar Karnell, *Läromedelsrätt. Upphovsrättslagen och fotolagen i tillämpning vid universitet och högskolor*, Lund 1972, och Erik Samuelsen, *Statlige databanker og personlighetsvern. Rapport fra et forskningsprosjekt*, Oslo 1972, *NIR* 41, 1972, 404–406.
299. [Anm. av] Maurice-André Flamme, *Traité théorique et pratique des marchés publics. Précédé d'un essai de théorie générale des contrats de l'administration en droit belge et en droit comparé*, 1–2, Bruxelles 1969, *SvJT* 57, 1972, 122f.
300. [Anm. av] Josef Esser, *Vorverständnis und Methodenwahl in der Rechtsfindung. Rationalitätsgrundlagen richterlicher Entscheidungspraxis*, 2. durchges. u. erg. Ausg., Frankfurt am Main 1972, och *Lexique de termes juridiques*, 2. éd. sous la direction de Raymond Guillien & Jean Vincent, Paris 1972, *SvJT* 57, 1972, 377f.
301. [Rec. av] Albert A. Ehrenzweig, *Psychoanalytic jurisprudence. On ethics, aesthetics, and "law" – on crime, tort, and procedure*, Leiden 1971, *TfR* 85, 1972, 377–380.
302. 'Vägen dit', i *Festskrift till nationshusets återinvigning den 18 november 1972* (Norlandica. Norrlands nations skriftserie, 6), Uppsala 1972, 25–48.
303. 'Sankt Martin och draken', *SvD* 16.4.1972. [Artikel om religionsfrihetsprocess i Europadomstolen; även i nr 330.]
304. 'Idyll modell 40', *SvD* 24.7.1972. [I serien "Den lustgård jag minns".]
305. 'Datorn en snabbjobbare som kan hota vår frihet', *Kvällsposten* 5.10.1972. [I serien "Datorn. Människans vän eller fiende?"]
306. 'Orpheus i underjorden', *SvD* 9.1.1972. [Rec. av John Block Friedman, *Orpheus in the Middle Ages*, Cambridge, Mass. 1970, och Walter A. Strauss, *Descent and return. The Orphic theme in modern literature*, Cambridge, Mass. 1971; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
307. 'Juridik till fest och vardags', *SvD* 14.2.1972. [Anm. av bl.a. Eric Stapelberg, *Domstol i Attundaland. En bok om Stockholms läns västra domsaga*, Stockholm 1971.]
308. 'Svensk rättsordning: integration och alienation', *UNT* 29.2.1972. [Rec. av Eric Stapelberg, *Domstol i Attundaland. En bok om Stockholms läns västra domsaga*, Stockholm 1971, och Lennart K. Persson, *Samvetsäktenskap eller civiläktenskap. Samvetsäktenskapet vid Göteborgs högskola år 1904 och dess betydelse för civiläktenskapets införande i Sverige*, Göteborg 1971.]
309. 'Juridisk bokfinal', *SvD* 2.8.1972. [Anm. av Folke Schmidt, *Arbetsrätt* 1 (Instituten för rättsvetenskaplig forskning, 64), Stockholm 1972; Per Henrik Lindblom, *Processhinder. Om skillnaden mellan formell och materiell rätt i civilprocessen, särskilt vid bristande talerätt*, Uppsala 1972; Åke Saldeen,

- Skadestånd vid äktenskapsskillnad*, Uppsala 1971; Erik Samuelsen, *Statlige databanker og personlighetsvern. Rapport fra et forskningsprosjekt*, Oslo 1972; Carl Hemström, *Uteslutning ur ideell förening*, Stockholm 1972; Bo Johnson, *Suveränitet i havet och luftrummet. Folkrättsliga studier kring suveränitetsanspråk i öppna havet samt den nationella jurisdiktionens gränser i havet och luftrummet*, Stockholm 1972; Gerhard Simson, *Einer gegen alle. Die Lebensbilder von Christian Thomasius, Georges Picquart, Cesare Lombroso, Henry Dunant, Fridtjof Nansen*, 3. stark veränderte und erweiterte Aufl., München 1972; Göran Dufwa, *Om tilltrosparagraferna*, Stockholm 1972; Rune Lavin, *Domstol och administrativ myndighet*, Stockholm 1972; *Festskrift till Per Olof Ekelöf*, Stockholm 1972.]
310. 'Skatter, partier, organisationer', *SvD* 8.11.1972. [Rec. av Nils Elvander, *Svensk skattepolitik 1945–1970. En studie i partiers och organisationers funktioner*, Stockholm 1972.]
311. 'Grillparzer – modern på koturn', *SvD* 11.3.1972. [Under strecket: om Franz Grillparzer, död 1872; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
312. 'Om opartiskhet och saklighet', *SvD* 13.4.1972. [Under strecket: anm. av Staffan Vängby, *Opartiskhet och saklighet. En sammanställning av Radionämndens beslut den 1 juli 1967–den 31 december 1970*, Stockholm 1971.]
313. 'Herrar – tyskar mest', *SvD* 28.4.1972. [Under strecket: rec. av Karl Christ, *Von Gibbon zu Rostovtzeff. Leben und Werk führender Althistoriker der Neuzeit*, Darmstadt 1972; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586 med titeln 'Höglärde herrars minne'.]
314. 'En fransk litteratör', *SvD* 5.8.1972. [Under strecket: om Théophile Gautier, död 1872; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
315. 'Data och integritet', *SvD* 17.8.1972. [Under strecket: om *Data och integritet. Betänkande*, avgivet av Offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (SOU 1972:47), Stockholm 1972.]
316. 'Vänstern och kulturinnehållet', *SvD* 17.10.1972. [Under strecket; även i *Motskäl*, nr 634.]
317. 'Mot St. Just', *SvD* 5.11.1972. [Under strecket: om helgonen och orterna St. Mawes och St. Just på Cornwalls kust; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]
318. 'Juristjubileum med framtidsoro', *SvD* 29.12.1972. [Under strecket: om Det 26:e nordiska juristmötet och Det nordiska juristmötets 100-årsjubileum.]

1973

319. *Allmän rättslära. En första introduktion*, andra i huvudsak oförändrade upplagan, Stockholm: Norstedts 1973, 94 s.
320. *Grundlagen, folket och etablissemangen. Till diskussionen om en ny regeringsform*, Stockholm: Norstedts 1973, 169 s.
321. *Le droit moral de l'auteur en droit allemand, français et scandinave avec un aperçu de l'évolution internationale. Étude de droit comparé* 2. *Le droit*

- moderne, Tome 2. *Le droit de divulgation: introduction – questions générales – les "aspects positifs" du droit de divulgation. Table de l'ensemble de l'ouvrage*, Stockholm: Norstedts 1973, xxi, 674 s.
322. 'Efterskrift', i *Kapten Christian Strömholms anteckningar under 1813 och 14 årens fälttåg*, utg. av S.S., Uppsala 1973, 15f. [Privattryck, 125 numrerade ex.]
323. 'Datalagen och datamaterialet i tryckfrihetsrätten', *SvJT* 58, 1973, 513–517.
324. 'Den ideella rättens fascinerande historia', i *Ord och ton. STIM under 50 år 1923–1973*, Stockholm 1973, 25–30.
325. 'Equity in Swedish law', i *Equity in the world's legal systems. A comparative study dedicated to René Cassin* (Studies in jurisprudence, 1), ed. Ralph A. Newman, Brussels 1973, 443–470. [Även i *Copyright and jurisprudence*, nr 811.]
326. 'Hans Kelsen in memoriam', *TfR* 86, 1973, 391–394.
327. 'Lagtolkningens funktioner', i *Rättssociologi. Om lag, konflikt och behov. En antologi* (ROSA. Rätt och samhälle i Almaserien, 1), red. Stig Edling & Göran Elwin, Stockholm 1973, 111–143.
328. 'Ordinateur et droit (À propos d'un projet de loi suédois sur les ordinateurs)', *Revue internationale de droit comparé* 25, 1973, 55–67.
329. 'Rättsvetenskap och rättspolitik', *SvJT* 58, 1973, 657–675. [Även i *Idéer och tillämpningar*, 1979, nr 633.]
330. 'Sankt Martin och draken', i *S:t Martin och draken. Dokumentation och kommentar kring den svenska regeringens nederlag i europarådsärendet rörande föräldrarätten och religionsfriheten*, utg. Tom G.A. Hardt, Uppsala 1973, 35–40. [Tidigare publicerad, nr 303.]
331. 'Verwertungsrecht und Nutzungsrecht. Gedanken zur Systematik des deutschen Urheberrechtsgesetzes', i *Rechtsvergleichung, Interessenausgleich und Rechtsfortbildung. Festschrift für Eugen Ulmer zum 70. Geburtstag* (= GRUR H. 6/7, 1973), hrsg. von Friedrich-Karl Beier et al., Weinheim 1973, 350–357. [Även i *Copyright and jurisprudence*, nr 811.]
332. [Rec. av] Åke Lögdberg, *Personlighetsrätt. Med särskilt beaktande av dess funktioner och dess begränsning för vissa personkategorier* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 66), Stockholm 1972, *NIR* 42, 1973, 219–221.
333. [Rec. av] *Data banks and society. The First International Oslo Symposium on Data Banks and Society. The proceedings*, Oslo 1972, *NIR* 42, 1973, 227.
334. [Anm. av] Gerhard Simson, *Einer gegen alle. Die Lebensbilder von Christian Thomasius, Georges Picquart, Cesare Lombroso, Henry Dunant, Fridtjof Nansen*, 3. Aufl., München 1972, *SvJT* 58, 1973, 329f.
335. [Anm. av] Ulrich Seidel, *Datenbanken und Persönlichkeitsrecht unter besonderer Berücksichtigung der amerikanischen computer privacy*, Köln 1972, *SvJT* 58, 1973, 414.
336. [Anm. av] Charles Conway, *Jurisprudence in a nutshell, with test questions*, London 1971, *SvJT* 58, 1973, 626.

337. [Rec. av] Konrad Zweigert & Hein Kötz, *Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts* 1–2, Tübingen 1971, 1969, *SvJT* 58, 1973, 808–812.
338. [Rec. av] *Nordisk tidsskrift for international ret. Acta Scandinavica juris gentium* 41, 1971, *TfR* 86, 1973, 381–383.
339. 'Etermedia och extremism', *Svensk Tidskrift* 60, 1973, 166–175.
340. 'Företagsdemokrati och åsiktsföretag', *Svensk Tidskrift* 60, 1973, 232–241.
341. 'Målsättning och betyg', *Iustus. Organ för Juridiska Föreningen i Uppsala* 2, 1973, 28–31.
342. 'Reflexioner vid tronskiftet', *Svensk Tidskrift* 60, 1973, 442–450.
343. 'Rekviem för död arbetarhustru', *SvD* 26.6.1973. [Även i nr 426.]
344. 'Grimmans begravning', *SvD* 14.7.1973.
345. 'Äktenskapet och jämställdheten', *UNT* 14.7.1973 [Insändare.]
346. 'En bok om hösten', *SvD* 24.7.1973. [Om Alfred de Vigny, *Journal d'un poète*.]
347. 'Valdagar och valplatser', *SvD* 11.9.1973. [Om Kungl. kungörelse 1973:684.]
348. 'Den nye kungen får alla företrädarens befogenheter', *SvD* 16.9.1973.
349. 'Social Democracy. Sweden's old fashioned conformists', *Spectator* nr 7579, 29.9.1973, 400f.
350. 'Ett vinterstycke', *UNT* 27.12.1973. [Om Vergilius' fjärde eklog och Lukas 2; även i *Miniaturporträtt* 1, nr 586.]
351. 'Böcker kring en lag', *SvD* 15.1.1973. [Anm. av bl.a. Jan Hellner, *Skadeståndsrätt*, Stockholm 1972; Hjalmar Karlgren, *Skadeståndsrätt* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 1), 5 uppl., Stockholm 1972; Ulf Nordenson, Bertil Bengtsson & Erland Strömbäck, *Skadestånd. Kommentarer till den nya skadeståndslagen. Huvuddragen av skadeståndsrätten. Skadeståndet i framtiden*, Stockholm 1972.]
352. 'Sånt händer inte här', *SvD* 19.1.1973. [Rec. av Lennart Hane, *Smygande diktatur. En studie i 1970-talets svenska reformpolitik*, Uppsala 1972.]
353. 'Skarpsinnig rättssociologi', *SvD* 28.1.1973. [Anm. av Vilhelm Aubert, *Rättssociologi*, svensk övers. av Margareta Edgardh, Stockholm 1972, m.fl. juridiska arbeten.]
354. 'Det juridiska året 1973', *SvD* 27.4.1973. [Om juridisk bokutgivning.]
355. 'Personlighetsskydd och polisproblem', *SvD* 9.11.1973. [Fackboksextra: anm. av bl.a. Erik Sjöholm, *När och hur får polisen ingripa? Polisrättens allmänna grunder*, Stockholm 1973; Gunnar Bramstäng, *Uppsatser i socialförvaltningsrätt*, 3 uppl., Lund 1973; Åke Lögdberg, *Personlighetsrätt. Med särskilt beaktande av dess funktioner och dess begränsning för vissa personkategorier* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 66), Stockholm 1972; Jan Freese, *Individ, samhälle, integritet*, Stockholm 1973; Torgny Hästad, *Tjänster utan uppdrag. Ersättning och behörighet vid s.k. negotiorum gestio*, Stockholm 1973; Åke Saldeen, *Skadestånd vid äktenskapskillnad. En rättssociologisk och jurimetrisk studie*, Stockholm 1973.]

356. 'Ett magnum opus', *SvD* 12.12.1973. [Rec. av Holger Wiklund, *God advokatsed* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 67), Stockholm 1973.]
357. "'Rätten till glömska" i dataåldern', *SvD* 31.1.1973. [Under strecket: om *Kreditupplysning och integritet. Betänkande*, avgivet av Kreditupplysningsutredningen (SOU 1972:79), Stockholm 1972.]
358. 'Ett ord och dess grannar', *SvD* 11.2.1973. [Under strecket: rec. av "*Romantic" and its cognates. The European history of a word*, ed. Hans Eichner, Manchester 1972; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
359. 'Kan försoning reglementeras?', *SvD* 29.3.1973. [Under strecket: rec. av Anne-Marie och Lars Thunberg, *Makten att vara människa. Om brott, straff, våld och mänskligt värde*, Stockholm 1972.]
360. "'Stort öppet kungligt elände ...'", *SvD* 17.5.1973. [Under strecket: om grundlagsförslaget, propositionen 1973:90; även i *Motskäl*, nr 634 med titeln 'Grande misère ouverte royale (1973)'.]
361. 'Blaise Pascal – en levande utmaning', *SvD* 22.6.1973. [Under strecket: om B.P., född 1623; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586 med titeln 'Pascal'.]
362. 'Regeringsfrågan från rättslig synpunkt', *SvD* 5.10.1973. [Under strecket: om vad en regering bör göra vid valnederlag.]
363. 'Lord Chesterfield – "djävulens ambassadör"', *SvD* 8.11.1973. [Under strecket: om Lord Chesterfields brev till sin illegitime son Philip Stanhope.]
364. 'Maurice Barrès – f.d. trollkarl', *SvD* 22.12.1973. [Under strecket: om M.B., död 1923; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]
365. 'Intervju med Stig Strömholm', *Tidsspegel* 1, 1973, 2–5.

1974

366. *Lagtolkning. Huvudproblem och funktioner*, 2 oförändr. uppl., Kungälv 1974, 40 s.
367. [Bidrag i] *Domstolarnas roll i samhället. Seminarium anordnat av Rättsfonden 27–28 oktober 1972 i Skokloster* (Rättsfondens skriftserie, 1), Stockholm 1974, 95–98, 116f., 119f., 134f., 142–145.
368. 'Den juridiska argumentationens relevanskriterier', *SvJT* 59, 1974, 641–668. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633; engelsk översättning nr 408.]
369. 'Det juridiska systembegreppets uppkomst och utveckling', *TfR* 87, 1974, 225–244. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633.]
370. 'Le refus par l'auteur de livrer une œuvre de l'esprit cédée avant son achèvement. Étude sur le "droit de divulgation" de la loi du 11 mars 1957', i *Hommage à Henri Desbois. Études de propriété intellectuelle*, Paris 1974, 73–88. [Även i *Copyright and jurisprudence*, nr 811.]
371. 'Le rôle du droit dans la société suédoise contemporaine', *Archives de philosophie du droit* 19, 1974, 357–371. [Även i *Copyright and jurisprudence*, nr 811.]

372. 'Vad är sakens natur?', *Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland* 110, 1974, 221–233. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633.]
373. [Rec. av] Winfried Schulz, *Zum Schutz des geistigen Eigentums im System des kanonischen Rechts. Eine rechtsvergleichende Untersuchung zum Problemkreis des Urheberrechts und seiner Aufgabe und Bedeutung im kanonischen Recht*, München 1973, *GRUR* 1974, 193f.
374. [Rec. av] *Die juristische Argumentation. Vorträge des Weltkongresses für Rechts- und Sozialphilosophie, Brüssel, 29.VIII.–3.IX.1971* (ARSP, Beiheft, N.F., 7), Wiesbaden 1972, *Rechtstheorie. Zeitschrift für Logik, Methodenlehre, Kybernetik und Soziologie des Rechts* 5, 1974, 111–113.
375. [Anm. av] Jacqueline de Romilly, *La loi dans la pensée grecque des origines à Aristote*, Paris 1971, *SvJT* 59, 1974, 597.
376. [Anm. av] Jean Carbonnier, *Sociologie juridique*, Paris 1972, *SvJT* 59, 1974, 709.
377. [Rec. av] Hans Albrecht Schwarz-Liebermann von Wahlendorf, *Réflexions sur la nature des choses et la logique du droit. Contribution à l'ontologie et à l'épistémologie juridiques*, Paris & La Haye 1973, *TfR* 87, 1974, 666–668.
378. 'Data och integritet', *Ergo* 2, 1974, 5.
379. 'Människan i dataåldern', *Industritjänstemannen* 54:7–8, 1974, 18f.
380. 'Ruotsi 1973: lämmintä vai kylmä?' [Sverige 1973: varmt eller kallt?], *Kanava* 1974:5, 263–267. [Se även nr 427 och 634.]
381. 'Tre gånger allvar. Till definitionen av ett begrepp', *Credo* 55, 1974, 206–210. [Även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586 med titeln "Till definitionen av begreppet "allvar""]
382. 'Troll, människor och heliga kor', *Nya perspektiv* 4, 1974, 8–10.
383. 'U 68:s visioner', *Svensk Tidskrift* 61, 1974, 184–191.
384. 'Grundlagen ännu en gång', *UNT* 14.1.1974.
385. 'Tror man att vi är enfaldiga?', *SvD* 23.1.1974. [Om grundlagsfrågan.]
386. 'Bengt Lassen in memoriam', *SvD* 5.2.1974.
387. 'Vad är "samhället"?', *UNT* 18.7.1974. [Även i *Motskäl*, nr 634.]
388. 'U-68 och juristutbildningen', *UNT* 13.9.1974.
389. 'Kätteri och hyckleri', *SvD* 20.11.1974. [Om en artikel av Sture Eriksson.]
390. 'Ett tidningsklipp kan säga så mycket', *SvD* 9.12.1974. [Fortsättning på 389 med polemik mot statsrådet Bertil Zachrisson.]
391. 'Tumla med sakrätt', *SvD* 27.1.1974. [Rec. av Henrik Hessler, *Allmän sakrätt. Om det förmögenhetsrättsliga tredjemansskyddets principer* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 69), Stockholm 1973, och Carl W.U. Kuylenstierna, *Om skatter*, Stockholm 1973.]
392. 'Det vältalade ordet', *SvD* 21.2.1974. [Anm. av *Tre politiska tal* [Demosthenes och Cicero], översättning samt inledning och kommentar av Bertil Cavallin, Stockholm 1973.]
393. 'Juridik mellan himmel och jord', *SvD* 5.4.1974. [Fackboksextra, anm. av flera juridiska arbeten.]

394. 'Nytt om rätt', *SvD* 8.11.1974. [Anm. av juridiska arbeten, bl.a. Alexander Peczenik, *Juridikens metodproblem. Rättskällelära och lagtolkning*, Stockholm 1974.]
395. 'Hedningen – och de lärda i Chartres', *SvD* 29.1.1974. [Under strecket: om Winthrop Wetherbee, *Platonism and poetry in the twelfth century. The literary influence of the school of Chartres*, Princeton 1972; även i *Miniaturporträtt 1*, nr 586.]
396. 'Anatole France – så svår att placera', *SvD* 22.3.1974. [Under strecket: om A.F., död 1924; även i *Miniaturporträtt 1*, nr 586 med titeln 'En svårplacerad'.]
397. 'Är den eviga staden evig?', *SvD* 7.6.1974. [Under strecket: rec. av Romarriket – decennierna före upplösningen. *Romidén genom tiderna* (Svenska Humanistiska Förbundet, 84), Stockholm 1974; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
398. 'Landskapet och dess uttolkare', *SvD* 4.8.1974. [Under strecket: rec. av Hugh M. Richmond, *Renaissance landscapes. English lyrics in a European tradition*, The Hague 1973; även i *Miniaturporträtt 2*, nr 724.]
399. 'Kvinnomakt hos de gamla grekerna', *SvD* 20.9.1974. [Under strecket: rec. av Jack Lindsay, *Helen of Troy. Woman and goddess*, London 1974; även i *Miniaturporträtt 1*, nr 586.]
400. 'Dit Proust aldrig kom', *SvD* 16.10.1974. [Under strecket: rec. av Jean d'Ormesson, *Au plaisir de Dieu*, Paris 1974; även i *Miniaturporträtt 1*, nr 586.]
401. 'Ulan och europé', *SvD* 9.11.1974. [Under strecket: om Hugo von Hofmannsthal, född 1874; även i *Miniaturporträtt 2*, nr 724.]
402. 'Måste man kanonisera John Milton?', *SvD* 22.12.1974. [Under strecket: om J.M., död 1674.]

1975

403. *Dalen. Roman* Stockholm: Norstedts 1975, 259 s.
404. *Lagtolkning. Huvudproblem och funktioner*, 3 oförändr. uppl., Kungälv 1975, 40 s.
405. *Le "réalisme scandinave" dans la philosophie du droit* (Bibliothèque de philosophie du droit, 19), Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence 1975, iv, 107 s. [Tillsammans med Hans-Heinrich Vogel.]
406. *Svensk rättskunskap. En problemorienterad översikt*, Lund: Liber läromedel/Gleerups 1975, 148 s.
407. 'Analys och prognos. Två typer av rättsligt beslutsfattande', i *Filosofi och rättsvetenskap*, red. Bertil Belfrage & Leif Stille, Lund 1975, 149–170. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633; tyskspråkig omarbetning nr 591.]
408. 'Criteria of relevance in legal reasoning', *Scandinavian studies in law* 19, 1975, 227–257. [Engelsk version av nr 368.]

409. 'Har juridiken en framtid?', *SvJT* 60, 1975, 593–604. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633.]
410. 'Hur svär man sig fri? Några anteckningar om droit de non-paternité', *NIR* 44, 1975, 350–370.
411. [Inlägg i] *Förhandlingarna vid Det tjugosjätte Nordiska juristmötet i Helsingfors den 24–26 augusti 1972*, Helsingfors 1975, 69–71, 245–247.
412. 'Lo sviluppo storico dell'idea di sistema', *Rivista internazionale di filosofia del diritto*, ser. 4, 52, 1975, 468–486.
413. 'Non è solo una questione di legge', *Go informazioni. Periodico di cultura, economia, tecnica* 1975:1, 3. [Om dataproblem.]
414. 'Notion et objectifs d'une revue de droit comparé', *Revue internationale de droit comparé* 27, 1975, 103–111.
415. 'Rättens vägar, I, II och III', *Värld och vetande* 24, 1975, 56–[66], 88–93, 99–106. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633.]
416. 'Upphovsmans ideella rätt – några huvudlinjer', *TfR* 88, 1975, 289–338.
417. 'Zum Begriff der "Natur der Sache". Gedanken eines skandinavischen Juristen', *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* 39, 1975, 702–714.
418. 'Är objektiv rättsskipning möjlig?', i *Med sikte på framtiden – en bok om rättsskipning, energi, demokrati, utbildning och dödshjälp* [Uppsala studentkår 1849–1974], red. Anders Fastborg, Uppsala 1975, 25–30.
419. [Rec. av] Preben Stuer Lauridsen, *Studier i retspolitisk argumentation* (Skrifter fra Det Retsvidenskabelige Institut ved Københavns Universitet, 17), København 1974, och Nils Kristian Sundby, *Om normer*, Oslo 1974, *SvJT* 60, 1975, 282–291.
420. [Rec. av] Niklas Luhmann, *Rechtssystem und Rechtsdogmatik*, Stuttgart 1974, *SvJT* 60, 1975, 295–297.
421. [Rec. av] Raymond Lindon, *La création prétorienne en matière de droits de personnalité et son incidence sur la notion de famille. La vie privée et l'image, le nom, la sépulture, les souvenirs de famille, les lettres missives, la défense de la considération, le droit moral de l'auteur*, Paris 1974, *SvJT* 60, 1975, 299f.
422. [Anm. av] Gerhard Struck, *Topische Jurisprudenz. Argument und Gemeinplatz in der juristischen Arbeit* (Studien und Texte zur Theorie und Methodologie des Rechts, 9), Frankfurt am Main 1971; Gerard Braunthal, *The West German legislative process. A case study of two transportation bills*, Ithaca, N.Y. 1972; Arthur Kauffmann, *Rechtsphilosophie im Wandel. Stationen eines Weges*, Frankfurt am Main 1972; Ulrich Seidel, *Datenbanken und Persönlichkeitsrecht. Unter besonderer Berücksichtigung der amerikanischen computer privacy*, Köln 1972; Wolfgang Friedmann, *The state and the rule of law in a mixed economy*, London 1971, *SvJT* 60, 1975, 302–304.
423. [Anm. av] Silvana Castignone, *La macchina del diritto. Il realismo giuridico in Svezia*, Milano 1974, *TfR* 88, 1975, 608.

424. ”Historiaton aikamme ...” [Vår historielösa tid], *Kanava* 1975:5, 264–270. [Se även nr 485 och i *Motskäl*, nr 634.]
425. ’Organisationerna i det svenska samhället’, *Svensk Tidskrift* 62, 1975, 224–234. [Även i *Motskäl*, nr 634.]
426. ’Rekviem för död arbetarhustru’, i *Rätt till familjeliv* (Rädda familjen, 3), Uppsala 1975, 33–40. [Omtryck av nr 343.]
427. ’Sverige 1974: varmt eller kallt?’, *Svensk Tidskrift* 62, 1975, 14–21. [Även i *Motskäl*, nr 634 med titeln ’Sverige 1973: varmt eller kallt’; se även nr 380.]
428. ’Timrå i deras hjärtan’, *SvD* 7.1.1975. [Artikel om SVUX-kommitténs betänkande, *Studiestöd åt vuxna* (SOU 1974:62), Stockholm 1974; även i *Motskäl*, nr 634.]
429. ’U 68 och korporativismen’, *UNT* 24.1.1975.
430. ’Det stora äventyret i livet’, *SvD* 16.2.1975. [Om Christian Strömholms dagbok; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586.]
431. ’Smygrepublikaniseringen’, *UNT* 20.3.1975.
432. ’En öppnare domarbana’, *SvD* 7.4.1975.
433. ’Domarutredningens förslag till domarbana’, *UNT* 2.5.1975.
434. ’Västtysk paragraf 32’, *DN* 9.9.1975. [Innerspaltsartikel.]
435. ’Normpyramiden och Portugal’, *UNT* 10.9.1975. [Även i *Motskäl*, nr 634.]
436. ’Kontrollera multinationalens miljoner’, *SvD* 28.10.1975. [Brännpunkt; även i *Motskäl*, nr 634.]
437. ’Kungen och friheten’, *Arbetaren* 43, 23–30.10.1975.
438. ’Dån i kratern’, *SvD* 18.5.1975. [Anm. av Silvana Castignone, *La macchina del diritto. Il realismo giuridico in Svezia*, Milano 1974; Enrico Pattaro, *Il realismo giuridico scandinavo*, 1. Axel Hägerström, Bologna 1974; Nils Kristian Sundby, *Om normer*, Oslo 1974; Preben Stuer Lauridsen, *Studier i retspolitisk argumentation* (Skrifter fra Det Retsvidenskabelige Institut ved Københavns Universitet, 17), København 1974.]
439. ’Rött om rätt’, *SvD* 10.6.1975. [Rec. av Göran Elwin, *Brottet och straffet. En första bok om straffrätt* (ROSA. Rätt och samhälle i Almaserien, 6), Stockholm 1975, och Göran Bodin & Staffan Rylander, *Yttrandefrihetens gränser. Om rätten till folklig opinionsbildning. En praktisk handledning*, Stockholm 1974, tr. 1975.]
440. ’Rätten – form eller innehåll?’, *UNT* 7.8.1975. [Rec. av Peter Stein & John Shand, *Legal values in Western society*, Edinburgh 1974.]
441. ’Grundlagar, skydd och trygghet’, *SvD* 14.8.1975. [Anm. av fem juridiska arbeten.]
442. ’Nytutkommen juridik’, *SvD* 22.11.1975. [Rec. av flera juridiska arbeten.]
443. ’En hatares minnen från jordens medelpunkt’, *SvD* 2.3.1975. [Under strecket: om Louis de Rouvroy de Saint-Simon, född 1675, och hans memoarer; även i *Miniatyrporträtt* 1, nr 586 med titeln ’En sanningssägare’.]
444. ’En trött debatt om komplexet U 68’, *SvD* 14.4.1975. [Under strecket: med anledning av regeringens proposition 1975:8.]

445. 'Den viktiga konsten att dö väl', *SvD* 2.4.1975. [Under strecket: rec. av Nancy Lee Beaty, *The craft of dying. A study in the literary tradition of the Ars moriendi in England* (Yale Studies in English, 175), New Haven & London 1970, och Peter von Moos, *Consolatio. Studien zur mittellateinischen Trostliteratur über den Tod und zum Problem der christlichen Trauer* (Münstersche Mittelalter-Schriften, 3:1-4), München 1971-1972.]
446. 'Ett stycke allmänbildning', *SvD* 15.5.1975. [Under strecket: rec. av Erik Anners, *Europas rättshistoria. Några huvuddrag* 1, Stockholm 1975.]
447. 'Den store Mann som aldrig blir folkkär', *SvD* 23.6.1975. [Under strecket: Thomas Mann 100 år.]
448. 'En blygsam inteckning gav essäens stamfader', *SvD* 10.8.1975. [Under strecket: om Charles Lamb, född 1775; även i *Miniaturporträtt* 2, nr 724.]
449. 'Upphovsrätten och makthavarna', *SvD* 26.8.1975. [Under strecket.]
450. 'Ur en hoppfull hanterings historia', *SvD* 14.9.1975. [Under strecket: rec. av James J. Murphy, *Rhetoric in the Middle Ages. A history of rhetorical theory from Saint Augustine to the Renaissance*, Berkeley 1974.]
451. 'Bildningsromanens hjälte är en däst katt', *SvD* 18.10.1975. [Under strecket: om Jerome Hamilton Buckley, *Season of youth. The Bildungsroman from Dickens to Golding*, Cambridge, Mass. 1974.]
452. 'De viktiga argumenten då lagen blir till', *SvD* 19.11.1975. [Under strecket: rec. av Jarl Hemberg, *Etik och lagstiftning. En studie av rättsfilosofisk teorbildning och konkret lagstiftningsarbete*, Stockholm 1975.]
453. 'Till en tätbevuxen trädgård', *SvD* 7.12.1975. [Under strecket: om Rainer Maria Rilke, född 1875, och Eudo C. Mason, *Rilke*, Edinburgh 1963; även i *Miniaturporträtt* 2, nr 724.]
454. 'En ton av ovanlig renhet', *SvD* 22.12.1975. [Under strecket: om Eduard Mörike, död 1875; även i *Miniaturporträtt* 2, nr 724.]

1976

455. *Allgemeine Rechtslehre. Eine Einführung*, mit einer Vorbemerkung von Franz Wieacker, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 1976, 222 s.
456. *Allmän rättslära. En första introduktion*, 3 uppl., Stockholm: Norstedts 1976, 96 s.
457. *Dalen. Roman*, Stockholm: Norstedts (Pan) 1976, 259 s. [Pocketutgåva.]
458. *Folk. Sex berättelser*, Stockholm: Norstedts 1976, 221 s.
459. *Svensk karriärlära. Allmänna delen*, Stockholm: Norstedts (Pan) 1976, 100 s.
460. 'Bättre rättskällor', *SvJT* 61, 1976, 368-370. [Replik på Ulf Bernitz artikel i *SvJT* 61, 1976, 81-109.]
461. 'Charakteristische Merkmale schwedischer Gesetzgebung', i *Studien zu einer Theorie der Gesetzgebung*, hrsg. von Jürgen Rüdiger, Berlin, Heidelberg & New York 1976, 50-78.

462. 'Computadores e direito', *Revista da Consultoria Geral do Estado* (Rio Grande do sul, Brasilien), 13, 1975, 113–130.
463. 'Den meidnerska utredningen: förutsättningar och konsekvenser', i *Vi kan ännu välja. Fakta om Meidnerplanen*, red. Carl-Johan Westholm, Stockholm 1976, 88–117.
464. 'Författarens historiebok: dödsfälla eller hjälpmedel?', i *Då och nu. Meddelanden från Institutionen för historia vid lärarhögskolan i Linköping*, häfte 3–4, 1976, 4–9.
465. 'Förslaget om s.k. löntagarfonder i rättslig belysning', *SvJT* 61, 1976, 452–468.
466. 'Inledning' och 'Allmän rättslära', i *Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet* (AUU, Uppsala University 500 years, 11), Uppsala 1976, 5–11, 189–201.
467. 'Introduction' and 'Jurisprudence', i *Faculty of Law at Uppsala University* (AUU, Uppsala University 500 years, 2), Uppsala 1976, 1–8, 201–214.
468. 'Lettres de Suède', *Le droit d'auteur* 89, 1976, 58–65.
469. 'Normer och mål – det normbundna beslutsfattandets särart', *SvJT* 61, 1976, 161–178. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633; tyskspråkig omarbetning nr 599.]
470. 'Nya rättskällor – men bättre?', *Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund* 42, 1976, 462–469.
471. 'Replik' [på genmälen med anledning av artikeln nr 465], *SvJT* 61, 1976, 656–660.
472. 'Undervisningsmetoder – läroböcker' samt debattinlägg, i *Rättskunskap i skolan. Faktameddelanden och fostran. Seminarium anordnat av Rättsfondens, Skokloster den 4–5 oktober 1974* (Rättsfondens skriftserie, 3), Stockholm 1976, 152–163, 64, 67, 121f., 143f., 145, 147, 175.
473. 'Upphovsrätten i kris?', *Vinduet* (Oslo) 30:2, 1976, 24–28.
474. [Rec. av] W. Weincke, *Ophavsret. Reglerne, baggrunden, fremtiden*, København 1976, *NIR* 45, 1976, 391f.
475. [Anm. av] Agne Henry Olsson, *Copyright. Svensk och internationell upphovsrätt*, Stockholm 1975, *NIR* 45, 1976, 392.
476. [Rec. av] Nils Jareborg, *Värderingar*, Stockholm 1975, *SvJT* 61, 1976, 295–297.
477. [Rec. av] Jarl Hemberg, *Etik och lagstiftning. En studie av rättsfilosofisk teoriebildning och konkret lagstiftningsarbete*, Stockholm 1975, *SvJT* 61, 1976, 297f.
478. [Rec. av] Michel Villey, *Philosophie du droit*, Paris 1975, *SvJT* 61, 1976, 725f.
479. [Anm. av] *Aspects nouveaux de la pensée juridique. Recueil d'études en hommage à Marc Ancel*, 1–2, éd. Maurice Rolland, Paris 1975, *TfR* 89, 1976, 292f.
480. 'Afton i augusti', i *1995 är nära. Idéer och ser på svenska framtider* (Idé på sikt), Stockholm 1976, 11–16.
481. 'Fienden framför murarna – eller innanför?', *Vårt försvar* 1976:2, 76–80.

482. 'Folkrörelserna och makten', *Svensk Tidskrift* 63, 1976, 262–270. [Även i *Motskäl*, nr 634.]
483. 'Sanningen om ett politiskt beslut', *Iustus* 3, 1976, 3–5.
484. 'Två gamla pegaser', *Pegasen utg. av Artis amici* 1, 1975–76, [11–12]. [Litterära föreningen vid Uppsala högre allmänna läroverk (Katedralskolan).]
485. "'Vår historielösa tid ...'", *Svensk Tidskrift* 63, 1976, 12–19. [Även i *Motskäl*, nr 634, och på finska nr 424.]
486. 'Äntligen framme', *Tidskriften Heimdal* 1976:3, [5f.]
487. 'Romanen inte en entydig åsiktsyttring', *DN* 12.1.1976. [Artikel om *Dalen* i polemik mot Karl Erik Lagerlöf.]
488. 'De medborgerliga fri- och rättigheterna', *UNT* 13.1.1976.
489. 'Avdramatisera lagprövningsdebatten', *Expressen* januari 1976.
490. 'Vad har vi paragrafer till?', *UNT* 11.3.1976. [Om *Medborgerliga fri- och rättigheter. Regeringsformen. Betänkande*, avgivet av 1973 års fri- och rättighetsutredning (SOU 1975:75), Stockholm 1975; även i *Motskäl*, nr 634.]
491. 'Rätten till vårt eget upphov', *SvD* 25.3.1976.
492. 'Fri forskning – eller styrd?', *SvD* 7.4.1976. [Om förslag till högskolelag.]
493. 'Enkel matematik', *Kvällsposten* 9.4.1976. [Om Olof Palme och LO m.m.]
494. 'Bodströms paradox', *UNT* 22.4.1976. [Även i *Motskäl*, nr 634 med titeln 'Kanske en diktare'.]
495. 'Kompromiss trots valår', *SvD* 10.5.1976. [Om regeringens proposition om reglering av de medborgerliga fri- och rättigheterna.]
496. 'Rättssamhälle och demokrati I och II', *UNT* 4.6 och 9.6.1976. [Även i *Motskäl*, nr 634 med titeln 'Är rättssamhället på glid?' och i *Tankar om "det goda samhället"*, nr 641 med titeln 'Har rättssamhället en framtid?'.]
497. 'Meidner och lagarna', *DN* 6.7.1976. [Hörnartikel; även i *Motskäl*, nr 634.]
498. 'En drömspelsdiktare på modet', *SvD* 21.7.1976. [Om Maurice Maeterlinck; även i *Miniaturporträtt* 2, nr 724.]
499. 'Fonder och grundlagar', *DN* 22.9.1976.
500. 'Preferenser och konsekvenser. Ett demokratiskt dilemma', *UNT* 28.9.1976. [Även i *Motskäl*, nr 634.]
501. 'Liberation Day', *Spectator* 2.10.1976, 9f.
502. 'Våra rättigheter', *SvD* 9.3.1976. [Anm. av bl.a. Hans Danelius, *Mänskliga rättigheter*, Stockholm 1975.]
503. 'Juridik av skiftande slag', *SvD* 4.12.1976. [Bokbilaga: anm. av flera juridiska arbeten.]
504. 'En poet för långa eftermiddagar', *SvD* 15.2.1976. [Under strecket: om Stéphane Mallarmé, *L'après-midi d'un faune. Eclogue*, utg. 1876; även i *Miniaturporträtt* 2, nr 724.]
505. 'Den omöjliga hjälterollen', *SvD* 6.3.1976. [Under strecket: rec. av Walter L. Reed, *Meditations on the hero. A study of the Romantic hero in nineteenth-century fiction*, New Haven & London 1974; även i *Miniaturporträtt* 2, nr 724.]

506. 'Det tillkommande prästadömet', *SvD* 18.4.1976. [Under strecket: rec. av Helmut Schelsky, *Die Arbeit tun die anderen. Klassenkampf und Priesterherrschaft der Intellektuellen*, 2. erw. Aufl., Opladen 1975; även i *Motskäl*, nr 634.]
507. 'Förfallets stormklockor, förr och nu', *SvD* 3.6.1976. [Under strecket: rec. av Henry Bergasse, *Le tocsin de la décadence. Leçons de la décadence romaine pour les hommes d'aujourd'hui*, Paris 1975; även i *Motskäl*, nr 634.]
508. 'En kompetent herrgårdsfrus anrättningar', *SvD* 4.7.1976. [Under strecket: om George Sand, död 1876; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
509. 'Från demokratins begravning?', *SvD* 17.7.1976. [Under strecket: rec. av Robert Moss, *The collapse of democracy*, London 1975; även i *Motskäl*, nr 634.]
510. 'Rapporter från den stora tryggheten', *SvD* 19.9.1976. [Under strecket: om Mme de Sévigné, född 1626.]
511. 'Konsten att snärja en kvinna per brev', *SvD* 29.11.1976. [Under strecket: rec. av Ernstpeter Ruhe, *De amasio ad amasiam. Zur Gattungsgeschichte des mittelalterlichen Liebesbriefes* (Beiträge zur romanischen Philologie des Mittelalters, 10), München 1975.]
512. 'Tysk, tyskare, svensk – en docent på resa', *SvD* 24.12.1976. [Under strecket: rec. av Ernst Moritz Arndt, *Reise durch Schweden im Jahre 1804*, neu hrsg. und eingel. von Heinz von Arndt, mit einem Vorwort von Uno Willers, Tübingen 1976; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724 och i tysk översättning nr 611.]
513. 'Vi och våra roller' [krönika], *Veckojournalen* 7, 1976, 2.
514. 'Det duger åt folket' [krönika], *Veckojournalen* 9, 1976, 2.
515. 'Inbrott i kvarteret – vem bryr sig om det?' [krönika], *Veckojournalen* 13, 1976, 2.
516. 'Brödet och viljan' [krönika], *Veckojournalen* 17, 1976, 2.
517. 'Sol och regn i fallet Bergman' [krönika], *Veckojournalen* 21, 1976, 2.
518. 'Ordens makt och vår vanmakt' [krönika], *Veckojournalen* 23, 1976, 2.
519. 'Försommarens varjehanda' [krönika], *Veckojournalen* 28, 1976, 2.
520. 'Våldsmonopolet – det obetingat nödvändiga' [krönika], *Veckojournalen* 32, 1976, 2.
521. 'Somarmänniskan' [krönika], *Veckojournalen* 35, 1976, 2.
522. 'Skenet och verkligheten' [krönika], *Veckojournalen* 38, 1976, 2.
523. 'Ett slags gemenskap' [krönika], *Veckojournalen* 41, 1976, 2.
524. 'Mellan Rhens slätter och Upplands enbackar' [krönika], *Veckojournalen* 44, 1976, 2.
525. 'Vad man ändå vill hoppas ...' [krönika], *Veckojournalen* 48, 1976, 2.
526. 'Vad gör vi med de duktiga?' [krönika], *Veckojournalen* 50, 1976, 2.

1977

527. *Fälten. Roman*, Stockholm: Norstedts 1977, 328 s.
528. 'Aristoteles och rättvisan', i *Rättshistoriska studier tillägnade Gösta Hasselberg vid hans avgång från ämbetet den 30 juni 1976* (Skrifter utg. av Institutet för rättshistorisk forskning, ser. 2. Rättshistoriska studier, 5), red. Kjell Å. Modéer, Stockholm 1977, 360–372. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633.]
529. 'En ny juristutbildning vid ett nytt universitet', *SvJT* 62, 1977, 497–513.
530. 'Hälsningsanförande' och 'Lagstiftningen förr och nu', i *Rättsutvecklingen och de juridiska yrkesrollerna. Föredrag och diskussioner vid Juridiska fakultetens vid Uppsala universitet symposium 2–4 februari 1977* (AUU, Symposia Universitatis Upsaliensis Annum Quingentesimum Celebrantis, 5), red. Anders Agell, Uppsala 1977, 7–9, 10–16.
531. 'Juridik – samhällsteknologi eller människokonst?', i *Människan i tekniksamhället. Föredrag och diskussioner vid Vitterhetsakademiens konferens 25–27 januari 1977* (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Konferenser, 1), red. Manfred Ribbing, Stockholm 1977, 104–111. [Även i *Idéer och tillämpningar*, 1979, nr 633.]
532. 'Juridisk analys och samhällelig mottagningsberedskap. Ett upphovsrättsligt exempel', i *Vetenskapsmannen i samhället. Symposier vid Kungl. Vetenskapssamhället i Uppsala 1976–1977* (Acta Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala handlingar, 19), Uppsala 1977, 51–65.
533. 'Juridiska fakulteten i Uppsala 500 år', *SvJT* 62, 1977, 233–235.
534. 'Juristerna och tolkningsläran', *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1977, 141–161. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633; engelskspråkig bearbetning nr 596.]
535. 'La Faculté de droit d'Uppsala a cinq cents ans', *Revue internationale de droit comparé* 29, 1977, 122.
536. 'Le droit au respect de la vie privée et ses limitations', i *Rapports généraux au IXe Congrès international de droit comparé, Téhéran 27 septembre – 4 octobre 1974*, Bruxelles 1977, 697–748.
537. 'Stig Jägerskiöld – polyhistor i specialiseringens tid' och 'Rättigheter mot det allmänna. Några anteckningar till ett skede i den moderna rättsstatsideologins tidiga utveckling', *Förvaltningsrättslig Tidskrift* 40:2–4, 1977, 67–69, 196–204. [Studier tillägnade Stig Jägerskiöld av Juridiska fakulteten i samarbete med Förvaltningsrättslig Tidskrift.]
538. [Anm. av] Ernst Windisch, *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht im zwischenstaatlichen Bereich* (Recht der internationalen Verwaltung und Wirtschaft, 3), Berlin 1969, *NIR* 46, 1977, 106.
539. [Anm. av] *Juridisk grundbog*, huvudred. William Edler von Eyben, 3., ändr. og omarb. udg., København 1975, *SvJT* 62, 1977, 474.

540. [Anm. av] Karlheinz Rode, *Geschichte der europäischen Rechtsphilosophie*, Düsseldorf 1974, *SvJT* 62, 1977, 541.
541. [Rec. av] Torstein Eckhoff & Nils Kristian Sundby, *Rettsystemer. Systemteoretisk innføring i rettsfilosofin*, Oslo 1976, *TfR* 90, 1977, 362–367.
542. [Anm. av] Günter Parsenow, *Fachwörterbuch für Recht und Wirtschaft. Schwedisch/Deutsch – Deutsch/Swedisch*, Köln 1975, *UFITA* 80, 1977, 384.
543. 'En ny juristutbildning', *Svensk Tidskrift* 64, 1977, 168–175.
544. 'Från kritik till konstruktion', *Tidskriften Heimdal*, 1977:8, 32–34.
545. 'I kraft av tjugu års hävd', i *Festskrift till nationens 150-årsjubileum den 7 maj 1977* (Norlandica. Norrlands nations skriftserie, 7), Uppsala 1977, 180–187.
546. 'Juridiska fakulteten och universitetsjubileet', *Iustus. Organ för Juridiska Föreningen i Uppsala* 1, 1977, 4f.
547. 'Onko oikeusyhdistykseen vaaka- ja laudalla?' [Är rättssamhället i fara?], *Kanava* 1977:2, 76–83. [Finsk övers. av nr 496.]
548. 'Ruotsalainen 70-luvun politiikka' [Svensk politik på 70-talet], *Kanava* 1977:6, 325–329. [Även i *Motskäl*, nr 634 med titeln 'Svensk 70-talspolitik: tendenser och möjligheter'.]
549. 'Medbestämmandelagen och lagtolkningsläran', *UNT* februari 1977.
550. 'Rapport från en byggnadsplats', *UNT* 25.3.1977. [Om universitetsreformen.]
551. 'Högskolan som balansakt', *SvD* 30.3.1977. [Om fackliga representanter i linjenämnderna vid universitetet.]
552. 'En lycklig ö i tiden och rummet', *UNT* 15.6.1977. [Tal vid Katedralskolans i Uppsala årsavslutning 10.6.1977.]
553. 'Där det var mycket grönt', *SvD* 27.7.1977. [Om Jean d'Ormesson, *Au plaisir de Dieu* som reselektyr i Frankrike.]
554. 'Alma Mater personligen', *UNT* 20.9.1977. [Själva jubileumsdagen.]
555. 'En folkefiende', *SvD* 9.1.1977. [Anm. av Alexander Solsjenitzyn, *Kapitalisternas förräderi. Tre amerikanska tal*, övers. av Gustaf Adolf Danell, Uppsala 1976.]
556. [Rec. av] Lennart Hane, *Högerspöket. En analys över den nya socialdemokratins socialisering och utplåning av Sveriges civilisation*, Uppsala 1976, *SvD* 24.7.1977.
557. 'Mångfald med pedagogiken i centrum', *UNT* 1.12.1977. [Rec. av *Individualism och samhörighet. En vänbok till Wilhelm Sjöstrand*, red. Thor Nordin & Björn Sjövall, Lund 1977.]
558. 'Domedagen och lyckohjulet', *SvD* 6.3.1977. [Under strecket: om Frederick P. Pickering, *Augustinus oder Boëthius? Geschichtsschreibung und epische Dichtung im Mittelalter – und in der Neuzeit* (Philologische Studien und Quellen, 39), 1. *Einführender Teil*, Berlin 1967; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
559. 'Svensk rätt mellan öst och väst', *SvD* 23.3.1977. [Under strecket: rec. av Ulf Holmbäck, *Arbitration in Sweden*, publ. by the Stockholm Chamber of Commerce, Stockholm 1977.]

560. 'Ett europeiskt Costa Negra', *SvD* 4.4.1977. [Under strecket: rec. av David Howarth, *The Greek adventure. Lord Byron and other eccentrics in the war of independence*, London 1976.]
561. 'Svår väg sakkunnigt beskriven', *SvD* 22.5.1977. [Under strecket: om Guillaume de Lorris, Jean de Meung och *Le Roman de la Rose*.]
562. 'Vad de egentligen skrev om', *SvD* 12.6.1977. [Under strecket: rec. av Richard Terdiman, *The dialectics of isolation. Self and society in the French novel from the realists to Proust* (Yale Romanic studies, ser. 2, 25), New Haven & London 1976.]
563. 'Herman Hesse – mellan vila och uppbrott', *SvD* 2.7.1977. [Under strecket: om H.H. 100 år.]
564. 'En verkligt obehaglig författare', *SvD* 25.9.1977. [Under strecket: om Heinrich von Kleist, 200 år; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
565. 'Lyrikens väg från en begriplig värld', *SvD* 23.10.1977. [Under strecket: rec. av Erland Anderson, *Harmonious madness. A study of musical metaphors in the poetry of Coleridge, Shelley and Keats* (Romantic reassessment, 12), Salzburg 1975; även i *Miniatyrporträtt* 2, nr 724.]
566. 'En berättelse om resignation', *SvD* 8.12.1977. [Under strecket: rec. av Guido Fassò, *Storia della filosofia del diritto*, 1–3., Bologna 1968–1974; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
567. 'Äreminne över död prelat', *SvD* 24.12.1977. [Under strecket: om Jacques, Bénigne Bossuet, född 1627.]
568. 'Till julens försvar' [krönika], *Veckojournalen* 3, 1977, 2.
569. 'De tunga skutorna' [krönika], *Veckojournalen* 7, 1977, 2.
570. 'Nya friska grepp i byråkratin' [krönika], *Veckojournalen* 10, 1977, 2.
571. 'Vem isolerar vem från vad?' [krönika], *Veckojournalen* 16, 1977, 2.
572. 'Vardag i U-land' [krönika], *Veckojournalen* 20, 1977, 2.
573. 'Mellan nationaldagarna' [krönika], *Veckojournalen* 24, 1977, 2.
574. 'Att gå över stag' [krönika], *Veckojournalen* 28, 1977, 2.
575. 'Magin hos ett namn' [krönika], *Veckojournalen* 33, 1977, 2.
576. 'Sörgården, jobben och Mallorcaresan' [krönika], *Veckojournalen* 37, 1977, 2.
577. 'Har det allmänna överlevat?' [krönika], *Veckojournalen* 41, 1977, 2.
578. 'Var finns rebellhögkvarteret?' [krönika], *Veckojournalen* 43, 1977, 2.
579. 'En plugghäst på gymnasiet', *SvD* 6.2.1977. [Intervju gjord av Åsa Wall.]

1978

580. *Allmän rättslära. En första introduktion*, 3 uppl., 2 tryckningen, Stockholm: Norstedts 1978, 96 s.
581. *Allmän rättslära*. [Särtryck ur] *20 års samhällsforskning*, Uppsala: Iustus 1978, 24 s.
582. *Den hösten. Roman*, Stockholm: Norstedts 1978, 300 s.
583. *Fälten*, Stockholm: Norstedts (Pan) 1978 (pocketutg.), 375 s.

584. *Lagtolkning. Huvudproblem och funktioner*, 4 oförändr. uppl., Uppsala: Iustus 1978, 40 s.
585. *Les problèmes juridiques relatifs au crédit. Rapports nordiques présentés aux Quatrièmes journées juridiques franco-nordiques, Paris 11–16 oct. 1978*, éd. par S.S., Uppsala 1978.
586. *Miniatyrporträtt. Mest fransmän* [1], Stockholm: Norstedts 1978, 263 s.
587. *Planeringsideal och rättsideal. Ett problematiskt möte* (Nordiska institutet för samhällsplanering), 1978. [Föreläsning 6.11.1978.] 12 s. [Offset.]
588. 'Inledning' och 'Rättsvetenskaplig forskning', i *Universitet i utveckling. Uppsala universitet under Torgny T. Segerstedts rektorat 1955–1978* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, C. Organisation och historia, 37), red. S.S. i samarbete med Torgny Nevéus, Uppsala 1978, 1–4, 65–70.
589. 'Introduction' och 'Discours d'ouverture', i *Legal science today. Proceedings from the Uppsala 1977 International conference on legal science today. Five lectures on the present and future situation of legal science, held at the Uppsala faculty of law on Sept. 27 and 28, 1977, in connection with the quincentenary of Uppsala university* (AUU, Symposia Universitatis Upsaliensis Annum Quingentesimum Celebrantis, 9), ed. S.S., Uppsala 1978, 7f., 11f.
590. 'Lagstiftning och rättstillämpning', i *Uppsalaskolan – och efteråt. Rättsfilosofiskt symposium, Uppsala 23–26 maj 1977. Föreläsningar och diskussionsinledningar*, utg. av S.S. på uppdrag av Juridiska fakulteten i Uppsala (AUU, Symposia Universitatis Upsaliensis Annum Quingentesimum Celebrantis, 6), Uppsala 1978, 199–209. [Även i *Idéer och tillämpningar*, nr 633.]
591. 'Analyse und Prognose. Zwei Typen der rechtlichen Entscheidungsbildung', i *Recht und Gesellschaft. Festschrift für Helmut Schelsky zum 65. Geburtstag*, Berlin 1978, 681–695. [Tyskspråkig omarbetning av nr 407.]
592. 'Gesetzgebung und Rechtsprechung. Die neuesten Tendenzen im schwedischen Rechtsleben', *Juristenzeitung* 33, 1978, 45–50.
593. 'Hur många rättsvetenskaper finns det?', *TfR* 91, 1978, 621–654. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
594. 'Integritetsskydd i massmedia', [referat till] *Forhandlingerne på Det otteogtyvende nordiske juristmøde i København den 23.–25. august 1978*, København, Bilag 7, 22 s.
595. 'Lagstiftningsstudier – ett europeiskt initiativ', *Humanistisk forskning* 1978:2, 1–3.
596. 'Legal hermeneutics – notes on the early modern development', *Scandinavian studies in law* 22, 1978, 213–241. [Svensk version, se nr 534.]
597. 'Liljorna i Bologna. När rätten blev vetenskap', i *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1978, 169–182. [Även i *SwJT* 63, 1978, 419–434 och i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
598. 'Nils Herlitz' [minnesord], *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1978, 54–56.

599. 'Normen und Ziele. Besonderheiten der normgebundenen Entscheidungsfindung', i *Gesetzgebungstheorie, juristische Logik, Zivil- und Prozessrecht. Gedächtnisschrift für Jürgen Rödig*, hrsg. von Ulrich Klug, Berlin, Heidelberg & New York 1978, 19–33. [Tyskspråkig omarbetning av nr 469.]
600. [Rec. av] Eugen Ulmer, *Gutachten zum Urhebervertragsrecht, insbesondere zum Recht der Sendeverträge*, Bonn 1977, och Otto-Friedrich von Gamm, Robert Dittrich & Eugen Ulmer, *Neuordnung des Urhebervertragsrechts? Vortragsveranstaltung vom 21. und 22. Mai 1976*, München 1977, *NIR* 47, 1978, 95–97.
601. [Anm. av] Peter Stein, *Regulae iuris. From juristic rules to legal maxims*, Edinburgh 1966, *SvJT* 63, 1978, 200.
602. [Anm. av] William Twining & David Miers, *How to do things with rules. A primer of interpretation*, London 1978, *SvJT* 63, 1978, 281.
603. [Anm. av] Frederick K. Beutel, *Die experimentelle Rechtswissenschaft. Möglichkeiten eines neuen Zweiges der Sozialwissenschaft*, Berlin 1971; Harro Höger, *Die Bedeutung von Zweckbestimmungen in der Gesetzgebung der Bundesrepublik Deutschland* (Schriften zur Rechtstheorie, 53), Berlin 1976; Michel Villey, *Critique de la pensée juridique moderne*, Paris 1976; Martin Kriele, *Theorie der Rechtsgewinnung. Entwickelt am Problem der Verfassungsinterpretation*, 2. Aufl., Berlin 1976; Guido Fassò, *Histoire de la philosophie du droit, XIXe et XXe siècles* (Bibliothèque de philosophie du droit, 20), Paris 1976; Henri Desbois, André Françon & André Kerever, *Les conventions internationales du droit d'auteur et des droits voisins*, Paris 1976; *Revue internationale de droit comparé* 28:4, 1976; Ralph Beddard, *Human rights and Europe. A study of the machinery of human rights protection of the Council of Europe*, London 1973; Leo Reisinger, *Die automatisierte Messung juristischer Begriffe. Eine Untersuchung*, Berlin 1973; Wolfgang Däubler, Ulrike Sieling-Wendeling & Horst Welkoborsky, *Eigentum und Recht. Die Entwicklung des Eigentumsbegriffs im Kapitalismus*, Darmstadt 1976; Helmut Rittstiegl, *Eigentum als Verfassungsproblem. Zu Geschichte und Gegenwart des bürgerlichen Verfassungsstaates*, 2. Aufl., Darmstadt 1976; Françoise Gallouédec-Genuys & Herbert Maisl, *Le secret des fichiers*, Paris 1976, *SvJT* 63, 1978, 603–608.
604. [Anm. av] *Revue internationale de droit comparé* 30:1, 1978, och Reinhold Zippelius, *Das Wesen des Rechts. Eine Einführung in der Rechtsphilosophie*, 4. Aufl., München 1978, *SvJT* 63, 1978, 703f.
605. 'En tvärvetenskaplig avhandling', *Svensk Kyrkotidning* 74:23, 1978, 349–352. [Rec. av Göran Lantz, *Eigentumsrecht – ein Recht oder ein Unrecht? Eine kritische Beurteilung der ethischen Argumente für das Privateigentum bei Aristoteles, Thomas von Aquino, Grotius, Locke, Hegel, Marx und in den modernen katholischen Sozialenzykliken* (Uppsala Studies in Social Ethics, 4), Uppsala 1977.]

606. [Rec. av] *Data og personvern*, red. Ragnar Dag Blekeli & Knut S. Selmer, Oslo 1977, *TfR* 91, 1978, 446f.
607. [Rec. av] Preben Stuer Lauridsen, *Retslæren*, København 1977, *Ugeskrift for retsvæsen*, 112, 1978, afd. B, 116–120.
608. 'Att sätta betyg åt magistern', *Tiden* 70, 1978, 552–559. [Om socialdemokratin; även i *Varning: återvändsgränd*, nr 772.]
609. 'Behovet av forskningspolitik I och II', *Svensk Tidskrift* 65, 1978, 362–369, 419–426. [Även i *Motströms och medströms*, nr 907.]
610. 'Den främste turisten på Akropolis', *Hellenika* (tidskr. utg. av Föreningen Svenska Atheninstitutets vänner), 3, 1978, 8f.
611. 'Deutsch, noch deutscher, schwedisch – ein Hochschullehrer auf Reisen', *Pommern. Zeitschrift für Kultur und Geschichte* 16:1, 1978, 6f. [Övers. av nr 512.]
612. 'Sju små hem', *Svensk Tidskrift* 65, 1978, 235–240. [Även i *Motskäl*, nr 634.]
613. 'Återkommande utbildning och högskolans vardagsarbete', i *Högskola för återkommande utbildning. En debattskrift från UHÄ:s grupp för återkommande utbildning* (UHÄ-rapport 1978:20), Stockholm 1978, 63–75.
614. 'Fågelfri för pressens skull?', *SvD* 11.1.1978. [Artikel om integritetsskyddet i massmedia; även i *Motströms och medströms*, nr 907 med titeln 'Integritet och massmedia']
615. 'Juristernas roll i samhällsdebatten', *Sydsvenska Dagbladet* 14.1.1978.
616. 'Betyg och högre utbildning', *UNT* 16.2.1978.
617. 'Einar Hörstadius in memoriam', *UNT* 20.6.1978 (även *SvD* 22.6.1978).
618. 'En filosof i provinsen', *SvD* 2.7.1978. [I sommarserien "De ööversatta", om Alain, Émile-Auguste Chartier; även i *Läst*, nr 950.]
619. 'Inget sägs om rättsskyddet', *SvD* 7.7.1978. [Artikel om löntagarfonder.]
620. 'En bok – och dess fortsättning?', *UNT* 19.6.1978. [Rec. av Berit Sandqvist-Örnberg, *Högskolan i lag och förordning*, Stockholm 1977.]
621. 'Att läsa lagen', *SvD* 20.6.1978. [Anm. av Gustaf Lindencrona, *Arbetstagare och aktieägare i aktiebolagsstyrelser. Om införande av paritetsrepresentation* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 91), Stockholm 1978; Eric W. Essén, *Firmarätt*, Stockholm 1978; Folke Schmidt, *Löntagarrätt* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 90), Stockholm 1978; Nils Jareborg, *Brotten*, h. 2. *Förmögenhetsbrotten* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 92), Stockholm 1978; Per Olof Ekelöf, *Supplement till rättegång* 1–5 (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 79), 2 rev. uppl., Stockholm 1978; Erik Sjöholm, *När och hur får polisen ingripa? Polisrättens allmänna grunder*, 2 uppl., Stockholm 1978; Bertil Bengtsson, *Särskilda avtalstyper* 1 (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 59), 2 uppl., Stockholm 1976; Ulf Bernitz, *Standardavtalsrätt*, 3 omarb. uppl., Stockholm 1978.
622. 'Vad Karl själv sade', *SvD* 5.7.1978. [Rec. av Anders Fogelklou, *Den orättfärdiga rätten. En studie över Hegels rättfärdigande och marxismens kritik av den moderna rättsordningen*, Stockholm 1978.]

623. 'En utredning som angår oss alla', *SvD* 2.3.1978. [Under strecket: om *Fortsett högskoleutbildning. Betänkande*, avgivet av Forskarutbildningsutredningen (SOU 1977:63), Stockholm 1977.]
624. 'Ett träd med många grenar', *SvD* 11.3.1978. [Under strecket: rec. av Jacqueline Duchemin, *Prométhée. Histoire du mythe, de ses origines orientales à ses incarnations modernes*, Paris 1974; även i *Miniaturporträtt* 2, nr 724.]
625. 'Jean-Jacques Rousseau – vagabond i marmor', *SvD* 7.5.1978. [Under strecket: om J.J.R., död i juli 1778; även i *Läst*, nr 950.]
626. 'Europa bortom konsumentsamhället', *SvD* 28.6.1978. [Under strecket: rec. av *Europe 2000*, ed. Peter Hall, London 1977.]
627. 'En tunn bok med digra verkningar', *SvD* 14.7.1978. [Under strecket: rec. av Cesare Beccaria, *Dei delitti e delle pene. Om brott och straff*, övers. från italienska och noter av Paul Enoksson, Stockholm 1977; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
628. 'En kvinnoroman om plikt och lidelse', *SvD* 31.7.1978. [Under strecket: om romanen *La Princesse de Clèves*, 300 år; även i *Läst*, nr 950 med titeln 'Det spröda allvaret'.]
629. 'De Socrate – ett klassiskt ämne', *SvD* 10.9.1978. [Under strecket: rec. av Lars O. Lundgren, *Sokratesbilden från Aristofanes till Nietzsche* (Stockholm studies in history of literature, 20), Stockholm 1978; även i *Läst*, nr 950.]
630. 'Rapport från tidigt ogrässnår', *SvD* 3.11.1978. [Under strecket: rec. av Arthur R. Heiserman, *The novel before the novel. Essays and discussions about the beginnings of prose fiction in the West*, Chicago 1977; även i *Läst*, nr 950.]
631. 'Plughästen som förförare', *SvD* 30.11.1978. [Under strecket: om Hippolyte Taine, född 1828; även i *Läst*, nr 950.]
632. 'Nya chefsrollen är att jämka ...', *SvD* 6.8.1978. [Intervju gjord av Ingmar Lindmarker.]

1979

633. *Idéer och tillämpningar. Studier i allmän rättslära* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 96), Stockholm: Norstedts 1979, 344 s. [Samling av tidigare publicerade uppsatser.]
634. *Motskäl. Essäer*, Stockholm: Norstedts 1979, 234 s.
635. *Till lagbokens hundra upplaga*, Stockholm: Norstedts 1979, 37 s.
636. 'Bakgrund och förutsättningar för Cesare Beccarias verk', *SvJT* 64, 1979, 657–662.
637. 'Den etthundra upplagan', *SvJT* 64, 1979, 236–238.
638. 'Fjärde fransk-nordiska juristdagarna', *SvJT* 64, 1979, 78.
639. 'Forskningsetiska problem inom rättsvetenskapen', *SvJT* 64, 1979, 199–206. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]

640. 'Fotokopien im Unterrichtswesen – ein schwedischer Gesetzesentwurf', *GRUR* 1979, 409f.
641. 'Har rättssamhället en framtid?', i *Tankar om "det goda samhället". En idéantologi*, red. Carl-Johan Ljungberg & Tyrgils Saxlund, u.o. [1979], 39–49. [Se nr 496.]
642. 'In memoriam Alf Ross', *TfR* 92, 1979, 505–507.
643. 'Romersk rätt och orientalistisk modell', i *Anti-intellektualismen i Sverige*, red. Torgny T. Segerstedt, Stockholm: Ratio 1979, 39–41.
644. 'Rättssäkerheten och den offentliga sektorn', i *Skapande eller bevakande Sverige. Inför SAF-kongressen 1980. Expertrapporter*, 2, Stockholm 1979, 132–150.
645. [Anm. av] Neil McCormick, *Legal reasoning and legal theory*, Oxford 1978; Jean Carbonnier, *Flexible droit. Textes pour une sociologie du droit sans rigueur*, 4. éd., Paris 1979; *Rechtsvergleichung*, hrsg. von Konrad Zweigert & H.-J. Puttfarcken, Darmstadt 1978; Werner Krawitz, *Juristische Entscheidung und wissenschaftliche Erkenntnis. Eine Untersuchung zum Verhältnis von dogmatischer Rechtswissenschaft und rechtswissenschaftlicher Grundlagenforschung*, Wien 1978, *SvJT* 64, 1979, 717–719.
646. 'Forskningsfrihet och universitetsorganisation. Ett västtyskt principavgörande', *Annales Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala årsbok* 22, 1979, 48–72.
647. 'Händelser, källor och människor i det senromerska Gallien', *Vetenskaps-societetens i Lund årsbok* 1979, 5–15.
648. 'Konservativ ... – vad är det?', *Blå bladet* (MUF) 4:4, 1979, 4–8.
649. 'Kungl. Vetenskapssamhället tjugofem år', i *Kungl. Vetenskapssamhället i Uppsala 25 år (1954–1979)*, Uppsala 1979, 5–15. [Även i *Annales Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala årsbok* 22, 1979, 5–15.]
650. 'Nonsens att solid kunskap är motsats till metodisk och kritisk förmåga', *Skolvärlden* 79:30, 1979, 16–19.
651. 'Paradise lost', *Meddelande från Svenska kyrkans personalförbund* 3, 1979, 147–153.
652. 'Sex år som jurgårdsskötare', *Jur.går'n. Tidning från Juridiska studierådet i Uppsala* 5, 1979, 13–15.
653. 'Välkommen till Uppsala och Norrlands nation', *Norrlands Varjehanda* 3.9.1979.
654. 'Öppet brev till Dig som är kommunalpolitiker', *Kommunaktuellt* 20, 14.6.1979, 9.
655. 'Möjligheter och begränsningar i den svenska forskningspolitiken', *UNT* 25.4.1979. [Även i *Motströms och medströms*, nr 907.]
656. 'Galler i våra hjärtan', *SvD* 9.7.1979 [Om Obélix & Cie (Compagnie).]
657. 'Ideologierna kan vara farliga', *SvD* 26.8.1979. [Brännpunkt.]
658. 'Ett storverk om svensk jord', *SvD* 7.2.1979. [Rec. av Peter Westerlind, *Kommentar till jordabalken*, Stockholm 1971–1977.]

659. 'Från Quiding till marknadsdomstolen', *SvD* 8.4.1979 [Anm. av Nils Herman Quiding, *Slutliqvid med Sveriges lag, i fyra böcker uppgjorda af Nils Nilsson, arbetskarl* [pseud.], efterskrift av Kaj Svensson, Stockholm 1978; *Rätt och Marxism. Introduktioner och material*, red. Göran Elwin & Dag Victor, Stockholm 1978; *Marknadsdomstolens avgöranden 1976–1977*, Stockholm 1978.]
660. 'Juridik i mängd', *SvD* 21.7.1979. [Anm. av bl.a. *Rationalitet i rättssystemet. Antologi*, utg. av Ulla Bondeson, Stockholm 1979; Anders Agell, *Underhåll till barn och make*, Uppsala 1979; Bertil Bengtsson, *Hyra och annan nyttjanderätt till fast egendom* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 98), Stockholm 1979; Gustaf Lagerbielke, *Om mened. Über den Meineid* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 97), Stockholm 1979; Carl W. Nisser, *Tryckfrihet och annan yttrandefrihet*, Stockholm 1979; Ulla Jacobsson, *Ett barns rättigheter*, Stockholm 1978; Tore Strömberg, *Utkast till nytt kompendium i rättsfilosofins historia*, Lund 1979.]
661. [Rec. av] Jacob W.F. Sundberg, *fr. Eddan t. Ekelöf. Repetitorium om rättskällor i Norden* (Institutet för offentlig och internationell rätt), Lund & København 1978, *SvD* 8.11.1979.
662. 'Internationell skiljedom', *SvD* 19.11.1979. [Bokläda: anm. av J. Gillis Wetter, *The international arbitral process. Public and private*, Dobbs ferry, N.Y. 1979.]
663. 'Där alla studenter hållit hus', *SvD* 4.1.1979. [Under strecket: rec. av Mats Bergman & Jan-Olof Montelius, *Nationshusen i Uppsala. En beskrivning tillägnad Uppsala universitet vid dess 500-årsjubileum*, Uppsala 1977, och Fredric Bedoire & Per Thullberg, *Stockholms universitet 1878–1978*, Stockholm 1978.]
664. "'Vår vapenlösa trygghet än ...'", *SvD* 5.3.1979. [Under strecket: om lagbokens 100:e upplaga; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
665. 'Den buttraste bland briter', *SvD* 30.4.1979. [Under strecket: om Thomas Hobbes, död 1679; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
666. 'Danmark – ett stycke Europa', *SvD* 31.5.1979. [Under strecket: rec. av Kurt Johannesson, *Saxo Grammaticus. Komposition och världsbild i Gesta Danorum* (Lychnos-bibliotek, 31), Uppsala 1978.]
667. 'Om nyttan av att jämföra', *SvD* 1.7.1979. [Under strecket: om jämförande rättsvetenskap och Michael Bogdan, *Komparativ rätt/Comparative law* (Skrifter utg. av Juridiska föreningen i Lund, 26), Lund 1978; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
668. 'En äventyrare från Irland', *SvD* 22.8.1979. [Under strecket: om Edmund Burke, född 1729; även i *Läst*, nr 950.]
669. 'Om sättet att avsluta berättelser', *SvD* 20.9.1979. [Under strecket: rec. av Franz Rhöse, *Konflikt und Versöhnung. Untersuchungen zur Theorie des Romans von Hegel bis zum Naturalismus* (Germanistische Abhandlungen, 47), Stuttgart 1978; även i *Läst*, nr 950.]

670. 'Nytt om kejsarens gamla kläder', *SvD* 7.11.1979. [Under strecket: rec. av David Gress, *Demokrati eller ?*, København 1978; även i *Motströms och medströms*, nr 907.]
671. 'Märklig fågel fyller trehundra år', *SvD* 22.12.1979. [Under strecket: om The Habeas Corpus Act, 1679; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
672. 'Lessing – en tysk intellektuell', *SvD* 30.12.1979. [Under strecket: om Gotthold Ephraim Lessing, född 1729; även i *Läst*, nr 950.]

1980

673. *Das Tal*, aus dem Schwedischen übersezt von Birgitta Kicherer, Stuttgart: Klett-Cotta 1980, 363 s.
674. *Från ett museum. Svit för fyra röster*, Stockholm: Norstedts 1980, 88 s.
675. *Skogen. Roman*, Stockholm: Norstedts, 339 s.
676. 'Arbetet i äldre lag och författning', i *Arbetets värde och mening. Uppsatser skrivna för och diskuterade vid ett symposium arrangerat av Riksbankens jubileumsfond den 22 och 23 januari 1980*, red. Per Sörbom, Stockholm 1980, 67–80.
677. 'Chapter 31. Torts. Introduction', i *International encyclopedia of comparative law*, 3. *Private international law*, Tübingen 1980, 9 s. [Tillsammans med Albert A. Ehrenzweig.]
678. 'Chapter 33. Intentional torts', i *International encyclopedia of comparative law*, 3. *Private international law*, Tübingen 1980, 25 s.
679. 'Die Frühstufen des nordischen Urheber- und Verlagsrechts', *GRUR* 1980, 216–219.
680. 'Gibt es eine komparative Methode?', i *Multum non multa. Festschrift für Kurt Lipstein aus Anlass seines 70. Geburtstages*, hrsg. von Peter Feuerstein & Clive Parry, Heidelberg & Karlsruhe 1980, 279–291.
681. 'Idéer, idébärande och idémarknad', i *Tankar som styr Sverige 1980*, red. Torgny T. Segerstedt, Stockholm: Ratio 1980, 17–34. [Även i *Varning: återvändsgränd*, nr 772.]
682. 'Individens skyddade personlighetssfär', i *Om våra rättigheter. Antologi utg. av Rättsfonden*, Stockholm 1980, 23–39.
683. 'La philosophie du droit scandinave', *Revue internationale de droit comparé* 32, 1980, 5–16. [Även i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367.]
684. 'La teoria del diritto in Svezia', *Rivista trimestrale di diritto e procedura civile* 34, 1980, 1447–1455.
685. 'Några rättsfrågor kring beställning av konstverk', *TfR* 93, 1980, 582–600.
686. 'On legal theory in Sweden', i *Legal philosophical library*, ed. Enrico Pattaro, Bologna 1980, 27–37.
687. 'Privaträtten i dag – är den i otakt med dagens samhälle?', *Rättsforum* 19, 1980, 5–9.
688. [Anm. av] Enrico Pattaro, *Filosofia del diritto. Diritto. Scienza giuridica*, Bologna 1978, *SvJT* 65, 1980, 128.

689. [Anm. av] Hendrik Jan van Eikema Hommes, *Major trends in the history of legal philosophy*, Amsterdam 1979, och Michel Villey, *Philosophie du droit 2. Les moyens du droit*, Paris 1979, *SvJT* 65, 1980, 459.
690. [Rec. av] Aulis Aarnio, *Denkweisen der Rechtswissenschaft*, Wien & New York 1979, *SvJT* 65, 1980, 689–694.
691. [Anm. av] Bernard Maligner, *Les fonctions du médiateur*, Paris 1979, och Marc Pierre Jaccard, *Computer simulation in der Gesetzesplanung*, Zürich 1978, *SvJT* 65, 1980, 696f.
692. 'Ett hederligt hantverk', *Iustus. Organ för Juridiska Föreningen i Uppsala* 2, 1979–1980, 2–4. [Även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
693. 'Eyeless in Gaza – John Milton', i *Författarnas litteraturhistoria. De utländska författarna 1. Från Bibeln till Goethe*, Stockholm 1980, 236–246.
694. 'Folkomröstningen – och efteråt? ...', *Tidskriften Heimdal* mars 1980, 6f. [Specialnummer om energi.]
695. 'Gemenskapens former', i *Rotary 75 år*, nr 3, 15.4.1980.
696. 'Jur.stud. – förr och nu', *Jurgår'n/Iustus. Tidning från Juridiska studierådet och Juridiska föreningen i Uppsala* 2, 1980, 15–17, 30.
697. 'Konservatism på 80-talet', *Svensk Tidskrift* 67, 1980, 207–213.
698. 'Kritik av kritiker', *Tidskriften Heimdal* 4–5, 1980, 14–18.
699. 'Montaignes essäer: granat med fördröjd utlösning', *Jakobs steg* 4, 1980, 39–43. [Även i *Läst*, nr 950.]
700. 'Ruotsin politiikka 80-luvulla' [Sveriges politik på 80-talet], *Kanava* 1980:9, 522–527.
701. 'Välkommen till nationens recentiorer', *Norrlands Varjehanda*, informationsnummer 1980–1981, 5f.
702. 'Överlevde Rom?', *Svenska institutet i Rom. Årskrönika* (Föreningen Svenska Rominstitutets vänner), sommaren 1980, 2–7.
703. Om rikets ämbeten och tjänster', *SvD* 27.2.1980. [Brännpunkt: om politiska utnämningar; även i *Varning: återvändsgränd*, nr 772.]
704. 'Desillusionen som livsform: Flaubert', *UNT* 8.5.1980. [Om G.F., död 1880.]
705. 'Botar MBL de sjuka?', *SvD* 14.7.1980. [Brännpunkt.]
706. 'Hemma bäst', *SvD* 13.8.1980. [Även i *Varning: återvändsgränd*, nr 772.]
707. 'Något att bita i', *SvD* 23.8.1980. [I sommarserien "Det lärde jag mig", om Östen Undéns *Svensk sakrätt*, 1. *Lös egendom*; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
708. 'Kulturella välgärningar', *SvD* 22.2.1980. [Rec. av Thomas More, *Utopia* (Carmina klassiker, 1), övers. av Anders Piltz, Stockholm 1979, och Francis Bacon, *Det nya Atlantis* (Carmina klassiker, 2), övers. av Olof Hägerstrand, Stockholm 1979.]
709. 'Ett gammalt gymnasiebibliotek', *SvD* 24.5.1980. [Anm. av Arvid G:son Elg, *Härnösands gymnasiebibliotek 1790* (Årsböcker i svensk undervisningshistoria, 143), Uppsala 1979.]
710. 'Marsmänniskor i allongeperuk', *SvD* 30.5.1980. [Boklådan: anm. av Bernard Le Bovier de Fontenelle, *Samtal om världarnas mångfald* (*Entretiens*

- sur la pluralité des mondes*) (Carmina klassiker, 3), övers. av Jan Stolpe, Stockholm 1979.]
711. 'Exotiska blommor', *UNT* 25.7.1980. [Anm. av Shozo Matsushitas (japansk diplomat och författare) övers. av japanska noveller.]
712. 'Barnets förstatligande', *SvD* 26.11.1980. [Rec. av Lennart Hane, *Förstatligandet av våra barn*, Stockholm 1980.]
713. 'En moralist med nyanser: George Eliot', *SvD* 31.1.1980. [Under strecket: om G.E., pseudonym för Mary Ann Evans, död 1880; även i *Läst*, nr 950.]
714. 'En teknologs morgondröm: Robert Musil', *SvD* 20.3.1980. [Under strecket: om R.M., född 1880; även i *Läst*, nr 950.]
715. 'Sagan, sanningen och visdomen', *SvD* 4.5.1980. [Under strecket: rec. av August Nitschke, *Soziale Ordnungen im Spiegel der Märchen*, 1–2, Stuttgart-Bad Cannstatt 1976–1977; även i *Läst*, nr 950.]
716. 'En trogen förvaltare: Lytton Strachey', *SvD* 23.5.1980. [Under strecket: om L.S., född 1880; även i *Läst*, nr 950.]
717. 'Romanförfattaren som Vår Herre', *SvD* 27.6.1980. [Under strecket: rec. av David Leon Higdon, *Time and English fiction*, London 1977.]
718. 'Hundraårig modernist: Apollinaire', *SvD* 27.7.1980. [Under strecket: om Guillaume Apollinaire, född 1880; även i *Läst*, nr 950.]
719. 'De nya herrarna och vi andra', *SvD* 3.8.1980. [Under strecket; även i *Varning: återvändsgränd*, nr 772.]
720. 'På drottning Victorias tid', *SvD* 15.9.1980. [Under strecket: rec. av Erik Frykman, *De motsägelsefulla viktorianerna*, Stockholm 1980.]
721. 'Vittnesbörd från en kämpande kyrka', *SvD* 9.11.1980. [Under strecket: rec. av Erik Anners, *Den europeiska rättens historia. Några huvudlinjer*, 2, Stockholm 1980; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
722. 'Förnuftet som ökenlandskap', *SvD* 5.12.1980. [Under strecket: om Mme du Deffand, död 1780.]

1981

723. *Allmän rättslära. En första introduktion*, 4 uppl., Stockholm: Norstedts 1981, 95 s.
724. *Miniaturporträtt 2. Mest romantiker*, Stockholm: Norstedts 1981, 290 s.
725. *Rätt, rättskällor och rättstillämpning. En lärobok i allmän rättslära* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 109), Stockholm: Norstedts 1981, 476 s.
726. *Skogen* [Talbok], Enskede 1981.
727. 'Editor's preface' och 'Chapter 1. Introduction', i *An introduction to Swedish law* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 108), ed. S.S., Stockholm: Norstedts 1981, 5–8, 21–43.
728. 'Die tatsächlichen Grundlagen der Rechtsnormen', i *Festschrift für Konrad Zweigert zum 70. Geburtstag*, hrsg. von Herbert Bernstein, Tübingen 1981, 909–919.

729. [Inlägg], i *Forhandlingerne på Det otteogtyvende nordiske juristmøde, København 23.–25. august 1978*, København 1981, 248–251, 280–283 samt Bilag 7.
730. 'Jean Domat och lagarnas naturliga ordning', *Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundets i Uppsala årsbok 1979–1980*, 5–22. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
731. 'Lagstiftningen i ett genompolitiserat samhälle', i *Politikens seger och kris*, red. Torgny T. Segerstedt, Stockholm: Ratio 1981, 71–87. [Även i *Varning: återvändsgränd*, nr 772.]
732. 'Lagstiftning och rättsmedvetande', *Tidskriften Heimdal* 2–3, 1981, 18f., 22. [Även i *Varning: återvändsgränd*, nr 772 och *Lag och lyra*, nr 1110.]
733. 'Projekt på den jämförande rättsvetenskapens område', *HSFR-Nytt* 1981:3, 7f.
734. 'Svante Bergström' [minnesord], *SvJT* 66, 1981, 398f.
735. [Anm. av] *L'interprétation en droit*, Bruxelles 1978, *SvJT* 66, 1981, 313.
736. 'Förord', till Christian Oscar Strömholm, 'Botaniska strövtåg i Pite Lappmark', *Norrbottnen. Norrbottens museums årsbok 1978–79*, 37f.
737. 'Förord', till Paul Johnson, *Samhällets fiender* (svensk övers. av *The enemies of society*), Stockholm 1981, i–vi.
738. 'Gunnar Blix in memoriam', *Norrlands Varjehanda*, nr 10, 10.9.1981, 4.
739. "... har rådman själv begärt ...", *Svensk Tidskrift* 68, 1981, 463–468. [Även i *Varning: återvändsgränd*, nr 772.]
740. 'La naissance d'une trilogie', *Les Annales de l'Académie d'Alsace* 2, 1981, 23–28. [Även i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367.]
- 740a. 'Orimlig fördelning av pengarna till juridisk forskning', *SACO/SR-tidningen (Forsknings-special)*, januari 1981, 5.
741. 'Préface', i *Les pays du Nord et Byzance. Actes du colloque d'Upsal 20–22 avril 1979* (AUU, Figura, n.s., 19), Uppsala 1981, 7f.
742. 'Till nationens recentiorer', *Norrlands Varjehanda* 2, 1981, 6–8.
743. 'Voltaire. Han gav argument för yttrandefrihet', *Folket i bild/Kulturfront* 10:21, 1981, 2f.
744. 'En förmiddag hos Foyle's', *UNT* 19.3.1981.
745. "'Kombinationer av förvirrad prakt" – John Donne', *UNT* 31.3.1981. [Även i *Läst*, nr 950.]
746. 'Ett mer än betänkligt subjekt: François Villon', *UNT* 29.9.1981. [Även i *Läst*, nr 950.]
747. 'En diktande huggvärja: Agrippa d'Aubigné', *UNT* 28.10.1981. [Även i *Läst*, nr 950.]
748. 'Äventyrar integriteten', *SvD* 3.11.1981. [Brännpunkt: om politikerutnämningar.]
749. 'Variation på känt tema', *SvD* 20.2.1981. [Rec. av Bengt Lewan, *Främling i sin tid. Variationer på ett tema i romantisk litteratur*, Stockholm 1980.]
750. 'Talesman för besegrade', *UNT* 7.3.1981. [Rec. av Lorenz von Numers, *De hemliga rummen. Essayer*, Stockholm 1980; även i *Läst*, nr 950.]

751. 'Hur fädren lärde sin fransöska', *SvD* 16.3.1981. [Om Elisabet Hammar, *L'enseignement du français en Suède jusqu'en 1807. Méthodes et manuels*, Stockholm 1980.]
752. 'Naturkänslan och landskapet', *SvD* 1.4.1981. [Rec. av *The feeling for nature and the landscape of man. Proceedings of the 45th Nobel symposium held September 10–12, 1978 in Göteborg to celebrate the 200th anniversary of the Royal Society of arts and sciences of Göteborg* (Nobel Symposium, 45), ed. Paul Hallberg, Göteborg 1980.]
753. 'Fädrens lagspråk', *SvD* 16.4.1981. [Om Östgötalagen. *Facsimile edition with addendum by the main part of Emil Olson, Östgötalagens 1300-talsfragment and Carl Ivar Ståhle, De Liedgrenska fragmenten av Östgötalagens C-text*, eds. Gösta Holm & Carl Ivar Ståhle, Lund 1980.]
754. 'Den svåra rättsstaten', *SvD* 5.5.1981. [Anm. av Brita Sundberg-Weitner, *Saklighet och godtycke i förvaltning och rättsskipning*, Stockholm 1981.]
755. 'Lagstiftning som bedövningsmedel', *SvD* 6.5.1981. [Anm. av Lennart Hane, *Den goda och den onda lagen*, Årjäng 1980, och Björn Tarras-Wahlberg, *Lagstiftning till döds? 1970-talets regleringar av företagen. Kartläggning och konsekvenser*, Stockholm 1980.]
756. [Rec. av] Birgitta Rudberg, *Termer i pedagogik och psykologi. Innebörd och ursprung. En etymologisk ordbok*, Lund 1980, *SvD* 15.6.1981.
757. [Rec. av] Åke Lundqvist, *Från 60-tal till 80-tal. Färdvägar i svensk prosa*, Stockholm 1981, *Allt om böcker* 1, 1981, 20.
758. 'Alla slags rätt', *SvD* 29.6.1981. [Anm. av bl.a. Anders Agell, Gösta Forsman, Göran Ingebrand, *Äktenskap eller samboende. En rättspolitisk och demografisk undersökning*, Stockholm 1980; Bertil Bengtsson, *Försäkringsrätt. Några huvudlinjer*, 3 uppl., Stockholm 1981; Ulf Bernitz, *Immaterialrätt*, Stockholm 1980; Carl Hemström, *Organisationernas rättsliga ställning. Om ekonomiska och ideella föreningar*, Stockholm 1980; *Konventionssamling i internationell privaträtt*, utg. av Eric W. Essén & Lennart Pålsson, 2 omarb. uppl., Lund 1981; Anders Victorin, *Kollektiv hyresrätt* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 103), Stockholm 1980.]
759. 'Nyerövrard världslitteratur', *SvD* 24.11.1981. [Rec. av Giacomo Leopardi, *År ljuvt att få förlisa. Dikter, dialoger, tankar*, övers. av Ingvar Björkeson och Jan Hammarskiöld, Stockholm 1981; italiensk och svensk parallelltext; även i *Läst*, nr 950.]
760. 'De tysta sedelärarna', *SvD* 24.11.1981. [Anm. av Margareta Östman, *Les précepteurs muets. Étude sur l'utilité morale du roman en France 1699–1742*, Stockholm 1981.]
761. [Rec. av] Björn Tarras-Wahlberg, *Vad kostar våra lagar? Om kostnadsberäkning av lagstiftning och föreskrifter*, Stockholm 1981, *SvD* 30.11.1981.
762. 'En farlig villolärare resumerar', *SvD* 26.1.1981. [Under strecket: rec. av Lars Gustafsson, *För liberalismen. En stridsskrift*, Stockholm 1981; även i *Motströms och medströms*, nr 907.]

763. 'Ett ögonblick i rumsmedvetandets historia', *SvD* 30.3.1981. [Under strecket: om Valéry Larbaud, född 1881; även i *Läst*, nr 950.]
764. 'Vårt behov av följeslagare', *SvD* 18.5.1981. [Under strecket: rec. av Wendelin Schmidt-Dengler, *Genius. Zur Wirkungsgeschichte antiker Mythologie in der Goethezeit*, München 1978; även i *Läst*, nr 950.]
765. 'Aktuell men otidsenlig: Thomas Carlyle', *SvD* 11.6.1981. [Under strecket: om T. C., död 1881; även i *Läst*, nr 950.]
766. 'Faust – en som lekte med elden', *SvD* 31.7.1981. [Under strecket: rec. av *Historien om doktor Johann Faustus, den tyska folkboken från 1587*, översättning, inledning och noter av Hans Levander, Stockholm 1981; även i *Läst*, nr 950.]
767. 'Rapport från ett celebret sjukläger', *SvD* 24.8.1981. [Under strecket: rec. av Bernard Bergonzi, *The situation of the novel*, 2nd ed., London 1979.]
768. 'Filosofen och standardiseringen', *SvD* 11.10.1981. [Under strecket: rec. av Pierre Guillet de Monthoux, *Doktor Kant och den oekonomiska rationaliseringen. Om det normativas betydelse för företagets, industrins och teknologins ekonomi*, Göteborg 1981; även i *Läst*, nr 950.]
769. 'Den övervintrande La Fontaine', *SvD* 9.11.1981. [Under strecket: rec. av Jean de La Fontaine, *Fabler*, urval, inledning, anmärkningar och svensk tolkning av Gustaf Holmér, Stockholm 1981; även i *Läst*, nr 950.]
770. 'Det socialistiska fenomenet', *SvD* 18.12.1981. [Under strecket: rec. av Igor Sjafarevitj, *The socialist phenomenon*, New York 1980; även i *Motströms och medströms*, nr 907.]

1982

771. *Tidvarv. Roman*, Stockholm: Norstedts 1982, 296 s.
772. *Varning: återvändsgränd. Klokbok för klarögda*, Stockholm: Norstedts 1982, 211 s.
773. 'En stillsam revolution – utvecklingstendenser i den svenska Högsta domstolens argumentationsteknik efter 1971 års fullföljdsreform', i *Lov og frihet. Festskrift til Johs. Andenæs på 70-årsdagen, 7 september 1982*, red. Anders Bratholm et al., Oslo 1982, 653–665. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
774. 'Juridisk tolkningsmetodik före 1800-talets "moderna genombrott"', i *Tolkning och tolkningsteorier. Föredrag och diskussionsinlägg vid Vitterhetsakademiens symposium 17–19 november 1981* (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Konferenser, 7), Stockholm 1982, 47–64. [Även i *SvJT* 67, 1982, 689–707 och i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
775. 'Juristroll och samhällsutveckling' och 'Anförande', i *Förhandlingarna vid Det tjugonionde nordiska juristmötet i Stockholm 19–21 augusti 1981*, 1, Stockholm 1982, 30–42, 461–463. [Juristroll ...] även i *SvJT* 67, 1982, 1–13, och i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]

776. 'Lagtolkningsläran i den tidiga svenska 1800-talsdoktrinen', i *Rättsvetenskap och lagstiftning i Norden. Festskrift tillägnad Erik Anners*, Stockholm 1982, 163–174. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
777. 'Nordiskt samarbete. Utvecklingslinjer och argument', i *Festskrift til Professor dr. jur. W.E. von Eyben*, København 1982, 173–189. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
778. [Anm. av] William Rodolph Cornish, *Intellectual property. Patents, copyright, trade marks and allied rights*, London 1981, och André Tunc, *La responsabilité civile*, Paris 1981, *SvJT* 67, 1982, 413.
779. [Anm. av] Harald Kindermann, *Ministerielle Richtlinien der Gesetzestchnik. Vergleichende Untersuchung der Regelungen in der Bundesrepublik Deutschland, in Österreich und der Schweiz*, Berlin, Heidelberg & New York 1979; Thomas Glyn Watkin, *The nature of law*, Amsterdam, New York & Oxford 1980; Antony N. Allott, *The limits of law*, London 1980, *SvJT* 67, 1982, 516.
780. 'Att följa sin genius', i *Att följa sin genius* (Geijerstudier, 6), Karlstad 1982, 258–269. [Artikel som vann delat första pris i Geijersamfundets pristävling 1950.]
781. 'Augusti och november', *Pegasen utg. av Artis amici* 1, 1982, 27f. [Litterära föreningen vid Uppsala högre allmänna läroverk (Katedralskolan).]
782. 'Demokratins faror', *Svensk Tidskrift* 69, 1982, 170–177. [Även i *Motströms och medströms*, nr 907 med titeln 'Demokratins farliga liv'.]
783. 'Erik Gustaf Geijer', text till Rikskonserters grammofonskiva 1982 (Caprice 1274).
784. 'Förmögenhetsbildning och jämlikhet – om vårt behov av miljonärer', i *Hur ojämlika är vi?*, Stockholm: Ratio 1982, 63–77.
785. 'Hellas och rätten', *Hellenika* 19 och 20, 1982, 3–5, 9–12. [Föreläsning vid årsmöte med Föreningen Svenska Atheninstitutets vänner den 22 september 1981.]
786. 'Mitt förhållande till boken var totalt', *Folket i Bild/Kulturfront* 11:1, 1982, 23.
787. 'Polacksbacken i litteraturen', i *Polacksbacken. En gammal lägerplats*, utg. av Polacksbackens historiekommitté, huvudred. Curt W. Helmfrid, Uppsala 1982, 261–276.
788. 'Till nationens nykomlingar hösten 1982', *Norrlands Varjehanda*, informationsnummer 1982–1983, 5–7.
789. [Rec. av] Marcel Proust, *På spaning efter den tid som flytt*, 7. *Den återfunna tiden*, övers. av Gunnel Vallquist, Stockholm 1982, och André Maurois, *På spaning efter Marcel Proust*, Stockholm 1982, *Allt om böcker* 1982:3–4, 49–52.
790. [Anm. av] Anders Agell, *Samboende utan äktenskap. Rättsläge och rättspolitik*, Stockholm 1982; Peter Seipel, *Introduktion till rättsinformatiken*, Stockholm 1982; Staffan Westerlund, *Kommentar till miljöskyddslagen*, Stockholm 1981, *Allt om böcker* 1982:7–8, 32.
791. 'Fonder till varje pris', *SvD* 6.8.1982. [Brännpunkt.]

792. 'Författare och stipendier', *SvD* 13.8.1982.
793. 'Salt som behållit sin sälta', *SvD* 18.5.1982. [Rec. av Jan Myrdal, *Dussinet fullt. Skriftställning 12*, Stockholm 1982.]
794. 'Renässans med gotiska kyrkfönster', *UNT* 18.5.1982. [Rec. av Paul Oskar Kristeller, *Renaissance thought and its sources*, ed. Michael Mooney, New York 1979; även i *Läst*, nr 950.]
795. 'Levande om Rom', *SvD* 13.6.1982. [Om tidskriften *Romhorisont*.]
796. 'En bok om Uppsala domkyrka', *UNT* 24.7.1982. [Rec. av Öyvind Sjöholm, *Uppsala domkyrka*, Uppsala 1982.]
797. 'Nytt pass till landet som icke är', *SvD* 26.7.1982. [Rec. av Gustav Karlssons nyöversättning av Vergilius' *Bucolica*, eget förlag 1982.]
798. 'Ännu en klassiker', *SvD* 15.10.1982. [Rec. av Arvid Andrén, *Vår vän Horatius* (SIMA-PB, 14), Göteborg 1981.]
799. [Rec. av] Lars Andersson, *Bikungskupan. Roman*, Stockholm 1982, *UNT* 19.11.1982.
800. [Rec. av] Torbjörn Stockfelt, *Professorn*, Täby 1982, *SvD* 20.12.1982.
801. 'Från det gamla rikets skuggsida', *SvD* 28.1.1982. [Under strecket: rec. av Alfred Bexelius, *Vår förste JO, 1810–1823. Vad han såg, vad han utträttade* [om Lars August Mannerheim], Stockholm 1981; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
802. 'Ett nytt sätt att läsa Heine', *SvD* 21.2.1982. [Under strecket: rec. av Lew Kopelew, *Ein Dichter kam vom Rhein. Heinrich Heines Leben und Leiden*, Berlin 1981; även i *Läst*, nr 950 med titeln 'Heinrich Heine: ny läsart bland många möjliga'.]
803. 'Vergilius: Europas klassiker', *SvD* 14.3.1982. [Under strecket: om Vergilius, död för 2000 år sedan; även i *Läst*, nr 950 med titeln 'Hela Europas klassiker'.]
804. 'Romantiska förberedelser', *SvD* 21.4.1982. [Under strecket: rec. av Lawrence Manley, *Convention, 1500–1750*, Cambridge, Mass. 1980; även i *Läst*, nr 950 med titeln 'Den romantiska revolutionens förberedelser'.]
805. 'Om omöjligheten att förbli ung', *SvD* 21.6.1982. [Under strecket: om Jean Giraudoux, född 1882; även i *Läst*, nr 950.]
806. 'Skapande och ointellektuell', *SvD* 21.7.1982. [Under strecket: om Anthony Trollope, död 1882; även i *Läst*, nr 950.]
807. 'Tankar kring en stenya', *SvD* 25.8.1982. [Under strecket: om Sir Thomas Browne, död 1682; även i *Läst*, nr 950.]
808. 'Goethe översvämmar Tyskland i år', *SvD* 3.10.1982. [Under strecket: om J.W. von Goethe, död 1832; även i *Läst*, nr 950, med titeln 'Sommar med geheimerådet'.]
809. 'En misärens skildrare åter på modet', *SvD* 30.12.1982. [Under strecket: rec. av George Gissing, *Brödskrivargatan* (New Grub Street), övers. av Gemma Snellman, efterskrift av Ulf Brandell, Stockholm 1982.]

1983

810. *Annat folk. Sex berättelser*, Stockholm: Norstedts 1983, 222 s.
811. *Copyright and jurisprudence. Selected papers. Mélanges. Ausgewählte Abhandlungen*, ed. by the Faculty of Law, Uppsala University and P.A. Norstedt & Söners förlag, Stockholm: P.A. Norstedt & Söners förlag 1983, 291 s. [Festskrift till S.S., bestående av tidigare publicerade artiklar i olika publikationer samt bibliografi över juridiska arbeten åren 1956–1981, sammanställd av Gunilla Strömholm.]
812. *Histoire d'amour. Mes rapports avec la langue française*, 15 s. [Föredrag på Institut français de Stockholm 3.11.1983; offset; även nr 968 och i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367.]
813. 'Blad ur "billighetens" historia', i *Festskrift till Hans Thornstedt*, Stockholm 1983, 645–659.
814. 'Das schwedische Urheberrecht im Spannungsfeld von Kulturpolitik und Technologie', H. 6/7, *GRUR* 1983 (Festheft Eugen Ulmer), 457–461.
815. 'Det personliga ansvarets utveckling – exempel från modern lagstiftning', i *Sociala värderingsförändringar. Fyra essäer*. (En delrapport från projektet "Värderingsförskjutningar i det svenska samhället", 801) (Sekretariatet för framtidsstudier), Stockholm 1983, 89–119. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063; se även nr 818.]
816. 'Droit moral – the international and comparative scene from a Scandinavian viewpoint', *IIC. International review of industrial property and copyright law* 14, 1983, 1–42. [Omtryckt i nr 1621.]
817. 'Hugo Grotius 1583–1645', *SvJT* 68, 1983, 322–324.
818. 'Individuellt ansvar i välfärdsstaten – ett familjerättsligt exempel', i Torgny T. Segerstedt m.fl., *Välfärdsstatens psykologi*, Stockholm: Ratio 1983, 67–95. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063; se även 815.]
819. 'Kunskapsbasen i författningsberedningen. Några synpunkter på det krav som kan ställas på lagstiftare', i *Lagberedningen i Norden. Rapporten från det nordiska seminariet om utvecklandet av författningsberedningen, Esbo (Finland), den 13–15 juni 1983* (Lagberedningsavdelningen vid justitieministeriet, publikation 1983:10), Helsingfors 1983, 201–212. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
820. 'Lagtolkning och litteraturtolkning – skillnader och beröringspunkter. Föredrag vid Svenska litteratursällskapets årshögtid den 5 februari 1982', *Historiska och litteraturhistoriska studier* 58, 1983, 137–146 (Skrifter utg. av Svenska litteratursällskapet i Finland, 508). [Även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
821. [Anm. av] Georg Benkard, *Patentgesetz, Gebrauchsmustergesetz. Kurzkommentar*, 7., völlig neu bearb. Aufl., München 1981, *SvJT* 68, 1983, 381.
822. 'Europas universitet', i *Europa – enhet och mångfald. Kontinentala situationer och problem som angår oss*, red. Eskil Block, Jan Rylander & Ulf Wickbom, Stockholm 1983, 61f. [Även i *Motströms och medströms*, nr 907.]

823. 'Finns det plats för en borgerlig kulturpolitik?', *Svensk Tidskrift* 70, 1983, 364–371. [Även i *Motströms och medströms*, nr 907.]
824. 'Invigning av Geijerutställning i universitetsbiblioteket i Uppsala den 12 januari 1983', i *Geijer-jubileet i Uppsala 1983. Föreläsningar hållna vid symposium 12 och 13 januari 1983* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, C. Organisation och historia, 45), Uppsala 1983, 79–81.
825. 'Les rapports franco-suédois à travers les siècles', *Boréales. Revue du Centre de recherches inter-nordiques* 24–25, 1982, 661–667. [Även i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367.]
826. 'Till nationens nykomlingar ht 1983', *Norrlands Varjehanda*, informationsnummer augusti 1983, 5f.
827. 'Det eviga Roms undergång', *SvD* 20.2.1983. [I serien "Efter oss syndaflo- den".]
828. 'Äreminne åt en seende: Antoine Rivarol', *UNT* 18.3.1983. [Om A.R. som prisvinnare; även i *Läst*, nr 950.]
829. 'Dagdrömmare med klara ögon: Stendhal', *UNT* 30.4.1983. [Även i *Läst*, nr 950.]
830. 'Påfallande oprecist och slapp', *SvD* 11.7.1983. [Brännpunkt: om Utbildningsdepartementets PM om högskolans organisation.]
831. 'Förtjänar en hederlig behandling', *SvD* 28.10.1983. [Brännpunkt: i serien "Är konservatismen död?"; även i *Motströms och medströms*, nr 907 med titeln 'Svensk konservatism: död eller levande?']
832. 'Hilding Eek till minne', *SvD* 30.11.1983.
833. 'Montaigne – evig följeslagare', *UNT* 7.12.1983. [Även i *Noterat*, nr 1114.]
834. 'Typisk och atypisk rättsvetenskap', *UNT* 20.4.1983. [Anm. av Jan Hellner, *Speciell avtalsrätt 1. Köprätt*, Stockholm 1982; Thorsten Cars & Peter Danowsky, *Pressen inför rätta. Tryckfrihetspraxis 1970–1981*, Stockholm 1982; Britt-Louise Gunnarsson, *Lagtexters begriplighet. En språkfunktionell studie av medbestämmandelagen*, Stockholm 1982.]
835. 'Mogen frukt', *SvD* 28.4.1983. [Anm. av Håkan Nial, *Om handelsbolag och enkla bolag* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 7), 2 uppl., Stockholm 1983.]
836. 'Företagsjuridik', *SvD* 7.6.1983 (Boklådan: anm. av *Business law in Europe. Legal, tax and labour aspects of business operations in the ten European community countries and Switzerland*, eds. Maarten J. Ellis & Paul M. Storm, Stockholm 1982.)
837. 'Retorik från blodbadet till Almedalen', *SvD* 22.6.1983. [Rec. av Kurt Johansson, *Svensk retorik. Från Stockholms blodbad till Almedalen*, Stockholm 1983.]
838. 'Matador genomlyst', *SvD* 25.7.1983. [Rec. av Pierre Sipriot, *Montherlant sans masque*, 1. *L'enfant prodigue*, 1895–1932, Paris 1982.]
839. 'Om Guilloü ändå har rätt ...', *SvD* 18.11.1983. [Rec. av Jan Guilloü, *Justiemord. Fallet Keith Cederholm*, Stockholm 1983.]

840. 'En återupptäckt', *SvD* 8.12.1983. [Om Jean-Jacques Rousseau, *Julie eller Den nya Héloïse (Julie, ou La nouvelle Héloïse)*, övers. av Olof Nordberg, Stockholm 1983.]
841. 'Mot regleringssamhället', *SvD* 11.12.1983. [Boklådan: anm. av *Avreglerad mera! Kostnader och effekter av lagar och föreskrifter*, red. Björn Tarras-Wahlberg, Stockholm 1983.]
842. 'Italienska studier', *SvD* 22.12.1983.
843. 'Erik Gustaf Geijer – död eller levande?', *SvD* 12.1.1983. [Under strecket: om E.G.G. 200 år; även i *Läst*, nr 950.]
844. 'Dagbok över ett framgångsrikt liv', *SvD* 22.3.1983. [Under strecket: om Samuel Pepys; även i *Läst*, nr 950 med titeln 'Nio års råvara'.]
845. 'Hugo Grotius – en förnyande tradionalist', *SvD* 25.4.1983. [Under strecket: om H.G. 400 år; även i *Lag och lyra*, nr 1110 med titeln 'En traditionsbevarande nygrundare: Hugo Grotius'.]
846. 'Det gamla huset mitt i byn', *SvD* 20.5.1983. [Under strecket: rec. av Brian Tierney, *Religion, law, and the growth of constitutional thought 1150–1650*, Cambridge 1982; även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
847. 'Idylliker vid upprört vatten', *SvD* 14.6.1983. [Under strecket: om Izaak Walton, död 1683; även i *Noterat*, nr 1114.]
848. 'Orientalen från Suffolk', *SvD* 10.7.1983. [Under strecket: rec. av *The letters of Edward FitzGerald*, eds. Alfred McKinley Terhune & Annabelle B. Terhune, Princeton, N.J. 1980; även i *Noterat*, nr 1114.]
849. 'George Moore: en parisisk irländare', *SvD* 7.8.1983. [Under strecket: om G.M., död 1933; även i *Noterat*, nr 1114.]
850. 'Det svärbegripliga 1914', *SvD* 22.9.1983. [Under strecket: rec. av Arno J. Mayer, *The persistence of the old regime. Europe to the Great War*, London 1981; även i *Noterat*, nr 1114.]
851. 'En tröstare som bestått: Boethius', *SvD* 12.10.1983. [Under strecket: rec. av *Boethius. His life, thought and influence*, ed. Margaret Gibson, Oxford 1981; även i *Noterat*, nr 1114.]
852. 'Stig Strömholm, juridikprofessor, prorektor, författare. En äkta akademiker – men det är på diktens vingade häst han spränger fram mot berömmelsen', *Månadsjournalen* 3, 1983, 50–57. [Intervju gjord av Stig Nordfeldt.]

1984

853. *Allmän rättslära. En första introduktion*, 5 uppl., Stockholm: Norstedts 1984, 95 s.
854. *Ajax. Roman*, Stockholm: Norstedts 1984, 252 s.
855. *Rätt, rättskällor och rättstillämpning. En lärobok i allmän rättslära* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 109), 2 uppl., Stockholm: Norstedts 1984, 476 s.

856. 'Behövs en prejudikatlära? Vittnesbörd från common law', i *Festskrift till Jan Hellner*, red. Ulf Bernitz et al., Stockholm 1984, 645–657.
857. 'Det europeiska rättstänkandets begynnelse – ett levande arv från antiken', i *Antiken – död eller levande?* (Skriftserie utg. av vänföreningarna vid de svenska instituten i Rom och Athen, 1), Uppsala 1984, 65–75.
858. 'En svensk prejudikatlära: behov och möjligheter', *SvJT* 69, 1984, 923–945. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
859. 'Grotius och den tidigare naturrätten', i *Den svenska juridikens uppblomstring i 1600-talets politiska, kulturella och religiösa stormaktssamhälle. Föreläsningar vid ett svensk-finskt rättshistoriskt tvärvetenskapligt symposium i Uppsala 18–20 april 1983* (Skrifter utg. av Institutet för rättshistorisk forskning, ser. 2. Rättshistoriska studier, 9), red. Göran Inger, Stockholm 1984, 83–96.
860. [Inlägg i] *Forhandlingene ved Det 30. nordiske juristmøtet Oslo 15.–17. august 1984*, 2, Oslo 1984, 37f.
861. 'Luther och naturrätten', *Tvärnsnitt* 1, 1984, 15–21. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
862. 'Musikanvändning i musik- och radiohandeln. En praktisk upphovsrättsfråga', *NIR* 53, 1984, 151–161.
863. 'Näringsfriheten – grundläggande men förbisedd', i *Skrifter tillägnade Gustaf Petrén* (Stiftelsen Rättsfonden och Institutet för offentlig och internationell rätt), Stockholm 1984, 191–208. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
864. 'Redaktionens förord', *SvJT* 69, 1984, 677f. [Jubileumsnummer för 1734 års lag; tillsammans med Hans Danelius.]
865. 'The impact of early Christianity upon the doctrine of natural law', *Kungl. Vetenskaps-Societetens i Uppsala årsbok* 1984, 49–63.
866. 'Tre lagböcker: 1734, 1934, 1984. Några anteckningar', *SvJT* 69, 1984, 893–906. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
867. 'Upphovsrätt och utövningsplikt – ett franskt avgörande', *NIR* 53, 1984, 53.
868. 'Urheberrechtsverträge und internationales Privatrecht', *Nordisk Tidsskrift for International Ret* (Köpenhamn) 1984, 53–61. [Bearbetad version av det föredrag som hölls vid Alexander von Humboldt-Stiftung-symposiet "Internationales Privatrecht und Internationales Wirtschaftsrecht" i Ludwigsburg 26–30 september 1983; se även nr 917.]
869. [Rec. av] Erkki Johannes Hollo, *Die Definition von geltendem Recht in der Rechtsfindung, rechtsvergleichend dargestellt an der Irrtumslehre*, Helsingfors 1981, *SvJT* 69, 1984, 60f.
870. [Rec. av] Eike von Hippel, *Der Schutz des Schwächeren*, Tübingen 1982, *SvJT* 69, 1984, 160f.
871. [Anm. av] *Das Recht des unlauteren Wettbewerbs in den Mitgliedstaaten der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft*, 6, München 1981; Reinhold Zippelius, *Rechtsphilosophie. Ein Studienbuch*, München 1982; Norbert Horn, Hein Kötz & Hans G. Leser, *German private and commercial law*.

- An introduction*, Oxford 1982; Hannu Tapani Klami, *Comparative law and legal concepts. The methods and limits of comparative law and its connection with legal theory*, Vanmala 1981; Anders Sandøe Ørsted. *Foredrag i anledning af 200 året for Anders Sandøe Ørsteds fødsel* (Skrifter fra Det Retsvidenskabelige Institut ved Københavns Universitet, 36), udg. Ditlev Tamm, København 1980, *SvJT* 69, 1984, 239f.
872. [Anm. av] Wolfgang Fikentscher, *Wirtschaftsrecht* 1–2, München 1983, och Patrick Selim Atiyah, *Promises, morals and law*, Oxford 1981, *SvJT* 69, 1984, 490f.
873. 'Den svenska tystnaden', *Svensk Tidskrift* 71, 1984, 414–421. [Även i *Motströms och medströms*, nr 907; även finsk övers. nr 926.]
874. 'Finska hedersdoktorer. Vår lag, vårt vapenlösa skydd', i *Promotionsextra 1984. En tidning från Uppsala Studentkår*, 13.
875. 'Härdda ku, härdda geit', *Norrlands Varjehanda* nr 16, 6.12.1984, 6.
876. 'Järnhandeln i mitt hjärta', i *Birkarl '84. En skrift till 50-årsjubileet*, Uppsala 1984, 11–13.
877. 'Välkomstord till höstens recentiorer', *Norrlands Varjehanda*, informationsnummer 1984–85, 5–7.
878. [Rec. av] Denis Diderot, *Lettres à Sophie Volland*, édition établie et présentée par Jean Varloot, Paris 1984, *Moderna språk* 78, 1984, 343f. [På franska.]
879. [Rec. av] Lambert Schneider, *Die Domäne als Weltbild. Wirkungsstrukturen der spätantiken Bildersprache*, Wiesbaden 1983, *Konsthistorisk tidskrift* 53, 1984, 32f. [Se även nr 898.]
880. 'Ett nationalmonument: Samuel Johnson', *UNT* 21.3.1984. [Även i *Noterat*, nr 1114.]
881. 'En odlargärning', *UNT* 5.5.1984. [Om *Uplands nations årsskrift 1957–1983*.]
882. 'Kulturarvet – vad är det?', *Stockholms tidningen* 20.5.1984.
883. 'Gösta Lindeskog' [minnesord], *SvD* juni 1984.
884. 'Han dog vid desserten', *UNT* 19.9.1984. [Om Denis Diderot, död 1784; även i *Noterat*, nr 1114.]
885. 'Claude Simons Georgica och "det kritiska uppdraget"', *UNT* 30.10.1984. [Även i *Noterat*, nr 1114.]
886. 'Oscar af Ugglas' [minnesord], *SvD* och *DN* 28.12.1984. [Tillsammans med Martin H:son Holmdahl.]
887. 'Gentleman i morgonrock', *SvD* 23.1.1984. [Anm. av *Plinius den yngres brev*, övers. av Axel Mattsson, Stockholm 1983.]
888. 'Bortglömd rättskamp', *SvD* 22.2.1984. [Rec. av Jacob W.F. Sundberg, *The Swedish philosopher Axel Haegerstroem and his relationship to Finland's struggle to preserve her legal order, 1899–1917*, Littleton, Colorado 1983.]
889. 'När tingen talade', *UNT* 24.5.1984. [Rec. av Hennig Brinkmann, *Mittelalterliche Hermeneutik*, Darmstadt (Tübingen) 1980; även i *Noterat*, nr 1114.]

890. 'Retorikens urskrift översatt', *SvD* 24.5.1984. [Rec. av Aristoteles, *Retorik*, översatt med introduktion af Thure Hastrup (Platonselskabets skriftserie, 7), København 1983.]
891. 'En tidskrift för Europa', *SvD* 11.7.1984. [Om *Cadmos*.]
892. 'Sverige som skiljedomsland', *SvD* 3.8.1984. [Rec. av Ulf Holmbäck, *Arbitration in Sweden*, publ. by the Stockholm Chamber of Commerce, 2. rev. ed., Stockholm 1984.]
893. 'En vägskalets mästare: Samuel Coleridge', *UNT* 12.12.1984. [Om Samuel Taylor Coleridge, *Biographia literaria, or Biographical sketches of my literary life and opinions* (The collected works of Samuel Taylor Coleridge, 7:1-2; Bollingen series, 75), 1-2, eds. James Engell & W. Jackson Bate, London & Princeton 1983; pbk 1984; även i *Noterat*, nr 1114.]
894. 'En välkommen översättning', *SvD* 24.12.1984. [Om Epiktetos, *Handbok i livets konst [Encheiridion]*, översättning med kommentar av Gottfried Grunewald & Stig Y. Rudberg (SIMA-PB, 29), Göteborg 1984.]
895. 'C.M. Wieland, diktare i geniskugga', *SvD* 5.1.1984. [Under strecket: om *Christoph Martin Wieland*, hrsg. von Hansjörg Schelle, Darmstadt 1981; även i *Noterat*, nr 1114.]
896. 'Vårt Sverige – och de andras', *SvD* 22.1.1984. [Under strecket: om Sverige-bilden; även i *Motströms och medströms*, nr 907.]
897. "'Sverige hör ock Gud till'", *SvD* 25.1.1984. [Under strecket.]
898. 'Det förhärligade herrgårdslivet', *SvD* 21.2.1984. [Under strecket: rec. av Lambert Schneider, *Die Domäne als Weltbild. Wirkungsstrukturen der spätantiken Bildersprache*, Wiesbaden 1983; se även nr 879.]
899. 'Den symboliska kappan i snålblåsten', *SvD* 4.4.1984. [Under strecket: rec. av Britt-Marie Fridh-Haneson, *Le manteau symbolique. Étude sur les couples votifs en terre cuite assis sous un même manteau* (Skrifter utg. av Svenska institutet i Rom, 4°, 40), Stockholm 1983.]
900. 'Georges Duhamel – avlägsen och nära', *SvD* 3.6.1984. [Under strecket: om med. dr Denis Thévenin, pseudonymen Georges Duhamel; även i *Noterat*, nr 1114 med titeln 'Från det mycket avlägsna nära förflutna: Georges Duhamel!']
901. 'Skapande och efterhärming', *SvD* 13.7.1984. [Under strecket: rec. av Guido Lieberg, *Poeta creator. Studien zu einer Figur der antiken Dichtung*, Amsterdam 1982; även i *Noterat*, nr 1114.]
902. 'En fransk spanjor: Pierre Corneille', *SvD* 26.9.1984. [Under strecket: om P.C., död 1684, och Georges Couton, *Corneille et la tragédie politique*, Paris 1984; även i *Noterat*, nr 1114.]
903. 'Den professorliga tystnaden', *SvD* 13.10.1984. [Under strecket.]
904. 'Om de lärdes modersmål', *SvD* 23.11.1984. [Under strecket: rec. av Bo Lindberg, *De lärdes modersmål. Latin, humanism och vetenskap i 1700-talets Sverige* (Gothenburg studies in the history of science and ideas, 5), Göteborg 1984.]

905. 'Klassisk redan vid promulgationen', *SvD* 13.12.1984. [Under strecket: om 1734 års lag.]

1985

906. *A short history of legal thinking in the West*, Stockholm: Norstedts 1985, 317 s. [I finsk övers. nr 1111 och i tysk övers. nr 1210.]
907. *Motströms och medströms. Svenska betraktelser*, Stockholm: Norstedts 1985, 229 s.
908. 'Demokrati och juridik. Kontaktytor och problem', i Torgny T. Segerstedt m.fl., *Rättssäkerhet och demokrati*, Stockholm: Ratio 1985, 11–45. [Även i *Motströms och medströms*, nr 907 med titeln 'Mellan demokrati och juridik: flykt och återkomst', och i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
909. 'Foreword', i *Medical responsibility in Western Europe. Research study of the European Science Foundation*, eds. Erwin Deutsch & H.-L. Schreiber, Berlin, Heidelberg & New York 1985, v–vi.
910. 'Judicial control of legislation' [notis], *SvJT* 70, 1985, 421.
911. 'Jur stud på 50-talet', i *Juridiska Klubben i Stockholm 50 år. 1935–1985*, Stockholm 1985, 24–40. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
912. 'Klassisk redan vid promulgationen: 1734 års lag', i *1634 års regeringsform 350 år, 1734 års lag 250 år. Jubileumssammankomst i Riksarkivet den 30 november 1984. Föreläsningar och utställning* (Skrifter utg. av Svenska Riksarkivet, 6), Stockholm 1985, 21–34.
913. 'Planeringsrådet och rättssäkerheten: "Ett svenskt framtidsproblem"', *Företagsekonomi* 51:1/2, 1985, 20–22. [Även i *Motströms och medströms*, nr 907.]
914. 'Rationella motiv för exstinktiva godtrosförvärv – en idéhistorisk återblick', i *Festskrift till Henrik Hessler. Rättsvetenskapliga studier i civilrätt och processrätt*, Stockholm 1985, 417–431.
915. 'Romersk rätt', 'Rättsskolan i Bologna', m.fl. uppslagsord i *Medeltidens ABC*, red. Nina Folin & Göran Tegnér (Statens historiska museum), Stockholm 1985.
916. 'Sjätte fransk-nordiska juristdagarna' [notis], *SvJT* 70, 1985, 421.
917. 'Urheberrechtsverträge und internationales Privatrecht', i *Internationales Privatrecht, Internationales Wirtschaftsrecht. Referate eines Symposiums der Alexander von Humboldt-Stiftung vom 26. bis 30. September 1983 in Ludwigsburg*, hrsg. von Wolfgang Holl & Ulrich Klinke, Köln, Berlin, Bonn & München 1985, 269–278. [Se även nr 868.]
918. 'Zweite Deutsch-Schwedische Juristentagung' [notis], *SvJT* 70, 1985, 422.
919. 'Åke Malmström in memoriam', *SvJT* 70, 1985, 616f.
920. 'Äganderätten i idéhistoriskt och internationellt perspektiv', i *Äganderätt och egendomsskydd. Centrala frågor i alla samhällssystem* (Svenska Arbetsgivarföreningen), Stockholm 1985, 7–17. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]

921. 'Till rättsstatens försvar', *Advokaten* 51, 1985, 482–485. [Rec. av Brita Sundberg-Weitman, *Rättsstaten åter!*, Stockholm 1985.]
922. [Anm. av] Henri Batiffol & Paul Lagarde, *Droit international privé*, 1–2, 7 éd., Paris 1981–1983; Thomas Morawetz, *The philosophy of law. An introduction*, New York & London 1980; Eugen Ulmer, *Urheber- und Verlagsrecht*, 3., neu bearb. Aufl., Berlin, Heidelberg & New York 1980; Neil MacCormick, *H.L.A. Hart*, London 1981, *SvJT* 70, 1985, 494.
923. 'Frihet och självständighet. Därför bildades de europeiska universiteten', *Ergo* 23, 1985, 5.
924. 'Humaniora – lyx eller nödvändighet?', *Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab. Forhandlinger* 1985, 93–103. [Även nr 1028.]
925. 'Preses' hälsningsanförande den 20 mars 1985', *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1985, 54f.
926. 'Ruotsalainen hiljaisuus, sen syyt, ansiot ja heikkoudet' [Svensk tystnad och dess anledningar, fördelar och svagheter], *Kanava* 1985:4, 216–221. [Se nr 873.]
927. 'Till småstadsuniversitetets lov. Välkomsthälsning till Norrlands nations recentiorer 1985', *Norrlands Varjehanda*, informationsnummer 1985–1986.
928. 'Ett karriärsystem i förfall', *DN* 4.1.1985. [DN Debatt.]
929. 'Tvärsäkerhet inget tecken på kompetens', *DN* 16.1.1985. [DN Debatt, replik, fortsättning på nr 928.]
930. 'Pompa i vår ljus: Ronsard', *UNT* 12.6.1985. [Pierre de Ronsard, död 1585; även i *Noterat*, nr 1114.]
931. 'Åke Malmström in memoriam', *UNT* och *SvD* 27.8.1985.
932. 'Att stå det onda emot', *SvD* 24.1.1985. [Rec. av Vilhelm Moberg, *I egen sak. Obekväma inlägg i det offentliga samtalet*, urval och efterord av Otto v. Friesen, Stockholm 1984.]
933. [Anm. av] Arnmundur Backman et al., *Arbetsretten i Norden* (NU-serien 1984:10), Stockholm 1985, *SvD* 28.4.1985.
934. [Anm. av] Ulf Bernitz m.fl., *Finna rätt – juristens källmaterial och arbetsmetoder*, Stockholm 1985, *SvD* 25.8.1985. [Boklädan.]
935. 'Nationalskalden Victor Hugo', *UNT* 6.11.1985. [Anm. av *Œuvre complètes*; Jeanlouis Cornuz, *Hugo. L'homme des Misérables*, Lausanne 1985; Philippe van Tieghem, *Victor Hugo. Un génie sans frontières. Dictionnaire de sa vie et de son œuvre*, 2. éd., Paris 1985; Hubert Juin, *Victor Hugo, 2. 1844–1870*, Paris 1984; även i *Noterat*, nr 1114.]
936. [Rec. av] Kurt Robert Eissler, *Goethe. A psychoanalytic study 1775–1786*, 1–2, Basel 1983–1985, *SvD* 8.11.1985.
937. 'För Europa', *SvD* 10.11.1985. [Rec. av Henri Brugmans, *La cité européenne*, Maastricht 1985.]
938. 'Arbetsuppgifter för humaniora', *SvD* 10.1.1985. [Under strecket.]
939. 'Till lösningen av plankets gåta', *SvD* 11.2.1985. [Under strecket: rec. av *Apocalypticism in the Mediterranean world and the Near East. Proceedings*

- of the *International colloquium on apocalypticism*, Uppsala, August 12–17, 1979, ed. David Hellholm, Tübingen 1983; även i *Noterat*, nr 1114.]
940. 'Den akademiska pilgrimsvandringen', *SvD* 20.3.1985. [Under strecket: rec. av Lars Niléhn, *Peregrinatio academica. Det svenska samhället och de utrikes studieresorna under 1600-talet* (Bibliotheca historica Lundensis, 54), Lund 1983.]
941. 'Då lasten var en häxa', *SvD* 12.4.1985. [Under strecket: rec. av Bengt Lewan, *Med dygden som vapen. Kring begreppet dygd i svensk 1700-talsdebatt*, Stockholm 1985.]
942. 'Patroner, klienter, vänner och gynnare', *SvD* 14.6.1985. [Under strecket: rec. av S. Noah Eisenstadt & Luis Roniger, *Patrons, clients and friends. Interpersonal relations and the structure of trust in society*, Cambridge 1984.]
943. 'Det befriande hänskrattet: Voltaire', *SvD* 1.7.1985. [Under strecket: rec. av Voltaire, *Filosofi i fickformat*, urval, förord, översättning och noter av Olof Nordberg, Stockholm 1985; även i *Noterat*, nr 1114.]
944. 'Arbetets ära och fritidens förbannelse', *SvD* 20.8.1985. [Under strecket: anm. av Cadmos, fasc. 28–29, 1984–1985.]
945. 'Långt mer än sagor: bröderna Grimm', *SvD* 26.9.1985. [Under strecket: rec. av Gabriele Seitz, *Die Brüder Grimm. Leben, Werk, Zeit*, Darmstadt & München 1984; även i *Noterat*, nr 1114.]
946. 'Två världars mästare: hertigen av Aumale', *SvD* 13.11.1985. [Under strecket: rec. av Raymond Cazelles, *Le duc d'Aumale. Prince aux dix visages*, Paris 1984; även i *Noterat*, nr 1114.]

1986

947. *ВВЕДЕНИЕ В ШВЕДСКОЕ ПРАВО*, övers. till ryska av *An introduction to Swedish law* (nr 727), ed. S.S., Moskva 1986, 335 s.
948. *Die Felder. Historischer Roman*, übers. von Birgitta Kicherer, Stuttgart: Klett-Cotta 1986, 285 s.
949. Svante Bergström, *Lärobok i upphovsrätt*, 2 uppl., bearbetad av S.S., Uppsala: Iustus 1986, 64 s.
950. *Läst*, Stockholm: Norstedts 1986, 259 s.
951. *Sändebudet*, Stockholm: Norstedts 1986, 314 s.
952. 'Aus der Geschichte der deutsch-schwedischen Kulturbeziehungen', i *Ausbildung und Weiterbildung der Juristen in Deutschland und Schweden. Referate des deutsch-schwedischen Juristentreffens in Uppsala und Stockholm vom 21.–24. Mai 1985* (Arbeiten zur Rechtsvergleichung, 130), hrsg. von Uwe Blaurock, Frankfurt am Main 1986, 11–16.
953. 'Johannes Schefferus. Un Strasbourgeois en Suède', i *L'Europe, l'Alsace et la France. Problèmes intérieurs et relations internationales à l'époque moderne. Études réunies en l'honneur du Doyen Georges Livet pour son 70e anniversaire*, Colmar 1986, 302–306. [Även i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367.]

954. 'Les logiciels d'ordinateur et le droit d'auteur – leçons à tirer de la jurisprudence française', *Archivum iuridicum cracoviense* 19, 1986, 185–193. [Festskrift till Andrzej Kopff.]
955. 'New wine and old bottles – the lawyer's dilemma', i *Life sciences and society. Proceedings of an international colloquium on great and recent discoveries in the biomedical and social sciences, and their impact on the evolution and understanding of our society, Stockholm, Sweden, 26–28 November 1984*, eds. Raymond Daudel & Nicole Lemaire d'Aggaggio (European Academy of art, sciences and humanities), Amsterdam, Oxford, New York & Tokyo 1986, 251–256.
956. 'Ny juridisk fakultetsbyggnad i Åbo', *SvJT* 71, 1986, 564.
957. 'Ny tysk lag om den internationella privaträtten', *SvJT* 71, 1986, 645.
958. 'Personnalité créatrice et technique moderne: le droit d'auteur face aux ordinateurs', *Annales Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala årsbok* 26, 1985–1986, 37–45.
959. 'Rättsvetenskap', i *Juridisk och samhällsvetenskaplig forskning. Fakultetsprogram (UHÄ-rapport 1986:25)*, Stockholm 1986, 15–29.
960. 'Samtal om lagarnas mångfald', i *Samfunn, rett, rettferdighet. Festskrift till Torstein Eckhoffs 70-årsdag*, red. Anders Bratholm et al., Oslo 1986, 672–680. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
961. 'Svensk Juristtidning 70 år', *SvJT* 71, 1986, 1–3.
962. 'Åke Malmström' [minnesord], *Revue internationale de droit comparé* 38, 1986, 159.
963. [Rec. av] Konrad Zweigert & Hein Kötz, *Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts*, 2. Aufl., 1–2, Tübingen 1984, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* 50, 1986, 413f.
964. [Anm. av] Helmut Coing, *Europäisches Privatrecht 1500 bis 1800*, 1, München 1985, *SvJT* 71, 1986, 224.
965. [Anm. av] Axel Görlitz & Rüdiger Voigt, *Rechtspolitologie*, Opladen 1985, och Reinhold Zippelius, *Juristische Methodenlehre. Eine Einführung* (Schriftenreihe der juristischen Schulung, 93), 4., völlig neubearb. Aufl., München 1985, *SvJT* 71, 1986, 623.
966. [Rec. av] Günter Parsenow, *Fachwörterbuch für Recht und Wirtschaft. Schwedisch/Deutsch – Deutsch/Schwedisch*, 2. Aufl., Köln, Berlin, Bonn & München 1985, *Zeitschrift für Zivilprozess* 99, 1986, 348–350.
967. 'Grå höst: 1986', *Svensk Tidskrift* 73, 1986, 286–298.
968. 'Histoire d'amour. Mes rapports avec la langue française', *Moderna språk* 80, 1986, 33–45. [Även nr 812 och i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367.]
969. 'Information om Norrlands nation', *Norrlands Varjehanda* 34, 1986, 3f.
970. 'Invigningsanförande av Professor Stig Strömholm vid öppnandet av utställningen "Ärkebiskoparna från Bremen", Historiska museet, 11 nov 1986', *Forntid och framtid* 21:16, 1986, 12f.

971. 'Les bases de la survie intellectuelle et morale de l'Europe', i *Pour un nouvel humanisme de notre temps* (Les Cahiers de la Fondation du Futur; Convention européenne de la Culture), Paris 1986, 147–151. [Även i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367.]
972. 'Nutid och framtid', i *Den fristående akademiens verksamhet 1974–85. Skrift utgiven med anledning av tvåhundraårsjubileet av akademiens återinrättande år 1786* [Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien 1786–1986], Stockholm 1986, 76–79.
973. 'Några råd från min hylla', *Ergo* 3, 1986, 7.
974. 'Preses' hälsningsanförande den 20 mars 1986', *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1986, 45–47.
975. [Rec. av] Raymond Cazelles, *Le duc d'Aumale. Prince aux dix visages*, Paris 1984, *Moderna språk* 80, 1986, 174–177.
976. 'Balanserat om Sverige', *Svensk Tidskrift* 73, 1986, 259f. [Rec. av Odd Eiken & Gunnar Hökmark, *Det goda Sverige*, Stockholm 1986.]
977. 'Den totalitära staten i sin prydno', *SvD* 28.1.1986. [Brännpunkt: om *Regeringen, myndigheterna och myndigheternas ledning. Betänkande*, avgivet av Verksledningskommittén (SOU 1985:40), Stockholm 1985.]
978. [Replik] *SvD* 18.2.1986. [Brännpunkt: fortsättning av debatten i nr 977.]
979. 'Den fjerde hemmelighed', ett kap. ur *Fälten*, övers. av "S", *Epoke* (tillæg till *Jyllands-Posten*), 2 årg., nr 1, 10 mars 1986, 20–22.
980. 'Så tar vi ytterligare ett steg mot enhetskasernen', *SvD* 2.6.1986. [Om *Statens förvaltningsfond. Slutbetänkande*, avgivet av Utredningen angående översyn av den statliga fondförvaltningen m.m. (SOU 1985:60), Stockholm 1985.]
981. 'Dagboken 26.5–1.6', *SvD* 8.6.1986. [Söndagsbilagan.]
982. [Replik], *SvD* 7.7.1986. [Brännpunkt: fortsättning av debatten i nr 980.]
983. 'Om borgerligheten i Sverige jämfört med övriga Europa. Vi har inte något sammanhållet borgarskap', *SvD* 7.8.1986. [Brännpunkt.]
984. 'Skall vetenskapligt samarbete upphöra?', *SvD* 30.10.1986. [Polemik mot Kristian Gerner.]
985. 'Den nyttiga humanioran', *Hufvudstadsbladet* 4.11.1986.
986. 'Vår fina, gamla riksdag', *SvD* 7.2.1986. [Rec. av *Riksdagen genom tiderna*, Herman Schück et al., Stockholm 1985.]
987. 'En mörk historia', *SvD* 16.3.1986. [Anm. av Michelle Magdelaine & Rudolf von Thadden, *Le refuge huguenot*, Paris 1985.]
988. 'Då fransyskan regerade', *SvD* 2.4.1986. [Rec. av *Gustave III par ses lettres* (Svenska Akademiens handlingar från år 1986, 8), utg. Gunnar von Proschwitz, Stockholm & Paris 1986.]
989. 'En okänd pionjär: Nicolaus av Cues', *SvD* 20.4.1986. [Rec. av Nicolaus Cusanus, *Om trosfred. De pace fidei*, inledning och översättning av Birgit Helander, Delsbo 1985.]
990. 'Konservatism och cynism', *SvD* 7.12.1986. [Rec. av Gunnar Fredriksson, *Konservativa idéer. Om pessimismens politiska filosofi*, Stockholm 1986.]

991. 'De La Boétie och den svåra friheten', *SvD* 14.1.1986. [Under strecket: om Étienne de La Boétie och *Discours de la servitude volontaire*, éd. Simone Goyard-Fabre, Paris 1983; även i *Noterat*, nr 1114.]
992. 'Damaskusvandring med många ekon', *SvD* 16.2.1986. [Under strecket: rec. av Ferruccio Ulivi, *Manzoni*, Milano 1984.]
993. 'Dödsdömds brev som aldrig kom fram', *SvD* 16.3.1986. [Under strecket: rec. av Olivier Blanc, *La dernière lettre. Prisons et condamnés de la Révolution 1793–1794*, Paris 1984; även i *Noterat*, nr 1114 med titeln 'De sista breven'.]
994. 'Kritiskt äreminne över Gustav III', *SvD* 6.4.1986. [Under strecket: rec. av Erik Lönnroth, *Den stora rollen. Kung Gustaf III spelad av honom själv* (Svenska Akademiens handlingar från år 1986, 1), Stockholm 1986.)
995. 'Klerkernas förräderi: offer och segrare', *SvD* 23.5.1986. [Under strecket: om Thomas Moore, *Briefe der Freundschaft mit Erasmus*, übersetzt, eingeleitet und kommentiert von Hubertus Schulte Herbrüggen, München 1985.]
996. 'Det symbolistiska manifestet och dataåldern', *SvD* 2.7.1986. [Under strecket: om Johannes Papadiamantopoulos, alias Jean Moréas, och hans manifest; även i *Noterat*, nr 1114.]
997. 'Fablernas värld i nusvensk språkdräkt', *SvD* 13.7.1986. [Under strecket: om Jean de La Fontaine, *Fabler*, tolkning, inledning och noter av Gustaf Holmér, Stockholm 1986; även i *Noterat*, nr 1114.]
998. 'Det antimetafysiska konstverket', *SvD* 11.8.1986. [Under strecket: om Hermann Broch; även i *Noterat*, nr 1114, med titeln 'Ett problem, en rörelse, två namn: modernism, Trakl och Broch'.]
999. 'Alain-Fournier och det okända slottet', *SvD* 23.9.1986. [Under strecket: om Henri-Alban Fournier, alias Alain-Fournier, *Le grand Meaulnes*; även i *Noterat*, nr 1114 med titeln 'Det okända slottet återfunnet: Alain-Fournier'.]
1000. 'Tyskland som rite de passage. Första delen', *SvD* 26.10.1986. [Under strecket.]
1001. 'Tyskland som rite de passage. Andra delen', *SvD* 28.10.1986. [Under strecket.]
1002. 'Från gudamänniska till gudomligt vilddjur', *SvD* 4.12.1986. [Under strecket: rec. av Jochen Schmidt, *Die Geschichte des Genie-Gedankens in der deutschen Literatur, Philosophie und Politik 1750–1945*, 1–2, Darmstadt 1985.]
1003. 'Den allra mest omsvärmade systemen', *SvD* 19.12.1986. [Under strecket: om Franska Akademien.]
1004. 'Palmes verk', *Folket i Bild/Kulturfront* 15:12, 1986, 11–13. [Intervju av Thomas Kanger med Åke Olsson, C.H. Hermansson, Leif Lewin och S.S. om Palmes verkliga betydelse inom svensk politik.]
1005. "'Mer än tonläget kan ändras – röd-grönt samarbete inte uteslutet." Politiken efter Olof Palme', *Veckans affärer* 11, 1986, 22f., 25. [Intervju av Gunnar Hagtorn med Gunnar Heckscher, Leif Lewin och S.S.]

1006. 'Vad betydde Olof Palme?', *Vestmanlands Läns Tidning* 30.7.1986. [Inter-
vju gjord av Thomas Kanger.]

1987

1007. *Der Wald. Historischer Roman*, übers. von Birgitta Kicherer, Stuttgart: Klett-Cotta 1987, 341 s.
1008. *Makt och rätt. En principdiskussion i nuläget* (Maktutredningens rapport, 18), Uppsala 1987, 17 s. [Offset; även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
1009. *Marknadsekonomin rättsliga grundvalar*, Stockholm: Timbro 1987, 63 s. [Tillsammans med Johan Myhrman och Gustaf Petré (red.)]
1010. *Rött och blått. En brevväxling om Sverige 1984–1986*, Stockholm: Bonniers 1987, 179 s. [Tillsammans med Gudmund Larsson.]
1011. *The Royal Swedish Academy of Letters History and Antiquities*, [text by S.S. and Manfred Ribbing], Stockholm 1987.
1012. 'Advokatrollen genom tiderna', *SvJT* 72, 1987, 305–317. [Anförande hållet den 16 maj 1987 i samband med högtidssammankomst med anledning av Sveriges Advokatsamfunds 100-årsjubileum; även i *Advokaten. Tidsskrift för Sveriges Advokatsamfund* 53, 1987, 504–511, 514f.]
1013. 'Aufgaben und Begrenzungen des Rechts in der modernen Gesellschaft. Paradoxales und Triviales', i *Formalismus und Phänomenologie im Rechtsdenken der Gegenwart. Festgabe für Alois Troller zum 80. Geburtstag*, hrsg. von Werner Krawietz & Walter Ott, Berlin 1987, 477–486.
1014. 'Avtalsfrihetens komponenter – ett analysförsök', i *Festskrift till Sveriges Advokatsamfund 1887–1987. Rättsvetenskapliga studier*, Stockholm 1987, 531–549. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063; i engelsk översättning nr 1119.]
1015. 'Droits intellectuels et droit international privé', *Revue de droit intellectuel* 77, 1987, 123–133. [Föredrag vid en konferens vid Louvains katolska universitets juridiska fakultet den 22 januari 1987; även i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367.]
1016. 'Families of structures. Opening lecture at the 2nd BENELUX-Scandinavian Symposium on the Structure of Law', i *The structure of law. Proceedings of the 2nd Benelux-Scandinavian Symposium in Legal Theory, Uppsala, Dec 11–13, 1986* (Skrifter från Juridiska fakulteten i Uppsala, 14), eds. Åke Frändberg & Mark van Hoecke, Uppsala 1987, 9–18.
1017. 'Hundra års jämförande rättsforskning och dess resultat', *TfR* 100, 1987, 24–39. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]
1018. 'Makt och rätt – från den juridiska sidan rägängen', i *Maktbegreppet*, red. Olof Petersson, Stockholm 1987, 260–293.
1019. 'Rationalitet – ett användbart begrepp i den juridiska samhällsstyrningen', i Torgny T. Segerstedt m.fl., *Rationalitetens gränser*, Stockholm: Ratio 1987, 83–102. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063.]

1020. 'Rättsteorins väg genom de mörka århundradena: ett åskådningsexempel', i *Juhlajulkaisu Matti Ylöstalo 1917 • 4/2 • 1987* (Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja. C-sarja, 21), Helsinki 1987, 373–381. [Även i *Historiskt och aktuellt*, nr 1063 med titeln 'Isidorus av Sevilla – ett exempel från rättsteorins väg genom de mörka århundradena'.]
1021. [Anm. av] Max Keller & Kurt Siehr, *Allgemeine Lehren des internationalen Privatrechts*, 2. Aufl., Zürich 1986, *SvJT* 72, 1987, 58f.
1022. 'Byråkratihistoria – en färgstark disciplin', i *Byråkrati jorden runt*, Stockholm 1987, 96–106. [Även i *Lag och lyra*, nr 1110.]
1023. 'Det skrivna ordet – ett hotat kulturarv?', i *Vårt ekonomiska läge* (Sparfrämjandet), Stockholm 1987, 23–37. [Även i *Noterat*, nr 1114 med titeln 'Till det skrivna ordets värn och ära'.]
1024. 'Deux biographies qui n'ont pas vieilli', *Moderna språk* 81, 1987, 64–66. [Om Donald M. Frame, *Montaigne. A biography*, London 1965, och Robert Gibson, *The land without a name. Alain-Fournier and his world*, London 1975.]
1025. 'Ett yrke för filosofer – taxi-intryck från baksätet', *Taxi-journalen* 14:1, 1987, 26f.
1026. 'Företal', i Paul Johnson, *Moderna tider. Tjugotal till åttiotal*, övers. av Birgitta Eriksson & Sven Eriksson, Stockholm 1987, 11–21.
1027. 'Förvirrat om rättigheter', *Svensk Tidskrift* 74, 1987, 12–15.
1028. 'Humaniora – lyx eller nödvändighet?', *Finsk tidskrift* 221–222:3, 1987, 116–132. [Även nr 924.]
1029. 'Norden och Europa. Den kulturella aspekten', *Nordisk Tidskrift* 63, 1987, 385–397.
1030. 'Preses' hälsningsanförande den 20 mars 1987', *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1987, 38f.
1031. 'Skolan som kulturförmedlare', *Barn & kultur* 33, 1987, 20–23.
1032. 'Till Norrlands nations recentiorer ht 1987', *Norrlands Varjehanda*, informationsnummer augusti 1987, 3f.
1033. 'Tillbaka till Strömstad – efter tvåhundra femtio år', *Strömstadsbygden. Årsskrift* (Strömstads hembygds- och museiförening) 3, 1987, 58–63.
1034. 'Tyst vår? – Snarare bullersam', *Svensk Tidskrift* 74, 1987, 224–228.
1035. 'Vår svenska gård', *Höst 1987, Björklinge, Skuttunge, Viksta* [församlingsblad], 2, 14f. [Tal 6.6 i Björklinge kyrka.]
1036. 'Om maktens begränsningar. Diskussion till frihetens försvar', *SvD* 26.1.1987. [Brännpunkt: "Maktens gränser".]
1037. 'In memoriam Ann Mari Strandberg', *UNT* 10.2.1987.
1038. 'Tänkaren från Texas', *SvD* 30.4.1987. [S.S. svarar Lars Gustafsson.]
1039. 'Vi är på väg mot en allt större idiotisering', *SvD* 20.8.1987. [Brännpunkt.]
1040. 'Journalistiskt ansvar, herr Therborn och Auschwitz', *SvD* 25.10.1987.
1041. 'Livet vore bättre, chefredaktörn', *SvD* 5.11.1987. [Replik till Gustaf von Platen.]

1042. 'Ivar Strahl' [minnesord], *SvD*, DN och UNT 12.12.1987. [I *SvD* under rubriken 'Skarpsinnig analytiker på straffrättens område']
1043. [Anm. av] Ingemar Algulin, *Nyklassicism som litterär tradition. En historisk överblick* (SIMA-PB, 39), Partille 1986, och Rainer Maria Rilke, *Briefe an Ernst Norlind* (SIMA-PB, 46), hrsg. von Paul Åström, Partille 1986, *SvD* 5.4.1987.
1044. 'En bok om besinning', *SvD* 14.4.1987. [Rec. av Georg Henrik von Wright, *Vetenskapen och förnuftet. Ett försök till orientering*, Stockholm 1987; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1045. 'Festschrift med salt och styrka', *SvD* 21.7.1987. [Anm. av *Humanismen som salt & styrka* (Acta Bibliothecae regiae Stockholmiensis, 45), Stockholm 1987.] [Festschrift till Harry Järv.]
1046. 'En svensk anomali', *SvD* 23.7.1987. [Anm. av Ingrid Detter de Lupis, *The concept of international law*, Stockholm 1987; Hilding Eek, Ove Bring & Lars Hjerner, *Folkrätten. Staternas och de mellanstatliga organisationernas rättsordning* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 51), 4 uppl., Stockholm 1987; Bo Johnson Theutenberg, *Folkrätt och säkerhetspolitik*, Stockholm 1986.]
1047. 'Den sköna epokens hjälte – Edmond Rostand', *SvD* 13.1.1987. [Under strecket: rec. av Marc Andry, *Edmond Rostand. Le panache et la gloire*, Paris 1986; även i *Noterat*, nr 1114.]
1048. 'Det tysta offentliga samtalet', *SvD* 2.3.1987. [Under strecket: rec. av Donald Söderlind & Olof Petersson, *Svensk förvaltningspolitik*, Uppsala 1986.]
1049. 'Quintus Aurelius Symmachus – den siste romaren', *SvD* 10.4.1987. [Under strecket: rec. av Richard Klein, *Symmachus. Eine tragische Gestalt des ausgehenden Heidentums*, 2. Aufl., Darmstadt 1986; även i *Noterat*, nr 1114.]
1050. 'Det bräckliga livet i 1700-talets Paris', *SvD* 3.5.1987. [Under strecket: rec. av Arlette Farge, *La vie fragile. Violence, pouvoirs et solidarités à Paris au XVIIIe siècle*, Paris 1986; även i *Noterat*, nr 1114.]
1051. 'Prosa vid två vägars ände', *SvD* 17.5.1987. [Under strecket: rec. av Harry Järv, *Trollkarl eller lärling? Om krafter och maktstrukturer i samhället*, Stockholm 1986.]
1052. 'De två kulturerna – och ännu en', *SvD* 24.6.1987. [Under strecket: rec. av Wolf Lepenies, *Die drei Kulturen. Soziologie zwischen Literatur und Wissenschaft*, München 1985; även i *Noterat*, nr 1114.]
1053. 'Vår olycksaliga halvö och Europa', *SvD* 14.7.1987. [Under strecket: rec. av *Lycksalighetens halvö. Den svenska välfärdsmodellen och Europa* (Sverige och Europa, 2), Stockholm 1987.]
1054. 'Är Sverige sjukare än andra?', *SvD* 16.7.1987. [Under strecket: om samma publ. som i nr 1053.]
1055. 'A close reading – en ödmjuk supplik', *SvD* 14.8.1987. [Under strecket: om litteraturkritik; även i *Noterat*, nr 1114.]

1056. 'Ludwig Uhland – mitt i en annan värld', *SvD* 23.9.1987. [Under strecket: om Ludwig Uhland, *Ausgewählte Werke*, hrsg. von Hermann Bausinger, Darmstadt & München 1987; även i *Noterat*, nr 1114.]
1057. 'Statskarikatyrens århundrade', *SvD* 4.10.1987. [Under strecket: rec. av Paul Johnson, *Moderna tider. Tjugotal till åttiotial*, övers. av Birgitta Eriksson och Sven Eriksson, Stockholm 1987.]
1058. 'Glömd konst på nya vägar', *SvD* 19.11.1987. [Under strecket: rec. av Werner Eisenhut, *Einführung in die antike Rhetorik und ihre Geschichte*, 3. Aufl., Darmstadt 1982; även i *Noterat*, nr 1114.]
1059. 'Medeltidens filosofihistoria', *SvD* 14.12.1987. [Under strecket: rec. av Kurt Flasch, *Einführung in die Philosophie des Mittelalters*, Darmstadt 1987; även i *Noterat*, nr 1114 med titeln 'Sekler av spetälska, tro och hungersnöd ...'.]
1060. 'Att skriva på deltid gör mig oberoende', *UNT* 4.2.1987. [Intervju gjord av Bertil Lundvik.]

1988

1061. *Allmän rättslära. En första introduktion*, 6 uppl., Stockholm: Norstedts 1988, 95 s.
1062. *Dalen*, översat fra svensk af M., Århus: Centrum Forlag 1988, 311 s.
1063. *Historiskt och aktuellt. Studier i allmän rättslära* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 132), Stockholm: Norstedts 1988, 325 s. [Samling av tidigare publicerade artiklar.]
1064. *Rätt, rättskällor och rättstillämpning. En lärobok i allmän rättslära* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 109), 3 uppl., Stockholm: Norstedts 1988, 476 s.
1065. *Rättsteoretiska klassiker. En antologi*, utg. av S.S. & Åke Frändberg, Stockholm: Thales 1988, 333 s.
1066. 'Editor's preface' och 'Chapter 1. Introduction', i *An introduction to Swedish law* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 108), 2nd ed., ed. S.S., Stockholm: Norstedts 1988, 5–8, 21–45.
1067. 'Foreword', i *Law in the making. A comparative study*, ed. Alessandro Pizzorusso, Berlin, Heidelberg & New York 1988, v–vii.
1068. 'Institutet för rättsvetenskaplig forskning', *SvJT* 73, 1988, 666.
1069. 'Ivar Strahl in memoriam', *SvJT* 73, 1988, 395f.
1070. 'Le droit comme dimension constante de la culture européenne', i *Colloque expérimental "Civis europaeus sum – Quelle culture, quelles finalités?" Luxembourg 9–11 octobre 1986, Actes* (Conseil de l'Europe), Strasbourg 1988, 78–89. [Offset; även i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367 med titeln 'L'héritage commun du droit. Une des bases de l'unité européenne'.]

1071. 'Our stepfathers the Romans: attempt at a legal family portrait', *Tal över blandade ämnen. Collegium curiosorum novum, årsbok 1984–86*, [Uppsala] 1988, 1–20.
1072. 'Préface', i Alain Viandier, *Recherche de légistique comparée*, Berlin, Heidelberg & New York 1988, v–vii.
1073. 'Sjunde fransk-nordiska juristdagarna', *SvJT* 73, 1988, 166.
1074. 'Sten Rudholm 70 år', *SvJT* 73, 1988, 675.
1075. [Tal vid avslutningsbanketten], i *Förhandlingarna vid Det 31 nordiska juristmötet i Helsingfors 19–21 augusti 1987*, 2, Helsingfors 1988, 709–713.
1076. 'Tredje svensk-tyska juristdagarna', *SvJT* 73, 1988, 585.
1077. [Rec. av] *Urheberrechtskommentar*, hrsg. von Gerhard Schricker, München 1987, *GRUR* 1988, 536f.
1078. 'Adolphe Thiers: le roi des prud'hommes', *Moderna språk* 82, 1988, 329–334.
1079. 'Förord' och 'Symposiet "1786" – Inledning', i "1786". *Vitterhetsakademiens jubileumssymposium 1986* (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Konferenser, 18), Stockholm 1988, 5, 7–18.
1080. 'Den europeiska möjligheten', *Svensk Tidskrift* 75, 1988, 310–316.
1081. 'Det här är viktigt!', i *Norrlands nation*, utg. av Nationen, Uppsala 1988, 4f.
1082. 'Det politiskt omöjliga – försök till en typologi', i "*Det politiskt omöjliga*", red. Torgny T. Segerstedt m.fl., Stockholm: Ratio 1988, 65–82.
1083. "'i gudarnas spår'", *Kulturrådet* 1988:6, 23–26. [Tal vid öppnandet av utställning av böcker ur 1700-talsbiblioteket i Leufsta bruk juni 1988.]
1084. 'Klient och patron i Europa. En bakgrundsteckning', i *Klient och patron. Befordringsvägar och ståndscirkulation i det gamla Sverige. Bokförlaget Natur och Kulturs och Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens symposium den 21–22 januari 1988*, utg. Magnus von Platen, Stockholm 1988, 7–15.
1085. 'Madame de Staël en Suède. Echos littéraires', i *Cahiers Staëliens*, n.s. 39, 1987–1988, 1–9. [Även i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367.]
1086. 'Preses' hälsningsord den 20 mars 1988', *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1988, 46f.
1087. 'Såsom i en spegel. Kungliga Akademien i Åbo 1640–1808', *Yliopisto* (Informationsblad, Helsingfors universitet) nr 30/25.11.1988, 2–7.
1088. 'Universiteten och konsten', i *Kunskapens konst. UHÄ-forum i Göteborg 2 oktober 1987*, Stockholm 1988, 29–34.
1089. 'Uppsala skriver. Kommentarer till en novelltävling', *Ergo* 1, 1988, 25.
1090. 'Välkomsthälsning till Norrlands nations recentiorer', *Norrlands Varje-handa*, informationsnummer 1988, 3f.
1091. 'En ny vänster – om den ändå funnes!', *Aftonbladet* 13.4.1988.
1092. 'Erland Waldenström till minne. Var den oberoende intellektuelle', *SvD* 22.12.1988.

1093. 'En säker inteckning i paradiset', *SvD* 15.4.1988. [Rec. av A.M.S. Boethius, *Filosofins tröst*, inledning, översättning och kommentar av Bertil Cavallin, Stockholm 1987.]
1094. 'Från tysk medeltid', *SvD* 7.8.1988. [Rec. av Dieter Kühn, *Trilogie des Mittelalters*, Frankfurt am Main 1988.]
1095. 'Förebildligt försvar', *UNT* 29.9.1988. [Anm. av *Kejsar Augustus självbiografi*, den latinska texten med inledning, översättning och kommentarer av Anders Ollfors, Borås 1987.]
1196. 'Baudelaire från dag till dag', *SvD* 2.11.1988. [Rec. av Raymond Poggenburg, *Charles Baudelaire. Une micro-histoire. Chronologie baudelairienne*, Paris 1987.]
1097. 'Det första franska undret', *SvD* 19.1.1988. [Under strecket: rec. av *Le miracle capétien*, éd. Stéphane Rials, Paris 1987.]
1098. 'Rötägg rekommenderat: Georg Trakl', *SvD* 8.2.1988. [Under strecket: om G.T. och *Werke, Entwürfe, Briefe*, hrsg. von Hans-Georg Kemper & Frank Rainer Max, Stuttgart 1987; även i *Noterat*, nr 1114, med titeln 'Ett problem, en rörelse och två namn: modernism, Trakl och Broch'.]
1099. 'Sverige och kultureuropa', *SvD* 29.3.1988. [Under strecket; även i *Noterat*, nr 1114, med titeln 'Europa och vi'.]
1100. 'Sverige förtjänar medlemskap i kultureuropa', *SvD* 31.3.1988. [Under strecket; se nr 1099.]
1101. 'Åldringarnas egen världshistoria', *SvD* 18.4.1988. [Under strecket: rec. av Georges Minois, *Histoire de la vieillesse en Occident. De l'Antiquité à la Renaissance*, Paris 1987; även i *Noterat*, nr 1114 med titeln 'Envar sin egen världshistoria: nu åldringarnas'.]
1102. 'En borgares storhet och fall', *SvD* 10.6.1988. [Under strecket: rec. av Pierre Guiral, *Adolphe Thiers ou De la nécessité en politique*, Paris 1986; även i *Noterat*, nr 1114.]
1103. 'Förslag till omvärdering: Theodor Storm', *SvD* 30.7.1988. [Under strecket: om T.S., död 1888; även i *Noterat*, nr 1114.]
1104. 'En vetenskaps vandringsväg', *SvD* 17.8.1988. [Under strecket: rec. av *Den sociologiska fantasin. Teorier om samhället*, red. Ulla Bergryd, Stockholm 1987.]
1105. 'Vad betyder "mognad" i dag?', *SvD* 26.9.1988. [Under strecket: rec. av Sören Halldén, *Den bortglömda mognaden. Om det osynliga inom uppfostran*, Lund 1987.]
1106. 'Men underbarare är dikten ...', *SvD* 10.10.1988. [Under strecket: rec. av Annie Collet, *Stendhal et Milan. De la vie au roman*, 1. *Stendhal milanese*, Paris 1986; även i *Noterat*, nr 1114.]
1107. 'Inte bara den blomstertid', *SvD* 2.12.1988. [Under strecket: rec. av Claude Pujade-Renaud, *L'école dans la littérature*, Paris 1986; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]

1989

1108. *Five essays in historical jurisprudence* (Acta Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskaps-samhällets i Uppsala handlingar, 20), Stockholm: Almqvist & Wiksell Int. 1989, 86 s.
1109. *Hamnfesten. Kriminalroman*, av Christian Ek [pseud.], Höganäs: Wiken 1989, 225 s.
1110. *Lag och lyra. Essäer om rättsvetenskap som humanistisk disciplin*, Uppsala: Iustus 1989, 194 s.
1111. *Länsimaisen oikeusajattelun historia* (Suomen lakimiesliiton kirjasarja, 103), Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus 1989, 352 s. [Övers. av *A short history of legal thinking in the West*, nr 906.]
1112. Svante Bergström, *Lärobok i upphovsrätt*, 3 uppl. bearbetad av S.S., Uppsala: Iustus 1989, 65 s.
1113. *Markerne*, översat fra svensk av M., Århus: Centrum Forlag 1989, 331 s.
1114. *Noterat*, Stockholm: Norstedts 1989, 338 s.
1115. *Skoven*, översat fra svensk af M., Århus: Centrum Forlag 1989, 337 s.
1116. 'Le régime juridique des fondations en droit suédois', i *Le droit des fondations en France et à l'étranger* (Notes et études documentaires, 4879), sous la direction de René-Jean Dupuy (La Documentation française), Paris 1989, 109–120.
1117. 'Rättsvetenskap – sanningsforskning eller samhällsteknologi?', i *Kan vi lita på vetenskapen? En bok om vetenskapen och sanningen* (Natur och Kultur i samarbete med Föreningen för populärvetenskap), red. Alvar Ellegård, Stockholm 1989, 140–153.
1118. 'Tendenser i den senaste kontinentala lagstiftningen på den internationella obligationsrättens område', i *Curt Olsson 1919 28/9 1989. Festskrift* (Juridiska föreningens i Finland publikationsserie, 54), Helsingfors 1989, 358–367. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1119. 'The freedom to contract – a complex cluster of rules', *Scandinavian studies in law* 33, 1989, 203–220. [Bearbetad översättning av nr 1014.]
1120. 'Till författarrättens idéhistoria', *Det Norske Videnskaps-Akademis årbok* 1988 (1989), 146–158.
1121. 'Was bleibt vom Erbe übrig? Überlegungen zur Entwicklung des heutigen Urheberrechts', *GRUR* 1989, 15–23.
1122. 'Vid foten av en areopag. Högsta domstolen 200 år', *SvJT* 74, 1989, 165–169. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1123. [Rec. av] Mogens Koktvedgaard, *Lærbog i immaterialret*, København 1988, *TfR* 102, 1989, 57–59.
1124. "'All bildning står på ofri grund till slutet" – Sverige och Europa', *Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens tidskrift* 128, 1989, 149–156.
1125. 'Bastiljen i granskogen', *Svensk Tidskrift* 76, 1989, 368–377. [Om hur franska revolutionen påverkat Sverige; även i *Levande ansikten*, nr 1364, med titeln 'Kring franska revolutionen'.]

1126. [Bidrag i] *Stiftelsen Familjen Rausing 1979–1989* (Istituto Svedese di Studi Classici a Roma), Rom 1989, 6–11.
1127. 'Den lagbundna förtroligheten. Om det medeltida brevet', i *Från hymn till skröna. Medeltida litteratur i ny belysning*, red. Alf Hårdelin, Stockholm 1989, 13–30.
1128. 'En glädjens skål' och 'Sammanhållningsmaskinen', *Norrlands Varjehanda*, jubileumsnummer 11.10.1989, 4 och 13. [Festtal.]
1129. 'Inledningsord av universitetets prorektor, professor Stig Strömholm vid symposiet "Universitetet och samhället" måndagen den 17 oktober 1988' och 'Den lärda republiken: Uppsala universitetets kontakter med det internationella vetenskapsamhället', i *Universitet och samhälle. Festskrift tillägnad Martin H:son Holmdahl*, red. Torgny Nevéus, Uppsala 1989, 11f., 49–59.
1130. 'Livets sköra tråd', förord till den svenska översättningen av Arlette Farge, *Livets sköra tråd. Våld, makt och solidaritet i 1700-talets Paris*, Stockholm 1989, i–vi.
1131. 'Nationalstaten och minoriteterna: historiskt givna konflikter och framtida möjligheter i ett integrerat Europa', i *Självstyrelserregioner och minoriteter i Europa* (Ålands högskola 1989:1), Mariehamn 1989, 186–197. [Föredrag vid forskarsymposiet "Åland, självstyrelserregioner och europeiska minoriteter" i Mariehamn i augusti 1988.]
1132. 'Inledningstal', i *Bysans och Norden. Akta för Nordiska forskarkursen i bysantinsk konvetenskap 1986* (AUU, Figura, n.s., 23), red. Elisabeth Piltz, Uppsala 1989, 9–14.
1133. 'Pohjola ja Eurooppa kulttuurin näkökulmasta' [Norden och Europa ur ett kulturellt perspektiv], *Kanava* 1989:3, 139–147.
1134. 'Preses' hälsningsanförande den 20 mars 1989' och 'Preses' hälsningsanförande vid Förbundspresidenten R. von Weizsäckers och H.M. Konungens besök i Akademien den 1 juni 1988', *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1989, 40–42, 137–141.
1135. 'Rektor svarar om universitetshuset', *Ergo* 12, 1989, 4.
1136. 'Swedish attitudes to the cultural heritage', i *Tradition and modern society. A symposium at the Royal Academy of Letters, History and Antiquities, Stockholm, November 26–29, 1987* (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Konferenser, 21), red. Sven Gustavsson, Stockholm 1989, 205–213.
1137. 'These odd neighbours of ours ... a sceptic looks at the Social Democrats', *Inside Sweden* 2, May 1989, 20f.
1138. 'Till småstadsuniversitetets lov', i *Festskrift till nationshusets 100-årsjubileum den 11 oktober 1989* (Norlandica. Norrlands nations skriftserie, 8), red. Sune Lindh, Maj Reinhammar & Vidar Reinhammar, Uppsala 1989, 69–77.
1139. 'Välkomsthälsning till nationens recentiorer ht 1989', *Norrlands Varjehanda*, informationsnummer 1989–1990, 6f.

1140. 'Sten Carlsson in memoriam', *UNT* 10.8 och i *SvD* 12.8.1989.
1141. "'Forskare måste ta ansvar'", *DN* 2.9.1989. [DN Debatt: om vetenskaplig etik.]
1142. 'Forskningen – denna mäktiga, högt ansedda motor', *SvD* 3.9.1989. [S.S:s tal vid installationen som rektor vid Uppsala universitet 1.9.1989 med en del strykningar.]
1143. 'Ta vara på de äldre forskarna!', *UNT* 22.11.1989 [Tal vid pensionärsuniversitetet.]
1144. 'Europadebatt med medeltida rötter', *SvD* 15.3.1989 (Boklådan: anm. av Elsa Sjöholm, *Sveriges medeltidslagar. Europeisk rättstradition i politisk omvandling* (Skrifter utg. av Institutet för rättshistorisk forskning, ser. 1. Rättshistoriskt bibliotek, 41), Stockholm 1988.)
1145. 'Från äreminnets glansdagar', *SvD* 7.4.1989. [Boklådan: anm. av Carina Burman, *Vältalaren Johan Henric Kjellgren* (Skrifter utg. av Avd. för literatursociologi vid Litteraturvetenskapliga institutionen i Uppsala, 23), Uppsala 1988.]
1146. 'Reportage och analys. Mer om franska revolutionen', *SvD* 23.7.1989. [Om Herman Lindqvist, *Revolution! Herman Lindqvist berättar om Frankrikes blodiga år*, Höganäs 1989, och *Franska revolutionen. Bilder och myter. En artikelsamling*, red. Ronny Ambjörnsson & Sverker R. Ek, Stockholm 1989.]
1147. 'Joseph von Eichendorff – vapenlös, avväpnande', *SvD* 13.1.1989. [Under strecket: om J.v.E., född 1788; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1148. 'Pedagogerna och människobilden', *SvD* 7.2.1989. [Under strecket: rec. av Eckhard Meinberg, *Das Menschenbild der modernen Erziehungswissenschaft*, Darmstadt 1988; även i *Levande ansikten*, nr 1364 med titeln 'Vår bild av en gammal bekant: glimtar från en spegel'.]
1149. 'Franska revolutionen – det glöder under askan', *SvD* 16.2.1989. [Under strecket: rec. av Carl-Göran Ekwerwald, *Frihet, jämlikhet, broderskap. Ett försök att förstå franska revolutionen*, Stockholm 1988, och om Lars Gustafsons artikel i *SvD* 2.1; även i *Levande ansikten*, nr 1364, med titeln 'Kring franska revolutionen'.]
1150. 'Eliters storhet och fall', *SvD* 23.3.1989. [Under strecket: rec. av Christophe Charle, *Les élites de la République (1880–1900)*, Paris 1987; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1151. 'En hundraåring på hälsokontroll', *SvD* 22.5.1989. [Under strecket: rec. av *Socialdemokratins samhälle. SAP och Sverige under 100 år*, red. Klaus Misgeld, Karl Molin & Klas Åmark, Stockholm 1989.]
1152. 'Äreminne över en stadig man: Montesquieu', *SvD* 9.7.1989. [Under strecket: om Charles-Louis de Secondat, baron de la Brède et de Montesquieu, född 1689.]
1153. 'Demokrati och integration', *SvD* 24.7.1989. [Under strecket: om förhållandet mellan självbestämmande, folkstyre och internationell integration.]

1154. 'När olyckan är framme ...', *SvD* 20.11.1989. [Under strecket: rec. av Heinz Leymann, *När livet slår till. Offersituationer, följdhändelser och psykiska problem*, Stockholm 1989.]
1155. 'En gammaldags lärld med glimt i ögat', *Nu* 46, 1989, 24–27. [Intervju.]
1156. 'Kostymklädd riddare på rostig cykel', *DN* 6.5.1989. [Intervju gjord av Lilian Öhrström.]
1157. 'En anonym elit tar över', *Göteborgs-Posten* 13.8.1989. [Intervju gjord av Anders Sahlberg.]
1158. 'Tillväxtfilosofin ifrågasätts igen', *Dagens Industri* 16.8.1989. [Intervju gjord av Anna Gunnert.]

1990

1159. *Hamnfesten. Kriminalroman* [Talbok], av Christian Ek [pseud.], Lund 1990.
1160. *Livstid. I Arvids dagar. Roman*, Stockholm: Norstedts 1990, 305 s.
1161. *Svea hovrätt – en renässansdomstol*. [Anförande vid hovrättens 375-årsjubileum den 6 oktober 1989], u.o. [1990], 12 s. [Separattryck, Svea hovrätt 375 år; även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1162. *Swedish national reports to the XIIIth International Congress of Comparative Law, Montreal 1990* (Acta Instituti Upsaliensis Iurisprudentiae Comparativae, 16), eds. S.S. & Carl Hemström, Uppsala 1990.
1163. 'Inledning', i Charles-Louis de Montesquieu, *Om lagarnas anda eller det förhållande som bör råda mellan lagarna och respektive styrelses författning, seder, klimat, religion, handel etc. Vartill författaren fogat nya forskningar över de romerska successionslagarna, de franska lagarna och feodallagarna*, i urval av S.S. och översättning av Dagmar Lagerberg, Stockholm: Ratio 1990, 19–35. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1164. 'Chap. 2. Copyright – national and international development' och 'Chap. 3. Copyright – comparison of laws', i *International encyclopedia of comparative law*, 14. *Copyright and industrial property*, Tübingen 1990, 37 s. resp. 97 s.
1165. 'Efterklang, kris och genombrott. Det intellektuella klimatet i Sverige 1850–1920', i *Högsta domsmakten i Sverige under 200 år*, 1. *Föreläsningar vid ett internationellt symposium 16–18 maj 1989 med anledning av Högsta domstolens 200-årsjubileum* (Skrifter utg. av Institutet för rättshistorisk forskning, ser. 2. Rättshistoriska studier, 16), Stockholm 1990, 131–135.
1166. 'Lag och lyra – en konflikt utan lösning', i *Process och exekution. Vänbok till Robert Boman* (Skrifter från Juridiska fakulteten i Uppsala, 34), Uppsala 1990, 325–331. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1167. 'Lång redaktörsgärning avslutad', *SvJT* 75, 1990, 318. [Om Torkel Nordström som lagboksredaktör.]
1168. 'Det femhundra-trettonde året', *Universen* 6, 1990, 12f.
1169. "'Det gäller att hitta balanspunkten'", *Universen* 10, 1990, 12f.

1170. 'Fler anställda färre gäster', *Universen* 4, 1990, 16.
1171. 'Förord', i *Forskningsprofiler. Uppsala universitet, installationsföreläsningar 1989/90*, Uppsala universitet 1990, 5.
1172. 'Ge Europa en chans', *SACO-tidningen* 1, 1990, 25–27.
1173. 'Hero or villain? Prometheus reconsidered', *Science and public policy* 17:2, 1990, 69–72.
1174. 'Hur ser Sverige ut?', i *"Framtidsjobben"* (Trygghetsrådet SAF-PTK), Stockholm 1990, 39–42.
1175. 'Hälsning till nationens nykomlingar', *Norrlands nations informationsblad för recentiorer* ht 1990.
1176. 'Mellan federation och region', i *Vittrar nationalstaten sönder?*, red. Torgny T. Segerstedt, Stockholm: Ratio 1990, 52–71.
1177. 'Motorväg eller skogsstig? Svenska vägval mot Europa', i *Sveriges universitet och högskolor inför EG. Symposium i Wenner-Gren Center 17–18 april 1989*, red. David Ottoson, Stockholm 1990, 123–132 (samt diskussionsinlägg 134, 137f., 150, 161f.).
1178. 'Nya tider – nya fester. Akademimiddagen ersätts av tre nya fester', *Universen* 7, 1990, 6f.
1179. 'Om skaldernas lättretade släkte', *Ergo* 11, 1990, 21.
1180. 'Preses' hälsningsanförande 20 mars 1990', *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1990, 47f.
1181. 'Rektors inbjudan', i *Inbjudan till promotionsfesten i Uppsala den 1 juni 1990* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, B. Inbjudningar, 96), red. Torgny Néveus, Uppsala 1990, 11–14.
1182. 'Self doubt in uniform', *The Times Educational Supplement* 923, 1990 (13.4), 13–15.
1183. 'Universiteten och försvaret', i *Försvar för frihet och fred. Svensk säkerhetspolitik och totalförsvaret. Tillbakablick – framtid. Allmänna försvarsföreningens 100-årsjubileum*, Stockholm 1990, 279–284.
1184. 'Uppsala, nationerna och hjärtats kamrar. Några reflexioner av Uppsala universitets rektor, prof. Stig Strömholm', i *Upplands nation – en presentation*, Uppsala 1990, 10–13.
1185. 'Varför personalutveckling?', *Universen* 2, 1990, 14.
1186. 'Är Uppsaladikten död?', *Ergo* 9, 1990, 19.
1187. 'En värld av glittrande glans och sprittande liv – men utan nåd', *Clio. Historiska boknyheter* 1, 1990, 2f. [Presentation av Michael Nordberg, *Maktkamp och mord. Politik i medeltidens Frankrike 1380–1408*, Stockholm 1990.]
1188. 'Kurt Ågren in memoriam', *UNT* 2.1.1990.
1189. 'Pascal håller måttet som riktig klassiker', *Finanstidningen* 17.1.1990. [Även i *Levande ansikten*, nr 1364 med titeln 'Min klassiker: Blaise Pascal'.]
1190. 'Marx kanske "inne" år 2010', *SvD* 19.2.1990. [Debatt: i serien "Är det Marx fel?"]

1191. "Herr Ohlsson dekreterar" under rubriken 'Barnarov med eller utan ironi', *Tidningen Arbetet* 1.6.1990.
1192. 'Skördetid – för vem?', *SvD* 14.8.1990. [I serien "Liberal skördetid?"]
1193. 'Forskningen förlorar på stipendieskatt', *SvD* 6.9.1990. [Brännpunkt: om *Beskattning av stipendier. Delbetänkande*, avgivet av Stiftelse- och föreningskattekommittén (SOU 1990:47), Stockholm 1990.]
1194. 'Per Olof Ekelöf in memoriam', *UNT* 20.9.1990.
1195. 'Per Olof Ekelöf – en av den svenska rättsvetenskapens främsta företrädare', *DN* 22.9.1990.
1196. 'Per Olof Ekelöf till minne. Var skarpsinnig och enormt beläst', *SvD* 25.9.1990.
1197. 'Descartesfonden lever', *SvD* 15.10.1990.
1198. 'Om värdet av humaniora', *UNT* 15.10.1990. [Invigningstal vid öppnandet av Uppsala möte 9 oktober.]
1199. 'Berömd gravplats', *SvD* 8.6.1990. [Rec. av Carl Nylander, Antonio Menniti Ippolito, Wolfgang Krogel et al., *The protestant cemetery in Rome. The "Parte antica"*, eds. Antonio Menniti Ippolito & Paolo Vian, Roma 1989.]
1200. 'En säsong med Pindaros', *SvD* 16.1.1990. [Under strecket: om att läsa Pindaros' oden; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1201. 'Den knappa tiden och det goda rummet', *SvD* 18.2.1990. [Under strecket: rec. av Clemens Alexander Wimmer, *Geschichte der Gartentheorie*, Darmstadt 1989; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1202. 'På högstsalig tsarens tid', *SvD* 26.3.1990. [Under strecket: rec. av Matti Klinge, Rainer Knapas, Ante Leikola & John Strömberg, *Helsingfors universitet 1640–1990, 2. Kejsrerliga Alexanders-Universitetet 1808–1917*, Helsingfors 1989. [Även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1203. 'När syndafloden sjunkit undan', *SvD* 14.5.1990. [Under strecket: rec. av Jean-Paul Bertaud, *Initiation à la Révolution française*, Paris 1989; även i *Levande ansikten*, nr 1364 med titeln 'Kring franska revolutionen'.]
1204. 'Långt före Freud', *SvD* 28.6.1990. [Under strecket: om *La Vie de Henry Brulard* [Henri Beyle/Stendhal], texte établi et préface par Victor Del Litto, Grenoble 1988; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1205. 'Den europeiska enhetens rötter', *SvD* 31.7.1990. [Under strecket: rec. av Josef Fleckenstein, *Ordnungen und formende Kräfte des Mittelalters. Ausgewählte Beiträge*, Göttingen 1989.]
1206. '... Verkar blott som anden vill?', *SvD* 19.9.1990. [Under strecket: rec. av Svante Beckman, *Utvecklingens hjältar. Om den innovativa individen i samhällstänkandet*, Stockholm 1990; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1207. 'Romerska urbilder speglar Europa', *SvD* 17.12.1990. [Under strecket: rec. av Michael von Albrecht, *Rom. Spiegel Europas. Texte und Themen*, Heidelberg 1988; även i *Levande ansikten*, nr 1364 med titeln 'Vem speglar vem? Rom och Europa'.]

1991

1208. *Dödstitid. Ryttmästaren friherre Bengt Karcks efterlämnade anteckningar. Roman*, Stockholm: Norstedts 1991, 254 s.
1209. *Europa och rätten* (Vitterhetsakademiens skriftserie om Europa), Stockholm: Natur och Kultur 1991, 169 s. [Fransk översättning, se nr 1687.]
1210. *Kurze Geschichte der abendländischen Rechtsphilosophie* (UNI-Taschenbücher, 1653), Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 1991, 300 s. [Övers. av *A short history of legal thinking in the West*, nr 906.]
1211. Ivar Strahl, *Makt och rätt. Rättsidéns gång genom historien – från Babylon till FN*, 9 uppl. bearbetad av S.S., Uppsala: Iustus 1991, 132 s.
1212. *Makten över rätten. Fjorton brev om juridik och politik*, [brevväxling mellan] S.S. och Svante Nycander, Stockholm: Norstedts 1991, 143 s.
1213. 'Svensk Juristtidning sjuttiofem år', *SvJT* 76, 1991, 81–86.
1214. 'Är rättspraxis annat och mera än en riktig eller oriktig tillämpning av den juridiska doktrinen?', *TfR* 104, 1991, 3–13. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1215. 'Den europeiska enhetstankens historia', i *Föredrag från seminariet "Europa i tid och rum" den 23–24 april 1991* (Regeringskansliets förvaltningskontor), Stockholm 1991, 7–21.
1216. 'Die freie internationale Gelehrtenrepublik', i *Les Annales du centenaire, Annalen der Hundertjahrfeier 1989–1990*, Université de Fribourg 1991, 40.
1217. 'Ett universitet fullt av liv', i *Verksamhetsberättelse 1989/90*, Uppsala universitet, 3.
1218. 'Förord', i *Forskningsprofiler. Uppsala universitet, installationsföreläsningar 1990/91*, Uppsala universitet 1991, 3.
1219. 'Gjort & ogjort: en återblick på läsåret 1990–91', *Universen* 5, 1991, 2f.
1220. 'Il est loin, le temps des cerises ...', i *L'Alliance française d'Upsal 1891–1991*, red. Nanny Fröman, Uppsala 1991, 85–93. [Även i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367 med titeln 'Il est bien loin, le mois de mai ...']
1221. 'Juvelen i kronan', i *U som i Uppsala*, bilaga till *Dagens Industri* 21.3.1991, 2.
1222. 'Nordisk kulturidentitet – myter och realiteter', i *Nordisk kulturidentitet i ett föränderligt Europa*, Stockholm 1991, 9–17.
1223. 'Någonstans måste man börja ...', *Solidaritet och konfrontation. Årsbok för kristen humanism* 53, 1991, 23–27.
1224. 'Nämndemannaminnen', *Nämndemannen* 2, 1991, 14f. och 27.
1225. 'Preses' hälsningsanförande 20 mars 1991', *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1991, 39f.
1226. 'Rektors hälsningsord', i *Inbjudan till promotionfesten i Uppsala den 31 maj 1991* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, B. Inbjudningar, 98), red. Torgny Néveus, Uppsala 1991, 11–13.
1227. 'Skogen bortom träden', i *Verksamhetsberättelse 1990/91*, Uppsala universitet, 1.
1228. 'Trams förtjänar inget svar i sak', *Ergo* 10, 1991, 4.

1229. 'Uppsala som intellektuell miljö', i 1891–1991. *Ett skapande sekel* (Föreningen Heimdal), red. Per Dahl, Uppsala 1991, 9–16.
1230. 'Vi lägger oss inte i', *Ergo* 3, 1991, 4. [Replik på artikel 'Hedersdoktor inget för kvinnor'.]
1231. 'Svensk högskola står sig väl i Europa', *SvD* 26.2.1991. [Brännpunkt.]
1232. 'Henrik Hessler in memoriam', *UNT* 73.1991.
1233. 'Henrik Hessler till minne. Obestridd mästare inom civilrätten', *SvD* 73.1991.
1234. 'Mästare inom det civilrättsliga området' [om Henrik Hessler], *DN* 11.3.1991.
1235. 'Borgerlig styrka att värna om individen', *SvD* 23.3.1991. [Brännpunkt.]
1236. 'Alexander Falk in memoriam', *UNT* 16.4.1991.
1237. 'Alexander Falk död. En idealgestalt inom lärarkåren', *SvD* 17.4.1991.
1238. 'Brev från rektor om spegelvända bilden', *Aftonbladet* 8.4.1991.
1239. "'Vi kan inte vila på gamla lagrar'", *UNT* 12.6.1991. [Gästspalten.]
1240. "'Friheten som förtrycker'", *DN* 3.8.1991. [DN Debatt: om högskolepolitik.]
1241. 'Folke Arnius in memoriam', *UNT* 23.8.1991.
1242. 'Läsråd för sommaren 1992', *UNT* 28.9.1991.
1243. 'Uppbyggande om den kristna tron', *SvD* 21.1.1991. [Om Thomas av Aquino, *Förklaringar över den kristna tron (Opuscula)*, översatt från latinet av Hermann Schulze, Skellefteå 1990.]
1244. 'Rapport från glömda riken', *UNT* 31.7.1991. [Rec. av Bronislaw Gerek, *Den europeiska fattigdomens betydelse*, övers. Anders Bodegård, Stockholm 1991.]
1245. 'Främst av alla vandrar Mia', *Expressen* 5.10.1991. [Om Moa Martinsson, *Mor gifter sig*, i serien "Två kritiker – en klassiker" (4).]
1246. "'Det moderna" – storhet och förfall', *SvD* 8.3.1991. [Under strecket: rec. av *Zur Diagnose der Moderne*, hrsg. von Heinrich Meier, München 1990; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1247. 'Svenskt 1800-tal – två idealtyper', *SvD* 29.4.1991. [Under strecket: rec. av Sven-Eric Liedman, *Att förändra världen – men med måtta. Det svenska 1800-talet speglat i C A Agardhs och C J Boströms liv och verk*, Stockholm 1991; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1248. "'Motupplysning" – finns det?', *SvD* 13.6.1991. [Under strecket: rec. av *Aufklärung und Gegenklärung in der europäischen Literatur, Philosophie und Politik von der Antike bis zur Gegenwart*, hrsg. von Jochen Schmidt, Darmstadt 1989; även i *Levande ansikten*, nr 1364 med titeln 'Upplysning och motupplysning – nytt eller gammalt par?'.]
1249. 'Mörk berättelse ur livet', *SvD* 2.8.1991. [Under strecket: rec. av Friedrich Battenberg, *Das europäische Zeitalter der Juden. Zur Entwicklung einer Minderheit in der nichtjüdischen Umwelt Europas*, Darmstadt 1990; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]

1250. 'Behovet av något att skriva i', *SvD* 3.10.1991. [Under strecket: rec. av Ralph-Rainer Wuthenow, *Europäische Tagebücher. Eigenart, Formen, Entwicklung*, Darmstadt 1990; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1251. 'Handbok i en privat värld', *SvD* 18.11.1991. [Under strecket: rec. av *Thomas-Mann-Handbuch*, hrsg. von Helmut Koopmann, Stuttgart 1990; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1252. 'De lärde och deras litterära lärare', *SvD* 17.12.1991. [Under strecket: rec. av *La bibliothèque imaginaire du Collège de France. Trente-cinq professeurs du Collège de France parlent des livres qui ont fait d'eux ce qu'ils sont*, Paris 1990.]

1992

1253. *Rätt, rättskällor och rättstillämpning. En lärobok i allmän rättslära* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 109), 4 uppl., Stockholm: Norstedts 1992, 476 s.
1254. 'Rechtsvergleichung und Rechtsangleichung. Theoretische Möglichkeiten und praktische Grenzen in der Gegenwart', *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* 56, 1992, 611–623.
1255. 'Vinklar, accenter och nyanser. Om rätt och moral i ett borgerligt samhälle', i *Rätt och moral i ett modernt borgerligt Sverige*, red. Erik Dahmén, Stockholm 1992, 10–33.
1256. 'Behövs en generalplan för Uppsala universitet?', *Universen* 3, 1992, 6f.
1257. 'Bibeln i det europeiska kulturarvet', i *Berättelse och redovisning av Svenska Bibelsällskapets styrelse för år 1991/Årsbok* 1992, Stockholm 1992, 41–46. [På omslaget och smutstiteln *Bibeln – Gamla Testamentet i kristen gudstjänt*.] [Tal vid den svenska bibelns 450-årsjubileum i Uppsala 22.9.1991; även i *Levande ansikten*, nr 1364 med titeln 'Bibelns vägar'.]
1258. 'Brev från Tajgan', *Lundagård* 4, 1992, 24.
1259. 'Den hela grunden', i *Folkskolan och vetenskapen*, red. Curt Andersson, Jan Freese, & Ulla Rasch-Anderson (Sveriges Industriförbund), Stockholm 1992, 96–109. [Jubileumsskrift i anledning av folkskolans 150-årsdag.]
1260. 'Det livsviktiga talet', i *Tal och samtal*, red. Siv Strömquist, Lund 1992, 10–14.
1261. 'En välkomsthälsning', *Angeläget. Information från Sveriges släktforskarförbund till medlemsorganisationerna* 3, 1992, 1.
1262. 'Ett normalår – nästan', i *Verksamhetsberättelse 1991/1992, Uppsala universitet*, 1. [I engelsk övers. nr 1307.]
1263. 'Forskning och ansvar', *Svensk kyrkotidning* 88:39, 1992, 388–392. [I serien "Forskning och livssyn", lunchföredrag från studentprästernas forskarluncher.]
1264. 'Frihet och ansvar – avregleringens gränsområden', i *Pendeln svänger – röster i högskoledebatten*, red. Bo Södersten, Stockholm 1992, 35–40.

1265. 'Förord', i *Forskningsprofiler. Uppsala universitet, installationsföreläsningar 1991/92*, Uppsala universitet 1992, 3.
1266. 'Förord', i *Från tid och evighet. Predikningar från 200-tal till 1500-tal*, översättningar och kommentarer av Olof Andrén m.fl. [Festskrift till Alf Härdelin på 65-årsdagen den 23 februari 1992], red. Stephan Borgehammar, Skellefteå 1992, xiii-xiv.
1267. 'Invigningsanförande', i *Giambattista Bodonis liv och verk* (Uppsala universitetsbiblioteks utställningskataloger, 30), Uppsala 1992, 5-7.
1268. 'Preses' hälsningsanförande 20 mars 1992', *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1992, 52f.
1269. 'Prométhée reconsidéré. Ouverture d'un nouveau procès', i *Colloque pour la science. Actes du colloque des 3 et 4 décembre 1991* [organisé par la Fondation Electricité de France], Paris 1992, 9-16. [Även i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367.]
1270. 'Rektors hälsningsord', i *Promotionsfesten i Uppsala den 5 juni 1992* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, B. Inbjudningar, 100), red. Torgny Nevéus, Uppsala 1992, 11-13.
1271. 'Stupidity our destiny? Reflections on the progress of learning', *Annales Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskapssamhället i Uppsala årsbok* 29, 1991-1992, 5-17.
1272. Under samlingsrubriken 'Short notes on university policy in CBUR countries', i *Report from the second meeting of the Baltic University conference in Visby, Sweden 1991*, ed. Bengt Nilsson, Lund [1992], 48-52.
1273. 'Professor Stig Strömholm, Uppsala universitets rektor tillika Norrlands Nations inspektor ger dig några tänkvärda ord på vägen ...' [välkomsthälsning], *Norrlands Varjehanda* årg. 40, recentiorsnummer 1992 (NV-recentior), 4.
1274. "'Maffian" och studentstaden', *UNT* 22.1.1992. [Svar under denna rubrik.]
1275. 'Svar på kritik av artikel (recension) 7.2' [nr 1289], *UNT* 5.3.1992. [Kritiken framförd under rubriken 'Historia med döda ansikten'.]
1276. 'Uppsala universitet och framtiden', *UNT* 11.4.1992.
1277. 'Universitetet och valborgsfylleriet', *UNT* 13.5.1992.
1278. 'Universitetet och spriten', *UNT* 25.5.1992.
1279. 'Stil och tradition i Uppsala', *Södermanlands Nyheter* 2.6.1992. [Genmäle.]
1280. 'Hans Norman in memoriam', *UNT* 24.7.1992. [Tillsammans med Johnny Andersson och Thaly Nilsson.]
1281. 'Direktör och välkänd utredare' [om Hans Norman], *DN* 3.8.1992. [Tillsammans med Johnny Andersson och Thaly Nilsson.]
1282. 'Hans Norman till minne. Ypperliga insatser som utredare', *SvD* 4.8.1992. [Tillsammans med Johnny Andersson och Thaly Nilsson.]
1283. 'Högskolan och arbetslösheten', *UNT* 6.8.1992.
1284. "'Fattigbarnsauktion i högskolan'", *DN* 19.8.1992. [DN Debatt.]
1285. 'Universitetet och friheten', *UNT* 31.8.1992.

1286. "Onödig skenbar oenighet", *DN* 7.9.1992. [DN Debatt: replik till Erik Tängdén.]
1287. 'Förstärkt spänning i högskolesystemet', *SvD* 7.9.1992. [Brännpunkt.]
1288. 'Behovet av välutbildade är skriande stort', *SvD* 5.10.1992. [Brännpunkt.]
1289. 'Historia med levande ansikten', *UNT* 7.2.1992. [Rec. av Eva Österberg, *Mentalities and realities. Essays in medieval and early modern Scandinavian history* (Lund studies in international history, 28), Lund 1991; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1290. 'Den splittrade kulturen', *UNT* 27.5.1992. [Rec. av Marc Fumaroli, *L'État culturel. Une religion moderne*, Paris 1991.]
1291. 'Klassiska spelöppningar', *SvD* 21.7.1992. [Boklådan: anm. av *Beginnings in classical literature* (Yale Classical Studies, 29), eds. Francis M. Dunn & Thomas Cole, Cambridge 1992.]
1292. 'Ny homerisk återkomst', *SvD* 16.8.1992. [Boklådan: anm. av *Homer. Die Dichtung und ihre Deutung* (Wege der Forschung, 634), hrsg. von Joachim Latacz, Darmstadt 1991.]
1293. 'En framkomlig väg i okuvliga handelsmäns sinne', *SvD* 4.9.1992. [Rec. av Hans Wilhelm Haussig, *Archäologie und Kunst der Seidenstrasse*, Darmstadt 1992.]
1294. 'Fem centimeter av tveklöst värde', *SvD* 7.10.1992. [Boklådan: anm. av Pindare, *Œuvres complètes*, traduites du grec et présentées par Jean-Paul Savignac, Paris 1990.]
1295. 'Duellväsendet och det tyska ödet', *SvD* 20.2.1992. [Under strecket: rec. av Norbert Elias, *Studien über die Deutschen. Machtkämpfe und Habitusentwicklung im 19. und 20. Jahrhundert*, Frankfurt am Main 1989.]
1296. 'Forskningsglans och utbildningsrutin', *SvD*. [Under strecket: rec. av Stefan Björklund, *Forskningsanknytning genom disputation* (Skrifter utg. av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala, 112), Uppsala 1991.]
1297. 'Förslag till modest sommarläsning', *SvD* 13.8.1992. [Under strecket; även i *Levande ansikten*, nr 1364.]
1298. 'Breviarium för högskolereformatörer', *SvD* 19.10.1992. [Under strecket: rec. av Göran Blomqvist, *Elfenbenstorn eller statsskepp? Stat, universitet och akademisk frihet i vardag och vision från Agardh till Schüeck* (Bibliotheca historica Lundensis, 71), Lund 1992.]
1299. 'Ett högerspöke i tiden', *Månadsjournalen* 3, 1992, 31–33. [Intervju gjord av Ulrika Knutsson.]
1300. 'Stig Strömholm om framtidens universitet: ökad konkurrens om bra student', *UNT* 10.3.1992. [Intervju gjord av Sören Winge.]
1301. 'Europas universitet vill åter till medeltiden', *SvD* 3.11.1992. [Intervju gjord av Ingmar Lindmarker.]

1993

1302. *Pärlandlaren. Roman*, Stockholm: Norstedts 1993, 221 s.
1303. 'Den andra metoden. Några anteckningar till immaterialrättens särställning i den internationella privaträtten', *SvJT* 78, 1993, 351–357. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1304. 'Förord', i *Vennebog til Mogens Koktvedgaard*, Stockholm 1993, 1–3.
1305. [Inlägg i] *Forhandlingerne på Det 32. nordiske juristmøde i Reykjavik den 22.–24. august 1990*, 2, Reykjavik 1993, 35f., 134–136, 215–217.
1306. 'Målstyrning och lagprövning', i *Festskrift till Bertil Bengtsson*, Stockholm 1993, 467–476. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1307. 'A normal year – nearly', *Annual report 1991/92*, Uppsala University, 1.
1308. 'Att tiga är ibland att tala – om borgerlighetens ansvar', *Smedjan* 1, februari 1993, 7–13.
1309. 'Avant-propos' och 'Conclusion. L'identité culturelle des pays scandinaves', i *Une amitié millénaire. Les relations entre la France et la Suède à travers les âges*. Ouvrage publié sous l'égide de l'Académie Royale Suédoise des Belles-Lettres, de l'Histoire et des Antiquités, éd. Marianne et Jean-François Battail, Paris 1993, i–xiii, 493–508.
1310. 'Den gustavianska donationen – en förblivande kulturgärning', *Saga och sed. Kungl. Gustav Adolfs Akademiens årsbok 1992* (tr. 1993), 13–24. [Föredrag vid Kungl. Gustav Adolfs Akademiens högtidssammanträde den 6 november 1992; även i *Internationellt och immateriellt*, nr 1739.]
1311. '... dess trasiga fodral', [inledning] i *Uppsala universitets friskvårdsprogram 1993*, 1.
1312. 'Ett revolutionsår – nästan', i *Verksamhetsberättelse 1992–1993*, Uppsala universitet, 3.
1313. 'Från Muckavaara till Parnassen', [inledning] i *"Jag vill skapa förutsättningar för människor att förbättra sin omgivning"*. Forskning finansierad av Göran Gustafssons stiftelse, Uppsala 1993, 3.
1314. 'Förord' och 'Boken och livet', i *De lärdas bibliotek. Trettio Uppsalaprofessorer om betydelsefulla böcker*, Stockholm 1993, 9f., 11–28.
1315. 'Förord', i *Forskningsprofiler. Uppsala universitet, installationsföreläsningar 1992/93*, Uppsala universitet 1993, 3.
1316. 'Förord', i *Personalpolitiskt program*, Uppsala universitet, mars 1993, 1.
1317. 'Förord', i *Kvalitetsutvecklingsprogram*, Uppsala universitet november 1993.
1318. 'Förord och välkomsthälsning', i *Välkommen till IE-kongressen 1993 – Uppsala 7–9 okt.*, 2.
1319. 'Högskolan och 90-talet: en problembestämning', i *Vart är högskolan på väg?* (Sveriges universitetslärarförbund, SULF), Stockholm 1993, 51–66.
1320. 'Inledning', i *Heliga Birgitta – budskapet och förebilden. Föredrag vid jubileumssymposiet i Vadstena 3–7 oktober 1991* (Kungl. Vitterhets Historie

- och Antikvitets Akademien, Konferenser, 28), red. Alf Härdelin & Mereth Lindgren, Stockholm 1993, 7–9.
1321. 'Kära nykomling, välkommen hit!' (Uppsala Studentkår), *Recentior* 3:1, 1993, 4f.
1322. "'Le Professeur" [hälsningsord till Norrlands nations recentiorer]', *Norrlands Varjehanda*, recentiorsnummer 1993, 14f.
1323. 'Med fosterlandet mot barbariet – svensk folkskola i europeiskt perspektiv, *Johan Gottlieb Gahn Akademiens årsbok* 4, 1992, 7–15. [Föredrag hållet vid akademiens vårmöte 16.3.1992 i Borlänge.]
1324. "'Mycket av idéinnehållet i de nya planerna härrör från USA", *Universitetsläraren* 16, 1993, 6. [Ur artikeln nr 1319.]
1325. 'Politik och moral – är de goda grannar?', i *Pengar, politik och moral* (Tro & tanke, suppl., 2), Svenska kyrkans forskningsråd, Uppsala 1993, 8–22.
1326. 'Préface', i Jean-François de Raymond, *Descartes et Christine de Suède. La Reine et le Philosophe* (Bibliothèque nordique, n.s., 6), Paris 1993, 5–8.
1327. 'Preses' hälsningsanförande 20 mars 1993', *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1993, 39f.
1328. 'Reflexioner vid en sjösättning', *Universen* 5, 1993, 8f.
1329. 'Rektors hälsningsord', i *Promotionsfesten i Uppsala den 4 juni 1993* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, B. Inbjudningar, 103), red. Torgny Nevéus, Uppsala 1993, 11–13.
1330. 'Sköt er på valborg, manar rektor', *Ergo* 6, 1993, 4. [Tillsammans med Niclas Karlsson och Sofia Murhem.]
1331. 'Strömholm replikerar: Det var inte jag som började', *Liberal debatt* 46:5, 1993, 4f.
1332. 'Strömholm, Stig', i *Författaren själv. Ett biografiskt lexikon av och om 1 189 samtida svenska författare*, red. Bo Heurling, Höganäs 1993, 319.
1333. 'Vad gör jag egentligen?', *Reversen. Tidskrift för ekonomistuderande vid Uppsala universitet* 3, 1993, 11. [Insändare.]
1334. 'Världsljus på hård skare – år 1593', i *1593 – de vidare perspektiven. Tre föredrag om Uppsala möte*, Stockholm 1993, 39–54.
1335. 'Välkommen till Uppsala', *Uppsala Nu, tidningen från Uppsala universitet för dig som tänker plugga vidare*, februari 1993, 2.
1336. [Rec. av] Jean-François Battail, Régis Boyer & Vincent Fournier, *Les sociétés scandinaves de la Réforme à nos jours*, Paris 1992, *Lychnos* 1993, 228f.
1337. 'Lilla boken om kristen tro', *Svensk pastoraltidskrift* 35:13, 1993, 285f. [Rec. av *Lilla boken om kristen tro*, Stockholm 1992.]
1338. 'Inte för sent ändra ståndpunkt om kårobligatoriet', *SvD* 23.1.1993. [Brännpunkt.]
1339. 'Har huvudansvar för krisen', *UNT* 4.2.1993. [Insändare om Stiftelsen Studentstaden, tillsammans med Gunnar Hedberg och Niclas Karlsson.]
1340. 'Universitetet som kulturhård', *Vasabladet* 17.2.1993.
1341. 'Dagsedlar och hugg i ryggen', *SvD* 16.3.1993. [Brev till ledarsidan.]

1342. 'Hjältarna från 60-talet', *Arbetet* 19.3.1993. [Under rubriken: Signerat ur andra tidningar.]
1343. 'En obestridd ledarplats bland kulturstiftelser', *SvD* 29.3.1993. [Om Knut och Alice Wallenbergs stiftelse.]
1344. 'Läget kräver styre som har mod att styra', *Norrtelje Tidning* 1.4.1993, samt i flera borgerliga landsortstidningar: 'Sedan arken nått Ararat', *Es-kilstuna Kuriren* 1.4.1993; 'När arken nått Ararat', *Smålandstidningen/Smålands Dagblad*, *Tranås Tidning* och *Vetlanda-Posten* 3.4.1993; 'Sverige bortom Ararat', *Skaraborgs Läns Tidning* 3.4.1993; 'Bortom Ararat', *Katrineholms-Kuriren* 5.4.1993; 'Riket bör ha en human och kraftfull styrelse', *Bergslagsposten* 22.4.1993.
1345. 'Uppsala studenter', *UNT* 13.4. 1993. [Upprop, tillsammans med Niclas Karlsson och Sofia Murhem.]
1346. "'Ett lågvattenmärke i högskoledebatten'", *SvD* 29.4.1993. [Brännpunkt: mot Odd Engström och Sture Lindmark.]
1347. 'Thersites och narrens frihet', *Expressen* 21.7.1993. [I serien "Kulturradikalismen".]
1348. 'Europeisk region i förtjänstfull studie', *UNT* 26.4.1993 [Anm. av Dick Harrison, *The early state and the towns. Forms of integration in Lombard Italy AD 568–774* (Lund studies in international history, 29), Lund 1993.]
1349. 'Ett förblivande minnesmärke', *SvD* 7.5.1993, 24. [Boklådan: om Pour le Mérite och Horst Fuhrmann, *Pour le Mérite. Über die Sichtbarmachung von Verdiensten. Eine historische Besinnung*, Sigmaringen 1992.]
1350. 'En internationell hors d'œuvre-buffet', *SvD* 23.5.1993. [Boklådan: om *Célébrations nationales 1993*, Direction des Archives de France, Paris 1993.]
1351. 'Odysseus' betydelse för vår skaparkraft', *SvD* 28.6.1993. [Rec. av Bengt Landgren, *Odysseus vid masten och Procyons galna hund. Populärvetenskapliga föreläsningar och seminarier* (Litteraturvetenskapliga institutonen, Uppsala universitet, Meddelanden, 6), Uppsala 1993.]
1352. 'Den humanistiska kunskapen är nödvändig', *SvD* 21.10.1993. [Rec. av Tore Nordenstam, *Från konst till vetenskap*, Stockholm 1993.]
1353. 'Outtömligt förråd av vetande om verkligheten', *SvD* 30.11.1993. [Rec. av Carl Reinhold Bråkenhielm, *Människan i världen. Om filosofi, teologi och etik i våra världsbilder* (Uppsala studies in faiths and ideologies, 1), Uppsala 1992.]
1354. 'Korporationernas utökade makt', *SvD* 13.1.1993. [Under strecket: rec. av Bo Rothstein, *Den korporativa staten. Inresseorganisationer och statsförvaltning i svensk politik*, Stockholm 1992.]
1355. 'Medeltidens högskola fruktbart kaos', *SvD* 25.3.1993. [Under strecket: rec. av *A history of the university in Europe*, 1. *Universities in the Middle Ages*, ed. Hilde de Ridder-Symoens, Cambridge 1992; även i *Kring universitetet*, nr 1585 med titeln 'Från kaos till institution: universitetens historia'.]

1356. 'Den okända framtiden finns ibland oss', *SvD* 30.5.1993. [Under strecket: om universitetens roll.]
1357. 'Demokratin och katastroferna', *SvD* 1.7.1993. [Under strecket: rec. av Burkhard Wehner, *Die Katastrophen der Demokratie. Über die notwendige Neuordnung des politischen Verfahrens*, Darmstadt 1992.]
1358. 'Själens egensinniga reservmotor', *SvD* 8.8.1993. [Under strecket: rec. av Heinz D. Kittsteiner, *Die Entstehung des modernen Gewissens*, 2. Aufl., Darmstadt 1992.]
1359. 'Granskning av granskande lagråd', *SvD* 23.9.1993. [Under strecket: rec. av Karl-Göran Algotsson, *Lagrådet, rättsstaten och demokratin under 1900-talet*, Stockholm 1993.]
1360. 'Studenter får yrken som ännu inte finns', *DN* 24.3.1993. [Intervju gjord av Åke Lundqvist med Stig Hagström, Stig Strömholm, Ulla Schröder och Jonas Plantin om kvalitén på svenska högskolan.]
1361. 'Konkurrensen kan bli för flåsig', *Expressen* 9.10.1993. [Intervju gjord av P.M. Nilsson.]
1362. 'En mästare i intellektuell tiokamp: drivs av plikt känsla', *SvD* 26.11.1993. [Intervju gjord av MarieLouise Samuelsson.]

1994

1363. *Den svenska högskolan. Lägesbestämning och framtidsdebatt*, Stockholm: Ratio 1994, 215 s.
1364. *Levande ansikten. Essäer i blandade ämnen från Pindaros till vår tid*, Stockholm: Atlantis 1994, 223 s.
1365. Svante Bergström, *Lärobok i upphovsrätt*, 4 uppl. bearbetad av S.S., Uppsala: Iustus 1994, 79 s.
1366. Ivar Strahl, *Makt och rätt. Rättsidéns gång genom historien – från Babylon till FN*, 10 uppl. bearbetad av S.S., Uppsala: Iustus 1994, 164 s.
1367. *Promenades dans le potager du Parnasse. Le droit et les lettres. Les relations franco-suédoises dans une perspective européenne* (Bibliothèque Beauchesne, 28), Paris: Beauchesne 1994, 267 s.
1368. 'Comparative legal science – risks and possibilities', i *Law under exogenous influences* (Publications of Turku Law School, 1), ed. Markku Suksi, Turku 1994, 5–29.
1369. 'Ideologi och praktik – till de upphovsrättsliga avtalens utveckling', i *Festskrift till Anders Agell*, Uppsala 1994, 621–631. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1370. 'Juristernas Europa', *XXXIII Lakimiespäivä – Juristdagen 15 oktober 1993*, Finlands Juristförbund, Helsingfors 1994, 14–22.
1371. 'Romerskt och germanskt i den europeiska straffrätten', i *Vad våldet har skapat – nio uppsatser om brott och straff i svensk och europeisk historia*, red. Anders Björnsson, Stockholm 1994, 15–24.

1372. 'Övertyga och övertala. Om ordens makt', i *Retorik och rätt sett genom tio författares ögon*, red. Mikael Mellqvist & Mikael Persson, Uppsala 1994, 97–109. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1373. 'Björkarna och älven', i *Årans triumf. Birkarlarna 1934–1994*, red. Sune Lindh, Uppsala 1994, 235.
1374. 'Défense et illustration et Rivarol – ébauche d'une réflexion historique sur la francophonie', *Moderna språk* 88, 1994, 67–72. [Föredrag vid seminarium om franska anordnat av Kurssekreterariatet, Uppsala universitet, den 28 januari 1994; även i *Promenades dans le potager du Parnasse*, nr 1367.]
1375. 'Det händer under jubileumskvartalet', *Universen* 9, 1994, 3.
1376. 'Det självklara och det oväntade', i *Verksamhetsberättelse 1993/1994, Uppsala universitet*, 1994, 1.
1377. 'Deutschland von außen gesehen', i *Deutschland auf dem Prüfstand. Vorträge im Sommersemester 1993*, hrsg. von Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, Heidelberg 1994, 9–18.
1378. 'Dröm och verklighet: frihandel och protektionism i nationell och internationell informations- och kunskapsförmedling', i *Nordisk konferens. Universitet och högskola i förändring. Konsekvenser för forskning och informationsbehandling, Grand Hôtel Saltsjöbaden 13–14 januari 1994* (Nordinfo-publikation, 27), Esbo 1994, 77–88.
1379. 'En utdragen konflikt. Försök till en redogörelse', *Universen* 4, 1994, instick efter s. 12, 4 s. [Om "Bergmanaffären".]
1380. 'Estoniakatastrofen', *Universen* 8, 1994, 2.
1381. 'Ett stycke in på millenniet', *Universen* 9, 1994, 9.
1382. 'Europa i våra hjärtan', *Tidskriften Heimdal* 4, 1994, 6f.
1383. 'Frihet råder ...', *Universen* 8, 1994, 15f. [Replik till Leif Lewin.]
1384. 'Förord', i *Forskningsprofiler. Uppsala universitet, installationsföreläsningar 1993/94*, Uppsala universitet 1994, 3.
1385. 'Förord', i Gösta Selling, *Villagatan 3. 1800-talshuset som blev säte för Vitterhetsakademien*, Stockholm 1994, 7.
1386. 'Förord', i *Sätra brunn*, foto John Chang McCurdy, text Teddy Brunius, Uppsala 1994, 5–7.
1387. 'Hur man blir ny genom att förbli gammal', *Nytt från Sätra brunn* 2:1, 1994, 20.
1388. 'Inhyrd, ej lakej', *Liberal Debatt* 1, 1994. [Förkortad replik.]
1389. 'Inledning och lyckönskan', i *Akademiska reservofficerssällskapet i Uppsala 1979–1994*, Uppsala 1994, 6–12.
1390. 'Inledningsanförande vid paneldebatt', i *Uppsala universitet, karriär och kön, 17 februari 1994. Dokumentation av seminarium och föreläsningar på temadag som anordnades av Jämställdhetskommittén, Centrum för kvinnoforskning och Upsala Nya Tidning*, Uppsala 1994, 63–66.
1391. 'Kan universitetet styras? En svensk betraktelse mot internationell fond', i *Finns universiteten i verkligheten? Tolv författare om kunskapens*

- krafter*, red. Olle Pettersson & Helena Szepesvari (Sveriges Lantbruksuniversitet), Uppsala 1994, 125–138. [Även i *Kring universitetet*, nr 1585.]
1392. 'Kris eller förändring?', *Smedjan* 2, maj 1994, 28–35.
1393. 'Kära nykomling, välkommen hit' (Uppsala Studentkår), *Recentior* 2, 1994, 4f.
1394. 'Ledarskap på mitt sätt', i *Ledarskap på mitt sätt. Tio betraktelser kring ledarskap i näringslivet, offentlig sektor, kyrkan och försvaret*, Uppsala 1994, 83–94.
1395. 'Med insektsamlarens ambitioner', i *Den svenska Clio. Historia i liv och läsning. En antologi*, red. Anders Björnsson, Stockholm 1994, 41–45.
1396. 'Nya tag', *Universen* 1, 1994, 5.
1397. 'Scandinavian realism', *European Review. Interdisciplinary journal of the Academia Europaea* 2:3, 1994, 193–199.
1398. 'Svensk högskoleutbildning i ett europeiskt perspektiv', i *Att bygga för kunskap. Festskrift till Hans Wieslander*, Nora 1994, 105–120.
1399. 'Universities and industry', *European Review. Interdisciplinary journal of the Academia Europaea* 2:1, 1994, 31–36.
1400. 'Uppsala University', i *Jubilee symposia 22–26 March 1995*, Uppsala 1994. [Välkomsttext.]
1401. 'Verksamhetsplan för det akademiska året 1994/95', i *Verksamhetsplan 1994/95*, reviderad 941003, 1.
1402. 'Svenskt kulturinnehåll i ett internationellt perspektiv', i *Vår andes stämma – och andras. Kulturpolitik och internationalisering. Betänkande*, avgivet av Internationella kulturutredningen (SOU 1994:35), Stockholm 1994, 17–34.
1403. 'Vårt ansikte utåt', [förord] i *Uppsala universitet, grafisk profilhandbok*, april 1994.
1404. 'Välkommen till Uppsala', *Uppsala nu, tidningen från Uppsala universitet för dig som tänker plugga vidare* 1994, 2.
1405. 'Välkommen till Uppsala sommaruniversitet', i *Uppsala sommaruniversitet* 1994, Uppsala universitet 1994, 3.
1406. "'When two augurs meet, they smile ...'" [Introductory address], i *Text and talk in professional context. Selected papers from the international conference "Discourse and the Professions", Uppsala, 26–29 August, 1992*, eds. Britt-Louise Gunnarsson, Per Linell & Bengt Nordberg (Association suédoise de linguistique appliquée), Uppsala 1994, 3–6.
1407. 'En rättelse angående rang', *Sydsvenska Dagbladet* 9.1.1994.
1408. 'Inte för sent ändra ståndpunkt om kårobligatoriet', *SvD* 23.1.1994. [Brännpunkt.]
1409. 'Ulf Stiernstedt död. En lidelsefull kulturfrämjare', *SvD* 13.3.1994.
1410. 'Ulf Stiernstedt' [minnesord], *Östgöta Correspondenten* 14.3.1994.
1411. 'Ulf Stiernstedt till minne', *Nerikes Allehanda* 14.3.1994.
1412. Ulf Stiernstedt in memoriam – Kulturbevarare och kulturfrämjare', *Nordvästra Skånes Tidningar* 15.3.1994.

1413. 'Total öppenhet har rätt i "affären" Jan Bergman', *SvD* 27.3.1994. [Brännpunkt.]
1414. 'Ingen skamlig tystnad', *Expressen* 28.3.1994. [Mot Per Ahlmark i "Bergman-affären".]
1415. 'Mellan rättsstat och lynchjustis', *UNT* 29.3.1994. [Artikel om "Bergman-affären".]
1416. "'Jag gjorde en felbedömning'", *DN* 6.4.1994. [Om "Bergman-affären".]
1417. 'Uppsala studenter', *UNT* 29.4.1994. [Upprop, tillsammans med Niclas Karlsson, Hans Evertsson och Anders Granström.]
1418. 'Valde inte Uppsala för att det är "bäst"', *IDag GT/Kvällsposten* 10.5.1994. [Insändare.]
1419. 'Universitetet och studentbostäderna', *UNT* 1.7.1994.
1420. 'En studietid med många viktiga val', *UNT* 1.9.1994. [Tal till recentiorer.]
1421. 'Universitet och högskolor behöver arbetsro', *SvD* 8.9.1994. [Brännpunkt: protest mot socialdemokratiska planer att bryta upp forskningsstiftelserna; tillsammans med Boel Flodgren och Jan Ling.]
1422. 'Öst möter väst om högre utbildning', *SvD* 11.12.1994. [Om europeisk universitetskonferens i Villa Vigoni i Italien.]
1423. 'Vi känner oro för Sverige som kunskapsnation', *SvD* 14.12.1994. [Brännpunkt, tillsammans med Boel Flodgren och Sigbrit Franke.]
1424. "'Hugg odjuret Staten i stycken ...'", *SvD* 3.5.1994. [Rec. av Burkhard Wehner, *Nationalstaat, Solidarstaat, Effizienzstaat. Neue Staatsgrenzen für neue Staatstypen*, Darmstadt 1992, i serien "Kapitalismen?".]
1425. 'Plutarchos hjälpte franskan bli vuxen', *SvD* 14.2.1994. [Under strecket: om Jacques Amyots Plutarchos-översättningar.]
1426. 'Voltaire behövs när fanatismen tilltar', *SvD* 20.4.1994. [Under strecket: om François Marie Arouet, alias Voltaire, född 1694.]
1427. 'Virtuos hantverkare pejar själens djup', *SvD* 2.7.1994. [Om Robert Louis Stevenson, död 1894.]
1428. 'Gibbon såg det tragiska i Roms fall', *SvD* 9.8.1994. [Under strecket: om Edward Gibbon, död 1894.]
1429. 'Huxleys författarskap ständigt aktuellt', *SvD* 2.12.1994. [Under strecket: om Aldous Huxley, född 1894.]

1995

1430. *Fältkamrern. Roman*, Stockholm: Norstedts 1995, 214 s.
1431. *Tal på Övralid 6 juli 1995* (Stiftelsen Övralid), Motala 1995, 12 s.
1432. 'Der europäische Jurist im Spannungsfeld zwischen Recht und Politik. Eine gegenwartsgeschichtliche Betrachtung', *Zeitschrift für europäisches Privatrecht* 1995, 351–358.
1433. 'Ett femhundraårsjubileum', *SvJT* 80, 1995, 883f. [Om Reichskammergericht.]

1434. 'Foreword to Intellectual property in transition. Twenty-fifth anniversary issue', *IIC. International review of industrial property and copyright law* 26, 1995, 749–751.
1435. 'Förord', i Östen Undén, *Svensk sakrätt 1. Lös egendom* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning – Juridikens klassiker), nyutgåva, Stockholm 1995, i–ii.
1436. 'Grußwort', i *Urhebervertragsrecht. Festgabe für Gerhard Schrickler zum 60. Geburtstag*, hrsg. von Friedrich-Karl Beier, Horst-Peter Götting, M. Lehmann & Rainer Moufang, München 1995, ix–x.
1437. 'Juristens plats i framtidens samhälle', *Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland* 131, 1995, 1–13. [Festföredrag vid årsmötet 8 december 1994; även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1438. 'Staten och juristerna.' [Diskussionsinledning vid en sammankomst anordnad av Institutet för rättsvetenskaplig forskning den 7 september 1994], *SvJT* 80, 1995, 61–63.
1439. 'Upphovsmans ideella rätt – några huvudlinjer', i *Filosofi och specialvetenskap. Sju uppsatser utgivna med anledning av föreningens sextioåriga tillvaro* (Skrifter utg. av Föreningen för filosofi och specialvetenskap, 11), Uppsala 1995, 19–56.
1440. [Anm. av] *Rätten i förvandling. Jurister mellan stat och marknad*, red. Margareta Bertilsson, Stockholm 1995, *SvJT* 80, 1995, 583f.
1441. 'Academic liberties and university autonomy', i *Academic freedom and university autonomy. Two perspectives* (CEPES Papers on higher education), (UNESCO-CEPES), Bucarest 1995, 29–43.
1442. 'Avklarat och kvar att klara', i *Årsredovisning 1994/95, Uppsala universitet*, 1. [Även 'Done and yet to be done', i *Annual report 1994/95*.]
1443. 'De sju inseglen i litteraturen', i *Följeskrift till Fredrik Österlings De sju inseglen, oratorium för kyrkoårets slut*, Uppsala 1995, 12–15.
1444. 'Den högre utbildningen på 2000-talet. Reflektioner kring "branschens" framtid', *Nyckelen. Tidskrift för högskolan i Kalmar* 4, 1995, 13–21. [Specialutg. maj 1995, festskrift till Dan Isacsson.]
1445. 'Ergo desinformerar', *Ergo* 1, 1995, 4.
1446. 'Ett bidrag till läran om hönan och ägget', *Smedjan* 1, februari 1995, 31–35.
1447. 'Förord' och 'Epilog', i *Universitetets bildvärld. Strövtåg genom historien, konsten och samlingarna*, red. Torgny Nevéus, Uppsala 1995, 9f., 311.
1448. 'Förord', i *Forskningsprofiler. Uppsala universitet, installationsföreläsningar 1994/95*, Uppsala universitet 1995, 3.
1449. 'Gunnar Ekelöf i fokus', *Gunnar Ekelöf-sällskapets medlemsblad* h. 12, årg. 6:2, 1995, 6–8. [Tal vid invigningen av utställning på Carolina Rediviva 20.5.1994.]
1450. 'Humaniora, nyttan och morgondagen', i *Från stormakt till smånation. Sveriges plats i Europa från 1600-tal till 1900-tal. En antologi*, utg. Stellan Dahlgren, Torkel Jansson & Hans Norman, Stockholm 1995, 11–19.

1451. 'Ingen tvärvändning om kvinnliga professorer', *LUM, Lunds universitets meddelanden* 2, 1995, 22. [Insändare.]
1452. 'Kära nykomling, välkommen hit' (Uppsala Studentkår), *Recentior*, vt 1995, 4f.
1453. 'Markt, Fabrik oder heiliger Hain? Gedanken zur Hochschule in der Gesellschaft', *Forschung und Lehre. Mitteilungen des Deutschen Hochschulverbandes* 7, 1995, 381–385. [Omtryckt i *Gegenwart der Hochschule – Zukunft der Gesellschaft. Ansprachen und Diskussionen*, Braunschweig, 4.–6. Mai 1995 (Dokumente zur Hochschulreform, 106), hrsg. von der Hochschulrektorenkonferenz, Red. Susanne Schilden, Bonn 1995, 41–53; även i *Kring universitetet*, nr 1585.]
1454. 'Människan Gustaf II Adolf', *Saga och sed. Kungl. Gustav Adolfs Akademiens årsbok* 1994, 13–16.
1455. 'Norrlands nation', i *Norrländsk uppslagsbok*, 3, Umeå 1995, 328, sp. 2.
1456. 'Några anteckningar vid läsningen av Horatius' oden', *Artes* 2, 1995, 30–47.
1457. 'Orden som glädje, plåga och makt', *Dagens sekreterare* 4, 1995, 20–23. [Bearbetad version av nr 1461.]
1458. 'Quintilianus redivivus?', i *Retoriska frågor. Texter om tal och talare från Quintilianus till Clinton tillägnade Kurt Johannesson*, red. Christer Åsberg, Stockholm 1995, 19–28. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1459. 'Rektors hälsningsord' och 'Juridiska fakulteten', i *Promotionsfesten i Uppsala den 2 juni 1995* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, B. Inbjudningar, 109), red. Torgny Néveus, Uppsala 1995, 11–13, 23–25.
1460. 'Rektors tal', i *Jubileumshögtid i närvaro av H.M. Drottningen 7 februari 1995. Program och tal. Hushållsvetenskap 100 år*, Uppsala 1995, 9–14. [Även i *Kring universitetet*, nr 1585.]
1461. 'Språket som lidande och glädje', i *Ordbruk. Lärt och lättsamt om språk*, Stockholm 1995, 129–137. [Radioföredrag; se även nr 1457.]
1462. 'Studentnationerna i Uppsala – en unik tillgång', i *Gestrike-Hälsinge nation i Uppsala. En presentation*, Uppsala 1995, 4f.
1463. 'Spara utan att skada', *Universen* 7, 1995, 4.
1464. 'Svar på frågor om jämställdhet', *Jämsides. Meddelanden från Jämställdhetskommittén* 5, 1994, 13f.
1465. 'Temple or market place: whose business is culture?', i *Cultural change in theory and practice. A symposium held in Uppsala, 12–13 May, 1995* (= *Tidskrift för kulturstudier/Journal of cultural studies* 1, 1995), Uppsala 1995, 7–18.
1466. 'Till det lärda samfundets lov. Preses' högtidstal vid Kungl. Vetenskaps-samhällets i Uppsala fyrtionde årshögtid den 8 oktober 1994', *Annales Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskaps-samhällets i Uppsala årsbok* 30, 1993–1994, 5–7. [Även i *Kring universitetet*, nr 1585.]

1467. 'Tillbaka till Minervas heliga lund?', i *Vändpunkter. Europa och dess omvärld efter 1989*, red. Anders Björnsson & Peter Luthersson, Stockholm 1995, 129–145.
1468. 'Universitetet – kompetensens högborg', i *Kompetens för framgång* (Industriförbundet), Stockholm 1995, 16–24.
1469. 'University policy and library policy – conflict or harmony', i *Serving the scholarly community. Essays on tradition and change in research libraries presented to Thomas Tottie on July 3rd 1995* (Acta Bibliothecae R. Universitatis Upsaliensis, 33), red. Sten Hedberg, Uppsala 1995, 5–11.
1470. 'Välkommen till Uppsala sommaruniversitet', i *Uppsala sommaruniversitet 1995*, Uppsala universitet 1995, 3.
1471. 'Professur ingen ägodel', *UNT* 28.2.1995.
1472. 'Uppsala universitet 400 år: Disa grönskar i pånyttfödd skrud', *UNT* 16.3.1995. [Rektors festtal.]
1473. 'Jean-Louis Calais' [minnesord], *UNT* 10.6.1995.
1474. 'Rötmånadsjournalistik på UNT', *UNT* 12.7.1995. [Insändare.]
1475. 'Slutreplik', *UNT* 15.7.1995. [Insändare.]
1476. 'De lärde tiger ofta utan att vara fega: indignationshabituéer och massmedieterrorister den sakliga diskussionens dödgrävare', *SvD* 5.8.1995. [Brännpunkt: om civillkurage.]
1477. 'Rådsanslag och fakultetsanslag: till forskningsfinansieringens problem', *UNT* 15.8.1995.
1478. "'Förtroendekris för forskningen'", *DN* 19.8.1995. [DN Debatt: om forskningsråden; även i *Kring universitetet*, nr 1585 med titeln 'Forskare, forskning och forskningsfinansiering inför sekelskiftet'.]
1479. 'Ingen kan spela en annans spel', *UNT* 2.9.1995. [Tal till recentiorerna 31.8.1995.]
1480. 'Märklig vandring genom Europa', *UNT* 20.4.1995. [Om Elisabeth Labrousse, *Pierre Bayle*, 1–2, Dordrecht 1985–1989.]
1481. 'Moral som talangfull ytterlighet', *SvD* 7.3.1995. [Under strecket: rec. av Andrei Pleșu, *Tårarnas gåva. Essä om en minimimoral (Minima moralia)*, översättning och förord av Dan Shafran och Peter Handberg, Ludvika 1995.]
1482. 'En samlingspunkt för kultureliten', *SvD* 6.6.1995. [Under strecket: Rec. av *Le Groupe de Coppet et l'Europe 1789–1830. Actes du cinquième Colloque de Coppet*, [Tübingen], 8–10 juillet 1993, publiés sous la direction de Kurt Kloocke avec la collaboration de Simone Balayé, Lausanne 1994]
1483. 'Aptitligt verk att koka buljong på', *SvD* 25.7.1995. [Under strecket: om Pierre Nicole, död 1695, och hans *Essais de morale*.]
1484. 'En diskret revoltör i fransk litteratur', *SvD* 14.8.1995. [Under strecket: om Jean de La Fontaine, död 1695.]
1485. 'Export av sommaren som livskvalitet', *SvD* 20.8.1995. [Under strecket.]
1486. 'I finrummen och på barrikaderna', *SvD* 10.9.1995. [Under strecket: om Nicolas de Chamfort.]

1487. 'Thierry och historicismens födelse', *SvD* 28.11.1995. [Under strecket.]
 1488. 'Övralidspristagaren', *Östgöta Correspondenten* 7:7.1995. [Intervju gjord av Agneta Olofsson.]

1996

1489. *Dalen*, översat fra svensk af M., 2. och 3. udg., Århus: Centrum Forlag 1996.
 1490. *Markerne*, översat fra svensk av M., 2. och 3. udg., Århus: Centrum Forlag 1996.
 1491. *Rätt, rättskällor och rättstillämpning. En lärobok i allmän rättslära*, 5 uppl., (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 109), Stockholm: Norstedts Juridik 1996, 535 s.
 1492. *Skoven*, översat fra svensk af M., 2. och 3. udg., Århus: Centrum Forlag 1996.
 1493. 'Behöver universitet och högskolor en särskild associationsform?', i *Rättsvetenskapliga studier tillägnade Carl Hemström av professorskolleger i Uppsala* (= *De lege. Juridiska fakultetens i Uppsala årsbok* 6), Uppsala 1996, 295–308. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
 1494. 'Den romerska rätten. Ett idékomplex som styrt och styr Europa', i *Idéer som styr. En antologi om bärande idéer i vetenskap och samhällsdebatt*, red. Peder Hård af Segerstad, Uppsala 1996, 15–29.
 1495. [Inlägg i] *Forhandlingerne ved Det 33. nordiske juristmøde i København 18.–20. august 1993*, 1, 36f., 339–341, København [1996].
 1496. 'Johan Stiernhöök – en rättsvetenskaplig pionjär', *SvJT* 81, 1996, 657–665. [Tal hållet i Rättviks kyrka den 11 maj 1996 med anledning av 400-årsminnet av Stiernhööks födelse.]
 1497. 'Samhällets skydd – individens frihet', *Minskad brottslighet – till vilket pris? En redovisning av rikskonferensen "Polisen i samhället"*, Sunne 1995 (Rikspolisstyrelsen), Stockholm 1996, 99–109.
 1498. 'Spielraum, Originalität oder Persönlichkeit? Das Urheberrecht vor einer Wegwahl', *GRUR H.* 4, 1996 (Festschrift für Friedrich-Karl Beier zum 70. Geburtstag), 529–533.
 1499. 'Två juristjubileer', *SvJT* 81, 1996, 577f. [Jean Bodin och Jean Domat.]
 1500. 'Upplandslagen 700 år', *SvJT* 81, 1996, 502f.
 1501. 'Allt hamnar till slut i Sorbonne', i *Massmedierna och humaniora* (Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala), red. Hans Helander, Uppsala 1996, 27–32. [Inledning vid Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundets i Uppsala paneldebatt 28 februari 1995.]
 1502. 'Att följa sin genius', i *Välkommen till Norrlands* (Norrlands nations rectorstidning), 1996, 4f.
 1503. 'Bildning – ett begrepp med framtid?', i *Det evigt mänskliga. Humanismen inför 2000-talet* (Svenska humanistiska förbundet, 108), Stockholm 1996, 63–80.

1504. 'Carl Hakon Swenson' [minnesord], *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1996, 26f.
1505. 'Den akademiska friheten och makten – tema Sverige', i *Om universitetet, gymnasieskolan och kvinnan – från Historiedagarna i Uppsala 1995* (= *Aktuellt om historia* 2–3, 1996), Stockholm 1996, 5–10. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1506. 'Ett mer samlat universitet', *Universen* 1, 1996, 3.
1507. 'Fjärran och ändå nära', *Kulturrådet* 5–6, 1996, 10–17. [Om sommarläsning.]
1508. 'From Humboldt to 1984 – where are we now?', i *Goals and purposes of higher education in the 21st century* (Higher education policy series, 32), ed. Arnold Burgen, London 1996, 3–12. [Även i *Kring universitetet*, nr 1585.]
1509. 'Från Parnassen till Capitolium – en översättningshistorisk studie', *Moderna språk* 90, 1996, 97f.
1510. 'Förord', i *Pedagogiskt program*, Uppsala universitet, 1996, 3.
1511. 'Kontaktdagarna – hälsning', *Kontaktdagarna vid Uppsala universitet 21 och 22 februari 1996* (utg. av AIESEC och Uppsalaekonomerna), 1996, 6.
1512. 'Något att längta till ...', [förord] i *Uppsala samsällskap 200 år. 1796–1996. En jubileumsskrift*, red. Staffan Hasselberg & Arne Pettersson, Uppsala 1996, 8f.
1513. 'Opening speech', i *Genealogica & heraldica. Report of the 20th International Congress of Genealogical and Heraldic Sciences, Uppsala 9–13 August 1992*, ed. Lars Wikström, Stockholm 1996, 18f.
1514. 'På ofri grund eller egen mark? Beträktelser kring ett svenskt bildningsideal', *Fenix. Tidskrift för humanism* 11:4, 1994–1995, 69–85.
1515. 'Rektors hälsningsord', i *Promotionsfesten i Uppsala den 31 maj 1996* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, B. Inbjudningar, 113), red. Jöran Rehn, Uppsala 1996, 11–13.
1516. 'Universiteten som kulturhårdar – finns rollen kvar?', i *Det roliga börjar hela tiden. Bokförläggare Kjell Peterson 60 år den 20 december 1996*, Stockholm 1996, 277–285.
1517. 'Vardagsmödans man. Om prosten Nordlander, grundaren av Skellefteå', *Från bygd och vildmark. Luleå stifts årsbok 1996/97*, 127–134.
1518. 'Varken myndighet eller företag', *Universen* 11, 1996, 3.
1519. 'Vem vann – Europa eller tjuren?', i *Att förstå Europa – mångfald och sammanhang, Humanistdagarna vid Uppsala universitet 1994*, red. Gunnilla Gren-Eklund, Uppsala universitet 1996, 7–13.
1520. 'Välkomsthälsning till teknologerna', *Nolla-96* (Uppsala teknologkårs nollebok), 14.
1521. 'Tredje läsningen av Keats', *UNT* 22.2.1996.
1522. 'Friheten har sin gräns', *UNT* 26.2.1996. [Om de lönebidragsanställda.]
1523. 'Vilket ansvar har universitetet när en student tar livet av sig?', *UNT* 12.3.1996.
1524. 'René Descartes – en levande fyrahundraåring', *UNT* 28.3.1996.

1525. 'Hur Upplandslagen skall läsas tvistar man om', *SvD* 4.4.1996.
1526. 'Det förflutna hindrar ej nytänkande', *UNT* 5.9.1996. [Debatt.]
1527. 'Det vetenskapliga arbetets glanslösa livsvillkor', *Borås Tidning* 13.10.1996. [Tal vid rektorsinstallation i Borås 12.10.1996; även i *Kring universitetet*, nr 1585.]
1528. 'Samverkan i nätverk gynnar högskolor och universitet', *SvD* 18.11.1996. [Brännpunkt.]
1529. 'Utdragen publicitet skadar', *UNT* 9.12.1996. [Om en tvist inom Medicinska fakulteten.]
1530. 'Adami ännu en gång', *UNT* 18.12.1996. [Fortsättning av debatten i nr 1529.]
1531. 'Medeltiden är mer än en modevåg i dag', *SvD* 12.6.1996. [Anm. av Horst Fuhrmann, *Überall ist Mittelalter. Von der Gegenwart einer vergangenen Zeit*, München 1996, och *idem*, "Sind eben alles Menschen gewesen". *Gelehrtenleben im 19. und 20. Jahrhundert dargestellt am Beispiel der Monumenta Germaniae Historica und ihrer Mitarbeiter*, München 1996.]
1532. 'Den bekymrade iakttagaren: Jean de La Bruyère', *SvD* 10.5.1996. [Under strecket: om J.d.L.B., död 1696.]
1533. 'Schopenhauer – filosofen på den melankoliska stationen', *SvD* 1.8.1996. [Under strecket: rec. av Marcel Zentner, *Die Flucht ins Vergessen. Die Anfänge der Psychoanalyse Freuds bei Schopenhauer*, Darmstadt 1995.]
1534. 'Breven som betyder så mycket än i dag', *SvD* 2.9.1996. [Under strecket: om Mme de Sévigné, död 1696.]
1535. 'Ingen plan bakom attiska demokratins födelse', *SvD* 16.9.1996. [Under strecket: rec. av *Demokratia. Der Weg zur Demokratie bei den Griechen* (Wege der Forschung, 657), hrsg. von Konrad H. Kinzl, Darmstadt 1995.]
1536. 'Alla risker till trots' [krönika], *Dagens politik* 11.10.1996.
1537. 'Lemmar av samma kropp' [krönika], *Dagens politik* 25.10.1996.
1538. 'En mänsklig rättighet' [krönika], *Dagens politik* 8.11.1996.
1539. 'Fracken luktar civilisation' [krönika], *Dagens politik* 22.11.1996.
1540. 'Orden och saken' [krönika], *Dagens politik* 6.12.1996.
1541. 'Det fjärde uppdraget' [krönika], *Dagens politik* 20.12.1996.

1997

1542. 'Inledning. Ett halvsekel i rättsvetenskapens tjänst', i *Svensk rättsvetenskap 1947–1997* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, seminarier), red. S.S., Stockholm: Norstedts Juridik 1997, 7–12.
1543. 'Ein Wort kommt zur Juristenwelt', i *Justice, morality and society. A tribute to Aleksander Peczenik on the occasion of his 60th birthday 16 November 1997*, Lund 1997, 373–382.
1544. 'Förord' och 'Öppningstal', i *Förhandlingarna vid Det 34:e nordiska juristmötet i Stockholm 21–23 augusti 1996*, 1, Stockholm 1997, 7–11, 23–26.

1545. 'Inledning', i *Statsbegreppet i omvandling* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, seminarier), red. Lars-Göran Malmberg, Stockholm 1997, 7–11.
1546. 'Institutet droit d'accès – en historisk återblick', i *Ånd og rett. Festskrift til Birger Stuevold Lassen på 70-årsdagen 19. august 1997*, red. Viggo Hagstrøm, Oslo 1997, 979–984. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1547. 'Konstnärssära och affärsmoral NJA 1979, s. 352', i *Rättsfall att minnas. Till Jan Hellner den 28 oktober 1997*, Stockholm 1997, 269–277.
1548. [Rec. av] Knud Haakonssen, *Natural law and moral philosophy. From Grotius to the Scottish Enlightenment*, Cambridge 1996, *Lychnos* 1997, 287f.
1549. 'Athen, Rom och Jerusalem: rot, stam eller krona', i *Europatankar. Personliga idéer och visioner om Europa*, utg. av Näringslivets EU-fakta, Svenska Paneuropaföreningen och Europeiska Kommissionen, Stockholm 1997, 9–19.
1550. 'De tiotusens tross – glimtar från Anabasis', i *Amico amici. Gad Rausing den 19 maj 1997*, red. Jonas Ellerström, Lund 1997, 183–193.
1551. 'Force et faiblesse de la civilisation française', *Moderna språk* 91, 1997, 181–186. [Föredrag i Uppsala i november 1996.]
1552. 'From the President', *The Tree. Newsletter of Academia Europaea* 10, November 1997, 1.
1553. 'Förord', i Torgny Nevéus, *Uppsala universitets jubileumskvartal 1995* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, C. Organisation och historia, 59), Uppsala 1996 (tr. 1997), 7f.
1554. 'Förord', i *Projektplan 1996. Konsistoriets beslut, Uppsala universitet*, 7.4.1997.
1555. 'Förord', i *Årsredovisning 1/7 1995–31/12 1996, Uppsala universitet*, 1997, 3.
1556. 'Förord', i *Euroislam – en tulipanaros? Ett heldagssymposium onsdagen den 8 maj 1996, anordnat av Europeiska kulturkommittén*, Stockholm 1997. [Offset.]
1557. 'Jutta kommer till folkungarna: ett tema ur medeltidens dansk-svenska kungakronika', i *Fra Egtvedpiggen till Folketinget. Et festskrift till Hendes Majestæt Dronning Margrethe II ved regeringsjubilæet 1997* (Det Kongel. Danske Videnskabernes Selskab), red. Poul Lindegård Hjort et al., København 1997, 213–224.
1558. 'Konservatism 1998 – är den möjlig och finns den?', *Tidskrift för politisk filosofi* 1997:3, 5–16.
1559. 'Kultur – en gemenskap med inbyggda spänningar', i *Tolv kommentarer. Om kulturens roll och roller. Kommentarer i anledning av en världskommissions rapport*, red. Bengt Göransson, Stockholm 1997, 11–14.
1560. 'La francophonie en Suède', *L'année francophone internationale, AFI*, Paris 1997, 271.

1561. 'Norden – enhet och mångfald', i *Den nordiska mosaiken. Språk- och kulturmöten i gammal tid och i våra dagar. Humanistdagarna 15–16 mars vid Uppsala universitet 1997*, red. Rut Boström Andersson, Uppsala 1997, 11–19.
1562. 'Rektors hälsningsord', i *Promotionsfesten i Uppsala den 30 maj 1997* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, B. Inbjudningar, 116), red. Jöran Rehn, Uppsala 1997, 11–13.
1563. 'Rektors inbjudan', i *Inbjudan till den offentliga högtidlighet vid vilken Uppsala universitets nye rektor Bo Sundqvist installeras i sitt ämbete av Stig Strömholm* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, B. Inbjudningar, 117), red. Torgny Nevéus, Uppsala 1997, 7–22.
1564. 'Samspelet mellan helheten och delarna i universitetet', i *XXI seminariet för nordiska universitetsadministratörer 11–14 augusti 1996 i Oslo. Samspelet mellan helheten och delarna i universitetet. Resumé* (Nordiska universitetsadministratörssamarbetet), Åbo 1997. [Föredrag vid öppnandet av seminariet 11.8.1996 i Oslo; även i *Kring universitetet*, nr 1585.]
1565. 'Scirocco et tramontana. Rome et l'Italie aux yeux d'un poète suédois du XIXe siècle', i *Ultra terminum vagari. Scritti in onore di Carl Nylander*, ed. Börje Magnusson, Stefania Renzetti, Paolo Vian & Sever J. Voicu, Roma 1997, 317–322.
1566. [Rec. av] Sverker Sörlin, *De lärdas republik. Om vetenskapens internationella tendenser*, Malmö 1994, *Lychnos* 1996, 239f.
1567. 'Kulturen får sin egen Agenda 21', *SvD* 5.1.1997. [Om *In from the margins. Contribution to the debate on culture and development in Europe* (Europarådet), Strasbourg 1997.]
1568. 'Studentens vakhållning mot enfalden', *UNT* 11.6.1997. [Vårfesttal.]
1569. 'Ett okunnighetens förakt för högskolan', *SvD* 27.6.1997. [Brännpunkt.]
1570. "'Här måste friheten ge vika'", *DN* 27.12.1997. [DN Debatt: om Karolina Matti-affären i Umeå.]
1571. 'Duandet på tyska', *SvD* 12.1.1997. [Anm. av Werner Besch, *Duzen, Siezen, Titulieren. Zur Anrede im Deutschen heute und gestern*, Göttingen 1996.]
1572. 'Franska riksarkivets årsbok i förebildlig form', *SvD* 5.5.1997. [Anm. av *Célébrations nationales 1997*, Direction des Archives de France, Paris 1997.]
1573. [Rec. av] *Johan Olofsson Stiernhöök. Biografi och studier 1596–1996* (Skrifter utg. av Institutet för rätthistorisk forskning, ser. 2, Rätthistoriska studier, 20), red. Kjell Å. Modéer, Lund 1996, *SvD* 26.6.1997.
1574. 'Ett betänkligt subjekts minnen: Jean Tulards utgåva av Talleyrands memoarer', *UNT* 29.9 och 30.9.1997.
1575. 'Skandinavien ur nya franska synvinklar', *SvD* 24.11.1997. [Rec. av Lucien Musset, *Nordica et Normannica. Recueil d'études sur la Scandinavie ancienne et médiévale, les expéditions des Vikings et la fondation de la*

- Normandie*, préface de Michel Fleury; avant-propos de François-Xavier Dillmann (Studia Nordica, 1), Paris 1997.]
1576. 'Idén om universitetet har behållit sitt grepp', *SvD* 28.4.1997. [Under strecket: rec. av Sheldon Rothblatt, *The modern university and its discontents. The fate of Newman's legacies in Britain and America*, Cambridge 1997; även i *Kring universitetet*, nr 1585 med titeln 'Idén om en idé – det moderna universitetets själ'.]
1577. 'Varje kväll upp på Parnassen', *SvD* 1.7.1997. [Under strecket: rec. av Ludwig Fertig, "Abends auf den Helikon". *Dichter und ihre Berufe von Lessing bis Kafka*, Darmstadt 1995.]
1578. 'När fodret tryter bits hästarna' [krönika], *Dagens politik* 3.1.1997.
1579. 'Högskolans smala mått' [krönika], *Dagens politik* 14.1.1997.
1580. 'Till reglernas försvar' [krönika], *Dagens politik* 31.1.1997.
1581. 'Våga vara symbolisk' [krönika], *Dagens politik* 14.2.1997.
1582. 'Makten och myndigheten' [krönika], *Dagens politik* 28.2.1997.
1583. 'Universitetets tre rektorer: nästa rektor måste gå på sina egna minor', *UNT* 28.2.1997. [Intervju med Torgny Segerstedt, Martin H:son Holmdahl och Stig Strömholm gjord av Lena Köster.]
1584. 'De små högskolorna är ett positivt tillskott', *SvD* 30.6.1997. [Intervju gjord av Håkan Arvidsson.]

1998

1585. *Kring universitetet. Föreläsningar, tal, artiklar och föredrag 1989–1997* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, C. Organisation och historia, 62), Uppsala 1998, 237 s.
1586. *Nostalgi eller framtidstro? Om Artur Hazelius gärning*, Nordiska museet, Stockholm 1998, 14 s. [Högtidstal, tryckt separat.]
1587. 'Förord till den andra upplagan', i Charles-Louis de Montesquieu, *Om lagarnas anda eller det förhållande som bör råda mellan lagarna och respektive styrelses författning, seder, klimat, religion, handel etc. Vartill författaren fogat nya forskningar över de romerska successionslagarna, de franska lagarna och feodallagarna*, inledning och urval av S.S. och översättning av Dagmar Lagerberg, Stockholm: Ratio 1998, i–ii.
1588. 'Introduction', till 'Legal and political issues', i *The impact of electronic publishing on the academic community. An international workshop organized by the Academia Europaea and the Wenner-Gren Foundation* [Stockholm on 17–20 April 1997] (Wenner-Gren International series, 73), ed. Ian Butterworth, London 1998, 45.
1589. 'Upphovsrätten i IT-åldern. Musikskapandets nya rättsliga klimat', i *Ton och rätt. Jubileumsskrift till STIM*, Uppsala 1998, 211–227.
1590. [Rec. av] Stefan Esders, *Römische Rechts tradition und merowingisches Königtum. Zum Rechtscharakter politischer Herrschaft in Burgund im 6.*

- und 7. Jahrhundert* (Veröffentlichungen des Max-Planck-Instituts für Geschichte, 134), Göttingen 1997, *SvJT* 83, 1998, 595–599.
1591. '2000-talets högskola', *Tidskriften Heimdal* 3, 1998, 15–18.
1592. 'Akademierna, mångvetenskapligheten, friheten och oberoendet', *Tieteessä tapahtuu* 15:4, 1998, 28–32 (Helsingfors: De vetenskapliga samfundens delegation). [Tal vid Finska Vetenskaps-Societetens 160-årsjubileum 29.4.1998.] [Omtryckt under rubriken 'De lärda samfunden – fästningar i den lärda republiken', *Finska Vetenskaps-Societetens årsbok*, ser. A, 75, 1998, 73–79.]
1593. 'Carrots without sticks', *The Tree. Newsletter of Academia Europaea* 12, November 1998, 4.
1594. 'Culture, scholarship, and education – a dilemma for the mass university', *European Review. Interdisciplinary journal of the Academia Europaea* 6:1, 1998, 81–89.
1595. 'Den svärfångade konservatismen', *Tidskrift för politisk filosofi* 1998:1, 34–37. [Svar på Bo Gustafssons inlägg om nr 1558, s. 32–34.]
1596. 'En glömd relation – Norden och Tyskland vid sekelskiftet', *Konsthistorisk tidskrift* 67, 1998, 1–5. [Tal vid invigningen av utställningen på Prins Eugens Waldemarsudde den 19 februari 1998.]
1597. 'Introduction', i *Basic sciences and development. Rethinking donor policy*, eds. Martha J. Garrett & Claes G. Granqvist, Aldershot 1998, 1–4. [Revised papers from the International Conference on Donor Support to the Development-Oriented Research in the Basic Sciences, held in Uppsala, Sweden, 15–16 June 1995.]
1598. 'Les pays nordiques au tournant du siècle', i *Lumière du monde, lumière du ciel. [Exposition]*, Musée d'Art moderne de la Ville de Paris, 7 février–17 mai 1998, Paris 1998, 19–21.
1599. 'Mitt Norrland', *Norrlands Varjehanda* 1, 1998, 11.
1600. 'Nytta och nöje. Om museerna och samhället', i *Nordiska museet under 125 år*, Stockholm 1998, 13–15.
1601. 'Observatör på östflanken', i *Bröd och salt. Svenska kulturkontakter med öst. En vänbok till Sven Gustavsson*, red. Roger Gyllin, Ingvar Svanberg & Ingmar Söhrman, Uppsala 1998, 7f.
1602. 'President's introduction' [förord], i *Academia Europaea Directory* 1998, 1f.
1603. 'Tre krav och tre möjligheter', *Svensk kyrkotidning* 94:5, 1998, 40f. Omtryckt i *Utposten* (Frankfurt am Main) 1, 1998, 22f. och i *Kyrkbladet* (London) hösten 1998, 54–57.
1604. 'University leadership today – goals and instruments', i *Science, technology and society. University leadership today and for the twenty-first century. [Festschrift to professor Janne Carlsson]* (Stockholm papers in library and information science), Stockholm 1998, 27–39.
1605. 'Några tunnor i en bred flod', *Aftonbladet* 6.3.1998. [Om 1968.]
1606. 'Rapport från den bästa av världar', *SvD* 19.5.1998. [Brännpunkt: mot Kurt Östlund om högskolestyrelser.]

1607. 'Torgny Säve-Söderbergh' [minnesord], *SvD* 25.5.1998.
1608. 'Lyckan är ett smäckert trästycke', *SvD* 1.7.1998 [I serien "Föremåls magi".]
1609. 'Att vårda sina minnen', *SvD* 14.7.1998. [Artikel om Institut de France-häftet till åminnelse av general Bonapartes inträde i Institutet 1798.]
1610. 'Den franska romantikens store vägröjare', *SvD* 31.8.1998. [Om François-René de Chateaubriand, 150 år efter hans död 1848.]
1611. 'Ett försök att täppa till kryphålen', *Sydsvenska Dagbladet* 19.8.1998. [Om artikel XXX i FN-deklarationen om mänskliga rättigheter.]
1612. 'Fylliga kataloger över romerska smultronställen', *SvD* 12.1.1998. [Anm. av *I Dianas hellege lund. Fund fra en helligdom i Nemi*, red. Mette Moltesen, København 1997, och Lars Berggren & Lennart Sjöstedt, *L'ombra dei grandi. Monumenti e politica monumentale a Roma (1870-1895)*, Roma 1996.]
1613. 'Minutiös biografi', *UNT* 6.7 och 7.7.1998 [Rec. av Jean-Yves Tadié, *Marcel Proust. Biographie*, Paris 1996.]
1614. 'Klottrare avslöjar medeltidsturism', *SvD* 9.11.1998. [Rec. av Detlev Kraack, *Monumentale Zeugnisse der spätmittelalterlichen Adelsreise. Inschriften und Graffiti des 14.-16. Jahrhunderts* (Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, Philologisch-historische Klasse, F. 3, 224), Göttingen 1997.]
1615. 'Konkurrens bakom tyska universitets framgångar', *SvD* 26.3.1998. [Under strecket: rec. av Marita Baumgarten, *Professoren und Universitäten im 19. Jahrhundert. Zur Sozialgeschichte deutscher Geistes- und Naturwissenschaftler*, Göttingen 1997.]
1616. 'Diktare får stumma konstverk att tala', *SvD* 30.5.1998. [Under strecket: rec. av *Der Blick des Dichters. Antike Kunst in der Weltliteratur*, herausgegeben und kommentiert von Detlev Wannagat, Darmstadt 1997.]
1617. 'Juryn i USA trängs alltmer undan av experter', *SvD* 5.10.1998. [Under strecket: rec. av James Q. Wilson, *Moral judgment. Does the abuse excuse threaten our legal system?*, New York 1997.]
1618. 'Från Pnyx till Helgeandsholmen', *SvD* 7.10.1998. [Under strecket: tal vid riksmötets öppnande 6.10.1998.]

1999

1619. 'Berndt Godenhielm in memoriam', *SvJT* 84, 1999, 613.
1620. 'Copyright and conflict of laws. Jurisprudential aspects', i *Festskrift till Gunnar Karnell*, Stockholm 1999, 761-772.
1621. 'Droit moral – the international and comparative scene from a Scandinavian viewpoint', i *Intellectual property* (The international library of essays in law and legal theory, second ser.), ed. Peter Drahos, Aldershot 1999, 343-384. [Omtryck av nr 816; se även nr 1689.]
1622. 'Juristutbildning, etik och stil', *SvJT* 84, 1999, 671-673.

1623. 'Le droit comparé en Suède au seuil du 3e millénaire', *Revue internationale de droit comparé* 51, 1999, 1033–1040. [Även i nr 1648.]
1624. 'Res publica res populi', i *Festskrift till Fredrik Sterzel*, red. Lena Marcusson, Uppsala 1999, 345–357. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1625. 'Tore Almén och Svensk juristtidning', i *Rättsvetenskapliga studier till minnet av Tore Almén*, utg. av Stiftelsen Tore Alméns minnesfond och Föreningen för utgivande av Svensk juristtidning, Uppsala 1999, 329–336. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1626. [Rec. av] James J. Fawcett & Paul Torremans, *Intellectual property and private international law*, Oxford 1998, *NIR* 68, 1999, 343–346.
1627. 'Det språkvetenskapliga studiets begynnelse i Uppsala. Föredrag av prof. em. Stig Strömholm vid invigningen av Språkvetenskapligt centrum i Uppsala den 23 okt. 1998', *Moderna språk* 93, 1999, 137–146.
1628. 'Les origenes y estructura de la Monarquía sueca en el siglo XVII', i *España y Suecia en la época del barroco (1600–1660.) Congreso internacional, actas*, ed. Enrique Martínez Ruiz & Magdalena de Pazzis Pi Corrales (Fundación Berndt Wistedt), Madrid 1998, 37–50. [Engelsk uppl., se nr 1661.]
1629. 'När föddes studenten?', *Lychnos* 1998, 187–199.
1630. 'Peer review – experience at national and European level', i *Science and the academic system in transition. An international expert meeting on evaluation, July 3–5, 1998, Vienna, Austria* (European Commission & Austrian advisory board for universities), Budapest 1999, 163–167. [Även i *Scientometrics* 45:3, 1999, 491–495.]
1631. 'Torgny Segerstedt in memoriam', *Norrlands Varjehanda* 3, 1999, 5.
1632. 'Torgny Säve-Söderbergh' [minnesord], *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1999, 35–38.
1633. 'Uppsalastudenten i universitetets verksamhet 1930–1990', i *Världen i Uppsalaperspektiv. Uppsala studentkår 1930–1990* [En bok till Studentkårens 150-årsjubileum], red. Torgny Nevéus, Uppsala 1998, 252–266.
1634. 'Vad skall ett universitet syssla med?', i ... *dä ä svårt så dä förslår, men ja vet att dä går. Vänbok till Ingemar Lind, den 17 juni 1999* (Acta Bibliothecae Universitatis Örebroensis, 1), red. Karin M. Wennström, Örebro 1999, 225–236.
1635. [Rec. av] Philippe Kourilsky, *La science en partage*, Paris 1998, *European Review. Interdisciplinary journal of the Academia Europaea* 7:3, 1999, 413–415.
1636. 'Torgny Segerstedt död [minnesord]', *SvD* 30.1.1999. [Tillsammans med Martin H:son Holmdahl och Bo Sundqvist.]
1637. 'Frankrike hyllar toleransedikt', *SvD* 25.2.1999. [Om colloquium i Paris 16–17.12.1998 om ediktet i Nantes 1598.]
1638. 'En högst användbar morallärare', *SvD* 22.9.1999. [I serien "Kanonmuller", om Stendahl och *Vie de Henry Brulard*.]

1639. [Rec. av] Oloph Hansson, *Intresset ljuger aldrig. Strider om makten i och över Sveriges radio*, Stockholm 1998, *SvD* 12.1.1999.
1640. 'Befriande respektlös Goethe-biografi', *UNT* 23.11.1999. [Rec. av Karlheinz Schulz, *Goethe. Eine Biographie in 16 Kapiteln*, Stuttgart 1999.]
1641. 'Massmediers betydelse för synen på vetenskap', *SvD* 15.3.1999. [Under strecket: rec. av Philippe Kourilsky, *La science en partage*, Paris 1998.]
1642. 'Berättelsen återkommer men som ironisk lek', *SvD* 22.6.1999. [Under strecket: rec. av Nikolaus Förster, *Die Wiederkehr des Erzählens. Deutschsprachige Prosa der 80er und 90er Jahre*, Darmstadt 1999.]
1643. 'Osentimentalt och sakligt om människans villkor', *SvD* 11.7.1999. [Under strecket: rec. av Otto Lendle, *Kommentar zu Xenophons Anabasis (Bücher 1–7)*, Darmstadt 1995.] [Anmärkning: insänt 1.1.1997.]
1644. 'Napoleons institutioner jubilerar', *SvD* 14.12.1999. [Under strecket: om Conseil d'État och Sénat.]

2000

1645. 'General features of Swedish law', i *Swedish law in the new millennium* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 169), ed. Michael Bogdan, Stockholm 2000, 31–47.
1646. 'Goal-steering and judicial review', i *Legal theory* (Scandinavian studies in law, 40), ed. Peter Wahlgren, Stockholm 2000, 189–197.
1647. 'Helmut Coing avliden', *SvJT* 85, 2000, 761.
1648. 'Le droit comparé en Suède au seuil du 3e millénaire', i *L'avenir du droit comparé. Un défi pour les juristes du nouveau millénaire*, Paris 2000, 297–304. [Även i nr 1623.]
1649. 'Rationality and goal-setting – tasks for legal scholars?', i *The reasonable as rational? On legal argumentation and justification. Festschrift for Aulis Aarnio*, eds. Werner Krawietz, Robert S. Summers, Ota Weinberger & Georg Henrik von Wright, Berlin 2000, 273–282.
1650. 'Suède', i *L'acceptation de l'autre. De l'édit de Nantes à nos jours. Actes du colloque organisé les 16 et 17 décembre 1998 à Paris au Carrousel du Louvre par le Comité national pour le quatrième centenaire de l'édit de Nantes*, éd. Jean Delumeau, Paris 2000, 156–167.
1651. 'Svensk rätt vid millennieskiftet', *SvJT* 85, 2000, 1–10. [Anförande i Svea hovrätt vid plenum den 10 januari 2000; även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1652. 'De lärda samfundens rättsliga ställning', i *Lärda sällskap. De regionala lärda sällskapen inför ett nytt millennium. Per Lindblad-symposium, gamla Biskopshuset, 23–24 mars 2000*, red. Patrick Meurling, Lund 2000, 104–114. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1653. 'Den moderna studenten och den klassiska bildningen', *Nyheter & debatt, Högskoleverket* 2000:4, 11.

1654. 'Minnesord över Torgny Segerstedt', i *Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond – The Bank of Sweden Tercentary Foundation – Årsredovisning 1999*, 13.
1655. 'Nils Nordlander – i Uppsala och Stockholm', i *Rapport över föreläsningarna vid Nordlander-symposiet 18 mars 2000 (Skelleftebygden Special)*, utg. av Föreningen för Skellefteforskning – SKEFO i samarbete med Skellefteå landsförsamling, Skellefteå 2000, 4–10.
1656. 'On the north-western shores. Attempt at a diachronic portrait', i *Mare nostrum – Mare Balticum. Commentationes in honorem professoris Matti Klinge*, red. Paul Raudsepp, Helsingfors 2000, 257–267.
1657. 'Rydin, Herman Ludvig', i *Svenskt biografiskt lexikon*, 31, 2000–2002, 99–104.
1658. 'Tal till Jacques Delors den 12 maj 2000', *The Tree. Newsletter of Academia Europaea* 15, August 2000, 6.
1659. 'Torgny Segerstedt' [minnesord], *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 2000, 26–30.
1660. 'Torgny Segerstedt in memoriam', *Annales Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala årsbok* 33, 1999–2000, 5–8.
1661. 'The origins and structure of the Swedish monarchy in the 17th century', i *Spain & Sweden in the Baroque era (1600–1660). International congress records (Spain and Sweden. Encounters throughout history, 1)*, eds. Enrique Martínez Ruiz & Magdalena de Pazzis Pi Corrales (Fundación Berndt Wistedt), Madrid 2000, 37–49. [Spansk uppl., se nr 1628.]
1662. 'Gad Rausing' [minnesord], *SvD* 3.2.2000.
1663. 'Vidar Reinhammar' [minnesord], *UNT* 16.3.2000.
1664. 'Den farligaste flaskan', *SvD* 26.6.2000 [I serien "Giftskåpet", om Arthur Schopenhauers *Aphorismen zur Lebensweisheit*.]
1665. 'Bifiguren som stod i centrum', *SvD* 23.8.2000. [I serien "Litterära biper-soner", om överste Dobbin i Thackeray's *Vanity fair*.]
1666. 'Världsklock furstespegel för vår tid', *UNT* 3.1.2000. [Rec. av Xenofon, *En persisk furstes uppfostran. Kyrrou paideia* (Klassiker, 12,), översättning med inledning och kommentarer av Lars Nyberg, Jonsered 1998.]
1667. 'Möten mellan nordiskt och romerskt', *UNT* 29.5.2000. [Anm. av Snorri Sturluson, *Histoire des rois de Norvège. Heimskringla*, traduit du vieil islandais, introduit et annoté par François-Xavier Dillmann, Paris 2000, och *I fratelli Giovanni e Olao Magno. Opera e cultura tra due mondi. Atti del Convegno Internazionale Roma – Farfa*, a cura di Carlo Santini, Roma 1999.]
1668. 'En tidig fransk kulturdiplomat', *UNT* 2.11.2000. [Rec. av Jean-François de Raymond, *Pierre Chanut, ami de Descartes. Un diplomate philosophe* (Bibliothèque des archives de philosophie, n.s., 64), Paris 1999.]
1669. 'Staten – passé eller ännu livsduglig?', *SvD* 29.11.2000. [Rec. av *Revue des sciences morales et politiques* 2000, h. 1.]

1670. 'Essän – en genre vid sidan av alla genrer', *SvD* 8.4.2000. [Under strecket: rec. av Christina Schärf, *Geschichte des Essays von Montaigne bis Adorno*, Göttingen 1999.]

2001

1671. *Guvernören eller Inbillningskraften. Roman*, Stockholm: Natur och Kultur 2001, 175 s.
1672. *Upphovsrätt och internationell privaträtt* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 174), Stockholm: Norstedts Juridik 2001, 394 s.
1673. 'Förord' och [tillsammans med Björn Hansson] 'Juridikens arbetsmaterial', i *Svensk rätt. En översikt*, huvudred. S.S., red. Lars Engwall, Bengt Lindell & Stefan Strömberg, Uppsala: Iustus 2001, v–vi, 1–6.
1674. 'Alte Fragen in neuer Gestalt – das internationale Urheberrecht im IT-Zeitalter', i *Urheberrecht gestern – heute – morgen. Festschrift für Adolf Dietz zum 65. Geburtstag*, hrsg. von Peter Ganea, Christopher Heath & Gerhard Schrickler, München 2001, 533–545.
1675. 'Skall lagreglerna spegla eller påverka den allmänna rättsuppfattningen?', *SvJT* 86, 2001, 101–111. [Diskussionsinledning vid en sammankomst med Föreningen för lagstiftningslära; även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1676. 'Territorialitetsbegränsningen i svensk internationell upphovsrätt – regel, princip eller tyst förutsättning?', i *Festschrift till Ulf Bernitz (NIR)*, Stockholm 2001, 173–181. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1677. 'The immovable *lex loci delicti* in international copyright law – traditional or rational', i *Aufbruch nach Europa. 75 Jahre Max-Planck-Institut für Privatrecht*, hrsg. von Jürgen Basedow et al., Tübingen 2001, 517–527.
1678. 'Tradition und Innovation im Recht des geistigen Eigentums', i *Geistiges Eigentum im Dienst der Innovation*, hrsg. von Gerhard Schrickler, Thomas Dreier & Annette Kur, Baden-Baden 2001, 179–188.
1679. 'La douce ou la dure? Un ami suédois regarde la France/Det ljusa eller det hårda. En svensk vän tittar på Frankrike', i *Agenda France–Suède/Sverige–Frankrike-kalender*, utg. av de båda ländernas ambassader i Paris resp. Stockholm 2001, 55–57.
1680. 'Les civilizaciones nórdiques a l'Europa d'ahis i d'avui', i *Cuan la llum venia del Norte. Suècia, Noruega i la Catalunya modernista* (España y Suècia. VI trabaia historia), ed. Enrique Martínez Ruiz & Magdalena de Paz-zis Pi Corrales (Fundación Berndt Wistedt), Madrid 2001, 173–190, och 'Los países nórdicos en la cultura europea de ayer y de hoy', i *Cuando la luz venía del Norte. Suecia, Noruega y la Cataluña modernista* (Encuentro Histórico España-Suecia, 6) (Fundación Berndt Wistedt), Madrid 2001, 173–191. [Övers. av nr 1682.]
1681. 'President's Introduction', *Academia Europaea Directory* 2001, 5f.

1682. 'The Nordic countries in the European culture of yesterday and today', i *When the light came from the North. Sweden, Norway and modernist Catalunya* (Spain and Sweden. Encounters throughout history, 6), eds. Enrique Martínez Ruiz & Magdalena de Pazzis Pi Corrales (Fundación Berndt Wistedt), Madrid 2001, 171–187. [Även spansk övers. nr 1680.]
1683. 'Brev till Henri Beyle' [Stendhal], *UNT* 18.7.2001.
1684. 'Demokrati och EU', *UNT* 14.5.2001. [Anm. av Larry Siedentop, *Democracy in Europe*, New York 2001.]
1685. [Rec. av] Lars Ridderstedt, *En levande kyrkogård. Vandringar på gamla kyrkogården i Uppsala*, Uppsala 2001, *SvD* 29.5.2001.
1686. 'Essäer från en bortglömd del av Europa', *UNT* 27.11.2001 (Rec. av Horst Fuhrmann, *Menschen und Meriten. Eine persönliche Portraitgalerie*, München 2001.)

2002

1687. *L'Europe et le droit*, traduit du suédois par Frédéric Durand, préface de Roland Drago, Paris: Presses universitaires de France 2002, 234 s. [Övers. av nr 1209.]
1688. *Vem äger forskningen?*, Uppsala: Iustus 2002, 105 s.
1689. 'Droit moral – the international and comparative scene from a Scandinavian viewpoint', i *Intellectual property* (Scandinavian Studies in law, 42), ed. Peter Wahlgren, Stockholm 2002, 217–253. [Se även nr 1621.]
1690. 'En ny internationell regelkategori? Tankar kring en konvention', i *Retts-teori og rettsliv. Festskrift til Carsten Smith til 70-årsdagen 13. juli 2002*, red. Peter Lødrup, Oslo 2002, 849–864.
1691. 'Uppsalaskolan och konstitutionens normativitet', i *Grundlagens makt. Konstitutionen som politiskt redskap och som rättslig norm*, red. Eivind Smith, Stockholm 2002, 25–42. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1692. 'Domslut över norsk debatt', *Dagens forskning. Tidning för vetenskap och kultur, teknik och samhälle* 1:6, 2002, 26. [Rec. av Rune Slagstad, *Retten ironi*, Oslo 2001.]
1693. [Rec. av] Morten Rosenmeier, *Værkslæren i ophavsretten*, København 2001, *NIR* 71, 2002, 673–676.
1694. 'Ett stycke globalisering', *Norrlands Varjehanda* 6, 2002, 6f.
1695. 'Från elituniversitet till masshögskola', *Svensk Tidskrift* 89:6, 2002, 6–13. [Bygger på föredrag hållet inför Skandinaviska Enskilda Bankens råd för samhällsekonomiska frågor.]
1696. 'Förord', i *Bekantskap önskas med bildad europé – The educated European with a university degree – a visual reality? – Föredrag vid ett heldagssymposium om utrymmet för kulturell utbildning i dagens europeiska universitet onsdagen den 29 november 2000*, Europeiska kulturkommittén 2002. [Privattryck.]

1697. 'John Milton, "At a Solemn Musick"', i *Poetiska världar. 33 studier tillägnade Bengt Landgren*, huvudred. Håkan Möller, Eslöv 2002, 31–42.
1698. 'Nationale und europäische Forschung – was lehrt uns das 20. Jahrhundert?', i *Zukunftsaufgabe Forschung und Wissenschaft – Dokumentation der Ansprachen anlässlich der feierlichen Verleihung des Forschungspreises Technische Kommunikation 2002 im Weissen Saal des Neuen Schlosses in Stuttgart am 25. Oktober 2002* (Alcatel-SEL-Stiftung für Technische und Wirtschaftliche Kommunikationsforschung, Stiftungsreihe, 54), Stuttgart 2002, 18–27.
1699. 'Rot och växt. Reflexioner kring en inspektors norrländska legitimitet', i *Norrländsk färdestråt* (Norlandica. Norrlands nations skriftserie, 9), red. Stefan Eurenus, Uppsala 2002, 193–207.
1700. 'Tage Erlander 100 år', i *När Tage Erlander styrde landet. Rapport från ett seminarium i Riksdagshuset 19 september 2001*, red. Leif Andersson, Riksbankens jubileumsfond i samarbete med Gidlunds förlag, Stockholm 2002, 11–15.
1701. 'The indispensable basis of free scholarly and scientific work: the principle of human rights', i *Reconstruction of scientific cooperation in south-east Europe. International conference of experts, Venice, Italy, 24–27 March 2001. Proceedings*, [Venice 2002], 25–29.
1702. 'Wissenschaft und Forschung im zusammenwachsenden Europa. Stärken und Schwächen der europäischen Forschung. Neue Perspektiven für die Wissenschaftsförderung', i *Zukunft stiften. Zur Rolle privater Wissenschaftsförderung in Deutschland und im zusammenwachsenden Europa. Symposium der Volkswagen-Stiftung im März 2002 in Berlin*, red. Peter Guyot, Hildesheim, Zürich & New York 2002, 104–117.
1703. 'Zur kulturellen Identität des Nordens – Mythen und Realitäten', i *Das Projekt Norden. Essays zur Konstruktion einer europäischen Region* (Wahlverwandschaft – der Norden und Deutschland. Essays zu einer europäischen Begegnungsgeschichte, 9), hrsg. von Bernd Henningsen, Berlin 2002, 103–117.
1704. 'Med akademisk örnblick på Marianne', *Dagens forskning. Tidning för vetenskap och kultur, teknik och samhälle* 1:20, 2002, 25. [Anm. av *Revue des sciences morales et politiques* (L'État de la France) 1–4, 2001.]
1705. [Rec. av] Per Nilsén, *Att "stoppa munnen till på bespottare". Den akademiska undervisningen i svensk statsrätt under frihetstiden* (Skrifter utgivna av Institutet för rättshistorisk forskning, ser. 1. Rättshistoriskt bibliotek, 59), Lund 2001, *Lychnos* 2002, 274–276.
1706. [Rec. av] *Thure Stenström, Bibliografi 1940–2001* (Skrifter utg. av Svenska litteratursällskapet, 44), Uppsala 2002, *Samlaren. Tidskrift för svensk litteraturvetenskaplig forskning* 123, 2002, 360–362.
1707. 'Frankrike – ett eftersträvansvärt exempel', *UNT* 26.3.2002. [Om *Célébrations nationales* 2002, Direction des Archives de France, Paris 2002.]

1708. 'Universitetssystemet påverkas av rötan', *UNT* 8.5.2002. [Om professorsstriden om Kristian Gerner i Lund.]
1709. 'Argumenten för monarkin', *UNT* 25.11.2002.
1710. 'Initierad bok om svenska pansarbåtar', *UNT* 18.5.2002. [Rec. av Per Insulander & Curt S. Ohlson, *Pansarskepp. Från John Ericsson till Gustaf V* (Forum navales skriftserie, 2), Falkenberg & Stockholm 2001.]
1711. 'Originell studie om oväntade nederlag', *UNT* 11.9.2002. [Rec. av Wolfgang Schivelbusch, *Die Kultur der Niederlage. Der amerikanische Süden 1865, Frankreich 1871, Deutschland 1918*, Berlin 2001.]
1712. 'Den lidelsefulle betraktaren', *SvD* 24.6.2002. [Intervju gjord av Mats Johansson.]

2003

1713. *Den svenska akademiska rektorskonferensen (SAR) 1966–1996*, med bidrag av Martin H:son Holmdahl och Harald Bohlin, Hedemora: Gidlunds förlag 2003, 122 s.
1714. Ivar Strahl, *Makt och rätt. Rättsidéns gång genom historien – från Babylon till FN*, 11 uppl. bearbetad av S.S., Uppsala: Iustus 2003, 172 s.
1715. 'Den konstnärliga friheten – ett reservat med många gränskonflikter', i *Festskrift til Mogens Kockvedgaard*, red. Mads Bryde Andersen, Caroline Heide-Jørgensen & Jens Schovsbo, København 2003, 613–642.
1716. 'En gemenskapsrättslig internationell privaträtt. Konsekvenserna för nordiskt samarbete, lagstiftning och juristutbildning', *SvJT* 88, 2003, 521–536. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1717. 'Gedenkworte für Jean Gaudemet', i *Orden Pour le Mérite für Wissenschaften und Künste. Reden und Gedenkworte*, 31, 2001–2002, Göttingen 2003, 113f.
1718. 'Introductory address', i *Judicial discretion in European perspective* [Institute for legal research. Seminar], ed. Ola Wiklund, Stockholm & The Hague 2003, 11–14.
1719. 'Jean Bodin och statens finanser', i *Festskrift till Gustaf Lindencrona*, Stockholm 2003, 467–478.
1720. 'Maiestas legibus soluta – Jean Bodin och lagstiftningsmakten', i *Festskrift till Åke Frändberg*, Uppsala 2003, 263–277.
1721. 'Mogens Kockvedgaard in memoriam', *SvJT* 88, 2003, 1052f.
1722. 'Upphovsrätten och den internationella privaträtten – ett sent men ofrånkomligt möte', *NIR* 72, 2003, 199–211. [Även i *Immateriellt och internationellt*, nr 1739.]
1723. 'Zum 100. Geburtstag Eugen Ulmers', i *Im Dienste des geistigen Eigentums. Festansprachen aus Anlass der Emeritierung von Professor Dr. jur. Dr. jur. h.c. mult. Gerhard Schricker und des 100. Geburtstages von Professor Dr. jur. Dr. jur. h.c. Eugen Ulmer* 26. juni 2003, München 2003, 17–27.

1724. 'Akademierna och det moderna projektet', *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 2003, 174–183.
1725. 'Namnet *universitet* har ingen magisk innebörd', *Nyheter & debatt, Högskoleverket* 6, 2003, 4.
1726. 'Högtidstal [som preses] vid Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala årshögtid den 8 oktober 2002', *Annales Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala årsbok* 34, 2001–2002 (tr. 2003), 5–7.
1727. 'Tal vid inspektorsskiftet', *Landsmannahälsning* 61, 2003–2004, 54f. (Norrlands nation och Föreningen Norrländska Uppsalakamrater.) [Se även nr 1846. Specialnummer av *Norrlands Varjehanda*, höstterminen 2010.]
1728. 'Tjugofem år – knappt hälften av tiden', *Norrlands Varjehanda* 4, 2003, 8f.
1729. 'Återkomsten, [1]' [novell], *Medusa* 1, 2003, 24–48.
1730. 'Återkomsten, 2' [novell], *Medusa* 2, 2003, 31–42.
1731. "'Vi måste satsa på universitet för eliten'", *DN* 7.9.2003. [DN Debatt.]
1732. 'Den kollektiva sångens styrka', *UNT* 30.4.2003. [Rec. av Christer Åsberg, *En orkester av röster. Orphei Drängar 150 år*, Stockholm 2003.]
1733. 'Ur det fria ordets historia', *UNT* 5.5.2003. [Rec. av Thomas von Vegesack, *När ordet blev fritt. Den långa vägen till tryckfrihet*, Stockholm 2003.]
1734. 'Klubben som upphöjdes till kunglig akademi', *SvD* 8.5.2003. [Om Nils Eriksson & Ingemar Nilsson, *Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg 1953–2000*, Göteborg 2003.]
1735. 'Sjutton gånger Athen', *UNT* 3.7.2003. [Anm. av *Bilden av Athen genom tiderna. Rapport från Platonsällskapets sextonde symposium (Lund 8–10 juni 2001)*, red. Jerker Blomqvist, Lund 2003; även i *Hellenika* 106, 2003:4, 14f.]
1736. [Rec. av] *Theodore Metochites on ancient authors and philosophy. Semeiōseis gnomikai 1–26 & 71*, a critical edition with introduction, translation, notes, and indexes by Karin Hult (*Studia Graeca et Latina Gothoburgensia*, 65), Göteborg 2002, *SvD* 15.7.2003.
1737. 'Svenskt misslyckande argument i dansk gymnasiedebatt', *SvD* 14.11.2003. [Boklådan, anm. av Henrik Bolt-Jørgensen, *Levende ord. Græsk, latin, oldtidskundskab*, Gistrup 2003.]
1738. 'Den antika ålderdomen', *SvD* 7.12.2003. [Under strecket: rec. av Hartwin Brandt, *Wird auch silbern mein Haar. Eine Geschichte des Alters in der Antike*, München 2002.]

2004

1739. *Immateriellt och internationellt. Rättsvetenskapliga uppsatser* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 183), Stockholm: Norstedts Juridik 2004, 375 s. [Samling av tidigare publicerade uppsatser.]
1740. 'Det rör på sig: en konferens om immaterialrätt och internationell privaträtt', *NIR* 73, 2004, 278–283. [Redogörelse för konferens 2–3.3.2004 i Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht i Hamburg.]
1741. 'Domstolar och rättslig argumentation. En replik', *SvJT* 89, 2004, 400–402. [Till prof. Jes Bjarup.]
1742. [Svar på] 'Jes Bjarups Rättslig argumentation och Aristoteles: duplik till professor Strömholm, 648–650', *SvJT* 89, 2004, 650.
1743. 'The tension between human rights and responsibilities', *The Juridical Review. The law journal of the Scottish universities* 2004:1, 13–20.
1744. 'Eliter och hur man hanterar dem', *Tidskrift för politisk filosofi* 8:2, 2004, 27–44.
1745. 'En karyatid: Gabrielle de Lorges, hertiginna av Saint-Simon', i *Flicka i blått – vänbok till Birgit Rausing*, red. Birgitta Olofsson, Stockholm 2004, 80–92.
1746. 'Framtidens forskarutbildning – mål och vägar', i *En ny doktorsutbildning – kraftsamling för excellens och tillväxt. Betänkande*, avgivet av Forskarutbildningsutredningen (SOU 2004:27), Stockholm 2004, 387–401.
1747. 'Kant och rättsvetenskapen', *Filosofisk tidskrift* 25:4, 2004, 13–15.
1748. 'Lettre à Monsieur Henri Beyle [Stendhal]', Uppsala, Suède le 16 juin 2001, i *L'image du Nord chez Stendhal et les romantiques. Actes du colloque organisé par le Département de lettres et d'études françaises de l'Université d'Örebro, Stendhal aujourd'hui (Société internationale d'études stendhaliennes) et HB (Revue internationale d'études stendhaliennes) – Université d'Örebro 25–27 avril 2002*, textes réunis par Kajsa Andersson (Humanistica Oerebroensia. Artes et linguae, 10–11), 1–2, Örebro 2004, 13. [I båda volymerna.]
1749. 'Makt och rätt – ett problemfyllt samboende', *UNT* 30.1.2004. [UNT Debatt.]
1750. 'En flora över udda existenser', *SvD* 8.2.2004. [I serien "Läsa om", om Pickwick-klubben.]
1751. 'Låt kungen utöva makt', *SvD* 19.2.2004. [Brännpunkt: rubrik på artikel där det uttryckligen sägs att kungen inte skall ha någon makt.]
1752. 'En tätande skog av minnen', *UNT* 24.2.2004. [Om de franska *Célébrations nationales* 2004, Direction des Archives de France, Paris 2003.]
1753. 'Brev från världens medelpunkt', *SvD* 5.4.2004. [Under strecket: rec. av Louis de Rouvroy, duc de Saint-Simon, *Les siècles et les jours. Lettres (1693–1754) et Note "Saint-Simon" des "Duchés-pairies" etc.*, textes établis, réunis et commentés par Yves Coirault, Paris 2000.]

1754. Lagbok var Napoleons största triumf', *SvD* 13.5.2004. [Under strecket: om Code Civil.]

2005

1755. Saint-Simon, *Minnen från Ludvig XIV:s hov 1691–1723*, urval, översättning och inledning av S.S., Stockholm: Atlantis 2005, 497 s.
1756. 'Die gesetzliche Grundlage des urheberrechtlichen Territorialitätsprinzips im schwedischen Recht', i *Perspektiven des geistigen Eigentums und Wettbewerbsrechts. Festschrift für Gerhard Schrickler zum 70. Geburtstag*, hrsg. von Ansgar Ohly et al., München 2005, 559–566.
1757. 'Human rights and the philosophy of law', i *Values, rights and duties in legal and philosophical discourse* (International association for the philosophy of law and social philosophy. World congress, 21) (Rechtstheorie, Beiheft, 21), eds. Christian Dahlman & Werner Krawietz, Berlin 2005, 1–7. [Address at the inauguration of the congress, Lund 12 April 2003.]
1758. 'Les Codes Napoléoniens et la réforme législative en Suède au commencement du XIXe siècle', i *De tous horizons. Mélanges Xavier Blanc-Jowan* (Société de législation comparée), Paris 2005, 823–836.
1759. 'Preface', i *Intellectual property in the conflict of laws* (Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht, Materialien zum ausländischen und internationalen Privatrecht, 44), eds. Jürgen Basedow et al., Tübingen 2005, v–vii.
1760. "'Till Guds ära och till vårt rikes lyckliga förkovran." Om 1655 års konstitutioner för Uppsala universitet', i *Promotionsfesten i Uppsala den 27 maj 2005* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, B. Inbjudningar, 145), red. Per Ström, Uppsala 2005, 7–27.
1761. 'Upphovsrätten som nationell disciplin – exemplet droit moral', *NIR* 74, 2005, 650–663. [Dokumentation från det XII Nordiska Upphovsrättssymposiet i Stockholm den 9–11 maj 2005.]
1762. 'Welcome address', i *Parallel and conflicting enforcement of law* (Institute for Legal Research. Seminar), ed. Torbjörn Andersson, Stockholm & Herndon (Va.) 2005, 1–3.
1763. [Rec. av] Mireille M.M. van Eechoud, *Choice of law in copyright and related rights. Alternatives to the lex protectionis* (Information law series, 12), The Hague 2003, *NIR* 74, 2005, 377–381.
1764. 'I vetenskapens ljus och bland vetenskapens skuggor', i *Ord i rätten tid. En festlig skrift om forskning och politik, makt och medier tillägnad Thorsten Nybom*, red. Anders Björnsson, Martin Kylhammar & Åsa Linderborg, Stockholm 2005, 233–244.
1765. 'The Erasmus lecture 2004. Identity in change – a European dilemma?', *European Review. Interdisciplinary journal of the Academia Europaea* 13:1, 2005, 3–14. [Presented at the Annual meeting of the Academia Europaea, Helsinki, 2 September 2004.]

1766. 'Kränkande angrepp på forskare', *DN* 12.1.2005. [DN Debatt: replik på polemik mot Riksbankens Jubileumsfond 20.12.2004.]
1767. "'Heder åt väktare Rothstein'", *DN* 18.5.2005. [DN Debatt: med anledning av *Forskning för ett bättre liv*, regeringens proposition 2004/05:80.]
1768. 'Ett levande kulturarv', *UNT* 15.6.2005. [Rec. av Hans Helander, Alvar Nelson & Göran Inger, *Johan Stiernhöök i sin samtid* (Institutet för rätts-historisk forskning, ser. 3. Rättshistoriska skrifter, 7), Stockholm 2005.]
1769. 'Mutor och missräkningar i 1700-talets Sverige', *UNT* 29.6.2005. [Rec. av Torsten Westlund, *En fransk ambassadör bland hattar och mössor*, Nacka 2004.]
1770. 'Förruttnelsen som livsprogram', *UNT* 23.10.2005. [Rec. av Joris-Karl Huysmans, *À rebours (Mot strömmen)*, övers. av Elias Wraak, Malmö 2004.]
1771. 'Fransk tid har gått i takt i 200 år', *SvD* 9.9.2005. [Under strecket: om den franska revolutionskalendern som övergavs 1805.]
1772. 'Plutarchos parallella liv bildade skola', *SvD* 28.11.2005. [Under strecket: om behovet av översättning.]
1773. 'Stormigt när Paris bröt med Vatikanen', *SvD* 9.12.2005. [Under strecket: om "separationslagen" 1905.]
1774. 'Fransk hertig fängslar Stig Strömholm', *SvD* 26.11.2005. [Intervju gjord av Eva Bäckstedt.]

2006

1775. 'Welcome address', i *Modern company law for a European economy. Ways and means* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, seminarier), ed. Ulf Bernitz, Stockholm 2006, 21–24.
1776. [Rec. av] *La confection de la loi. Rapport du groupe de travail de l'Académie des sciences morales et politiques*, sous la direction de Roland Drago, Paris 2005, *SvJT* 91, 2006, 207f.
1777. [Anm. av] Jean-François Burgelin & Paul Lombard, *Le procès de la justice*, Paris 2003, *SvJT* 91, 2006, 209.
1778. [Rec. av] Jørgen Dalberg-Larsen, *Dansk retsfilosofi. Udviklingslinjer og portrætter*, København 2006, *SvJT* 91, 2006, 996–998.
1779. [Rec. av] *Law and learning in the Middle Ages. Proceedings of the Second Carlsberg Academy Conference on Medieval Legal History* 2005, eds. Helle Vogt & Mia Münster-Swendsen, København 2006, *SvJT* 91, 2006, 998f.
1780. 'Argument för monarkin', i *För Sverige – nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*, red. Mats Ögren, Stockholm 2006, 122–135.
1781. 'Att dagtinga med världen – virtus och honestas', i *Michaelisgillet 100 år. 1905–2005. En jubileumsskrift* (Michaelisgillet's tillfälliga publikationer, 15), red. Monica Hedlund, Stockholm 2006, 36–50.

1782. 'Chapter 15. Summing up', i *The European research university. An historical parenthesis? Essays in honor of Professor Dr. Dr. h.c. mult. Stig Strömholm, former Vice Chancellor of Uppsala University*, eds. Kjell Blücker, G. Neave & T. Nybom, New York 2006, 177–181.
1783. 'Snart 60 år med Rotary', i *Uppsala Södra Rotaryklubb – jubileumsskrift 1956–2006*, Uppsala 2006, 19–23.
1784. 'Tankar kring universitetsstyrning', i *Gränslöst – forskning i Sverige och i världen. Festskrift till Dan Brändström*, red. Kjell Blücker & Eva Österberg, Stockholm 2006, 422–431.
1785. 'Bevara nationerna för studenternas och stadens bästa', *UNT* 23.3.2006. [Tillsammans med Tore Frängsmyr.]
1786. 'Kultur är något man delar med flera', *UNT* 26.3.2006. ['Agenda april'.]
1787. 'Jean-Pierre Mousson-Lestang' [minnesord], *DN* 1.7.2006.
1788. 'Minnet av en dyrköpt seger', *SvD* 9.7.2006. [Om Dreyfus-domen.]
1789. 'Jean-Pierre Mousson-Lestang' [minnesord], *SvD* 24.7.2006.
1790. 'Innehållsrik antologi om rätten att äga', *SvD* 27.2.2006. [Rec. av *Äganderättens konsekvenser och grunder*, red. Niclas Berggren & Nils Karlsson, Stockholm 2005.]
1791. 'Socialturism på högsta nivå', *UNT* 3.5.2006. [Rec. av Charlotta Wolff, *Vänskap och makt. Den svenska politiska eliten och upplysningstidens Frankrike* (Skrifter utg. av Svenska litteratursällskapet i Finland, 676), Helsingfors & Stockholm 2005.]
1792. 'Försvinnande självklarheter', *UNT* 31.5.2006. [Rec. av Barbro Santillo Frizell, *Pastoral landskap. Myt och verklighet*, Stockholm 2006.]
1793. 'Rebellisk kardinal på luffen', *SvD* 3.4.2006. [Under strecket: rec. av *Cardinal de Retz, Mémoires*, éd. Jean Garapon, Paris 2005.]
1794. 'Aristokratin behöll greppet om makten', *SvD* 2.5.2006. [Under strecket: rec. av Herman Schück, *Rikets råd och män. Herredag och råd i Sverige 1280–1480* (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens handlingar. Historiska serien, 23), Stockholm 2005.]
1795. 'Plutarchos tecknade rika liv utan kosmetika', *SvD* 12.6.2006. [Under strecket: om Marcus Antonius, Phokion och Lucullus.]
1796. 'De stora berättelsernas byggnadsvirke', *SvD* 2.9.2006. [Under strecket: rec. av *Die Germanen in der Völkerwanderung. Auszüge aus den antiken Quellen über die Germanen von der Mitte des 3. Jahrhunderts bis zum Jahre 453 n. Chr. = Germani aetatis migrationis gentium*, 1 (Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters, 1b), hrsg. von Hans-Werner Goetz, Steffen Petzold & Karl-Wilhelm Welwei, Darmstadt 2006.]
1797. 'Maktens symbolsystem har ändrat form', *SvD* 6.10.2006. [Under strecket: rec. av Horst Wenzel, *Höfische Repräsentation. Symbolische Kommunikation und Literatur im Mittelalter*, Darmstadt 2005.]

2007

1798. *La Vallée. Roman*, traduit du suédois par Frédéric Durand. Préface de François-Xavier Dillmann (Fontes & Paginae, série nordique), Caen: Presses universitaires de Caen 2007, 313 s.
1799. 'Quod omnes tangit – en rättsprincips väg till Sverige', i *Eftersyn och eftertanke. (De lege. Juridiska fakultetens i Uppsala årsbok 2007)*, red. Petter Asp, Uppsala 2007, 295–304. [Till minne av Göran Inger.]
1800. 'The confessions of a legal chameleon', *Zeitschrift für europäisches Privatrecht (European Review of private law, Revue européenne de droit privé)* 15, 2007, 1020–1033.
1801. 'The Scandinavians: reluctant and enthusiastic club members', i *What is Scandinavian law? – Social private law* (Scandinavian studies in law, 50), ed. Peter Wahlgren, Stockholm 2007, 303–314.
1802. 'Det internationella 1700-talet', *Annales Academiae Regiae Scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskapsamhällets i Uppsala årsbok* 36, 2005–2006 (tr. 2007), 97–110.
1803. 'Fria universitet i det fria samhället', i *Den fria akademien. Om kunskap och investeringar i högskolor och universitet*, red. Nils Karlsson, Stockholm 2007, 129–172.
1804. 'Förord', i Alexis de Tocqueville, *Den gamla regimen och revolutionen*, övers. Ervin Rosenberg, Stockholm 2007, 9–35.
1805. 'Roms omvälvande fall', *UNT* 3.6.2007 [Essä: om Bryan Ward-Perkins, *The fall of Rome and the end of civilization*, Oxford 2006 (pbk).]
1806. "Liberalitalbaner vill rasera ett unikt kulturarv", *DN* 11.2.2007. [DN Debatt: om förslaget att avskaffa kår- och nationsobligatoriet.]
1807. 'Under falsk flagg', *SvD* 20.7.2007. [Om Blaise Pascal, *Lettres provinciales*.]
1808. 'Lexikala luckor – ordet "tölpifiering"', *SvD* 1.8.2007.
1809. 'Den längsta gränsen – den romerska limes', *UNT* 28.1.2007. [Rec. av Margot Klee, *Grenzen des Imperiums. Leben am römischen Limes*, Darmstadt 2006.]
1810. 'Entusiastiskt om det mesta', *UNT* 29.6.2007. [Anm. av Staffan Michelson, *Vatten*, Stockholm 2007.]
1811. '1600-talet saknade ord för sin verklighet', *SvD* 20.3.2007. [Under strecket: rec. av Bo Lindberg, *Den antika skevheten. Politiska ord och begrepp i det tidig-moderna Sverige* (Filologiskt arkiv, 45), Stockholm 2006.]
1812. 'Så förlorade monarkin mot historiograferna', *SvD* 19.4.2007. [Under strecket: rec. av *Historiographie de la France et mémoire du royaume au XVIIIe siècle. Actes des Journées d'étude des 4 et 11 février, 4 et 11 mars* 2002, *Collège de France* (Bibliothèque d'histoire moderne et contemporaine, 18), éd. Marc Fumaroli & Chantal Grell, Paris 2006.]
1813. 'Upphovsrätt och boktryck hand i hand', *SvD* 21.5.2007. [Under strecket: rec. av Claudia Brinker-von der Heyde, *Die literarische Welt des Mittelalters*, Darmstadt 2007.]

1814. 'Begreppet ära under omprövning', *SvD* 12.7.2007. [Under strecket: rec. av Dagmar Burkhart, *Eine Geschichte der Ehre*, Darmstadt 2006.]

2008

1815. 'Karl Olivecrona: continuity and breach of tradition', *Juridisk Tidskrift* 20, 2008–2009, 62–73.
1816. 'Omröstning i brottmål – en mycket gammal historia', i *Festskrift till Johan Hirschfeldt*, Uppsala 2008, 525–534.
1817. 'Rättsutlåtande av dr. Stig Strömholm', i *Reklamavbrottsprocessen Eriks-son/Sjöman ./. TV4. En dokumentation*, red. Mart Marend, Klintehamn 2008, 184–204.
1818. 'Den svärfångade friheten. Kring ett problem i Alexis de Tocquevilles senare verk', i *Festskrift till Anders Fogelklou*, Uppsala 2008, 253–265.
1819. 'Torgny T. Segerstedt – ett hundraårsminne', i *Nya professorer. Installation hösten 2008* (AUU, Skrifter rörande Uppsala universitet, B. Inbjudningar, 156), red. Per Ström, Uppsala 2008, 7–23. [Tillsammans med Martin H:son Holmdahl.]
1820. 'Om antikens betydelse för Strindberg', *UNT* 20.2.2008. [Rec. av Anders Ollfors, *August Strindberg och den grekisk-romerska antiken* (Studies in Mediterranean archaeology and literature. Pocket-book, 170), Sävedalen 2007.]
1821. 'Dygdig vällust i bokform', *UNT* 8.6.2008. [Anm. av *Bokhistorier. Studier tillägnade Per S. Ridderstad*, red. Kristina Lundblad, Eva Nilsson Nylander, Thomas Rydén & Helena Strömquist Dal, Stockholm 2007.]
1822. 'Plutarchos' humana förkunnelse', *SvD* 12.2.2008. [Under strecket: rec. av Plutarchos, *Djurens rätt och vegetarism – fyra skrifter ur Moralia* (Klassiker, 21), översättning med introduktion och noter av Sven-Tage Teodorsson, Sävedalen 2007.]
1823. 'Vänföreningar blåser liv i författarskap', *SvD* 17.3.2008. [Under strecket: om *Cahiers Staëliens* 58, 2007, med bl.a. citat från modern Suzanne Necker.]
1824. 'Filosofen på kejsartronen', *SvD* 2.6.2008. [Under strecket: rec. av Jörg Fündling, *Marc Aurel*, Darmstadt 2008.]
1825. 'Sagan om den mytiska kärleken', *SvD* 20.9.2008. [Under strecket: rec. av Véronique Gély, *L'invention d'un mythe, Psyché. Allégorie et fiction, du siècle de Platon au temps de La Fontaine*, Paris 2006.]
1826. 'Lexikonet som talade som folk', *SvD* 19.11.2008. [Under strecket: rec. av Marine Roy-Garibal, *Le Parnasse et le Palais. L'œuvre de Furetière et la genèse du premier dictionnaire encyclopédique en langue française* (1649–1690) (Lumière classique, 64), Paris 2006.]

2009

1827. *Inte bara Versailles. Bilder från det franska 1600-talet* (Svenska Humanistiska Förbundets skriftserie, 123), Stockholm: Atlantis 2009, 276 s.
1828. Ivar Strahl, *Makt och rätt. Rättsidéns gång genom historien – från Babylon till FN*, 12 uppl. bearbetad av S.S., Uppsala: Iustus 2009, 168 s.
1829. 'Anders Agell' [minnesord], *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 2009, 61–68.
1830. 'Gunnar Lagergren in memoriam', *SvJT* 94, 2009, 416f.
1831. 'Akademien und Forschungspolitik – schwedische Erfahrungen', i *Orden Pour le Mérite für Wissenschaften und Künste. Reden und Gedenkworte* 37, 2008–2009, 267–274.
1832. 'Förord', i *Aspekter på ledning*, red. Mats Persson (Försvarsmakten i samarbete med Försvarshögskolan och Syllabus), Stockholm 2009, vii–xiii.
1833. 'Ur moderuniversitetets synpunkt', i *Örebro universitet inför sitt andra decennium. En tänkebok om universitetets gårdag, nutid och morgondag* (Acta Bibliothecae Universitatis Örebroensis, 4), Örebro 2009, 141–151.
1834. 'Gunnar Lagergren' [minnesord], *SvD* 9.1.2009. [Kortare version i *DN* 10.1.2009.]
1835. 'Tysk reform blåste liv i universiteten', *SvD* 22.1.2009. [Under strecket: rec. av Hans-Albrecht Koch, *Die Universität. Geschichte einer europäischen Institution*, Darmstadt 2008.]
1836. 'Den kyrkliga munterhetens gränser', *SvD* 18.2.2009. [Under strecket: rec. av Olle Ferm, *Det visa leendet och det narraktiga gapskrattet. Skratet och den medeltida kyrkan* (Svenska Humanistiska Förbundets skriftserie, 122), Stockholm 2008.]
1837. 'Ostmarknaden en ljusglimt i Plataiai', *SvD* 21.4.2009. [Under strecket.]
1838. 'Förlorad melankoli återvunnen', *SvD* 3.6.2009. [Under strecket: om Rufus of Ephesus, *On melancholy* (Sapere, 12), ed. Peter E. Pormann, Tübingen 2008.]
1839. 'Xenofon framdragen ur geniskugga', *SvD* 16.7.2009. [Under strecket: rec. av Christian Mueller-Goldingen, *Xenophon. Philosophie und Geschichte*, Darmstadt 2007.]
1840. 'Upphovsrätten – ockult men ständigt aktuell', *SvD* 23.9.2009. [Under strecket.]
1841. 'Baronen som bloggade från 1700-talets Paris', *SvD* 4.12.2009. [Under strecket: rec. av *La correspondance privée de Frédéric-Melchior Grimm 1723–1807*, présentée et annotée par Jochen Schlobach & Véronique Otto, avec la collaboration de Jean de Booy, Genève 2009.]

2010

1842. *Copyright and the conflict of laws. A comparative survey*, Köln & München: Carl Heymanns Verlag 2010, xii, 88 s.
1843. 'General features of Swedish law', i *Swedish legal system* (Institutet för rättsvetenskaplig forskning, 197), ed. Michael Bogdan, Stockholm 2010, 1–19.
1844. 'Gunnar Lagergren' [minnesord], *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 2010, 19–26.
1845. 'James Bryce, First Viscount Bryce of Dechmont', i *Orden Pour le Mérite für Wissenschaften und Künste. Reden und Gedenkworte* 38, 2009–2010, 191–204.
1846. 'Tal vid inspektorsskiftet', *Landsmannahälsning* 61, 2003–2004, 54f. Norrlands nation och Föreningen Norrländska Uppsalakamrater. [Specialnummer av *Norrlands Varjehanda*, höstterminen 2010.]
1847. 'Slopa inte värnplikten', *SvD* 29.6.2010. [Brännpunkt: undertecknad av S.S. m.fl.]
1848. 'Erik Frykman' [minnesord], *SvD* 4.8.2010.
1849. 'Brevskrivarens skiftande förklädnader', *SvD* 28.6.2010. [Under strecket: rec. av Christophe Blanquie, *Les masques épistolaires de Saint-Simon* (Lumière classique, 84), Paris 2009.]
1850. 'Goethes aktualitet är pudelns kärna', *SvD* 18.7.2010. [Under strecket: rec. av Bernd Hamacher, *Johann Wolfgang von Goethe. Entwürfe eines Lebens*, Darmstadt 2010.]
1851. 'Nylander flätar samman liv och historia', *SvD* 22.8.2010. [Under strecket: rec. av Carl Nylander, *Avtryck av liv* (Skriftserie utg. av vänföreningarna för de svenska instituten i Athen och Rom, 8), Stockholm 2010.]
1852. 'Solen lyste oftast starkare än nordstjärnan', *SvD* 28.10.2010. [Under strecket: rec. av *Quatre siècles de coopération militaire franco-suédoise. Actes des journées d'études franco-suédoises organisées à Stockholm les 25 et 26 octobre 2005 et à Vincennes les 7 et 8 décembre 2006 /Svensk-franskt militärt samarbete under fyra sekler. Svenskt-franskt seminarium organiserat i Stockholm 25 och 26 oktober 2005 och i Vincennes 7 och 8 december 2006*, ed. G. Åselius & V. Caniart (Försvarshögskolan och Service historique de la défense), Paris 2009.]
1853. 'Arkeologin blev romantikens värn mot döden', *SvD* 12.12.2010. [Under strecket: rec. av Göran Blix, *From Paris to Pompeii. French romanticism and the cultural politics of archaeology*, Philadelphia, Pa. 2009.]

2011

1854. 'Upphovsrättslagen – rötter och grenverk', *NIR* 80, 2011, 106–109.
1855. 'Kreativiteten som föreningslänk', i *Anders Wall. Entreprenör och mecenat. En vänbok till Anders Wall på hans 80-årsdag*, Stockholm 2011, 233–248.
1856. 'Upp till språklig kamp mot jättarna', *SvD* 8.1.2011. [Om bruket av förstärkningsordet "jätte-" i alla sammanhang i medierna.]
1857. 'Korstågstidens förenklade bild av den andre', *SvD* 15.1.2011. [Under strecket: rec. av Armelle Leclercq, *Portraits croisés. L'image des Francs et des Musulmans dans les textes sur la Première Croisade. Chroniques latines et arabes, chansons de geste françaises des XIIe et XIIIe siècles* (Nouvelle bibliothèque du Moyen Âge, 96), Paris 2010.]
1858. 'Kung Arturs bana ett öde för gudar', *SvD* 25.3.2011. [Under strecket: rec. av Jürgen Wolf, *Auf der Suche nach König Artus. Mythos und Wahrheit*, Darmstadt 2010.]

ACTA UNIVERSITATIS UPSALIENSIS
Skrifter rörande Uppsala universitet
C. ORGANISATION OCH HISTORIA
Editor: Lennart Elmevik

- 1–39, 1961–1979, 40–57, 1980–1989.
58. ANDERS VRETBLAD (ed.): Festschrift in Honour of Lennart Carleson and Yngve Domar. Proceedings of a Conference at the Department of Mathematics, Uppsala University, May 1993. 1995.
59. TORGNY NEVÉUS: Uppsala universitets jubileumskvartal 1995. 1996.
60. OLOF BECKMAN: Ångström far och son. 1997. Ångström Father and Son. 1997.
61. CHRISTER ÖHMAN: Uppsala universitet inför 2000-talet. Festskrift till Stig Strömholm. 1997.
62. STIG STRÖMHOLM: Kring universitetet. Föreläsningar, tal, artiklar och föredrag 1989–1997. 1998.
63. GUNNAR OLSSON (samordnare): Att famna en ton. En kulturgeografisk minnesbok. 1998.
64. CHRISTER KISELMAN (ed.): Complex Analysis and Differential Equations. Proceedings of the Marcus Wallenberg Symposium in Honor of Matts Essén, Held in Uppsala, Sweden, June 15–18, 1997. 1999.
65. ÅKE VINTERBÄCK, OLLE BERGMAN & OLLE ÖSTERLING: Kenya Science Teachers College. Återblickar och reflexioner. English Summary. 1999.
66. TORSTEN LINDQVIST: Gustaf Werners institut 50 år. En historik över acceleratorbaserad verksamhet vid Uppsala universitet 1949–1999. 1999.
67. TORGNY NEVÉUS: Honoris Causa. Promotioner, hedersdoktorer och hedersmedlemmar vid Uppsala universitet 1800–2000. 2000.
68. ANDERS THORÉ: Akademibondens plikt, universitetets rätt. Feodala produktionsförhållanden vid Uppsala universitets gods 1650–1790. 2001.
69. GUNNAR TIBELL: Brevet berättar. Hur Uppsala universitet fick sin synkroncyklotron. 2001.
70. HANS-OLOF BOSTRÖM: Det underbara skåpet. Philipp Hainhofer och Gustav II Adolfs konstskåp. 2001.
71. TORSTEN LINDQVIST: International Science Programme Uppsala University 1961–2001. Historical Review and Participants' Experiences. 2001.
72. Akademiska Kapellet 375 år. Redaktör: LARS FERNGREN. 2002.
73. OLOF BECKMAN: Anders Celsius. 2003.
74. ERIK TOBÉ: Anders Celsius och den franska gradmätningen i Tornedalen 1736–37. 2003.
75. Filip Hjulström. En förgrundsgestalt i svensk naturgeografi under 1900-talet. Redaktör: KRISTER LINDÉ. 2003.
76. Universitetsstaden Uppsala. Bilder av SIXTEN HAAGE. Texter av UNO ERIKSON. 2006.
77. Ledarskap i förändring. Rektorsperioden 1997–2006. Festskrift till Bo Sundqvist. Redaktionskommitté: MATTIAS BOLKÉUS BLOM, LENA MARCUSSON, MATS OLA OTTOSON & PER STRÖM. 2006.

78. ANDERS FRÖMAN & JAN LINDERBERG: Inception of Quantum Chemistry at Uppsala. 2006.
79. Samhällsvetenskapliga fakulteten 40 år. Redaktörer: JAN SÖDERSTEN & PETER LILJENSTOLPE. 2007.
80. "... kunn' I dock så wackert låta ...". Uppsala Akademiska Kammarkör 50 år. Redaktör: MAJ ALDSKOGIUS. 2007.
81. En resenär i svenska stormaktstidens språklandskap. Gustaf Peringer Lillieblad (1651–1710). Utgiven av ÉVA Á. CSATÓ, GUNILLA GREN-EKLUND & FOLKE SANDGREN. 2007.
82. En ny sits – humaniora i förvandling. Vänbok till Margaretha Fahlgren. Redaktörer: EVA HEGGESTAD, KARIN JOHANNISSON, KERSTIN RYDBECK & MARIA ÅGREN. 2008.
83. TAGE ERIKSSON & GUNNAR FRIDBORG: Fysiologisk botanik vid Uppsala universitet. En historik. 2008.
84. Från seminarieklass till akademi. Förskollärarytbildningen i Uppsala under nio decennier. Redaktörer: BERIT HALVARSSON, INGRID HOLMBÄCK ROLANDER, TOR HUDNER & JAN LINDHOLM. 2009.
85. Studenternas ceremoniinstruktion. Redaktör: NIKLAS ELOFSSON. 2009.
86. Complex Analysis and Digital Geometry. Proceedings from the Kiselmanfest, 2006. Editor: MIKAEL PASSARE. 2009.
- 87:1–2. CARL FRÄNGSMYR: Uppsala universitet 1852–1916. Uppsala universitets historia 1793–2000. Volym 2:1–2:2. Huvudredaktör: TORE FRÄNGSMYR. 2010.
88. Regional and Interregional Cooperation to Strengthen Basic Sciences in Developing Countries. Editor: CHRISTER KISELMAN. 2011.
89. BO S. LINDBERG: Anders Fredrik Regnell. Läkare, botanist och donator. 2011.
90. Stig Strömholms tryckta skrifter 1942–2011. Bibliografi sammanställd av BRITA ALROTH. Med sex inledande essäer. Redaktionskommitté: SVEN-ERIK BRODD, LENNART ELMEVIK, PER STRÖM. 2011.